

eul_wid: uhs-av

Ὠριγένης ὁ Ἀλεξανδρεύς · Origen of Alexandria

Commentaries-the Gospel of John

Ὑπομνήματα εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον

Period: Ὀψιμαρχία [Late Antique](#)
Dialect: Κοινή Χριστιανική [Christian Koine](#)
Domain: Θεολογία [Theology](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)
Affiliation: [Christian](#)

- 19.1 ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΟΣ ΙΘ'. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε.
- 19.1.1 Εἰ μὲν πρὸς τοὺς αὐτοὺς ὁ λόγος ἦν ὁ λέγων· «Κάμὲ οἴδατε «πόθεν εἰμί» καὶ ὁ φάσκων· «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου», ἀντικρυς ἂν ἔδοξεν ἐναντίον εἶναι τὸ λεγόμενον· νυνὶ δὲ τὸ μὲν «Κάμὲ οἴδατε» πρὸς τινὰς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπαγγέλλεται εἰρηκότας· «Μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, «οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν»· τὸ δὲ ὅτι «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε» καὶ τὸ ἐξῆς, πρὸς τοὺς εἰπόντας αὐτῷ Φαρισαίους· «Σὺ μαρτυρεῖς περὶ «σεαυτοῦ ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής».
- 19.1.2 πλὴν καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις διὰ τῶν προτέρων, καὶ τοῖς Φαρισαίοις διὰ τῶν νῦν ἐξεταζομένων φησὶν ὅτι τὸν πατέρα οὐκ οἴδατε· τοῖς μὲν Ἱεροσολυμίταις διὰ τούτων «Ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας «με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμί καὶ κεῖνός με ἀπέστειλεν»· τοῖς δὲ Φαρισαίοις διὰ τοῦ «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε «οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε». καὶ ζητήσαι ἂν τις εὐλόγως ὅπως, εἴπερ ἀληθὲς τὸ «Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε «καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε», οἱ Ἱεροσολυμίταις, πρὸς οὓς φησι· «Κάμὲ οἴδατε» οὐκ οἶδασιν τὸν πατέρα.
- 19.1.3 προσεπιτείνει δὲ τὴν εἰς τὸν τόπον ἀπορίαν καὶ ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ ταῦτα λέγων· «Ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν· πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν «υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει».
- 19.1.4 εἰ γὰρ «Ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα «καὶ τὸν υἱόν», καὶ «Ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱόν καὶ τὸν πατέρα ἔχει», δηλὸν ὅτι οἱ Ἱεροσολυμίταις, ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει, τῷ μὴ γινώσκειν τὸν πατέρα ἀρνούμενοι τὸν πατέρα ἀρνοῦνται καὶ τὸν υἱόν.
- 19.1.5 εἰ δὲ ἀρνοῦνται τὸν υἱόν, πῶς τὸ «Κάμὲ οἴδατε» ἀληθές; πάλιν οἱ αὐτοὶ εἰ οἶδασιν τὸν υἱόν διὰ τὸ «Καὶ ἐμὲ οἴδατε», (ἐπεὶ «Ὁ ὁμολογῶν τὸν «υἱόν καὶ τὸν πατέρα ἔχει») ὁμολογοῦσιν τὸν πατέρα. εἰ δὲ ὁμολογοῦσιν τὸν πατέρα, πῶς ἀληθὲς τὸ «Ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας «με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε»; Λεκτέον δὲ πρὸς ταῦτα ὅτι ὁ σωτὴρ ὅτε μὲν περὶ ἑαυτοῦ ὡς περὶ ἀνθρώπου διαλέγεται, ὅτε δὲ ὡς περὶ θειοτέρας φύσεως καὶ ἡνωμένης τῇ ἀγενήτῳ τοῦ πατρὸς φύσει.
- 19.2.6

ἐπὶ μὲν γὰρ λέγει· «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον δὲ τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν «λελάληκα», τοῦτό φησιν εἰδὼς τὸ ζητούμενον ἀναιρεθῆναι εἶναι οὐ θεὸν ἀλλὰ ἄνθρωπον· ἐὰν δὲ «Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν ἐσμεν» καὶ «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» καὶ «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις» καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια, οὐ περὶ τοῦ ζητουμένου ἀναιρεθῆναι ἀνθρώπου διδάσκει. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ παρὸν ἡμῖν ζητουμένων ἐκ τῆς συμφράσεως κατανοητέον· τὸ μὲν «Κἀμὲ οἴδατε καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί» περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἑαυτοῦ διαλέγεται, τὸ δὲ «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε «τὸν πατέρα μου» περὶ τῆς θεότητος· τοῦ μὲν γὰρ «Κἀμὲ οἴδατε καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί» ταῦτα προτέτακται· «Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν «Ἱεροσολυμιτῶν· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε «παρρησίᾳ λαλεῖ καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν.

19.2.7 μῆποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν «οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν «ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν»· τοῦ δὲ «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου» ταῦτα «Εἶπαν οὖν «αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς ἢ μαρτυρία σου οὐκ «ἔστιν ἀληθής.

19.2.8 ἀπεκρίθη † ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Κἀν ἐγὼ «μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἢ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα «πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω.

19.2.9 * * * ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, «ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἢ ἐμὴ ἀληθινή ἐστιν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ». δηλὸν οὖν ἐκ τούτων ὅτι ὑπὸ μὲν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐλέγετο· «Τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν», ἀναφερόντων ἐπὶ τὸ ἐν Βηθλεὲμ αὐτὸν γεγενῆσθαι, καὶ ἐπισταμένων ὅτι οὗτος ἦν οὗ ἡ μήτηρ ἐλέγετο Μαρία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Σίμων <καὶ> Ἰούδας.

19.2.10 διόπερ καὶ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρηκόσιν· «Οἴδαμεν πόθεν ἐστίν» διὰ τοῦ «Κἀμὲ οἴδατε καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί». τοῖς δὲ Φαρισαίοις τὸ «Κἀν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἢ μαρτυρία μου, «ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω» τῇ θειοτέρᾳ φύσει διαλεγόμενος ἔφασκεν ταῦτα καί, ὡς ἂν εἴποι τις, καθ' ὃ πρωτότοκος πάσης κτίσεως ἦν.

19.2.11 διόπερ τοῖς πρὸς ταῦτα πυθομένοις αὐτοῦ καὶ εἰρηκόσιν· «Ποῦ ἔστιν ὁ πατήρ σου;» ἀποκρίνεται (ὡς ἂν εἴποι τις, ἕτερος ὢν τοῦ λέγοντος· «Κἀμὲ οἴδατε») καὶ φησι· «Καὶ οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου». κατὰ δὲ τὸ ταπεινὸν τῶν Φαρισαίων ἦν ἥτοι μὴ νοεῖν ὅτι περὶ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ἔλεγεν τὸ «Μαρτυρεῖ «περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ» ἢ εἰ ἐξεδέχοντο περὶ τοῦ θεοῦ ταῦτα λέγεσθαι, νομίζειν ὅτι ἐν τόπῳ ἐστίν ὁ θεός, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκρίνεσθαι· «Ποῦ ἔστιν ὁ πατήρ σου; Χρὴ μέντοι γε εἰδέναι, ὅτι οἱ ἑτερόδοξοι νομίζουσιν σαφῶς ἐντεῦθεν παρίστασθαι τὸ μὴ τὸν θεόν, ὃ ἐλάτρευον Ἰουδαῖοι, πατέρα εἶναι τοῦ χριστοῦ· εἰ γὰρ τοῖς Φαρισαίοις λατρεύουσιν τῷ δημιουργῷ, φασίν, ἔλεγεν ὁ σωτὴρ· «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου», σαφές ὅτι ἕτερον ὄντα τοῦ δημιουργοῦ τὸν πατέρα Ἰησοῦ Φαρισαῖοι οὐκ ᾔδεσαν, ἀλλ' οὐδὲ Ἱεροσολυμίται, οἷς προειρήκει· «Ἀλλ' ἔστιν «ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε».

19.3.12 ταῦτα δὲ λέγουσιν ἅτε μὴ ἀνεγνωκότες τὰς θείας γραφάς, μηδὲ τὴν συνήθειαν τῆς ἐν αὐταῖς λέξεως τετηρηκότες.

19.3.13 κἀν γὰρ διεξοδεύειν τις δύνηται τὰ περὶ θεοῦ ἐκ πατέρων μεμαθηκὼς ὅτι τούτῳ λατρεύειν μόνῳ δεῖ, μὴ βιοῖ δὲ καλῶς, τοῦτόν φασιν οὐκ ἔχειν γινῶσιν θεοῦ. εἴ τις γοῦν ἄλλος ᾔδει τὰ περὶ τοῦ δημιουργοῦ καὶ τῆς ἱερατικῆς αὐτοῦ θεραπείας, δηλὸν ὅτι καὶ οἱ Ἰσραὴλ τοῦ ἱερέως υἱοὶ παρὰ τῇ λατρείᾳ ἀνατεθραμμένοι· ἀλλ' ὅμως, ἐπεὶ ἡμαρτον, γέγραπται ταῦτα περὶ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν Βασιλειῶν πρώτῃ· «Καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, υἱοὶ λοιμοί, οὐκ «ἔγνωσαν τὸν κύριον».

19.3.14 πευσόμεθα γὰρ τῶν ἑτεροδόξων εἰ μὴ περὶ τοῦ δημιουργοῦ γέγραπται τὸ «Οὐκ ἔγνωσαν τὸν κύριον» καὶ ἀποκρινομένων ὅτι περὶ τοῦ δημιουργοῦ ἐστὶν ταῦτα, ζητήσομεν διὰ τί εἴρηται περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· «Οὐκ ἔγνωσαν τὸν κύριον»· πότερον διὰ τοὺς περὶ θεοῦ τοῦ δημιουργοῦ

λόγους, ἢ διὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν· σαφὲς δὲ ὅτι διὰ τὴν πονηρίαν λέγονται μὴ ἐγνωκέναι τὸν κύριον.

19.3.15 καὶ οὐ περὶ τῶν υἱῶν Ἡλεῖ μόνων ἔστιν τοῦτο εὑρεῖν ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων βασιλευσάντων ἐν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα ἀμαρτωλῶν. οὕτω τοίνυν καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὸν πατέρα οὐκ ᾔδεσαν· οὐδὲ γὰρ ἐβίουσαν κατὰ τὸ τοῦ δημιουργοῦ βούλημα. Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλο σημαινόμενον τοῦ γινώσκειν τὸν θεόν, ἑτέρου ὄντος τοῦ γινώσκειν τὸν θεὸν παρὰ τὸ πιστεύειν ψιλῶς εἰς τὸν θεόν, † ὡς δῆλον ἐκ τοῦ· «Ὅσα ὁ νόμος λαλεῖ, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ «λαλεῖ» αὐτὸ ἢ δῆλον ὅτι καὶ τοὺς προφήτας, ὧν τὰ ῥήματα, ὡς ἐν ἄλλοις ἀπεδείξαμεν, νόμος λέγεται.

19.3.16 εἴρηται τοίνυν ἐν ψαλμοῖς· «Σχο«λάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ θεός».

19.3.17 τίς δ' οὐκ ἂν ὁμολογήσαι [πιστεῦσαι] γεγράφθαι ταῦτα λαῶ πιστεύοντι εἰς τὸν δημιουργόν; ὄντινα γινῶναι οὐκ ἔστιν μὴ σχολάσαντα καὶ ἐκκαθάραντα τὸν νοῦν τῶν νοούντων καὶ θειοτέροις ὀφθαλμοῖς βλέπόντων τὸν θεὸν διὰ τὸ καθαρὰν τὴν καρδίαν πεποιηκέναι τῆς χάριτος ταύτης ἀξιουμένων, ὡς ὁ σωτὴρ μαρτυρεῖ λέγων· «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι «αὐτοὶ τὸν θεὸν ὁψονται». ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὸ «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν «πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός» φήσομεν ὅτι οὐ ταυτόν ἐστιν τὸ γινώσκειν τὸν πατέρα καὶ πιστεύειν αὐτῷ.

19.3.18 οὐ μάχεται οὖν τὸ «Οὐδεὶς ἔγνω «τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός» τῷ «Ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραάμ τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην». εἰ δὲ τις οἶεται ἡμᾶς βιάζεσθαι λέγοντας μὴ ταυτόν εἶναι τὸ πιστεύειν τῷ γινώσκειν, καὶ ἐνδέχεσθαι πιστεύειν μὲν οὐκ ἔχειν δὲ γινῶσιν τοῦ πιστευομένου ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ ἀκουσάτω λέγοντος πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· «Ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς».

19.3.19 παρατήρει γὰρ ὅτι πρὸ τοῦ «Ἐὰν «μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν» γέγραπται· «Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς † πιστεύοντας αὐτῷ Ἰουδαίους», καὶ ἃ ἔλεγεν ἦν· «Ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν».

19.3.20 πολὺ δὲ διαφέρει τὸ πρὸς τῷ πιστεύειν ἐγνωκέναι τοῦ πιστεύειν μόνον· «Ὡς μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος «σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρω πίστις «ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι». Καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ παραστήσαι ἕτερον εἶναι τὸ γινώσκεσθαι τὸν θεὸν τοῦ πιστεύεσθαι· ὡς δὲ πρὸς τὸ ἀκριβὲς καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις προσποδώσομεν, ὅτι πρὸς οὓς φησιν· «Οὔτε «ἐμὲ οἶδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου» Φαρισαίους, εὐλόγως ἂν εἴπεν τις· ἀλλ' οὐδὲ πιστεύετε εἰς τὸν πατέρα μου· τῷ γὰρ ἀποσταλέντι ἀπὸ τοῦ πατρὸς οὐκ ἐπίστευσαν, ὁ δὲ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδαμῶς τὸν πατέρα ἔχει· καὶ οὐδαμῶς φημί, ὅτι οὔτε κατὰ πίστιν οὔτε κατὰ γινῶσιν.

19.4.22 ὅρα δὲ εἰ μὴ καὶ ἄλλως ἡ γραφὴ τοὺς ἀνακεκραμένους τινὶ καὶ ἐνωθέντας γινώσκειν ἐκεῖνό φησιν, ᾧ ἀνεκράθησαν καὶ κεκοινωνήκασιν· πρὸ δὲ τῆς τοιαύτης ἐνώσεως καὶ κοινωνίας κἂν τοὺς λόγους καταλαμβάνωσιν περὶ τίνος, οὐ γινώσκουσιν ἐκεῖνο.

19.4.23 ὁ γοῦν Ἀδὰμ περὶ τῆς Εὕας λέγων· «Τοῦτο νῦν ὅστουν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς «σαρκός μου» οὐκ ᾔδει τὴν γυναῖκα· ὅτε γὰρ αὐτῇ ἐκολλήθη, τότε εἴρηται· «Ἔγνω δὲ Ἀδὰμ Εὕαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ». καὶ εἴ τίς γε προσκόπτοι διὰ τὸ παρεληφέναι ἡμᾶς εἰς τὴν περὶ Θεοῦ γινῶσιν παράδειγμα τὸ «Ἔγνω δὲ Ἀδὰμ Εὕαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ»· πρῶτον μὲν τῷ «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν» ἐπιστησάτω· δεύτερον δὲ ἀντιπαραθέτω τὸ περὶ ἄρρενος καὶ θηλείας λεγόμενον παρὰ τῷ ἀποστόλῳ· τῇ αὐτῇ λέξει χρῆται περὶ ἀνθρώπου καὶ κυρίου· «Ὁ κολλώμενος «τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστιν καὶ ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμά «ἐστιν».

19.4.24 ἐγνωκέτω μὲν οὖν ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ τὴν πόρνην, καὶ ὁ κολλώμενος τῇ γυναικὶ τὴν γυναῖκα, μᾶλλον δὲ τούτου καὶ ἀγίως ἐγνωκέτω ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ τὸν κύριον. εἰ δὲ

τουθ' οὕτως ἔχει, Φαρισαῖοι τὸν πατέρα οὐκ ᾔδεσαν οὐδὲ τὸν υἱόν, καὶ ἀληθὴς ἦν ὁ λέγων· «Οὔτε ἐμὲ οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου». εἰ δὲ μὴ οὕτως ἐκλαμβάνοιμεν (λέγω δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκδοχήν) τὸ γινώσκειν ἀντὶ τοῦ ἀνακεκρᾶσθαι καὶ ἠνῶσθαι, διηγεῖσθαι τις τὸ «Νῦν δὲ γνόντες «θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ τοῦ θεοῦ» καὶ τὸ «Ἔγνω κύριος «τοὺς ὄντας αὐτοῦ».

19.4.25 κατὰ γὰρ ἡμᾶς ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ ἀνακραθεὶς αὐτοῖς καὶ μεταδεδωκώς αὐτοῖς τῆς ἑαυτοῦ θειότητος καὶ ἀνειληφώς αὐτούς, ὥς ἡ τοῦ εὐαγγελίου λέξις φησὶν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα, ἐν τῇ χειρὶ τοῦ πατρὸς ὄντων τῶν εἰς τὸν σωτῆρα πεπιστευκότων· διὸ καὶ εἰ μὴ πέσοιεν ἀπ' αὐτῆς ἑαυτοὺς μακρύνοντες ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θεοῦ, οὐχ ἄρπαγῆσονται· οὐδεὶς γὰρ ἄρπάξει ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς. Μετὰ ταῦτα ζητήσεις εἰς τὸ αὐτό, λέγω δὲ τὸ «Οὔτε ἐμὲ «οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου», εἰ ἔστιν γινώσκοντά τινα τὸν θεὸν μὴ γινώσκειν τὸν πατέρα· εἰ γὰρ ἑτέρα αὐτοῦ ἐπίνοιά ἐστιν καθ' ὃ ἐστιν πατήρ, καὶ ἑτέρα καθ' ὃ ἐστιν ὁ θεός, τάχα ἔστιν τινα γινώσκειν μὲν τὸν θεόν, μὴ γινώσκειν δὲ τὸν πατέρα παρὰ τὸ εἰδέναι αὐτὸν θεόν, μὴ γινώσκειν δὲ τὸν πατέρα.

19.5.27 φησὶν οὖν ὁ σωτὴρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῇ Μαρίᾳ· «Πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ «εἰπὲ αὐτοῖς· Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ «θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν». καὶ ἔστιν γε τοῖς ἑτεροδόξοις λέγειν χαριζόμενον αὐτοῖς ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα Μωϋσῆς καὶ οἱ προφηταὶ ὅπερ τάχα οὐκ ἔστιν ἀληθές· ὅτι πάντως ὁ μὴ ἐγνωκώς τὸν πατέρα οὐκ ἔγνω τὸν υἱόν· ὁ μὲν γὰρ υἱὸς ἔγνω τὸν πατέρα, ὁ δὲ θεράπων τὸν κύριον· καὶ ὥσπερ οὐκ ἂν ἀσεβήσαιμεν λέγοντες ὅτι ὁ υἱὸς οὐκ ἔγνω τὸν κύριον (υἱὸς γὰρ ὢν οὐ πεπείραται τοῦ πατρὸς δεσπότητος), οὕτω τηροῦντες τὸν αὐτὸν θεὸν οὐδὲν ἄτοπον παραδεξόμεθα λέγοντες ὅτι τῷ μὲν υἱῷ ἔπρεπεν γινώσκειν τὸν πατέρα, τῷ δὲ θεράποντι τὸν κύριον, καὶ οὔτε ὁ θεράπων ἔγνω τὸν πατέρα οὔτε ὁ υἱὸς τὸν κύριον.

19.5.28 μυρίων γοῦν οὐσῶν εὐχῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τοῖς ψαλμοῖς καὶ τοῖς προφήταις, ἀλλὰ καὶ τῷ νόμῳ, οὐ πάνυ τι εὖρομεν εὐξάμενόν τινα καὶ λέγοντα τῷ θεῷ· «Πάτερ», τάχα ἐπεὶ οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα· εὐχονται δὲ αὐτῷ ὥς θεῷ καὶ κυρίῳ, περιμένοντες τὸν τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἐκχέοντα οὐκ ἔλαττον ἐπ' ἐκείνους ἢ ἐπὶ τοὺς μετὰ τὴν παρουσίαν εἰς θεὸν δι' αὐτοῦ πιστεύοντας· εἰ μὴ ἄρα ἡ νοητὴ αὐτοῖς γεγένηται ἐπιδημία Χριστοῦ καὶ ἔσχον ποτὲ τελειωθέντες τὸ τῆς υἰοθεσίας πνεῦμα· ἐν ἀπορρήτῳ δὲ καὶ οὐ γνωστῶς πᾶσιν ἔλεγον ἢ ἔγραφον τὸν θεὸν πατέρα, ἵνα μὴ προκαταλάβωσιν τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐκκενουμένην παντὶ τῷ κόσμῳ χάριν, πάντας καλοῦντος ἐπὶ τὴν υἰοθεσίαν, ἵνα διηγήσῃται τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσῃ τὸν πατέρα κατὰ τὸ γεγραμμένον· «Διηγῆσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε».

19.5.29 ὅτι μέντοι γε ὁ αὐτός ἐστιν θεὸς τῶν προφητῶν καὶ τοῦ κόσμου δημιουργός, πολλαχόθεν μὲν ἔστιν θεωρησά· ἀρκεῖ δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος θεωρησά τὴν τε Στεφάνου ἀπὸ τῶν Πράξεων πρὸς τὸν λαὸν δημηγορίαν οὕτω λέγοντος· «Ἄνδρες «ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε.

19.5.30 ὁ θεὸς τῆς δόξης ὥφθη τῷ πατρὶ «ἡμῶν Ἀβραάμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ οἰκῆσαι αὐτὸν ἐν «Χαρράν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς «συγγενείας σου» καὶ τὰ ἐξῆς· δι' ὅλου γὰρ τοῦ λόγου ἀναντιρρήτως ἔστιν μαθεῖν τὸν τῶν προφητῶν θεὸν πατέρα εἶναι Χριστοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς τοῦ ἀποστόλου ἐν τούτοις· «Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς «εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν «γραφαῖς ἀγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος «Δαβὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ «πνεῦμα ἀγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου «ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν

χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν «πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς «κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ, «κλητοῖς ἁγίοις.

19.5.31 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ «κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ».

19.5.32 σαφῶς γὰρ ἀπὸ τούτων μεμαθήκαμεν ὅτι ὁ δημιουργὸς καὶ θεὸς τῶν προφητῶν καὶ πατὴρ τοῦ χριστοῦ θεὸς τε καὶ πατὴρ ἡμῶν ἐστίν. Φαρισαῖοι τοίνυν οὐ μόνον γινώσκιν οὐκ εἶχον, οὔτε καθ' ὃ πατὴρ οὔτε καθ' ὃ θεός, τοῦ δεδωκότος τὸν νόμον πατρὸς τοῦ χριστοῦ· ἀλλ' οὐδὲ ἐπίστευον αὐτῷ ὁμολογουμένως μὲν καθ' ὃ πατὴρ ἦν Ἰησοῦ καὶ θεὸς αὐτοῦ, τάχα δὲ <οὐδὲ> καθ' ὃ ὁ θεὸς ὁ κτίσας τὰ πάντα ἦν.

19.6.34 ἀλλ' οὐδὲ τὸν χριστὸν ᾔδεισαν, καὶ καλῶς ἐλέγχει αὐτοὺς ὁ σωτὴρ λέγων· «Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου οἴδατε». ταῦτα ζητῶ, πότερον ἴσον δύναται τῷ «Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε» τὸ «Εἰ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε, καὶ ἐμὲ ἂν ᾔδειτε» ἢ οὐ; καὶ ἡγοῦμαι μὴ ἴσον ταῦτα δύνασθαι ἀλλήλοις, τῷ ἀναβαίνειν ἀπὸ τῆς γνώσεως τοῦ υἱοῦ ἐπὶ τὴν γινώσκιν τοῦ πατρὸς τὸν γινώσκοντα τὸν πατέρα, καὶ μὴ ἄλλως ὁρᾶσθαι τὸν πατέρα ἢ τῷ ὁρᾶσθαι τὸν υἱόν· «Ὁ γὰρ ἐώρακώς, φησὶν, ἐμὲ ἐώρακε τὸν πέμψαντά με» οὐκ ἂν δὲ εἰρήκει τὸ «Ὁ ἐώρακώς τὸν πατέρα ἐώρακέν με», ἐπεὶπερ ὁ τὸν λόγον τεθεωρηκώς τοῦ θεοῦ θεωρεῖ τὸν θεόν, ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ λόγου πρὸς τὸν θεόν· ἀμήχανον δὲ ἐστὶν μὴ ἀπὸ τοῦ λόγου θεωρῆσαι τὸν θεόν.

19.6.36 καὶ ὁ θεωρῶν τὴν σοφίαν, ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς ἔργα αὐτοῦ, ἀναβαίνει ἀπὸ τοῦ ἐγνωκέναι τὴν σοφίαν ἐπὶ τὸν πατέρα αὐτῆς· ἀδύνατον δὲ χωρὶς τῆς σοφίας προαγωγῆς νοηθῆναι τὸν τῆς σοφίας θεόν.

19.6.37 <τὸ> δ' αὐτὸ ἔρεις καὶ περὶ τῆς ἀληθείας· οὐ γὰρ νοεῖ τις τὸν θεὸν ἢ θεωρεῖ αὐτόν, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρότερον τὴν ἀλήθειαν, ἵν' οὕτως ἔλθῃ ἐπὶ τὸ ἐνιδεῖν τῇ οὐσίᾳ ἢ τῇ ὑπερέκεινα τῆς οὐσίας δυνάμει καὶ φύσει τοῦ θεοῦ.

19.6.38 καὶ τάχα γε ὥσπερ κατὰ τὸν ναὸν ἀναβαθμοὶ τινες ἦσαν, δι' ὧν εἰσῆει τις εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, οὕτως οἱ πάντες ἡμῶν ἀναβαθμοὶ ὁ μονογενὴς ἐστὶν τοῦ θεοῦ· καὶ ὥσπερ τῶν ἀναβαθμῶν ὁ μὲν ἐστὶν πρῶτος ἐπὶ τὰ κάτω, ὁ δὲ τούτου ἀνωτέρω, καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τοῦ ἀνωτάτω, οὕτως οἱ μὲν πάντες εἰσὶν ἀναβαθμοὶ ὁ σωτὴρ· ὁ δὲ οἷον πρῶτος κατωτέρω τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ, ᾧ ἐπιβαίνοντες ὁδεύομεν κατὰ τὰ ἐξῆς αὐτοῦ ὄντα τὴν πᾶσαν ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς ὁδόν, ὥστε ἀναβῆναι δι' αὐτοῦ ὄντος καὶ ἀγγέλου καὶ τῶν λοιπῶν δυνάμεων.

19.6.39 καὶ κατὰ τὰς ἐπινοίας δὲ αὐτοῦ, εἴπερ ἕτερόν ἐστιν ὁδὸς καὶ θύρα, προαπαντῆσαι δεῖ τῇ ὁδῷ, ἵνα μετὰ ταῦτα οὕτως φθάσῃ τις ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ ἄρχοντι χρήσασθαι αὐτῷ καθ' ὃ ποιμὴν ἐστίν, ἵνα τις δυνηθῇ αὐτοῦ ἀπολαῦσαι καὶ βασιλέως, ὄνασθαί τε αὐτοῦ πρῶτον ὡς ἄμνου, ἵνα πρῶτον ἄρῃ ἡμῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μετὰ ταῦτα κεκαθαρισμένοι φάγωμεν αὐτοῦ τῆς σαρκός, τῆς ἀληθινῆς τροφῆς καὶ ἐπιμελέστερόν τις τὰ παρακείμενα τούτοις ἐξετάσας καὶ παραλαβὼν ἀκούσεται· «Εἰ ἐμὲ οἴδατε, καὶ τὸν πατέρα μου «οἴδατε», καὶ ᾿Επεὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ τὸν πατέρα μου οἴδατε». Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδασκῶν ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

19.7.40 Εἰ μὴ τι χρήσιμον ἦν μαθεῖν ἐκ τοῦ τὰ προειρημένα ἀπηγγέλλαι ὑπὸ τοῦ σωτῆρος λελαλησθαι ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, οὐκ ἂν προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστὴς οἷς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὸ «Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδασκῶν ἐν τῷ ἱερῷ» καὶ πανταχοῦ γε ὅπου πρόσκειται· «Ταῦτα τὰ ῥήματα ἃ ἐλάλησεν» ἐν τῷδέ τινι τόπῳ, ἐπιστήσας εὐρήσεις τὸ τῆς προσθήκης εὐλογον.

19.7.41 ἵν' οὖν νοηθῇ, τί τὸ ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ ταῦτα τὰ ῥήματα [τὰ] ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰρησθαι, παραθησόμεθα ἅπερ ἀπὸ Λουκᾶ καὶ Μάρκου μεμαθήκαμεν, ὀνομασάντων τὸ γαζοφυλάκιον.

ἀπὸ μὲν τοῦ Λουκᾶ ταῦτα· «Ἀναβλέψας δὲ εἰς τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα
«αὐτῶν πλουσίους, εἶδέν τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν λεπτὰ δύο, «καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς
λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον «πάντων ἔβαλεν· πάντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ
περισσεύοντος αὐτοῖς «ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς
«πάντα τὸν βίον ἑαυτῆς, <ὄν> εἶχεν, ἔβαλεν»· ἀπὸ δὲ τοῦ κατὰ Μάρκον· «Καὶ ἐστὼς ὁ Ἰησοῦς
κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει, καὶ «πᾶς ἔβαλλεν χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

19.7.42 καὶ πολλοὶ πλούσιοι «ἔβαλλον πολλά· ἔλθοῦσα δὲ μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὃ «ἐστὶν
κοδράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν «αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ
χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων «ἔβαλεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· πάντες γὰρ
ἐκ τοῦ «περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς «πάντα ὅσα εἶχεν
ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς».

19.7.43 τί δέ μοι βούλεται ἡ τῶν ῥητῶν παράθεσις τηρήσαντι, ὅτι τὸ γαζοφυλάκιον ἐν τῷ ἱερῷ ἦν,
ὑπὲρ τοῦ νοῆσαι τὴν προκειμένην τοῦ Ἰωάννου λέξιν ἥδη λέξωμεν· εἰ τὸ ἱερὸν ἀνάγομεν τοῦ
θεοῦ καὶ <τὰ> κατὰ τὸν ναὸν εἰς τὸν πνευματικὸν λόγον, τούτῳ ἀκολουθῶς καὶ τὸ ἐν τῷ
ἱερῷ γαζοφυλάκιον κατανοήσωμεν, ὅπερ ἐστὶν τόπος νομισμάτων εἰς τιμὴν θεοῦ καὶ
οἰκονομίαν ἀναπαύσεως πενήτων προσφερομένων.

19.7.44 τὰ δὲ νομίσματα τίνα ἂν εἴη ἢ οἱ θεῖοι λόγοι τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐντετυπωμένην
ἔχοντες, ὑπὸ δοκίμων τραπεζιτῶν θεωρούμενοι, τῶν χωρίζειν ἐπισταμένων ἀπὸ τῶν δοκίμων
τὰ ἀδόκιμα <μὲν> προσποιούμενα δὲ εἶναι δόκιμα καὶ τηρούντων τὴν ἐντολὴν Ἰησοῦ
λέγουσαν· «Γίνεσθε δόκιμοι τραπεζίται», καὶ τὴν Παύλου διδασκαλίαν φάσκοντος· «Πάντα
δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς «εἵδους πονηροῦ ἀπέχεσθε»; ἕκαστος δὴ
συνεισφερέτω εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας φέρων ἐπὶ τὸ νοητὸν γαζοφυλάκιον ἃ δύναται εἰς
τιμὴν τοῦ θεοῦ καὶ ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἔστιν ὠφεληθῆναι τὸ κοινὸν διχῶς, ἀπὸ τε
λόγων καὶ ἀπὸ πράξεων, ὧν ὁ δίκαιος πράττει, καλῶς καὶ αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ νοητὸν
γαζοφυλάκιον.

19.8.45 ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἴση οὐδ' ὁμοία πάντων ἡ δύναμις ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, εἴγε ἔδωκεν ὁ οἰκοδεσπότης
τῷ μὲν πέντε τάλαντα, τῷ δὲ δύο, τῷ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, ἀποδέχεται ὁ
ἔμψυχος τούτου λόγος, ἐννορῶν τῇ δυνάμει τῶν βαλλόντων εἰς ὃ διηγησάμεθα γαζοφυλάκιον,
οὓς ἀποδέχεται, οὐ τῇ ποσότητι τῶν συνεισφερομένων ἐννορῶν μόνη.

19.8.46 διόπερ εἰ [ἔστιν] τις πλείονα δυνάμενος, ὀλιγώτερα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ
δύναμιν ποιεῖ, πλείονα δὲ ὡς πρὸς ἐτέρων σύγκρισιν ἐλάττονα δυναμένων, * * καὶ ἀποδέχεται
τοὺς ὅλην δυνάμει τὰ ἐλάττονα πεπονηκότας παρὰ τοὺς πλείονα συνεισενεγκόντας ἐκ δυνάμεως
πολλαπλασίανα φέρειν δυναμένης, <ὡς> γέγραπται ἃ παρεθέμεθα τοῦ τε Λουκᾶ καὶ τοῦ
Μάρκου.

19.8.47 ἅμα δὲ διδάσκει τὰ ῥητὰ ταῦτα τὸν νοήσαντα ταῦτα πνευματικῶς μηδεπώποτε τοὺς
νομιζομένους διαφέρειν <δεῖν> ἐπαίρεσθαι κατὰ τῶν ὡς πρὸς ἀνθρώπων κρίσιν
ὑποδεεστέρων· οὐ γὰρ πεπεῖσθω τις τῶν ὑπολαμβανομένων πλείονα καὶ κρείττονα ποιεῖν,
συγκρίνων ἑαυτὸν τοῖς ὅσον ἐπὶ ἀνθρωπίνῃ κρίσει ἐλάχιστα πράττουσιν, ὅτι πάντα ἃ
δεδύνηται πεποίηκεν, ἢ ἐκεῖνος οὐ πάντα <εἰ ἃ> οἷός τε ἦν ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ τοῦ λόγου
ἀποδέδωκεν.

19.8.48 ἀνέβλεψεν οὖν εἰς τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίους ὁ Ἰησοῦς,
καὶ ἰδὼν τὴν πενιχρὰν χήραν λεπτὰ βάλλουσαν δύο τάχα τῷ γνωστικῷ τόπῳ ἢ τῷ πρακτικῷ,
ἀπλούστερον περὶ τῶν θείων φρονοῦσαν, καὶ ἀνάλογον τούτοις βιοῦσαν, εἶπεν· «Ἀληθῶς λέγω
ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον «πάντων ἔβαλεν».

- 19.8.49 καὶ τοῦτο εἶπεν καθορῶν τίνα τρόπον πολλαπλασίονα δυνάμενοι φέρειν εἰς τὸ κοινὸν οἱ ὅσον ἐπὶ τῇ δυνάμει πλούσιοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ ἐλάχιστον μόριον, ὧν οἱοί τε ἦσαν συνεισφέρειν.
- 19.8.50 κατανόει δὲ καὶ τὰ τῆς χήρας ὑστερήματα καὶ ὅτι βιασαμένη ἑαυτὴν πάντα ὃν εἶχεν βίον ἤνεγκεν εἰς τὸ ἐν τῷ ἱερῷ γαζοφυλάκιον, προσφέρουσα πᾶσαν τὴν δύναμιν ἑαυτῆς τῷ θεῷ. Ἀεὶ τοίνυν ὁ Ἰησοῦς, κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν, ἀναβλέπων εἰς τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους τὰ δῶρα αὐτῶν, ὁρᾷ καὶ τὴν πενιχρὰν χήραν βάλλουσαν λεπτὰ δύο· κατὰ δὲ τὸν Μάρκον, ἐστὼς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου θεωρεῖ τίνα τρόπον πᾶς ὁ λαὸς βάλλει κατὰ δύναμιν τὸν νοητὸν χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον, καὶ ὡς μόνος δυνάμενος βλέπειν τοὺς πλουσίους εἶδεν εἴ ποτε πτωχὴ ψυχὴ καὶ ὑστερουμένη βάλλει ὅλην δυνάμει <καὶ> διὰ τοῦτο δικαιομένη παρὰ τοὺς πολλοὺς πλουσίους.
- 19.9.52 ἅπερ οὐ τοῖς τυχοῦσιν λέγει ἀλλ', ὡς φησιν ὁ Μάρκος, τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· καὶ νῦν γὰρ προσκαλούμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς διδάσκων βλέπειν οὐχ ὡς ὄψεται ἄνθρωπος ἀλλ' ὡς ὄψεται ὁ θεός («Ἄνθρωπος γὰρ «ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ θεὸς ὄψεται εἰς καρδίαν») τὸ «Ἀμὴν «λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν τῶν «βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον» καὶ τὰ ἐξῆς.
- 19.9.53 τί δὴ μοι ταῦτα πάντα βούλεται προκειμένου διηγήσασθαι τὸ «Ταῦτα τὰ ῥήματα † ἃ «ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ», ἢ παραστῆσαι, ὅτι πάντων συνεισφερόντων ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τὰ θρέψοντα τοὺς δεομένους, μᾶλλον πάντων ἐχρῆν τὸν Ἰησοῦν φέρειν τὰ ὠφελήσοντα, ἅπερ ἦν ῥήματα ζωῆς αἰωνίου καὶ διδασκαλία ἡ περὶ θεοῦ καὶ ἑαυ <τοῦ> ; καὶ παντός γε νομίσματος τιμαλφέστερον ἦν τὸ «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου» ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ εἰρημένον, καὶ τὸ «Εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε» καὶ ὅλα τὰ κατὰ τὸν τόπον.
- 19.9.55 καὶ ὁ πᾶς γε τῶν λοιπῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον φερόντων ἃ εἶχον χρυσὸς ψάμμος ἦν ὀλίγη ὡς πρὸς τὰ Ἰησοῦ ῥήματα· σοφία γὰρ ἦν πᾶς ὁ λόγος αὐτοῦ· «Πᾶς δὲ χρυσὸς «ἐν ὄψει σοφίας ψάμμος ὀλίγη, καὶ ὡς πηλὸς λογισθήσεται ἄργυρος «ἐναντίον αὐτῆς».
- 19.9.56 καὶ ταῦτά γε σαφῶς νοηθήσεται τοῖς κατακούειν μεμαθηκόσιν τῆς τοῖς τελείοις λαλουμένης σοφίας, ἐν μυστηρίῳ ἀποκεκρυμμένης, «ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς τὴν» τῶν δικαίων «αὐτοῦ δόξαν», καὶ δυναμένοις ἐνορᾶν ὑπεροχὴν σοφίας θεοῦ παρὰ τὴν «σοφίαν τοῦ αἰῶνος τούτου» ἢ «τῶν ἀρχόντων τοῦ «αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων», οἰονεὶ προφήταις ἰδίῳις χρωμένων, τῶν ὁποίωνδῆποτε λόγων ἐτέρων παρὰ τὴν ἀλήθειαν προϊσταμένοις· ψάμμος γὰρ ὀλίγη αἰὶ λοιπαὶ σοφαὶ χρυσὸς εἶναι νομιζόμεναι ἐν ὄψει σοφίας, ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἄργυρος ὁ τῶν πολλῶν λαμπρὸς καὶ πιθανὸς λόγος ὡς πηλὸς λογισθήσεται, <ἐναντίον> τῶν ἀγνῶν λογίων κυρίου τῶν πεπυρωμένων καὶ κεκαθαρισμένων ἐπαπλάσιως καὶ δοκίμων, ἅτε προεληλυθότων ἀπὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγου. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιγεγραμμένης Σοφίας ἄλλως παρεθέμεθα εἰς τὸ συνιδεῖν τὴν δύναμιν τοῦ «Ταῦτα τὰ ῥήματα † ἃ ἐλάλησεν ἐν «τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ».
- 19.10.57 τηρεῖσθω γὰρ ἡ περὶ τῶν πλουσίων καὶ τῆς πενιχρᾶς χήρας διήγησις ὡς ἀποδέδοται, καὶ εἴ τίς γε μιμητὴς ἐστὶν Χριστοῦ, ἡκέτω ἐπὶ τὸ μὴ ἐν τόπῳ νοητὸν ἱερὸν τοῦ θεοῦ ὁδεύων τῷ νῶ καὶ ἀκολουθῶν τῷ πνεύματι χειραγωγῆσαι αὐτὸν ἐπ' αὐτὸ δυνάμενῳ, καὶ φερέτω δόκιμα νομίσματα, ῥήματα ζωῆς αἰωνίου, ἐπὶ τὸ γαζοφυλάκιον, καὶ ἔργα ἀκόλουθα τοῖς τοιούτοις ῥήμασιν.
- 19.10.58

ἀλλ' εἴθε μήτε πενιχρά τις ἡμῶν μήτε χήρα εἴη φέρειν μηδὲν πλεῖον δυναμένη δύο λεπτῶν, μήτε πλούσιος ἐκ μόνου τοῦ περισσεύματος φέρων, ἀλλὰ πάντα τὸν πλοῦτον ἀνατιθεὶς τῷ θεῷ.

- 19.10.59 Ἰησοῦς δὲ οὐ πάντα ἃ εἶχεν ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων, ἀλλὰ τοσαῦτα ὅσα ἐχώρει τὸ γαζοφυλάκιον· οὐδὲ γὰρ αὐτόν γε οἶμαι χωρεῖν τὸν κόσμον τὸν ὅλον τοῦ θεοῦ λόγον. ὅμως δὲ τοσαῦτα ῥήματα ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ λαλῶν καὶ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ὑπ' οὐδενὸς ἐκρατεῖτό πω· καὶ αὐτοῦ γὰρ οἱ λόγοι ἰσχυρότεροι ἐτύγχανον τῶν πιάσαι αὐτὸν θελόντων.
- 19.10.60 καὶ ὅσον γε λέγει, οὐδεὶς αὐτὸν πιάσει τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτῷ· ἀλλ' ἐὰν σιωπήσῃ, τότε κρατεῖται.
- 19.10.61 ὅθεν ἐπεὶ ἐβούλετο ὑπὲρ τοῦ κόσμου παθεῖν, ἐξεταζόμενος ὑπὸ τοῦ Πιλάτου καὶ μαστιγούμενος σιωπᾷ· εἰ γὰρ λελαλήκει, οὐκέτι ἐγίνετο· <ἄν> αὐτῷ τὸ ἐσταυρῶσθαι ἐξ ἀσθενείας, ἐπέειπερ οὐκ ἔστιν ἀσθένεια ἐν οἷς ὁ λόγος λαλεῖ.
- 19.10.62 ὄντι δὲ αὐτῷ ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ οὐδέπω ἡ ὥρα ἐνειστήκει τοῦ πιασθῆναι αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ ὄντι ἐν τῷ ἱερῷ· χειμάρρουν δέ τινα ἐχρῆν εἶναι τὸν τόπον ἔνθα ἐβούλετο πιασθῆναι ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐδύνατο.
- 19.10.63 ἀλλὰ καὶ καιρὸν τοῦ κρατεῖσθαι αὐτὸν οὐκ ἔδει εἶναι ἡμερινόν· «Ὁ γὰρ «Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων «ὕπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων». περὶ δὲ τοῦ «Οὐπω ἐλήλυθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ» ἐν τοῖς ἀνωτέρω διὰ πλειόνων διειλήφμεν, οἷς χρήσει καὶ εἰς τὰ παρόντα. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς· Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
- 19.11.64 Καὶ ταῦτα ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ ἐν τῷ ἱερῷ, προστιθεὶς τοῖς προτέροις οὐ μόνον ταῦτα ἀλλὰ πλείονα ἕως τοῦ «Ἀμὴν λέγω «ὕμῖν, πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί». μετὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον ἀράντων λίθους, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν, Ἰησοῦς ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ὅτε παράγων εἶδεν τὸν ἀπὸ γενετῆς τυφλόν, περὶ οὗ εἰσόμεθα, θεοῦ διδόντος, γενόμενοι κατὰ τὸν τόπον.
- 19.11.65 λέγει δὲ ταῦτα ἵνα τὸ ἐπιφερόμενον γένηται· «Ταῦτα γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος ἐπίστευσαν «εἰς αὐτόν», οἷονεὶ πένητες ἐρχόμενοι ἐπὶ γαζοφυλάκιον, ἵν' ἐκεῖθεν λάβωσιν ἃ ἐὰν δύνωνται καὶ ἃ ἐὰν μερισθῇ αὐτοῖς.
- 19.11.66 πολλοὶ μὲν οὖν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, οὐ πολλοὶ δὲ ἔγνωσαν αὐτόν, ἐπεὶ τῶν πεπιστευκότων εἰς αὐτόν οἱ μένοντες ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, ἀληθῶς γινόμενοι μαθηταὶ αὐτοῦ, γινώσκονται τὴν ἀλήθειαν· οὐχὶ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν πεπιστευκότων εἰς αὐτόν μένουσιν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, οὐδὲ οἱ πολλοὶ ἀληθῶς αὐτοῦ μαθηταὶ γίνονται.
- 19.11.67 διόπερ οὐδὲ πολλοὶ γινώσκονται ἀλήθειαν, καὶ εἰ ἀλήθεια ἐλευθεροῖ, ἐλεύθεροι οὐ γίνονται· σφόδρα γὰρ ὀλίγοι χωροῦσι τὴν ἐλευθερίαν.
- 19.11.68 τίνες δὲ εἰσιν οἱ γνωσόμενοι ἢ οἱ ὑψοῦντες αὐτόν; ὡς αὐτὸς διδάσκει λέγων· «Ὅταν ὑψώσῃτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι.» οὐδεὶς δὲ αὐτόν ὑψοῖ γάλακτι ποτιζόμενος, παρασκευάζων ἑαυτὸν εἰς παραδοχὴν τῆς στερεᾶς τροφῆς· διόπερ τῷ τοιούτῳ λέγει· «Ἐκρίνα μηδὲν «εἰδέναι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον», πρὸς ὃν καὶ ὁ τοῦ λόγου διάκονος ἐν ἀσθενείᾳ γίνεται, ὡς φησιν ὁ Παῦλος τοῖς τοιούτοις· «Κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ «πολλῶ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς». Φησὶ τοίνυν ὁ τοῦ θεοῦ

λόγος ἀρχὴν ποιούμενος δευτέρων μαθημάτων τῶν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ ἐν τῷ ἱερῷ· «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ «ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε».

19.11.70 ζητῶ διὰ τὸ «Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν», μήποτε οὐ πρὸς πάντας τοὺς παρόντας λέγει τὸ «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε», ἀλλὰ πρὸς τούτους, οὓς ἤδει μὴ πιστεύοντας, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτῶν ἀποθανομένους καὶ μὴ δυναμένους ὀπίσω αὐτοῦ ἀκολουθεῖν· μὴ δυναμένους δὲ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι· εἰ γὰρ βουλόμενοι οὐκ ἐδύναντο, οὐκ ἂν εὐλόγως αὐτοῖς ἐλέγετο τὸ «Ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε». Ἐρεῖ δέ τις πρὸς τοῦτο· εἴπερ τοῖς ἐμμένουσιν τῷ μὴ πιστεῦειν ταῦτα ἔλεγεν, πῶς τοῖς τοιούτοις φησὶ τὸ «Ζητήσετέ με»; πολλαχοῦ γὰρ ἀγαθὸν τὸ ζητεῖν τὸν Ἰησοῦν, ταῦτόν πως τυγχάνον τῷ ζητεῖν λόγον καὶ ἀλήθειαν καὶ σοφίαν.

19.12.72 ἀλλ' ἐρεῖς ὅτι καὶ περὶ ἐπιβουλευόντων ποτὲ λέγεται τὸ ζητεῖν, ὥσπερ ἐν τῷ «Ἐζήτουν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλλεν ἐπ' αὐτόν τὴν χεῖρα, ὅτε οὕτω «ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ», καὶ ἐν τῷ «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν», καὶ ἐν τῷ «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν «ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς».

19.12.73 διὸ καὶ λέγεται τοῖς μὴ καλῶς ζητοῦσιν τὸ «Καὶ ζητήσετέ με» οὐκ ἐναντίον τῷ «Πᾶς ὁ «ζητῶν εὕρισκει». καὶ αἰεὶ δὲ διαφοραὶ εἰσιν τῶν ζητούντων τὸν Ἰησοῦν, οὐ πάντων γνησίως καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ τοῦ ὠφεληθῆναι ἀπ' αὐτοῦ ζητούντων αὐτόν.

19.12.74 εἰσὶν γὰρ καὶ κατὰ μυριάς ἀποπεπτωκυίας τοῦ καλοῦ προθέσεις ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν· διόπερ μόνοι οἱ ὀρθῶς ζητήσαντες αὐτόν εἰρήνην εὗρον, οἱ καὶ κυρίως λέγοντ' ἂν αὐτόν ζητεῖν τὸν ἐν ἀρχῇ λόγον, πρὸς τὸν θεὸν λόγον, καὶ ἵνα αὐτοὺς προσαγάγῃ τῷ πατρί. παρὼν δὲ καὶ ἐμφανταζόμενος ὁ λόγος, ἐπὶ μὴ παραδεχθῇ, ἀπειλεῖ τὸ ὑπάγειν καὶ λέγει· «Ἐγὼ «ὑπάγω»· καὶ ἐὰν ἀπελθόντος γε αὐτοῦ ζητῶμεν αὐτόν, οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν, ἀλλ' ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἡμῶν ἀποθανούμεθα.

19.12.75 οἶδεν δὲ ἀπὸ τίνος ὑπάγει καὶ τίνι παραμένει μηδέπω εὕρισκόμενος, ἴν' ἐν καιρῷ εὕρεθῇ ζητηθεῖς.

19.12.76 καὶ τοῖς γε οὕτως ἔχουσιν αὐτόν καὶ μὴ τεθεωρηκόσιν αὐτόν λέγεται· «Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀναβήσεται «εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ· Τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. «ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου».

19.12.77 τούτοις δὲ φιланθρώπως ὁ σωτὴρ ὑποδείκνυσιν καὶ τὰ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ βασιλείας, ἵνα μὴ ζητῶσιν αὐτὴν ἕξω ἑαυτῶν μηδὲ λέγωσιν· «Ἴδου ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ»· φησὶ γὰρ αὐτοῖς· «Ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν».

19.12.78 καὶ ὅσον γε σώζομεν τὰ ἐνσπαρέντα ἡμῶν τῇ ψυχῇ τῆς ἀληθείας σπέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, οὐδέπω ἀπελήλυθεν ἀφ' ἡμῶν ὁ λόγος· ἐὰν δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν κακίαν χύσεως διαφθάρωμεν, τότε ἡμῖν ἐρεῖ· «Ὑπάγω», ἵνα καὶ ζητῶμεν αὐτόν οὐχ εὐρήσομεν, ἀλλ' ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἡμῶν ἀποθανούμεθα, καταλαμβανόμενοι ἐν αὐτῇ καὶ παραλαμβανόμενοι ἀπὸ ταύτης ὑπὸ τῶν τεταγμένων ἐπὶ τῷ ἀπαιτεῖν τὴν ψυχὴν, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ «σοῦ». Οὐ χρή δὲ παρελθεῖν ἀνεξέταστον οὐδὲ καὶ τὸ «Ἐν τῇ «ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε».

19.13.79 εἰ μὲν <οὖν> κοινότερον λαμβάνεται, δῆλον ὅτι οἱ μὲν ἁμαρτωλοὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτῶν ἀποθανοῦνται, οἱ δὲ δίκαιοι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ· εἰ δὲ τὸ «Ἀποθανεῖσθε» κατὰ τὸν ἔχθρον τοῦ χριστοῦ θάνατον λαμβάνεται, ὥς τοῦ πρὸς θάνατον ἡμαρτηκότος ἀποθνήσκοντος, δῆλον ὅτι οἷς ταῦτα ἐλέγετο οὐδέπω ἀποτεθνήκεισαν.

- 19.13.80 καὶ ζητήσεις πῶς οἱ μὴ πιστεύσαντες, ὅτε ἔζων, μέλλουσιν ποτε ἀποθανεῖσθαι. ἀπαντήσεται δέ τις καὶ πρὸς τοῦτο λέγων ὅτι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὸ μηδέπω πιστεύειν οὐδέπω πρὸς θάνατον ἀμάρτημα ἦν, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος οὐδέπω τὰ πρὸς θάνατον ἡμαρτήκεισαν. ἀλλ' ἔζων μὲν ἐν ἀσθενείᾳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν, ἡ δὲ ἀσθένεια ἐκείνη πρὸς θάνατον ἦν.
- 19.13.81 διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱατρὸς βλέπων ὀλεθρίως αὐτοὺς ἀσθενοῦντας, ἔλεγεν ἀπογνοὺς αὐτῶν τὴν θεραπείαν· «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν «ἀποθανεῖσθε». εἴπομεν δὴ τὸ «ἐπεὶ ἡ ἀσθένεια ἐκείνη ἦν αὐτοῖς «πρὸς θάνατον», ἅτε μαθόντες ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ διαφορὰν ἀσθενειῶν. ἡσθένει δὲ καὶ ὁ Λάζαρος, ἀλλ' ἥδει ὁ ἱατρὸς ὅτι ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ οὐ πρὸς θάνατον ἦν· διόπερ φησὶν· «Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν «πρὸς θάνατον».
- 19.13.82 διὰ τοῦτο καὶ ἀντιλαμβανώμεθα τῶν ἀσθενειῶν ἑαυτῶν ἀσθενούντων, προσέχωμεν μήποτε πρὸς θάνατον ἀσθενήσωμεν, μεταβαλλούσης τῆς νόσου ἀπὸ τοῦ ἔτι ἱατὴν εἶναι δύνασθαι ἐπὶ τὸ ἀνίατον.
- 19.13.83 ἅμα δὲ σαφέστερόν πως ἔσται καὶ τὸ «Ὅπου ἐγὼ «ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» ἐπιφερόμενον τῷ «Καὶ ἐν τῇ «ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε». ὅταν γὰρ ἀποθάνῃ τις ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀμαρτίᾳ, ὅπου ὑπάγει ὁ Ἰησοῦς οὐ δύναται ἀπελθεῖν· οὐδεὶς γὰρ νεκρὸς ἀκολουθεῖν δύναται τῷ Ἰησοῦ· «Οὐδὲ γὰρ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσιν «σε, κύριε, οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς ᾄδου. ἀλλ' ἡμεῖς οἱ «ζῶντες εὐλογήσομεν τὸν κύριον». Ἔτι πρὸς τὸ «Ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε» παραθήσεις τὸ ἐκ τοῦ Ἰεζεκιήλ οὕτως ἔχον· «Ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα, αὕτη «ἀποθανεῖται»· θάνατος γὰρ ψυχῆς ἀμαρτία, οἶμαι δὲ ὅτι οὐ πᾶσα, ἀλλ' ἦν φησὶν Ἰωάννης πρὸς θάνατον.
- 19.14.85 ἅμα δὲ καὶ διαστέλλει ὅτι τις ἀμαρτία θάνατός ἐστιν ψυχῆς, καὶ τις ἀμαρτία ἀσθένεια αὐτῆς τάχα δὲ καὶ τρίτον τις ἀμαρτία ζημία ψυχῆς ἐστιν, ἀμαρτία δηλονότι ἐκ τοῦ «Τί ὠφελήθησεται ἄνθρωπος ἂν ὅλον τὸν κόσμον κερδήσῃ «τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσῃ ἢ ζημιωθῇ;» καὶ ἐκ τοῦ «Εἴ τις τὸ «ἔργον κατακάησεται, ζημιωθήσεται».
- 19.14.86 τοῖς μὲν οὖν ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ἀποθανομένοις φησὶν· «Ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ «ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»· τῷ δὲ Πέτρῳ· «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασάι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, «ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον»· ἔξεστιν γὰρ μαθητευόμενον τῷ Ἰησοῦ νῦν μὲν μὴ παρεσκευάσθαι πρὸς τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ ἀπὸντι πρὸς τὸν πατέρα, ὕστερον δὲ ἐξ ἐπιμελείας κατ' ἵχνη βαίνοντα ἀκολουθεῖν τῷ διδασκάλῳ καὶ ἔπεσθαι τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ.
- 19.14.87 εἰκὸς δὲ ὅτι διὰ τὰ περὶ τέλους ἡμῖν ὑπονοούμενα ἐπιστήσῃ τις τῷ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω «ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» καὶ πρὸς τοῦτο ἐρεῖ, ὅτι ἔξεστι νῦν μὲν μὴ δύνασθαι, ὕστερον δὲ δυνήσεσθαι· καὶ εἴπερ ἐστὶν τις ἐνεστηκὼς αἰὼν καὶ ἄλλος μέλλων, οὗτοι πρὸς οὓς λέλεκται· «Οὐ δύνασθε «ἐλθεῖν», κατὰ τὸν ἐνεστηκότα αἰῶνα (πολὺς δὲ ὁ λείπων εἰς τὴν συντέλειαν αὐτοῦ ἐστὶν χρόνος) οὐ δύνανται ἐλθεῖν, ὅπου Ἰησοῦς, τοῦτ' ἔστιν, ὅπου ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ σοφία καὶ ὁ λόγος, τοῦτο γάρ ἐστιν «ὅπου Ἰησοῦς».
- 19.14.88 οἶδα δὲ τινὰς οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι κρατούμενους ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀμαρτίας, ὡς τούτους περὶ ὧν φησὶν ὁ λόγος· «〈Ὅς〉 ἐὰν βλασφημῇ εἰς τὸ πνεῦμα «τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ «μέλλοντι»· οὐ μέντοι γε εἰ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἥδη οὐδὲ ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις. Ὁ μέντοι γε Ἡρακλέων ἐκθέμενος τὴν περὶ τοῦ γαζοφυλακίου λέξιν οὐδὲν εἶπεν εἰς αὐτήν.
- 19.14.89 εἰς δὲ τὸ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς «οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» φησὶ πῶς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ καὶ ἀμαρτήμασιν ὄντες ἐν ἀφθαρσίᾳ δύνανται γενέσθαι· καὶ μὴδὲ ἐν τούτῳ κατακούων ἑαυτοῦ· εἰ γὰρ οἱ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ καὶ ἀμαρτήμασιν ὄντες ἐν ἀφθαρσίᾳ οὐ δύνανται γενέσθαι, πῶς οἱ

ἀπόστολοι ἐν ἀγνοίᾳ ποτὲ καὶ ἐν ἀπιστίᾳ καὶ ἐν ἁμαρτήμασιν γενόμενοι ἐν ἀφθαρσίᾳ γεγόνασιν; δύνανται οὖν οἱ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐν ἀπιστίᾳ καὶ ἐν ἁμαρτήμασιν γενόμενοι γενέσθαι ἐν ἀφθαρσίᾳ εἰ μεταβάλλοιεν, δυνατόν αὐτοὺς μεταβαλεῖν.

- 19.15 Ἦλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ἰ· Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν ὅτι λέγει ἰ· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν; Ἦξιον ζητῆσαι πόθεν κινήθεντες οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸ «Ὅπου «ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν» φασὶ τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν;» ἵνα δὲ καὶ δοθῇ ἀπλούστερον αὐτοὺς εἰρηκέναι τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν;» πῶς οἱ δυνάμενοι ἀποκτεῖναι ἑαυτούς, κἂν μὴ ἀναιρῶσιν ἑαυτοὺς μηδὲ γίνωνται ὅπου ὁ ἀναιρῶν ἑαυτὸν γίνεται, οὐ δύνανται ἀπιέναι ὅπου ὁ ἀναιρῶν ἑαυτὸν ἀπέρχεται; λεκτέον οὖν πρὸς τὰ ζητούμενα ταῦτα τοῖς ἐπιμελέστερον καὶ βαθύτερον ἀκούουσιν τῶν λεγομένων ὑπὸ Ἰουδαίων ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σαφές ἐστίν ὅτι πολλὰ κατὰ τινὰς παραδόσεις ἀπορρήτους καὶ ἀνακεχωρηκυίας ἔλεγον, ὡς ἐγνωκότες ἕτερα παρὰ <τὰ> κοινὰ καὶ κατημαξευμένα.
- 19.15.93 ἐπὶ δὲ ἴδωμεν ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν ῥητῶν ἐκεῖνα, τότε ζητήσομεν εἰ καὶ τοῦτο ὑπ' αὐτῶν περὶ τοῦ σωτῆρος λέγεται βαθύτερόν τι βλεπόντων. ὅτι δὲ κατὰ ἀνακεχωρηκότας λόγους καὶ μὴ κατημαξευμένους ἔφασκον, † τὸν ἄδηλον ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.
- 19.15.94 πάντως γὰρ περὶ δαιμόνων τι μεμαθήκεισαν καὶ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν ᾧ ὄνομα Βεελζεβούλ· ταῦτα δὲ οὐ πάννυ τι ἐν τοῖς φερομένοις κεῖται βιβλίοις καὶ μαρτυρία τοῦ σωτῆρος οὐ ψεύδεται <τὸν> Βεελζεβούλ λέγοντος «Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;» παραδεξάμενος γὰρ τὸ εἶναί τινα τὸν Βεελζεβούλ καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ἐκβάλλοντα δαιμόνια οἶονεῖ μερισμὸν τινα ἐνεργεῖν τοῦ Σατανᾶ γίνεσθαι ἐφ' ἑαυτόν, ταῦτά φησιν.
- 19.15.96 ἐσφάλησαν μὲν οὖν λέγοντες ἐν Βεελζεβούλ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἐκβάλλεσθαι τὰ δαιμόνια, κατειλήφεισαν δὲ ὅτι εἴη τις Βεελζεβούλ ἄρχων δαιμονίων.
- 19.15.97 ἀλλὰ καὶ ἐὰν λέγωσιν περὶ τοῦ Ἰησοῦ ὅτι αὐτὸς Ἰωάννης ἐστὶν ἀναστὰς ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ἢ εἴς τις τῶν προφητῶν, πάντως δόγμα ἔχοντες περὶ ψυχῆς, ὡς ἐξητάσαμεν ἐν τοῖς περὶ Ἰωάννου, τοιαῦτα περὶ τοῦ σωτῆρος ὑπονοοῦσιν. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλα μυρία ἢ ἐκ παραδόσεως ἢ ἐξ ἀποκρύφων αὐτοὺς εἰδέναι παρὰ τοὺς πολλοὺς. ἴδωμεν οὖν καὶ εἰς τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;» εἰ δύνανται μὴ κοινότερόν τι καὶ ἀπλούστερον νενοηκέναι, ὡς ἑαυτὸν ἐξαγαγόντος τοῦ βίου ἤτοι ἀγχόνῃ ἢ ξίφει ἢ ὁποιαδήποτε ὁδῷ τῶν ἐντεῦθεν ἑαυτοὺς ἀπαλλαττόντων, καὶ μάλιστα ἐπεὶ οἶονται αὐτὸν <ἑαυτόν> ἀποκτείνοντα ἀπελεύσεσθαι εἰς τόπον εἰς ὃν ἀδύνατον ἦν αὐτοὺς γενέσθαι· καὶ εἰ μὴ δεισιδαιμονοῦντές γε περὶ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ βλέποντες τὰ πράγματα † μὴ εὕρισκόμενα ἄλλοις ὀνόμασιν χρῆσθαι κατὰ τῶν πραγμάτων, τάχα, ἴν' οὕτως εἴπω, θεϊότερον Ἰησοῦς αὐτὸν ἀπέκτεινεν, ὅπερ οὕτως παρίσταμεν πάντων μὲν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπαλλαττομένων τοῦ σώματος, ἀπαιτούντων τινῶν αὐτὰς τῶν ἐπὶ τοῦτο τεταγμένων, παραλαμβάνονται· εἰκὸς <δὲ> ὅτι κρείττους εἰσὶν τῶν ψυχῶν ἐπὶ ταύτης τῆς διακονίας τεταγμένοι· τὸ γὰρ «† Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν «ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ» τοιοῦτόν τι δηλοῖ.
- 19.16.99 Ἐὰν δέ τις φάσκη τοῦτο μὲν δύνασθαι ἐπὶ τῶν χειρόνων λέγεσθαι, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τῶν κρείττωνων καὶ καλῶς βεβιωκότων, ἐπιστησάτω εἰ μὴ ἐξαίρετόν τι παρὰ πάντας τοὺς ἐν σώματι γενομένους περὶ ἑαυτοῦ ἀπαγγέλλων ὁ κύριός φησιν· «Οὐδεὶς αἴρει τὴν «ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν καὶ πάλιν ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν».

- 19.16.100 νοήσωμεν γάρ τινα ὅτε βούλεται καταλιπόντα τὸ σῶμα καὶ ἐξιώντα χωρὶς ὁδοῦ τῆς φερούσης ἐπὶ τὸν θάνατον, ἥτοι διὰ βιαιῶν ὁδῶν ἢ διὰ νόσων, καὶ πάλιν ἐπὰν θέλῃ ἐπανιόντα, καὶ χρώμενον ὀργάνῳ τῷ σώματι, ὃ καταλέλοιπεν· τὸν γὰρ τοιοῦτον ἐροῦμεν μὴ ἀπαιτεῖσθαι τὴν ψυχὴν.
- 19.16.101 καὶ πρόπον γε ἐπὶ τῆς Ἰησοῦ ψυχῆς οὕτω λέγειν τὸν θάνατον γεγονέναι, καὶ αὐτὸν παραστήσαι βουλούμενον τοῖς μαθηταῖς τὸ ἐξαίρετον τῆς ἐντεῦθεν αὐτοῦ ἀπαλλαγῆς εἰρηκέναι τὸ «Οὐδεὶς «αἶρει τὴν ψυχὴν μου ἀπ’ ἐμοῦ, ἀλλ’ ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ’ ἐμαυτοῦ»· τοῦτο γὰρ οὗτ’ ἂν Μωϋσῆς, οὔτε τῶν Πατριαρχῶν τις ἢ προφητῶν, οὗτ’ ἂν τῶν ἀποστόλων τις εἶπεν <πλὴν> τοῦ Ἰησοῦ, ἐπεὶ πάντων αἱ ψυχαὶ ἀνθρώπων αἴρονται ἀπ’ αὐτῶν.
- 19.16.102 τοῦτου δὲ νοηθέντος δύναται σαφὲς εἶναι τὸ ἐν πζ’ ψαλμῷ τοῦτον εἰρημένον τὸν τρόπον ἐκ προσώπου τοῦ σωτῆρος· «Ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος». ἐπιστήσας ἐκ τῶν εὐαγγελίων τοῖς γεγραμμένοις περὶ τῆς ἐντεῦθεν αὐτοῦ ἀπαλλαγῆς εὐρήσεις μὴ ἀπάδουσιν τὴν περὶ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκδοχὴν τῶν ἀναγεγραμμένων· εἰ μὲν γὰρ ὡς οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ λησταί, τῶν στρατιωτῶν κατεαξάντων τὰ σκέλη τῶν πεπονθότων, ἐτεθνήκει, οὐκ ἂν ἐλέγομεν ὅτι ἔθηκεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀφ’ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τινι ὁδῷ τῶν ἀποθνησκόντων.
- 19.16.103 νυνὶ δὲ «ὁ Ἰησοῦς κράξας «φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα», καὶ ὡς βασιλέως καταλιπόντος τὸ σῶμα καὶ ἐνεργήσαντος μετὰ δυνάμεως καὶ ἐξουσίας ἅπερ ἔκρινεν εὐλογον εἶναι ποιεῖν, εὐθέως «τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη «ἄνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ «τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων «ἠγέρθησαν, καὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν «αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς»· ὡς τὸν ἐκατόνταρχον καὶ τοὺς μετ’ αὐτοῦ τηροῦντας τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντας τὸν σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα, φοβηθῆναι σφόδρα, λέγοντας· Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. Τάχα οὖν ἐν ταῖς περὶ Χριστοῦ παραδόσεσιν ἦν, ὥσπερ τὸ γεγεννηθῆναι αὐτὸν ἐν Βηθλεὲμ καὶ τὸ ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἀναστήσεσθαι κατὰ τὰς ὑγιεῖς ἐκδοχὰς τῶν προφητικῶν λόγων, οὕτω καὶ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὡς ἑαυτὸν ᾧ εἶπομεν τρόπῳ ἀπαλλάξοντος τοῦ βίου· καὶ εἰκὸς ὅτι ἤδεισαν τὸν οὕτως ἐξελευσόμενον ἀπελεύσεσθαι εἰς χώραν ἔνθα οὐκ ἠδύναντο γενέσθαι οὐδ’ οἱ ταῦτα νοοῦντες, ὥστε μὴ κατὰ τὸ ἀπλούστερον αὐτοὺς εἰρηκέναι ἀλλὰ κατὰ τινα περὶ Χριστοῦ παράδοσιν τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν;» καὶ εἰ λέγουσιν δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι, διστακτικῶς αὐτὰ φασι· τὸ γὰρ «Μήτι ἀποκτενεῖ «ἑαυτόν;» τοιοῦτόν ἐστιν.
- 19.17.105 καὶ οὐ θαυμαστὸν ἀμφιβάλλειν αὐτοὺς περὶ Χριστοῦ, ὅτε γε καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω οἱ ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ ἔλεγον· «Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προ«φήτης· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός· οἱ δὲ ἔλεγον· Μὴ «γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; οὐχ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι «ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν «Δαβὶδ, ἔρχεται ὁ χριστός;» ὅτε καὶ «σχίσμα γεγένηται ἐν τῷ ὄχλῳ δι’ αὐτόν».
- 19.17.106 ἀλλὰ καὶ μετ’ ὀλίγα ἐκείνων γέγραπται ὅτι «Ἀπεκρίθησαν «οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος»· ὡς καὶ τοὺς Φαρισαίους εἰρηκέναι τοῖς θαυμάζουσιν τὸν λόγον αὐτοῦ· «Μὴ καὶ «ὕμεῖς πεπλάνησθε; μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν ἢ «ἐκ τῶν Φαρισαίων; ἀλλ’ ἢ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν «νόμον ἐπάρατοί εἰσιν;» ὅτε καὶ Νικοδήμου εἰρηκότος· «Μὴ ὁ νόμος «ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ’ αὐτοῦ καὶ «γνῶ τί ποιεῖ; ἀπεκρίθησαν· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐραύκνησον καὶ ἴδε ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐξέρχεται οὐδὲ «ἐγεῖρεται».
- 19.17.108 πῶς δὲ ἐδύναντο ἀπλούστερον νοεῖν αὐτόν ἑαυτὸν ἀναιρήσειν οἱ ἀκούσαντες αὐτοῦ λέγοντος· «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ «κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν μοι οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ ἀλλ’ «ἔξει τὸ

φῶς τῆς ζωῆς»; πρὸς δὲ οἱ Φαρισαῖοι εἰρήκασιν ὅτι «Σὺ «περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθείας» οἷς ἀπεκρίνατο ὁ Ἰησοῦς λέγων· «Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἢ ἡ «μαρτυρία μου ἀληθείας ἐστίν, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω. «ὕμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα.

19.17.109 καὶ ἐὰν κρίνω «δὲ ἐγὼ, ἢ κρίσις ἢ ἐμὴ ἀληθείας ἐστίν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ «καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται «ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθείας ἐστίν· ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν «περὶ ἐμαυτοῦ καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ». Τί δὲ πιθανὸν πρὸς τὸ ἀποκτενεῖν ἑαυτὸν μετὰ τοὺς μεγαλοφύεστερον εἰρημένους τοῦτον τὸν τρόπον λόγους· «Οὔτε ἐμὲ «οἶδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν «ᾔδειτε»; εἰκὸς γὰρ ὅτι τούτοις ὁμοίως ἐξεδέχοντο καὶ τὸ «Ἐγὼ «ὕπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθνήσκει» ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» πρὸς δὲ καὶ ἀπεκρίναντο οἱ Ἰουδαῖοι· «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω «ὕμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;» πάνυ δὲ καὶ ἐμφαίνεται ἡ ἐξουσία τοῦ αὐτεξουσίως αὐτὸν ἀποθνήσκειν καταλιπόντα τὸ σῶμα καὶ ἐν τῷ· «Ἐγὼ ὑπάγω».

19.18.112 καὶ τάχα διὰ τὸ «Ἐγὼ ὑπάγω» τὸ ἐπιφερόμενον γίνεται τὸ «Καὶ ζητήσετέ με». εἰκὸς γὰρ καὶ τοὺς παρατυχόντας οὕτως αὐτῷ ἀπαλλασσομένῳ τοῦ βίου ζητεῖν αὐτόν· διὰ δὲ τὸ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν ἀποθνήσκειν αὐτοὺς μηδὲ μετὰ πάντα ταῦτα δυσωπηθέντας πρὸς τὸ μὴ διστακτικῶς εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ· «Μήτι «ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;» ὅπου ἅπεισιν μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἀπελθεῖν. οἶμαι δ' ὅτι κακοηθέστερον ὀνομάζοντες τὸ κατὰ τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ χριστοῦ εἰς αὐτοὺς ἐληλυθός.

19.18.113 καὶ μὴ δοξάζοντες τὸν οὕτως ἀπαλλαττόμενον τοῦ βίου εἰρήκασιν τὸ «Μήτι «ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;» ἐνῆν γὰρ διστακτικῶς μὲν εἰπεῖν, μετ' ἐμφάσεως δὲ τῆς παρὰ τῷ θανάτῳ δόξης αὐτοῦ, καὶ οἶονεῖ οὕτως εἰπεῖν· μήτι ἢ ψυχὴ αὐτοῦ, ὅτε αὐτὸς βούλεται, ἐξελεύσεται καταλειφθέντος τοῦ σώματος, καὶ διὰ τοῦτο φησι τὸ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν».

19.18.115 ἅμα δὲ καὶ παρατηρήσεις διὰ τὰ εἰρημένα ἡμῖν περὶ τοῦ πῶς τὸν βίον ἐξελέλυθεν τὸ «Καὶ ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς παρέλαβεν τοὺς δώδεκα κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ «εἶπεν αὐτοῖς· Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν καὶ «κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδοθήσεται τοῖς ἔθνεσιν εἰς «τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ «ἐγερθήσεται».

19.18.116 ἐὰν δὲ τις ἀνθυποφέρῃ τὸ «Ἀπὸ τότε ἤρξατο δεῖκναι τοῖς μαθηταῖς ἑαυτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνελθεῖν «καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι» καὶ τὸ «Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου «παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ «τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται», ἐρεῖς ὅτι ἀπέκτειναν αὐτόν οἱ λέγοντες πάντες· «Σταύρου, σταύρου αὐτόν» καὶ οἱ γενόμενοι ἔνοχοι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, εἰ καὶ προλαβὼν τοὺς στρατιώτας ἐρχομένους ἐπὶ <τὸ> πληῖξαι τὰ σκέλη, κράζας φωνῇ μεγάλῃ ἐξέπνευσεν. Παραθήσεις δὲ εἰς τοῦτο τὸ «Πᾶς ὁ εὐρίσκων με ἀποκτενεῖ με» καὶ τὸ «Πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καῖν ἐπτά ἐκδικούμενα παραλύσει».

19.19.117 πῶς γὰρ «πᾶς ὁ εὐρίσκων τὸν Καῖν ἀποκτενεῖ αὐτόν», ἐνὸς ἀποκτείναντος ἂν αὐτόν τοῦ προειληφότος; ἢ πῶς «πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καῖν ἐπτά ἐκδικούμενα παραλύσει» οὐκ ἂν πολλῶν ἀποκτεινάντων αὐτόν; ὥς γὰρ περὶ πλήθους εἴρηται τὸ «Πᾶς».

19.19.118 τάχα δὲ καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἀνθρωπικώτερον ἐκλαβὼν τὰ εἰρημένα ὑπὸ τοῦ σωτῆρος φησὶν· «Ἰλεώς σοι κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο» ὁ δὲ σωτὴρ ἐπιτιμῶν αὐτῷ ὥς μὴ καλῶς ἐξειληφότι τὸ εἰρημένον φησὶν· «Ὑπάγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ «τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων».

- 19.19.119 ἀλλὰ καὶ τὸ παρὰ τῷ Παύλῳ λεγόμενον «Ἐαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν τῷ θεῷ» ὅρα εἰ μὴ τοιοῦτόν ἐστιν.
- 19.19.120 οὕτως γοῦν μόνως δυνήσκει σωσαι τὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀρχιερέα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, καὶ τὸν ἄμνόν τοῦ θεοῦ τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, προσφερόμενον θυσίαν τῷ θεῷ οὐχ ὑπὸ ἀσεβῶν ἀλλ' ὑπὸ ἀρχιερέως εὐσεβοῦς.
- 19.19.121 ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς κατὰ δύναμιν βασανίζοντες τὸ βούλημα τῶν λεγόντων τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;» μετὰ τὸ ἀκηκοέναι τηλικούτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ λόγων ἐκδεδώκαμεν. Εἰκὸς δέ τινας προσκόπτοντας ὡς βεβιασμένη τῇ ἐρμηνείᾳ οἶεσθαι ἀπλούστερον αὐτοὺς εἰρηκέναι τὸ «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;» ὡς τοῦ μὲν Ἰησοῦ ἀποκτενοῦντος ἑαυτόν καὶ ἐσομένου ἐν χώρᾳ τῶν ἑαυτοὺς διαχειρισμένων καὶ κολασθησομένων ἐπὶ τούτῳ, τῶν δὲ Ἰουδαίων παρὰ τοῦτο οὐ δυναμένων ἐκεῖ γενέσθαι, παρὰ τὸ μὴ τῷ αὐτῷ ἐνόχους αὐτοὺς γίνεσθαι περὶ ἑαυτῶν ἁμαρτήματι.
- 19.19.123 ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπιστησάτωσαν, εἰ δύνανται οἱ Ἰουδαῖοι ὑπονενοηκέναι τὸν Ἰησοῦν ταῦτα εἰρηκέναι, ἑαυτὸν καταδικάζοντα ὡς ἀπελευσόμενον εἰς τόπον κολάσεως, ἔνθα οὐκ ἐδύναντο γενέσθαι, ὅσον ἐπὶ τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ, οἷονεῖ κρεῖττονες αὐτοῦ ἢ ἀκόλουθον ἔσται λέγειν ὅτι εἴπερ τοῦτο νοῶν ἔφασκεν ὁ Ἰησοῦς καὶ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀποκτείνειν, κρεῖττον ἐνόμιζεν τὸ ἑαυτὸν ἀναιρεῖν τοῦ μὴ τοῦτο ποιεῖν. Καὶ ὁ Ἡρακλέων μέντοι γε ὡς ἀπλούστερον εἰρημένου τοῦ » Μή τι ἀποκτενεῖ ἑαυτό ν;» φησὶν ὅτι πονηρῶς διαλογιζόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι ταῦτα ἔλεγον καὶ μείζονας ἑαυτοὺς ἀποφαινόμενοι τοῦ σωτῆρος καὶ ὑπολαμβάνοντες ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπελεύσονται πρὸς τὸν θεὸν εἰς ἀνάπαυσιν αἰώνιο ν , ὁ δὲ σωτὴρ εἰς φθορὰν καὶ εἰς θάνατον ἑαυτὸν διαχειρισάμενο ς , ὅπου ἑαυτοὺς οὐκ ἐλογίζοντο ἀπελθεῖ ν.
- 19.19.125 καὶ αὐταῖς λέξεσιν φησὶν ὅτι Ὡιοντο λέγειν τὸν σωτῆρα οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐγὼ ἑμαυτὸν διαχειρισάμενος εἰς φθορὰν μέλλω πορεύεσθαι , ὅπου ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖ ν. οὐκ οἶδα δὲ πῶς κατὰ τὸν εἰπόντα· «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς «τοῦ κόσμου» καὶ τὰ ἐξῆς, ἣν λέγειν ὅτι ἐγὼ ἑμαυτὸν διαχειρισάμενος εἰς φθορὰν μέλλω πορεύεσθαι.
- 19.19.126 ἐὰν δέ τις λέγῃ μὴ τὸν σωτῆρα ταῦτα εἰρηκέναι, τοὺς δὲ Ἰουδαίους αὐτὸ ὑπονενοηκέναι, δῆλον ὅτι ἔρεῖ τοὺς Ἰουδαίους πεφρονηκέναι περὶ αὐτοῦ ὅτι * * φθείρονται οἱ ἑαυτοὺς διαχειρισάμενοι καὶ οὐδὲν ἤττον ἐποίει ταῦτα πιστεύων φθαρῆσεσθαι καὶ κολασθῆσεσθαι ὅπερ ἦν κατὰ <ἅ πάντα> ἡλίθιον. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖ ς · Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ , ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμὶ ἰ · ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ , ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου υ .
- 19.20.127 Καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἔλεγεν τὸ «Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ «τῆς γῆς ἐστὶν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος † »† ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ». εἰ τοίνυν «ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ» καὶ «ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ὁ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ», ζητήσεις [τοίνυν] πότερον ποτε ταυτόν ἐστιν τὸ «ἐκ τῆς γῆς εἶναι» τῷ «ἐκ τῶν κάτω εἶναι» ἢ ἕτερον.
- 19.20.128 ἅμα δὲ παρατηρήσεις ὅτι κάκεῖ οὐκ εἶπεν· Ὁ ὢν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐστὶν καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λαλεῖ· τάχα γὰρ ὁ σωτὴρ οὐκ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦν, μάλιστα καθ' ὃ πρωτότοκος πάσης κτίσεως ἦν. † τὸ γὰρ «Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἦν ἐξ οὐρανοῦ, ὡς καὶ ὁ Παῦλός ποῦ φησιν· «Ὁ πρῶτος «ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ».
- 19.20.129 καὶ ἐνθάδε δὲ ἐπιστήσεις πότερον ποτε ταυτόν λέγει ἐν τῷ «Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ» καὶ «Ὑμεῖς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐστέ» ἢ ἕτερόν ἐστιν τὸ εἶναι ἐκ τῆς γῆς παρὰ τὸ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. τὸ δ' ὅμοιον ζητήσεις καὶ ἐν τῷ «Ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμὶ» καὶ «Ἐγὼ οὐκ «εἰμὶ ἐκ

τοῦ κόσμου τούτου». ἄξιον γὰρ ἰδεῖν τί τὸ ἐκ τῶν ἄνω εἶναι καὶ τί τὸ μὴ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι.

- 19.20.130 ὅρα τοίνυν εἰ μὴ ὁ τὴν ἀπὸ ὕλης γένεσιν καὶ σωμάτων ἀνειληφὼς τῷ καταλελοιπέναι τὰ κρείττονα ἐκ τῆς γῆς ἐστὶν· ὅστις ὅσον ἐστὶν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, ὑψηλότερόν τι μὴ δυνάμενος βλέπειν ἢ λέγειν· ὁ δ' αὐτὸς καὶ ἐκ τῶν κάτω ἐστίν.
- 19.20.131 ἄλλη μέντοι γε ἡ ἐπίνοια ἢ ἐκ τῶν κάτω καὶ τῆς γῆς. κάτω γὰρ ὥσπερ τόπῳ τινὶ νοεῖται οὕτως καὶ δόγμασιν καὶ διανοίᾳ· καὶ πᾶς γε ὁ τοιούτοις δόγμασιν καὶ διανοίᾳ χρώμενος, ἅτινά ἐστιν ἐκ τῶν κάτω, ἐκ τῶν κάτω ἐστίν.
- 19.20.132 ἀλλὰ καὶ ὁ δεικνύμενος κόσμος, ὑλικὸς γενόμενος, διὰ τοὺς δεηθέντας τῆς ἐνύλου ζωῆς τόπους μὲν ἔχει διαφόρους, οἵτινες πάντες ὡς μὲν πρὸς τὰ ἄϋλα καὶ τὰ ἀόρατα καὶ τὰ ἀσώματα κάτω εἰσὶν, οὐ τοσοῦτον τόπῳ ὅσον τῇ πρὸς τὰ ἀόρατα συγκρίσει.
- 19.20.133 ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ κόσμῳ <τόπους> τόποις κόσμου συνεξετάζεσθαι, εἶεν ἂν τινες τόποι οἱ κάτω καὶ ἄλλοι ἄνω· τὰ μὲν γὰρ περίγεια κάτω ἐστίν, τὰ δὲ οὐράνια ἄνω, ὡς κατὰ τοῦτο τὸν μὲν ἐκ τῶν κάτω πάντως εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, τὸν δὲ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μὴ πάντως εἶναι ἐκ τῶν κάτω.
- 19.20.134 ὁ γὰρ πολίτης τῶν οὐρανίων ὅρα εἰ ἔστιν μὲν πως ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὐ μὴν ἐκ τῶν τοπικῶς κάτω. πλὴν καὶ αὐτὸς ὡς πρὸς σύγκρισιν τῶν νοητῶν ἐκ τῶν κάτω· καὶ γὰρ πᾶς ὁ τῶν βλεπομένων πολίτης καὶ παρερχομένων καὶ προσκαίρων ἐκ τῶν κάτω ἐστίν, κἂν ἐν συγκρίσει τόπων ἐκ τῶν ἀνωτάτω τυγχάνῃ.
- 19.20.135 ἔξεστιν μέντοι γε τὸν ἐκ τῶν κάτω καὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐκ τῆς γῆς μεταβαλεῖν καὶ γενέσθαι ἐκ τῶν ἄνω καὶ μηκέτι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἄλλον ἐκ μὲν τοῦ κόσμου τούτου, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δέ.
- 19.20.136 φησὶ γοῦν τοῖς μαθηταῖς· <Ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ἀγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ οὐκέτι ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου>· εἶπερ γὰρ ἦλθεν ὁ σωτὴρ ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός, ἦλθεν τοὺς κάτω καὶ πολιτογραφηθέντας ἐν τοῖς κάτω μεταστῆσαι ἐπὶ τὰ ἄνω.
- 19.20.137 καὶ γὰρ εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς ὁ καταβάς αὐτός ἐστιν διὰ τοὺς ἐν τοῖς κατωτάτω τῆς γῆς· ἀλλὰ καὶ ἀνέβη ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ὁδοποιῶν τοῖς βουλομένοις καὶ γνησίως αὐτῷ μαθητευομένοις τὴν φέρουσαν ὁδὸν ἐπὶ τὰ ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, τοῦτ' ἔστιν ἐπὶ τὰ ἔξω σωμάτων. Εἰ δὲ καὶ ποθεῖς μαθεῖν ἀπὸ τῆς γαρφῆς τίς ἐστὶν ὁ ἐκ τῶν κάτω καὶ τίς ἐστίν· ὁ ἐκ τῶν ἄνω, ἄκουε· ἐπεὶ ὅπου ὁ θησαυρὸς ἐκάστου ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ἐστίν, ἐάν τις θησαυρίζῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ θησαυρίζειν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν κάτω γίνεται, ἐὰν δὲ τις θησαυρίζῃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, γεννᾶται ἄνωθεν καὶ ἀναλαμβάνει «τὴν «εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου»· ἀλλὰ καὶ ἄλλως διελθὼν πάντας τοὺς οὐρανοὺς ἐν τέλει εὐρίσκεται μακαριωτάτῳ.
- 19.21.139 εἴη δ' ἂν καὶ τὰ ἐκάστου ἔργα † οἷον εἶπα, ὥστε εἰπεῖν ἂν τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς ποιεῖν τὸν ἐκ <τῶν> κάτω, τὸν δὲ καρπὸν τοῦ πνεύματος τὸν ἐκ τῶν ἄνω, καὶ πάλιν τὴν πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον ἀγάπην τὸν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἐπεὶ, κατὰ τὸν Ἰωάννην, ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, * * ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ὃς οὐκ ἀγαπᾷ τὸν κόσμον οὐδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ λέγων «Ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, «εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι «κόσμος ἐσταύρωται ἀγὼ κόσμῳ», καὶ χωρῶν τὸ ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας αὐτοῦ, τῷ μὴ θλίβεσθαι τὴν τοιαύτην ἀγάπην ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπης καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἀμήχανον γὰρ συνυπάρχειν τὴν πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπην τῇ πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπῃ, ὡς

ἀμήχανον συνυπάρχειν ἀλλήλοις φῶς καὶ σκότος, ἢ Χριστὸν καὶ τὸν Βελίαρ, ἢ τὸ ναὸν εἶναι τοῦ θεοῦ μετὰ τοῦ ναὸν τυγχάνειν εἰδώλων.

19.21.140 ὡς διαφορᾶς μέντοι γε οὔσης τῶν κάτω πρὸς ἄλληλα, λέγεται ὑπερθετικῶς τὸ «Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ» καὶ τὸ «Εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς ὁ καταβάς, οὗτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς». διόπερ ἐνώπιον τοῦ χριστοῦ προπεσοῦνται μὲν πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, εἰς ἄδου, ἐπεὶ ἀληθὲς τὸ «Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ «ἄδη τίς ἐξομολογήσεται σοι;» ἐὰν δέ τις ἀνθυποφέρῃ τὸ καταβαίνειν αὐτὸν εἰς τὰ κατώτερα τῆς γῆς, ἐπιτηρήσεις ὅτι ἐπὶ τῶν καταβαινόντων εἰς γῆν εἴρηται τὸ «Προπεσοῦνται» ὑποπιπτόντων γὰρ τῷ χριστῷ 〈πάντων καὶ〉 γόνυ καμπτόντων ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ, τινὲς μὲν πρότερον τινὲς δὲ ὕστερον προπεσοῦνται αὐτῷ.

19.21.142 καὶ τάχα οἱ ἐπὶ γῆς προπεσοῦνται καὶ πρὸ ἐτέρων ὑποτάσσονται· χειρόνων γὰρ τὸ ὕστερον ὑποτάσσεσθαι, διὸ καὶ «ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ «θάνατος». Μετὰ ταῦτα ζητήσεις εἰ ὥσπερ ἐστὶν τῶν κάτω διαφορὰ διὰ τὸ λέγεσθαι τι κατωτάτῳ, οὕτως καὶ τῶν ἄνω διαφορὰ, μάλιστα ἐπεὶ κληρονομία ἐστὶν βασιλείας οὐρανῶν, πάντων 〈τῶν〉 κληρονομουμένων οὐρανῶν ὄντων ἄνω, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τὸ εἶναι ἄνω.

19.22.144 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς νοητῆς καταβάσεως τῆς ψυχῆς διὰ τὴν κακίαν καὶ τὰ μοχθηρὰ δόγματα καὶ νοητῆς ἀναβάσεως αὐτῆς ἐπιστήσας οὐχ ἀπλῶς εὐρήσεις διαφορὰν· ἐπιπλεῖον 〈οὖν〉 νοητῶς † καταβαινουσῶν νοήσεις.

19.22.145 ἅμα δὲ ὅρα εἰ μὴ μυστικώτερον καὶ οὐ τοπικῶς περὶ τῆς Ἰησοῦ ψυχῆς ἀκούσει τὸ «Ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν «οὐρανῶν»· ἡ γὰρ νοητὴ ἀνάβασις ἐκείνης τῆς ψυχῆς ὑπερπεπλήθη καὶ πάντας τοὺς οὐρανοὺς καί, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, ἤδη ἔφθασεν πρὸς αὐτὸν τὸν θεόν.

19.22.146 πλὴν ἐστὶν τις καὶ ἕτερος παρὰ τὸν δεικνύμενον καὶ αἰσθητὸν κόσμον τὸν συνεστῶτα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἢ οὐρανῶν καὶ γῆς κόσμος, ἐν ᾧ ἐστὶν τὰ μὴ βλεπόμενα· καὶ ὅλον τοῦτο κόσμος ἀόρατος, κόσμος οὐ βλεπόμενος, καὶ νοητὸς κόσμος, οὗ τῇ θεᾷ καὶ τῷ κάλλει ἐνόησται οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, προευτρεπιζόμενοι διὰ τοῦ ἐνορᾶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ μετελθεῖν, ὥστ' ἂν καὶ αὐτὸν ὁρᾶν, ὡς ὁρᾶσθαι πέφυκεν ὁ θεός, τὸν θεόν. Ζητήσεις δὲ εἰ κατὰ τι τῶν σημαινομένων δύναται ὁ πρωτότοκος πάσης κτίσεως εἶναι κόσμος, καὶ μάλιστα καθ' ὃ «σοφία» ἐστὶν ἢ πολυποίκιλος· τῷ γὰρ εἶναι παντὸς οὐτινοσοῦν τοὺς λόγους, καθ' οὓς γεγένηται πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐν σοφίᾳ πεποιημένα (ὡς φησιν ὁ προφήτης· «Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας»), ἐν αὐτῷ, εἴη ἂν καὶ αὐτὸς «κόσμος», τοσούτῳ ποικιλώτερος τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ διαφέρων, ὅσῳ διαφέρει γυμνὸς πάσης ὕλης τοῦ ὅλου κόσμου λόγος τοῦ ἐνύλου κόσμου, οὐκ ἀπὸ τῆς ὕλης ἀλλὰ ἀπὸ τῆς μετοχῆς τοῦ λόγου καὶ τῆς σοφίας τῶν κοσμοῦντων τὴν ὕλην κεκοσμημένων.

19.22.148 καὶ ὅρα εἰ δύναται ὁ λέγων· «Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» ἡ ψυχὴ εἶναι τοῦ Ἰησοῦ ἐμπολιτευομένη τῷ ὅλῳ κόσμῳ ἐκείνῳ καὶ πάντα αὐτὸν ἐμπεριερχομένη καὶ χειραγωγοῦσα ἐπ' αὐτὸν τοὺς μαθητευομένους.

19.22.149 οὐδὲν ἔχει ἐκεῖνος ὁ κόσμος κάτω, ὡς οὐδὲ οὗτος, ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἐξετάζοντι, ἄνω. πῶς γὰρ δύναται ἔχειν τι ὁ κόσμος οὗτος ἄνω, οὗ ἢ κτίσις καταβολὴ ἐστίν; οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἀκουστέον τοῦ «Πρὸ καταβολῆς κόσμου», ἐπίτηδες διὰ τοιαύτην ἐπίνοιαν πλασάντων ὄνομα τῶν ἀγίων τὸ τῆς καταβολῆς· καίτοι γε ἐδύναντο λέγειν «πρὸ κτίσεως κόσμου» καὶ μὴ χρήσασθαι τῷ τῆς «καταβολῆς» ὀνόματι.

19.22.150 ὅλος οὖν ὁ κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐν καταβολῇ ἐστίν· ἔξω δὲ καταβολῆς κόσμου παντὸς γίνονται οἱ τοῦ Ἰησοῦ γνήσιοι μαθηταί, οὓς ἐξελέξατο ἐκ τοῦ κόσμου, ἵνα μηκέτι ὥσιν ἐκ τοῦ κόσμου αἶροντες τὸν σταυρὸν ἑαυτῶν καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι

ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν · ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν .

19.23.151 Πότε εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις «ὑμῶν», ἢ ὅτε ἔφασκεν· «Ζητήσετέ με, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν «ἀποθανεῖσθε»; τί δὲ τὸ αἴτιον τοῦ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν ἀποθνήσκουν ἀνθρώπους, ἢ τὸ μὴ «πιστεύειν ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστός»; αὐτοὶ γὰρ φησιν· «Ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν».

19.23.152 εἰ δὲ ὁ μὴ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ὁ χριστός ἐστὶν ἀποθανεῖται ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἑαυτοῦ, δηλὸν ὅτι ὁ μὴ ἀποθνήσκων ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ πεπίστευκεν τῷ χριστῷ, ὁ δὲ ἀποθνήσκων ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἑαυτοῦ, κἂν λέγῃ πιστεύειν τῷ χριστῷ, ὡς πρὸς τὸ ἀληθὲς οὐ πεπίστευκεν αὐτῷ· ἐὰν δὲ λέγηται μὲν πίστις, χωρὶς δὲ ἔργων τυγχάνῃ, νεκρά ἐστὶν ἡ τοιαύτη, ὡς ἐν τῇ φερομένῃ Ἰακώβου ἐπιστολῇ ἀνέγνωμεν.

19.23.153 τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ πιστεύων ἢ ὁ πεπονημένος ἐκ τοῦ διακείσθαι κατὰ τὸν λόγον καὶ συμπεφυκέναι αὐτῷ τὸ μὴ ἐμπεσεῖσθαι ἄν, ὅσον μὲν ἐπὶ τούτοις τοῖς ῥητοῖς, εἰς τὰ λεγόμενα πρὸς θάνατον εἶναι ἁμαρτήματα, ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ «Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ὁ χριστός ἐστὶν ἐκ τοῦ «θεοῦ γεγέννηται», οὐχ ἁμαρτάνειν καὶ πρὸς ὃ τι δηποτοῦν τῶν παρὰ τὸν ὀρθὸν γινομένων λόγον; ἔτι δὲ μᾶλλον νοήσεις τί ἐστὶν «Ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν», ἃ ἐστὶν ὁ πρωτότοκος πάσης κτίσεως ἀναλογιζόμενος.

19.23.155 οἷον ὁ πιστεύων τί ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη οὐκ ἂν ἀδικῇ, καὶ <ὁ> διὰ τὸ τεθεωρηκέναι ἥτις ἐστὶν ἡ σοφία, πεπιστευκῶς εἰς τὴν σοφίαν οὐκ ἂν τι μωρὸν λέγοι ἢ πράττοι, ἐπεὶ ὁ πιστεύσας τῷ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγῳ ἐν τῷ κατανενοηκέναι αὐτὸν οὐδὲν <ἂν> ἀλόγως ποιῇ.

19.23.156 πρὸς τούτοις ὁ πιστεύων ὅτι «Αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη «ἡμῶν», οὐκ ἂν τι πολέμου καὶ στάσεως ἐνεργοίη. ἀλλὰ καὶ εἴπερ Χριστός ἐστὶν οὐ μόνον «θεοῦ σοφία», ἀλλὰ καὶ «θεοῦ δύναμις», ὁ πιστεύων αὐτῷ καθ' ὃ δύναμις ἐστὶν οὐκ ἂν εἴη περὶ τὰ καλὰ ἀδύνατος.

19.23.157 ἀναγκαίως δὲ ὑπονοοῦντες αὐτὸν ὑπομονὴν καὶ ἰσχὺν διὰ τὸ «Καὶ νῦν τίς ἡ ὑπομονή μου; οὐχὶ ὁ κύριος;» καὶ τὸ «Ἰσχύς «μου», καὶ τὸ «Ὑπόστασίς μου ὁ κύριος» φήσομεν ὅτι εἰ ἐνδίδομεν πρὸς πόνους, οὐ πιστεύομεν αὐτῷ [καί] καθ' ὃ ἐστὶν ὑπομονή, καὶ εἰ ἀσθενοῦμεν, οὐ πεπιστεύκαμεν αὐτῷ καθ' ὃ ἐστὶν ἰσχύς.

19.23.158 ἐὰν δὲ ἀναλεγώμεθα <οὕτως> τὰς λοιπὰς ἐπινοίας τοῦ χριστοῦ, οὐ χαλεπῶς ἐκ τῶν εἰρημένων εὐρήσομεν τίνα τρόπον ὁ μὴ πιστεύων τῷ χριστῷ ἀποθανεῖται ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ· γινόμενος γὰρ ἐν τοῖς ἐναντίοις τῇ ἐπινοίᾳ, ὣν ἐστὶν ὁ χριστός, ἐν αὐταῖς ἀποθνήσκει ταῖς ἁμαρτίαις. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ; Ἀκόλουθον ἦν τοὺς ἀκρωμένους μετὰ πολλῆς ἐξουσίας ἀπαγγελλομένων ὑπὸ τοῦ κυρίου πυνθάνεσθαι, τίς εἴη ὁ ταῦτα λέγων· ἐνέφαινε γὰρ τὸ εἶναι ἀνθρώπου μεῖζον καὶ θειότερα τις φύσις τυγχάνειν ὁ σωτὴρ φάσκων ὅτι «Ἐὰν μὴ πιστεύητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν».

19.24.160 τὸ οὖν «Σὺ τίς εἶ;» οἰονεῖ αἰτούντων· ἦν ἀπόκρισιν, ὅτι «Εγώ εἰμι ὁ χριστός» ἢ «Εγώ εἰμι ὁ προφήτης» ἢ «Εγώ εἰμι Ἡλίας» ἢ τάχα «Εγώ εἰμι ἄγγελος «θεοῦ». οὐκ ἂν γὰρ μὴ ἐν τι τούτων ἢ καὶ παραπλήσιον αὐτοῖς τυγχάνων προεφέρετο γνησίους λόγους τηλικούτους. * * * * *
* * * * * ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΟΣ Κ'.

20.1.1 Εἰκοστὸν ὑπαγορεύοντες εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον τόμον, φιλοθεώτατε καὶ φιλομαθέστατε ἐν κυρίῳ Ἀμβρόσιε, εὐχόμεθα ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλῆρωμα κατοικῆσαι, λαβεῖν νοήματα πλήρη καί, ἴν' οὕτως εἴπω, ναστὰ καὶ μηδὲν ἔχοντα διάκενον, <ἵνα> τὸ εὐαγγέλιον κατὰ <τὰ> ἐξεταζόμενα ἡμῖν ἀποκαλυφθῇ, [καί] μήτε παραλείποντων τι ἡμῶν τῶν δεόντων ἐξετάζεσθαι καὶ ὑπομνηματικοῖς γράμμασιν

πιστεύεσθαι, μήτε ὡς οὐ χρή πλεοναζόντων, μήτε παρεκδεχομένων τὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ νοῦν. θεὸς οὖν ἡμῖν πέμψαι αὐτὸν τὸν λόγον, ἑαυτὸν ἐμφανίζοντα, ἵνα τοῦ βάθους αὐτοῦ, δωρουμένου τοῦ πατρὸς, θεαταὶ γενώμεθα. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστὶ ἐ· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι ἰ, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

- 20.2.2 Δόξει μάχην περιέχειν τοῖς μὴ κατανοοῦσιν τὰ σημαινόμενα ἀπὸ τῆς «σπέρμα» φωνῆς καὶ τῆς «τέκνον» τὸ «Οἶδα ὅτι σπέρμα «Ἀβραάμ ἐστε» πρὸς τὸ εὐθέως ἐπενεχθησόμενον καὶ πρὸς τοὺς αὐτοὺς λεγόμενον· «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ «ποιεῖτε».
- 20.2.3 ἴν' οὖν ταῦτα θεωρηθῇ, ἴδωμεν πρῶτον σωματικῶς «σπέρματος» καὶ «τέκνου» διαφοράν. καὶ σαφές γε ὅτι τὸ μὲν σπέρμα τινὸς ἔχει τοὺς λόγους τοῦ σπείραντος ἐν ἑαυτῷ ἔτι ἡσυχάζοντας καὶ ἀποκειμένους· τὸ δὲ τέκνον, μεταβαλόντος τοῦ σπέρματος καὶ ἐργασαμένου τὴν περικειμένην αὐτῷ ὕλην ἀπὸ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν ἐπισυναγομένων τροφῶν, μορφωθὲν καὶ εἰς γένεσιν εὐτρεπισθὲν ὑφίσταται· καὶ εἴ τι μέρος ἐστὶν κυρίως τέκνον τινός, ὡς πρὸς τὰ σωματικά, ἐκ σπέρματος ὑπέστη, εἰ δέ τί ἐστιν σπέρμα, οὐ πάντως τέκνον γίνεται.
- 20.2.4 τούτων δὲ ἡμῖν προδιαληφθέντων, εἰ μὲν σωματικῶς ἐχρῆν νοεῖν τὸ «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε», ἔδοξεν ἂν πάντως ἀκολουθεῖν τὸ καὶ τέκνα εἶναι τοῦ Ἀβραάμ πρὸς οὓς ὁ λόγος, συγχωρουμένου ὅτι ἔτι σπέρμα ἐστὶν τὸ τέκνον, καὶ οὐ κατὰ τὸ ἀκριβὲς διδομένου.
- 20.2.5 ἐπεὶ δὲ ἀπὸ ἡθους κρίνεται καὶ ἔργων τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, μήποτε ἀπὸ τινων σπερματικῶν λόγων, συγκαταβαλλομένων τισὶν ὡς οἶμαι ψυχαῖς, δεῖ χαρακτηρίζειν τοὺς ὄντας σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ. καὶ εἴπερ, ὡς κατὰ τὸ σωματικὸν οὐ πάντες ἄνθρωποι σπέρμα εἰσὶν τοῦ Ἀβραάμ, οὕτω <καὶ> κατὰ τὰ νῦν ἀποδιδόμενα περὶ τοῦ τίνες εἰσὶν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, δηλὸν ὅτι οὐ πάντες ἄνθρωποι μετὰ πάντη σπερματικῶν λόγων τῶν [αὐτῶν] ἐγκατασπαρέντων αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐπιδεδημήκασιν.
- 20.2.6 τὴν δὲ τούτων αἰτίαν κατὰ μεγάλας κρίσεις καὶ δυσδιηγήτους, θεωρουμένας ὑπὸ τῶν εἰληφότων τὸν Χριστοῦ νοῦν, ἵνα ἴδωσιν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα αὐτοῖς, ὀλίγοις ἐστὶν δυνατὸν καταλαβεῖν τοῖς ἐπιμελέστερον τὰ πρὸ γενέσεως καὶ τὰ ἐν γενέσει περὶ ἐκάστου διεληφόσιν· καὶ ἐπεὶ ταράξαι ἂν τινὰ τὰ τοιαῦτα, συνέντα μὲν ταῦτα, μὴ ἀκριβοῦντα δέ, κινδύνῳ παραβαλοῦμεν ἑαυτοὺς τῷ περὶ τῶν τοιούτων, ἔνθα τὸ λέγειν καὶ ἀναπτύσσειν τὰ τοιαῦτα ἐστὶν ἐπισφαλές, κἂν ἀληθεύηται.
- 20.2.7 καὶ ἐπισφαλές <δὲ> διὰ τὸ δεῖν τὸν οἰκονόμον τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων καὶ τὸν καιρὸν ζητεῖν τῆς προσαγωγῆς τῶν τοιούτων δογμάτων, <μὴ> βλάπτοντα τὸν ἀκούοντα, καὶ τὸ μέτρον περιαθρεῖν τοῦ ἐλλείποντος ἢ πλεονάζοντος, κἂν ὁ καιρὸς τηρῆται, παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον γινομένου, καὶ ἐπιμελέστερον ἐξετάζειν πότερον σύνδουλοί εἰσιν οἷς παραδίδοται τὰ τοιαῦτα, ἢ δοῦλοι ἄλλου τινὸς παρὰ τὸν κύριον τῶν κυριευόντων.
- 20.2.8 ὅτι δὲ δεῖ πάντα ταῦτα ἐξετάζειν τὸν οἰκονόμον τῶν μυστηρίων τοῦ θεοῦ παρίστησιν ἡ φάσκουσα λέξις· «Τίς ἄρα «ἐστὶν ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος «ἐπὶ τῆς οἰκετίας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον τοῖς «συνδούλοις αὐτοῦ;» οὐ πάντες οὖν εἰσιν ἄνθρωποι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ· οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν τοὺς λόγους ἐγκατεσπαρμένους αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, δυναμένους, εἰ γεωργηθεῖεν, ποιῆσαι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ ζητῆσαι τις ἂν πρὸς ταῦτα φάσκων ὅτι δύναται μὲν ψεκτὸς εἶναι ὁ γενόμενος σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, εἰ μὴ καὶ τέκνον αὐτοῦ γένοιτο· πῶς δ' ἂν εὐλόγως μεμφθείη μὴ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ὁ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τὸ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, ἀφ' οὗ ἔρχεται τὸ γενέσθαι τέκνα τῷ Ἀβραάμ; ἐροῦμεν δὲ πρὸς ταῦτα ὡςπερὶ ἐπιβάθρα χρησάμενοι τῇ ἱστορίᾳ καὶ τὰ ἴχνη τῆς κατὰ τὸν τόπον ἀληθείας ζητοῦντες ἐν τοῖς γράμμασιν, ὅτι εἰ μὲν μὴ ὦν τις τέκνον τοῦ Ἀβραάμ οὐδενὸς δικαίου σπέρμα ἦν, καὶ ἀνέγκλητος ἐτύγχανεν <ἂν> τῶν ἀμαρτωλῶν τις, μηδεμίαν ἔχων

ἀπὸ σπερμάτων ἀφορμὴν τοῦ καλοῦ· νυνὶ δὲ ὥσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων ὁ μὲν τίς ἐστὶν πλειόνων δικαίων σπέρμα, ἕτερος δὲ ὀλιγωτέρων, ὡς δῆλον ἔσται ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν λεχθησομένων, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ἀναγωγῆς τὸ ἀνάλογον ἔσται λέγειν.

20.3.11 Ἀβραὰμ εἰκοστὸς γεγέννηται ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου· δέκα γὰρ γενεαὶ ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ Νῶε, καὶ δέκα ἀπὸ Νῶε ἐπὶ Ἀβραάμ· καὶ τοῦ Ἀβραάμ γεγόνασιν ἀδελφοὶ Ναχὼρ καὶ Ἀρράμ· οἱ γὰρ τρεῖς ἦσαν υἱοὶ Θάρα. Ναχὼρ μὲν οὖν καὶ Ἀρράμ οὐκ ἦσαν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς Ἀβραάμ σπέρμα ἦν τοῦ Ἀβραάμ.

20.3.12 ἦσαν δὲ σπέρμα οἱ τρεῖς δικαίων μὲν, ὡς ζητούμενων ἔτι τῶν κατὰ τὸν Ἀδὰμ ἐν τίσιν ἀριθμητέον αὐτόν, τοῦ Σή, ὃν ἐξανέστησεν ὁ θεὸς ἀντὶ τοῦ Ἀβελ· καὶ τοῦ Ἐνώχ, ὃς «ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ» καὶ τοῦ Ἐνώχ, «ὃς εὐηρέστησεν τῷ θεῷ, μετὰ τὸ γεννηθῆσαι αὐτὸν τὸν Μαθουσάλα, «ἔτη διακόσια» καὶ τοῦ Νῶε, περὶ οὗ εἴρηται ὅτι «Ἄνθρωπος «δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· τῷ θεῷ εὐηρέστησεν Νῶε» καὶ τοῦ Σήμ, οὗ «κύριος ὁ θεός» πρώτου φαίνεται ἐν τῇ Γενέσει κεχρηματικέναι θεός, ὅπερ σαφές ἐστὶν ἐκ τοῦ «Εὐλογητὸς κύριος «ὁ θεὸς τοῦ Σήμ» τῶν δὲ λοιπῶν <ἀδίκων> παρὰ τούτους οὗτοι ἦσαν οἱ τρεῖς τοῦ Θάρα υἱοὶ σπέρμα.

20.3.13 ὅπερ οὖν εἵπομεν περὶ τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραάμ, τοῦτο νοητέον περὶ τοῦ σπέρματος τοῦ Σήμ καὶ Νῶε καὶ τῶν ἀνωτέρω δικαίων, ὧν τὰς ιδιότητας σπερματικῶς δοκοῦσιν κοινῇ ἀνειληφέναι εἰς γένεσιν ἐρχόμενοι Ἀβραάμ καὶ Ναχὼρ καὶ Ἀρράμ· ἀλλ' ὁ μὲν Ἀβραάμ γεγεωργηκέναι οὐς εἶχεν ἐν ἑαυτῷ σπερματικούς λόγους πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ δικαίων, καὶ τούτοις προστεθεικέναι ἀγίαν ἰδίαν ποιότητα, τὴν κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σπέρμα, οὗ ἐδύναντο μετέχειν οἱ μετ' αὐτὸν καλούμενοι «σπέρμα Ἀβραάμ»· ὁ δὲ Ἀρράμ ἐπὶ ἐλάχιστον ἑαυτοῦ ἐπιμέλειαν πεποιῆσθαι καὶ τῶν πατρικῶν ἐν ἑαυτῷ σπερμάτων, ὅθεν δεδύνηται προβαλεῖν πνέοντα κἂν ἐπὶ ποσὸν τῆς σωτηρίας τὸν Λῶτ· ὁ δὲ Ναχὼρ ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν ἐλάττων γεγονέναι. Ἔξεστιν τοίνυν μὴ ὄντα σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, τῷ πάντως διὰ τὴν κατὰ τὸν κατακλυσμὸν ἱστορίαν ἀπὸ Νῶε τοὺς ἐξῆς γεγονέναι, εἶναι σπέρμα Νῶε· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ σπέρμα Ἐνώχ, πάντως δὲ καὶ σπέρμα Ἐνῶς καὶ Σήθ· ἄδηλον δ' ἡμῖν ἐπὶ τῶν πολλῶν κατωτέρω τοῦ Νῶε, τίς σπέρμα τοῦ Σήμ καὶ τίς τοῦ Χάμ καὶ τίς τοῦ Ἰάφεθ καὶ τῶν ἔτι κατωτέρω· πλὴν οὐκ ἔστιν τις μηδαμῶς μετέχων σπέρματος δικαίων.

20.3.15 ἐφίστημι δὲ μήποτε δυνατόν ἔχοντα τὰς ἀφορμὰς ἃς εἶχεν ὁ Ἀβραάμ ἐκ τῶν προτέρων σπερμάτων γενέσθαι τὸν μὴ ὄντα σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ τοιοῦτον, ὥστε αὐτὸν οὐκ ὄντα ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἐξομοιωθῆναι τῷ Ἀβραάμ.

20.3.16 ὡς γὰρ Ἀβραάμ, οὐκ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ τυγχάνων ἀλλὰ τῶν προειρημένων, γέγονεν Ἀβραάμ, οὕτω δυνατόν τινα τὰ κρείττονα τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκατασπαρέντων γεωργήσαντα γενέσθαι ἄλλον Ἀβραάμ, οὐ πάντως ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἰκανὸν σπεῖρειν ὡς Ἀβραάμ. Ὅλων δὲ τούτων ἀκούωμεν ἀναφέροντες τὰ λεγόμενα οὐκ ἐπὶ σώματα καὶ ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐπὶ τινα νοητὰ καὶ λόγους πλείονας ἢ ἐλάττονας, ὧν μετέχουσι διαφόρως οἱ κατιόντες εἰς γένεσιν ἢ εἰσιόντες, καὶ τάχα δὲ πως καὶ ἀνιόντες.

20.4.18 ἐπιστήσεις δὲ εἰ δύναται ἐπὶ τὰ τοιαῦτα σπέρματα, ἥδη καὶ τῶν εἰς ἑαυτοὺς λαμβανόντων αὐτὰ ἴδια ὀνομαζόμενα, ἀναφέρεσθαι τὸ «Πορευόμενοι ἐπορεύοντο «καὶ ἔκλαιον, αἶροντες τὰ σπέρματα αὐτῶν»· εἴ τις γὰρ δύναται, τὴν μετὰ κλαυθμοῦ πορείαν τινῶν ψυχῶν εἰς γένεσιν ἐρχομένων κατανοησάτω, φερουσῶν τὰ σπέρματα ἥτοι πλειόνων δικαίων ἢ ὀλιγωτέρων καὶ ἀδίκων ὁμοίως.

20.4.19

καὶ ἐννοεῖτω θεωρῶν ὡς περὶ γεωργοὺς ἀγωνιῶντας περὶ ὧν ἔχουσιν σπερμάτων, πῶς τάδε μὲν γεωργήσωσιν (λέγω δὲ τὰ διαφέροντα), τάδε δὲ μὴ σπείρωσιν, εἴγε ἔρχονται καὶ μετὰ χειρόνων σπερμάτων.

20.4.20 ποῖον γὰρ εἰκὸς κλαυθμὸν κλαίειν τούτους περὶ ὧν φησιν ὁ λόγος· «Πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον, «αἶροντες τὰ σπέρματα αὐτῶν»; καὶ ἐλπίς γε ἀγαθὴ ἐστὶν ἐν τοῖς πορευομένοις καὶ κλαίουσιν, αἶρουσιν τὰ σπέρματα ἑαυτῶν· οὗτοι γὰρ ὡς ἐπίπαν «ἐρχόμενοι ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἶροντες τὰ δράγματα «αὐτῶν».

20.4.22 τάχα δὲ ἔτεροι ἦλθον, περὶ ὧν εἴποις ἄν· «Πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἐγέλων, αἶροντες τὰ σπέρματα ἑαυτῶν» οἷς ἀκολουθήσει τὸ «Ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν κλαυθμῷ, αἶροντες τὰ δράγματα ἑαυτῶν» περὶ ὧν εἴποις ἄν· «Ἐγεννήθησαν ὡσεὶ χόρτος δωμάτων, «ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη· οὐδὲ ἐπλήρωσεν τὴν χεῖρα «αὐτοῦ ὁ θερίζων, καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων. «καὶ οὐκ εἶπαν οἱ παράγοντες· Εὐλογία κυρίου ἐφ' ὑμᾶς».

20.4.23 καὶ ὅρα εἰ δύναται κατὰ τοῦτο βαθύτερον καὶ μυστικώτερον λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τὸ «Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσονται» καὶ τὸ «Οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε».

20.4.24 ὅσω μέντοι γε μεταγενεστέρων τίς ἐστὶν δικαίων σπέρμα, τοσούτῳ πλείονας φέρει δικαιοσύνης λόγους, ὡς διὰ τοῦτο μὲν γεγράφθαι τὸ «Σπέρμα Ἀβραὰμ δοῦλοι αὐτοῦ, υἱοὶ Ἰακώβ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ», διὰ τοῦτο δὲ πῶς εἶναι καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἰωάννου εἰρημένον· «Μεῖζων «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστὶν». Ἐν τούτοις δὲ γενόμενος τοῖς τόποις πρόσχες εἰ μὴ λόγον ἔχει τὸ ἀφανίζεσθαι τινὰ τῶν σπερμάτων ὑπὸ θεοῦ, ἵνα μὴ πλείονα τὰ κακὰ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς, σπειρομένων τῶν μὴ ἐχόντων ἀφορμὰς ἀπὸ κρειττόνων πρὸς τὸ γεωργῆσαι τὰ ἀπὸ διαφερόντων σπερμάτων· διὰ τοῦτο γὰρ κατακλυσμὸς γίνεται, ἵνα ἐξαφανισθῇ τὸ τοῦ Κάϊν σπέρμα, οὐκ ἂν δυνηθέντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ γενομένων ἔχειν τί γεωργήσωσιν, εἰ μὴ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μόνα.

20.4.26 ὅτι δὲ ὁ κατακλυσμὸς ὑπὲρ τοῦ ἐξαφανισθῆναι τὸ σπέρμα τοῦ Κάϊν γεγένηται, παρίστησιν ἡ ἐπιγεγραμμένη τοῦ Σολομώντος Σοφία διὰ τούτων· «Ἀποστὰς δὲ «ἀπ' αὐτῆς ἄδικος ἐν ὀργῇ αὐτοῦ» (δῆλον δ' ὅτι τῆς σοφίας) «ἀδελ«φοκτόνοις συναπώλετο θυμοῖς δι' ὃν κατακλυζομένην γῆν πάλιν «ἔσωσεν σοφία, δι' εὐτελοῦς ξύλου τὸν δίκαιον κυβερνήσασα».

20.4.27 τὸ αὐτὸ δέ μοι δοκεῖ παρίστανειν καὶ ὁ Σοδόμων ἐξαφανισμὸς καὶ τῆς γῆς αὐτῶν, ὧν «ἔτι μαρτύριον τῆς πονηρίας καπνίζομένη καθέστηκε «χέρσος, καὶ ἀτελέσιν ὥραις καρποφοροῦντα φυτά».

20.4.28 καὶ ἀγαθοῦ γε θεοῦ ἔργον ἦν Σοδόμων ἐξαφανίσει τὴν γῆν καὶ πᾶν ὅπερ ὑπελείπετο νοτίδος ξηρᾶναι ἀπ' αὐτῆς, ἵνα μηκέτι γίνηται ἄμπελος Σοδόμων, μηδὲ κληματὶς Γομόρρας, μηδὲ σταφυλὴ χολῆς, μηδὲ βότρυς πικρίας, μηδὲ οἶνος, θυμὸς δρακόντων καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνιάτος. τὸ δ' ὅμοιον ἐρεῖς καὶ περὶ τῶν Αἰγυπτίων, περὶ ὧν εἴρηται· «Ἀπέκτεινεν ἐν χαλᾷ (τὴν) ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκαμίνους «αὐτῶν ἐν τῇ πάχνη» ἀγαθοῦ γὰρ θεοῦ ἀποκτείνειν ἀμπέλους Αἰγυπτίων καὶ συκαμίνους τῶν ἀσεβῶν.

20.4.30 ταῦτα προκείμενα τῇ ἐξετάσει τοῦ περὶ σπερμάτων λόγου Ἀβραὰμ ἢ τινος τῶν δικαίων ἡμῖν εἴρηται, ὑπὲρ τοῦ φανῆναι πῶς καὶ τίνα τρόπον εἴρηται τοῖς αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος τὸ «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε» καὶ τὸ «Εἰ «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε».

20.4.31 περὶ μέντοι γε τέκνων Ἀβραάμ τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιούντων, θεοῦ διδόντος, εὐκαιρότερον ἐροῦμεν, φθάσαντες ἐπὶ τὴν βάσανον ἐκείνης τῆς λέξεως. Ἐξεστί τοίνυν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ τυγχάνοντα γενέσθαι αὐτοῦ δι' ἐπιμελείας καὶ τέκνον, δυνατόν δὲ καὶ ἐξ ἀμελείας καὶ ἀγεωργησίας ἀπολέσαι καὶ τὸ εἶναι αὐτοῦ σπέρμα.

- 20.5.32 οὗτοι μέντοι γε ἔτι ἐλπίδων ἦσαν πρὸς οὓς ὁ λόγος, εἰδότος τοῦ Ἰησοῦ ὅτι σπέρμα ἔτι ἦσαν τοῦ Ἀβραάμ καὶ θεωροῦντος ὅτι οὐδέπω ἀπολωλέκεισαν τὸ δύνασθαι γενέσθαι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ· ὡς γὰρ δυνατοῦ ὄντος τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ πρὸς τῷ εἶναι αὐτοὺς σπέρμα, φησὶν αὐτοῖς· «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε».
- 20.5.33 ὡς δὲ εἰσὶν τινες σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, οὕτως ἄλλοι, ὡς ὁ Δανιήλ φησι, «Σπέρμα Χαναάν καὶ οὐκ Ἰούδα», καὶ ἄλλοι, ὡς ἡ Σοφία <φησὶν> «Σπέρμα κατηραμένον ἀπ' ἀρχῆς».
- 20.5.34 καὶ εἰς ταῦτα δὲ φήσομεν ὅτι ὥσπερ κατὰ τὰ σωματικὰ ἀπὸ πολλῶν σπερμάτων προκύπτει μᾶλλον ἐνεργῆσαι δυνηθὲν ἔσθ' ὅτε ἐν τῶν σπερμάτων, οὕτως ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν σπερμάτων. ὁ δὲ λέγω ἔσται σαφὲς ἐκ τῶν λεχθησομένων· ἐπεὶ γὰρ ἔχει ἐν ἑαυτῷ προγονικούς τε καὶ συγγενικούς λόγους ὁ σπείρων, ὅτε μὲν κρατεῖ ὁ αὐτοῦ λόγος, καὶ ἀποτίκτεται τὸ γεννώμενον τῷ σπείραντι ὅμοιον, ὅτε δὲ ὁ λόγος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σπείραντος, ἢ τοῦ πατρὸς τοῦ σπείραντος, ἢ τοῦ θείου τοῦ σπείραντος, ἐνίοτε καὶ ἀάπτου τοῦ σπείραντος· παρ' ὃ γίνονται οἱ ἀποτικτόμενοι ὅμοιοι τοῖσδε ἢ τοῖσδε.
- 20.5.36 ἔστιν δὲ ἰδεῖν ἐπικρατοῦντα καὶ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ πατρὸς τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς ἢ τοῦ πάππου αὐτῆς, κατὰ τοὺς ἐν ταῖς μίξεσι βρασμούς· ἅμα πάντων σειομένων, ἕως <ἂν> ἐπικρατήσῃ τις τῶν σπερματικῶν λόγων.
- 20.5.37 ταῦτα δὲ μεταγέσθω ἐπὶ τὴν πεπληρωμένην ψυχὴν νοητῶν σπερμάτων, ἐληλυθότων ἀπὸ τινων ὀνομαζομένων πατέρων αὐτῆς, καὶ [τὸ] παρὰ τὸ πολυκίνητον ἢ εὐκίνητον τοῦ ἡγεμονικοῦ καὶ τὴν ἐπὶ τοιαύτῃ φαντασίᾳ ἐπίστασιν προκυπτέτωσαν οἷον ἐπὶ σπερματικοῖς τινεσὶ τῶν πατέρων λόγοι· ὧν γεωργουμένων ἔσται τις τέκνον· ὃδε μὲν τοῦ Ἀβραάμ, δῆλον δ' ὅτι ὁ αὐτὸς ὧν καὶ τοῦ Νῶε, ἄλλος δὲ τοῦ Νῶε, οὐχ ὥστε δὲ εἶναι καὶ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἄλλος τοῦ Χαναάν, καὶ ἄλλος τινὸς τῶν δικαίων ἢ τῶν ἀδίκων.
- 20.5.38 πλὴν οὐ μετὰ ὁμοίων καὶ τῶν αὐτῶν ἐληλυθαμεν πάντες σπερμάτων, ἀλλ' οὐδὲ ἐληλυθέν τις κενὸς σωτηρίων καὶ ἀγίων σπερμάτων· εἰ μὴ ἄρα δυσωπήσῃ τις ἡμᾶς, καὶ εἰς τοῦτο ἅμα παρατιθέμενος τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ βοήθειαν οὐκ ἀπογινώσκουσιν καὶ τοὺς κακίστους καὶ χωρὶς ἀρίστων σπερμάτων εἰσεληλυθότας εἰς τὸν βίον, καὶ δυσωπήσῃ ἀπὸ τοῦ «Δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων «τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ». Τὰ δὲ εἰρημένα πάντα περὶ σπέρματος Ἀβραάμ καὶ τῶν ἀνάλογον τούτῳ ἐχόντων εὐλόγως ἂν παραδεξαίμεθα, εἴπερ παρεδεξάμεθα οὐ κατὰ τὸ σωματικὸν εἰρησθαι τὸ «Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς «τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ» καὶ τὸ «Οὐδὲ ἐν τῷ «Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον», καὶ ὅσα τούτοις εἴρηται παραπλησίως.
- 20.6.40 Ἐοίκασιν δὲ οὗτοι, πρὸς οὓς ὁ λόγος, μὴ χωρεῖν τὸν λόγον, οὐκ ἐκ δυνάμενος εἰς αὐτοὺς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἰδίου τοῦ ὑπὲρ αὐτοὺς χωρεῖν, ἐπεὶ περ ἔτι ἦσαν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ μόνον.
- 20.6.41 εἰ δὲ πρὸς τῷ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ἐγεώργησαν καὶ εἰς μέγεθος καὶ αὐξάνειν τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ἐπεδεδώκει, ἐν τῷ μεγέθει καὶ τῇ αὐξάνειν τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραάμ κεχωρήκει ἂν ὁ τοῦ Ἰησοῦ λόγος.
- 20.6.42 καὶ μέχρι γε τοῦ δεῦρο φήσεις ὅτι ὁ λόγος οὐ χωρεῖ ἐν τοῖς μὴ προκόψασιν ἀπὸ τοῦ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ μηδὲ ἐληλυθόσιν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτοῦ τέκνα.
- 20.6.43 οὗτοι δὲ καὶ ἀποκτείναντες θέλουσιν τὸν λόγον καὶ ὥσπερ εἰ συντριψαὶ αὐτόν, τὸ μέγεθος μὴ χωροῦντες αὐτοῦ.
- 20.6.44 καὶ αἰεὶ γε ἔστιν θεωρεῖν τοὺς μὴ χωροῦντας τὸν λόγον, διὰ τὸ βραχύτερα αὐτοὺς εἶναι σκεύη, θέλοντας ἀποκτείναντες τὴν ἐνότητα τοῦ μεγέθους τοῦ λόγου, ὡς δυναμένους χωρῆσαι μετὰ τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν συντριβὴν αὐτοῦ μέλη αὐτοῦ.

- 20.6.45 οἷς ἐὰν ἐγγένηται οὕτως ὁ λόγος ὥσπερ εἰ ἀνελοῦσιν αὐτὸν φήσῃ τὸ «† Διεσκορπίσθησαν πάντα «τὰ ὁστᾶ μου». εἴπερ οὖν τις ἡμῶν ἐστὶν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἔτι ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ χωρεῖ ἐν αὐτῷ, μὴ ζητεῖται ἀποκτεῖναι τὸν λόγον, ἀλλὰ μεταβαλὼν ἀπὸ τοῦ εἶναι σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ἐπὶ τὸ γενέσθαι τέκνον τοῦ Ἀβραάμ, δυνήσεται χωρῆσαι ὃν τέως οὐκ ἐχώρει λόγον θεοῦ. Ἄ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε.
- 20.7.46 Ὡς περ ἀνθρώπους ἂν τινὰς εἴποιμεν ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπτας γεγονέναι τοῦ λόγου, περὶ ὧν ὁ Λουκᾶς φησὶ· «Καθὼς παρέδοσαν «ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγου», οὕτω τὸν σωτῆρα αὐτόπτην λέξομεν εἶναι τῶν παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ κατὰ τοῦτο εἰρησθαι τὸ «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός», οὐκέτι αὐτοπτῶν ὄντων οἷς ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ.
- 20.7.47 δηλοῖ δὲ τὸ αὐτόπτην τῶν ἐν τῷ πατρὶ τυγχάνειν τὸν σωτῆρα σαφῶς ἢ προκειμένη λέξις ἐν τῷ «Ἄ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ». ζητήσαις δ' ἂν εἰ ἔσται ποτὲ ὅτε οἱ ἄγγελοι αὐτοὶ ὄψονται τὰ παρὰ τῷ πατρὶ, οὐκέτι διὰ μεσίτου καὶ ὑπηρέτου βλέποντες αὐτά· ὅτε μὲν <οὖν> ὁ ἐωρακὴς τὸν υἱὸν ἐώρακε τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν, ἐν υἱῷ τις ὁρᾷ τὸν πατέρα· ὅτε δὲ ὡς ὁ υἱὸς ὁρᾷ τὸν πατέρα καὶ τὰ παρὰ τῷ πατρὶ ὄψεται τις, οἶονεὶ ὁμοίως τῷ υἱῷ αὐτόπτης ἔσται τοῦ πατρὸς καὶ τῶν τοῦ πατρὸς, οὐκέτι ἀπὸ τῆς εἰκόνος ἐννοῶν τὰ περὶ τούτου οὐ ἢ εἰκόνων ἐστίν.
- 20.7.48 καὶ νομίζω γε τοῦτο εἶναι τὸ τέλος, ὅταν παραδίδωσιν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ ὅτε γίνεται ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πασίν.
- 20.7.49 ὁ μὲν οὖν σωτὴρ ἐωρακὴς <τὰ> παρὰ τῷ πατρὶ λαλεῖ, οἱ δὲ πεπιστευκότες αὐτῷ Ἰουδαῖοι οὐχ ἐωράκασιν μὲν <τὰ> παρὰ τῷ πατρὶ, ἤκουσαν δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς, ἵνα ποιῶσιν ἃ ἤκουσαν· διόπερ φησὶν αὐτοῖς ὁ κύριος· «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε «παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε».
- 20.7.50 ζητήσαι δ' ἂν τις πότε ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρὸς οἱ πεπιστευκότες τῷ κυρίῳ Ἰουδαῖοι· καὶ πρὸς τοῦτο ὁ μὲν τις φήσῃ, ἀπλούστερον ἀκούσας τοῦ «Ἄ ἠκούσατε παρὰ τοῦ «πατρὸς ποιεῖτε», ὅτι ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρὸς τῷ τὸν πατέρα κεχηματικέναι διὰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν τὰ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις ἀναγεγραμμένα ποιητέα· ὅστις τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους χρώμενος, σαφῶς παρίστησιν ὅτι οὐκ ἄλλος ἐστὶν τοῦ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας δεδωκότος θεοῦ ὁ Χριστοῦ πατήρ.
- 20.7.51 ἕτερος <δὲ> συγχρώμενος καὶ τῷ «Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς με· οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐώρακέν τις εἰ μὴ ὁ ὢν «παρὰ τῷ πατρὶ, οὗτος ἐώρακε τὸν πατέρα» ἐρεῖ ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ἐνσωματουμένων ψυχῶν πρὶν εἰς γένεσιν ἐλθεῖν μεμαθητευμένοι παρὰ τῷ πατρὶ καὶ ἀκούσασαι αὐτοῦ, αἵτινες καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν σωτῆρα, ἐξ ὧν ἦσαν καὶ οἱ νῦν ἐξεταζόμενοι πεπιστευκότες αὐτῷ Ἰουδαῖοι, πρὸς οὓς ἔλεγεν· «Ἔμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς «ποιεῖτε» καὶ ἐρεῖ ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ καλούμενοι σπέρμα Ἀβραάμ.
- 20.7.53 καὶ τούτῳ δ' ἂν τις ἀντιλέγοι φάσκων ὅτι τὸ μὲν «Πᾶς ὁ ἀκούσας «παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς ἐμὲ» ἐμφαίνει πάντως ἔρχεσθαι πρὸς τὸν σωτῆρα τὸν ἀκούσαντα παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μεμαθηκότα παρ' αὐτοῦ· τὸ δὲ «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε» ἀπαγγελλόμενον πρὸς τοὺς ζητοῦντας ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ Ἰουδαίους, οἷς καὶ ὡς μηδέπω οὖσιν τέκνοις τοῦ Ἀβραάμ λέγεται τὸ «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, «τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε», παρίστησιν τὸ μηδέπω τούτους καρποὺς ἔχειν τοῦ ἐληλυθέναι πρὸς τὸν σωτῆρα· πρὸς δὲ τὸν οὕτως ἀντιλέγοντα ἀπαντήσεται τις, μὴ ταυτὸν εἶναι φάσκων τὸ «Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν» τῷ «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς» ὁ μὲν γὰρ πρὸς τῷ ἀκοῦσαι παρὰ τοῦ πατρὸς μαθὼν πάντως ἔρχεται πρὸς τὸν σωτῆρα· οἱ δὲ

ἀκούσαντες μὲν μὴ πάντως δὲ καὶ μεμαθηκότες οὐδέπω τέκνα εἰσὶν τοῦ Ἀβραάμ.
Πυνθανοίμεθα δ' ἂν τῶν τὰς φύσεις εἰσαγόντων καὶ εἰς τὸ «Ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν
ὑμῖν» ἀποδιδόντων κατὰ Ἡρακλέωνα ὅτι διὰ τοῦτο οὐ χωρεῖ ὅτι ἀνεπιτήδειοι ἦτοι καὶ τ'
οὐσίαν ἢ κατὰ γνώμην, πῶς οἱ ἀνεπιτήδειοι κατ' οὐσίαν ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρός; ἀλλὰ καὶ
πότερον ποτε πρόβατα οὗτοι ἦσαν τοῦ χριστοῦ, ἢ ἀλλότριοι ὑπῆρχον αὐτοῦ; εἰ δὲ ἦσαν
ἀλλότριοι, πῶς ἤκουσαν παρὰ τοῦ πατρός, σαφῶς, ὡς οἶονται, λεγομένου πρὸς τοὺς
ἀλλοτρίους ὅτι «Διὰ τοῦτο ὑμεῖς «οὐκ ἀκούετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν»; εἰ
μὴ ἄρα θλιβόμενοι ἐτέρῳ ἀτόπῳ ἑαυτοὺς περιβάλλουσιν λέγοντες παρὰ μὲν τοῦ πατρός
ἀκηκοέναι τοὺς ἀλλοτρίους, μὴ ἀκούειν δὲ τοὺς αὐτοὺς τούτους παρὰ τοῦ σωτῆρος.

20.8.56 εἰ δ' οἰκεῖοι τοῦ σωτῆρος ἦσαν καὶ τῆς μακαρίας φύσεως, πῶς ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; καὶ
πῶς ὁ τοῦ σωτῆρος λόγος οὐκ ἐχώρει ἐν αὐτοῖς; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν
Ἀβραάμ ἐστὶν.

20.9.57 Δόξαιεν ἂν τὴν ἀπόκρισιν οὗτοι πεποιῆσθαι πολὺ ταπεινότερον ἐκδεξάμενοι περὶ τοῦ τίς
αὐτῶν ἦν ὁ πατὴρ ἢ ὡς ὁ κύριος ἔλεγεν.

20.9.58 ὁ μὲν γὰρ Ἰησοῦς ἀναφέρων ἐπὶ τὸν θεὸν ἔφασκεν τὸ «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ
πατρός ποιεῖτε» οἱ δὲ ταπεινότερον τὸν τοῦ ἔθνους παρομολογοῦσιν ἑαυτῶν πατέρα λέγοντες·
«Ὁ «πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν».

20.9.59 βοηθῶν δ' ἂν τις αὐτοῖς ὡς καλῶς ἀποκρινάμενοις φήσειε ὅτι ὡς μέτριοι καὶ μὴ διδόντες
ἑαυτοῖς τὸ εἶναι υἱοὺς θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ λέγοντος· «Ἄ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρός «ποιεῖτε» καὶ
ἀναφέροντος ἐπὶ τὸν θεόν, φασὶν· «Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν».

20.9.60 δῆλον δὲ ὅτι καὶ τοῦτο εὐθύνει ὁ σωτὴρ ὡς ψευδῶς εἰρημένον διὰ τοῦ «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ
ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ «ποιεῖτε».

20.9.61 οὐκ ἀτόπως δὲ καὶ πρὸς ταῦτα ζητῆσαι τις ἂν, ὅτι Πῶς κατὰ τὸν σωτῆρὰ ἐστίν, μὴ
συγκατατιθέμενον εἶναι αὐτοὺς τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, τὸ λέγειν αὐτοῖς· «Καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ
ἠκούσατε παρὰ τοῦ «πατρός ποιεῖτε» ἀναφερομένου τοῦ «Παρὰ τοῦ πατρός» ἐπὶ τὸν θεόν.

20.9.62 ὁ γὰρ μὴ ὢν τέκνον τοῦ Ἀβραάμ * * * † αν οὖν τῶν μετὰ τὸν Ἀβραάμ ψεκτὸς ὡς οὗτοι πρὸς οὓς
ὁ λόγος, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἔσται τέκνον τοῦ θεοῦ.

20.9.63 ὅρα δὲ εἰ καὶ πρὸς τοῦτο δυνάμεθα λέγειν ὅτι οὐκ εἴρηται· «καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ
πατρός ὑμῶν 〈ἢ〉 παρὰ τοῦ πατρός ἡμῶν», ἀλλὰ «παρὰ τοῦ πατρός», ὅστις κἂν ἦ πατήρ, οὐ
πάντως καὶ τῶν μὴ τέκνων τοῦ Ἀβραάμ ἐστὶν πατήρ καὶ μὴ μεμορφωμένων ἀπὸ σπέρματος
Ἀβραάμ ἐπὶ τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ· ἢ ἀδιορίστως εἰρημένον τὸ «Ἄ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρός»
δύναται λαμβάνεσθαι ἀντὶ τοῦ «ἀπὸ τοῦ πατρός μου», καὶ τοῦτο ἔσται σαφές ἐκ τοῦ «Ἄ ἐγὼ
ἑώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ» ἴσον δυναμένου τῷ «παρὰ τῷ πατρὶ μου».

20.9.64 καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς δὲ διδασκόμεθα τίνων ἐστὶν ὁ θεὸς πατήρ, δι' ὧν καὶ ταῦτα λέγει ὁ σωτὴρ· «Εἰ ὁ
«θεὸς πατήρ ὑμῶν ἦν ἡγαπᾶτε ἂν ἐμέ».

20.9.65 σαφές δὲ ὅτι οἱ ζητοῦντες ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν οὐκ ἡγάπων αὐτόν· μὴ ἀγαπῶντες δὲ αὐτόν οὐκ
ἂν ἐξηγάμην [οἱ] υἱοὶ τοῦ θεοῦ. ὥστε δῆλον ὅτι τὸ «Καὶ ὑμεῖς οὖν «ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ
πατρός ποιεῖτε» οὐκ ἴσον δύναται τῷ «παρὰ τοῦ πατρός ὑμῶν». Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα
τοῦ Ἀβραάμ ἐστέ, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε.

20.10.66 Οἱ ἔν τι ἐπιλεξάμενοι τῶν τοῦ Ἀβραάμ ἔργων, τὸ «Ἐπίστευσεν «δὲ Ἀβραάμ τῷ θεῷ, καὶ
ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην», καὶ τοῦτο νομίζοντες εἶναι ἐφ' ὃ ἀναφέρεται τὸ «Τὰ ἔργα τοῦ
Ἀβραάμ ποιεῖτε» ἵνα καὶ συγχωρηθῇ αὐτοῖς ὅτι ἔργον ἐστὶν ἡ πίστις, οὐ συγχωρηθὲν ἂν ὑπὸ
τῶν παραδεχομένων τὸ «Πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστίν» οὐδ' ὑπὸ τῶν ἀκουόντων ὅτι

διαφέρει τὸ δικαιουῖσθαι «ἐκ πίστεως» ἢ περ «ἐξ ἔργων νόμου», ἀπολεγέτωσαν διὰ τί οὐκ εἴρηται· «Εἰ τέκνα «τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὸ ἔργον τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε» ἐνικῶς, ἀλλὰ πληθυντικῶς· «Τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε», ἴσον, ὡς οἶμαι, τυγχάνον τῷ «πάντα» «τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε».

20.10.67 εἰ δὲ ἴσον ἐστὶν τῷ «πάντα» «τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε» καὶ μήτε σωματικῶς παιδίσκη δεῖ προσελθεῖν τὸν ἔχοντα γαμετὴν μήτε μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς γεγαμημένης ἐν γήρᾳ ἄλλην γυναικα λαβεῖν τὸν κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ὑφήγησιν θέλοντα τέκνον ἀποδειχθῆναι τοῦ Ἀβραάμ ἐκ τοῦ ποιεῖν τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ, σαφῶς καὶ ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι δεῖ πᾶσαν τὴν κατὰ τὸν Ἀβραάμ ἀλληγοροῦντα ἱστορίαν ἕκαστον πνευματικῶς ποιῆσαι τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ «Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου «τοῦ πατρὸς σου, εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι δείξω», εἰρημένου οὐ μόνῳ τῷ Ἀβραάμ ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ ἐσομένῳ τέκνῳ αὐτοῦ.

20.10.68 ἔστιν γάρ τις καὶ ἐκάστου ἡμῶν γῆ, καὶ ἡ πρὸ τοῦ θείου χρηματισμοῦ οὐκ ἀγαθὴ συγγένεια, καὶ ὁ πρὸ τοῦ φθάσαντος εἰς ἡμᾶς λόγου θεοῦ οἶκος τοῦ πατρὸς ἡμῶν, † δι' ἅτινα ἅπαντα κατὰ λόγον θεοῦ δεήσει ἡμᾶς ἐπεξελθεῖν, εἴπερ ἀκούομεν τοῦ σωτῆρος λέγοντος· «Εἰ τέκνα «τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε» οὕτω γὰρ φθάσομεν, ὡς καταλιπόντες τὴν ἡμετέραν γῆν, ἐφ' ἣν δείξει ἡμῖν γῆν ὁ θεός, τὴν ἀληθῶς ἀγαθὴν καὶ ὄντως πολλήν, ἣν ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ πρέπει δίδοσθαι τοῖς ποιήσασιν τὸ προστεταγμένον ἐν τῷ «Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου».

20.10.69 καὶ ὡς καταλιπόντες συγγένειαν οὐ καλὴν εἰς ἔθνος ἐσόμεθα μέγα καὶ μεῖζον ἢ κατὰ ἀνθρώπους· καὶ ὡς καταφρονήσαντες οἴκου πατρὸς οὐκ ἐπαινετοῦ, εὐλογηθῶμεθα μεγαλυνομένου τοῦ ὀνόματος ἡμῶν, γινόμενοι εὐλογητοὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς τοὺς μὲν εὐλογοῦντας ἡμᾶς εὐλογεῖσθαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, τοὺς δὲ καταρωμένους ὑπὸ κατάραν ἔσσεσθαι, πᾶσάν τε γῆς φυλὴν ἐν ἡμῖν εὐλογεῖσθαι (ὅτε καὶ περὶ ἡμῶν εἴποι ἄν ὁ λόγος· «Ἐπορεύθη», ὡς εἴρηται περὶ Ἀβραάμ· «Καὶ ἐπορεύθη Ἀβραάμ, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ «κύριος» οἶμαι δὲ ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐπὶ ποσὸν ὁ Λῶτ ἔψεται ἡμῖν, οὗ σύμβολον ἦν τὸ «Καὶ ὥχeto μετ' αὐτοῦ Λῶτ»), καὶ ἐπανελθόντες εἰς γῆν Χαναὰν διοδεύσομεν τὴν γῆν ἕως τοῦ τόπου Συχέμ, οὕτω τῇ ἀναβάσει τῆς διανοίας προκόπτοντες ἕως ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν.

20.10.70 καὶ ὁφθήσεται ἡμῖν κύριος ὁ θεός, ὁ ὁφθεὶς τῷ Ἀβραάμ, καὶ ἐπαγγελεῖται <τὴν> περὶ τὴν ὑψηλὴν δρῦν γῆν δοῦναι τῷ νοητῷ τῆς ψυχῆς ἡμῶν σπέρματι.

20.10.71 τοῦ δὲ νοήσαντός ἐστιν τὸ «Τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε» καὶ τὸ οἰκοδομῆσαι θυσιαστήριον κυρίῳ τῷ ὅπου ἡ ὑψηλὴ δρυς ἐπιφαινομένῳ καὶ ἡμῖν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ὑψηλῆς δρυὸς ὡς ἐπὶ τὸ ὄρος, καὶ τοῦ ὄρους κατὰ τὰς ἀνατολάς τῆς Βαιθήλ, ὃ ἐρμηνεύεται «Οἶκος θεοῦ», ἔνθα στήσει ἑαυτοῦ τὴν σκηνήν, τῆς μὲν Βαιθήλ ὡς ἐπὶ κατὰ θάλασσαν, τῆς δὲ Ἀγγαὶ ὡς ἐπὶ κατ' ἀνατολάς· ἐρμηνεύεται δὲ Ἀγγαὶ «Ἐορταί».

20.10.72 καὶ ὡς προκόπτων γε ὁ τοιοῦτος μετὰ ταῦτα δεύτερον οἰκοδομήσει τῷ κυρίῳ θυσιαστήριον, ἥδη καὶ ἐπικαλεῖσθαι δυνάμενος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἐξῆς ἀπαίρων κάκειθεν ὁ ἐσόμενος τέκνον τοῦ Ἀβραάμ, γενόμενός πως στρατηγικώτερος καὶ συνιείς πρὸς ὄσους πολεμίους αὐτὸν παρασκευάσασθαι δεῖ, στρατοπεδεύσει ἐν τῇ ἐρήμῳ.

20.10.73 μετὰ ταῦτα πεῖραν λιμοῦ λήψεται τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καταβήσεται παροικῆσαι ἐκεῖ, ἵνα μὴ καὶ αὐτοῦ κατισχύσῃ ὁ λιμὸς ὁ ἐνισχύσας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ καταβήσεται εἰς Αἴγυπτον μετὰ τῆς εὐπροσώπου ἑαυτοῦ γυναικός, συνθήκας τινὰς τιθέμενος πρὸς αὐτήν, ἵν' <εὖ> ἑαυτῷ δι' αὐτήν οἱ Αἰγύπτιοι χρήσωνται καὶ γένωνται ἐν Αἰγύπτῳ «αὐτῷ πρόβατα καὶ μόσχοι καὶ ὄνοι καὶ «παῖδες καὶ παιδίσκαι καὶ ἡμίονοι καὶ κάμηλοι».

- 20.10.74 περὶ ὧν ἐκάστου σοφοῦ τινος καὶ ἐπὶ τὰ βάθη τῆς γραφῆς ἐπισταμένως φθάνειν δυναμένου ἔργον ἂν εἴη λέγειν καὶ ἀπαξαπλῶς γε πᾶσαν τὴν κατὰ τὸν Ἀβραάμ ἱστορίαν βασανίζοντος καὶ ὅλα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· <ᾱ> ὡς πνευματικοὶ πνευματικῶς ποιεῖν πειρασόμεθα. Ὅρα δὲ εἰ μὴ σαφῶς ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῶν κατὰ τὸν τόπον παρίσταται ἡμῖν, ὅτι σοφοῦ τινός ἐστιν καὶ πάση ἀρετῇ κεκοσμημένου τὸ γενέσθαι τοῦ Ἀβραάμ τέκνον.
- 20.10.76 τί γὰρ δεῖ λέγειν ὅσης σοφίας χρῆζομεν εἰς τὸ νοῆσαι τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ; καὶ ὅσης δυνάμεως εἰς τὸ ποιῆσαι αὐτά; ποίας δὲ σοφίας ἢ ποίας δυνάμεως δεόμεθα, ἢ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν «θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία»; τὸ μὲν οὖν γεγραμμένον ἐστίν· «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε» ἀκολούθως δ' ἂν παρὰ τοῦτο εἴποις· εἰ τέκνα τοῦ Ἰσαάκ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἰσαάκ ποιεῖτε· τὰ δὲ ὅμοια καὶ περὶ τοῦ Ἰακώβ καὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀγίων πατέρων.
- 20.10.78 καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων δὲ ἕκαστος τῶν ἀμαρτανόντων γενικῶς μὲν τέκνον ἐστὶν τοῦ διαβόλου, ἐπεὶ πᾶς «ὁ «ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται», ἤδη δὲ καὶ ἰδικώτερον ἦτοι τοῦ Κάϊν, ἢ τοῦ Χάμ, ἢ τοῦ Χαναάν, ἢ τοῦ Φαραώ, ἢ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ἢ τινος τῶν ἀσεβῶν.
- 20.10.79 τούτοις δὲ ἀκολούθως ἐρεῖς ὅτι ἕκαστος ἀπαλλαττόμενος τοῦ βίου τούτου ἀπελεύσεται πρὸς τοὺς ἰδίους πατέρας· νομιστέον γὰρ οὐ μόνῳ τῷ Ἀβραάμ, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις λέγεσθαι πρὸς τῇ ἐξόδῳ τὸ «Σὺ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς «πατέρας σου» οὐκέτι δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἀγίοις τὸ «Μετὰ εἰρήνης» τοῖς δὲ τετελειωμένοις καὶ πνευματικῶς μακροημέροις γενομένοις καὶ τὸ «Τραφεῖς ἐν γῆρᾳ καλῶ», ἐπεὶ περ «Πολιά «ἐστὶν φρόνησις ἀνθρώποις» καὶ «Στέφανος καυχήσεως γῆρας» καὶ δόξα τοῖς ἀληθινοῖς καὶ θείοις πρεσβυτέροις αἱ κοσμοῦσαι αὐτοὺς νοηταὶ πολιαί. Νῦν δὲ ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα ἢν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ ὧ .
- 20.11.80 Οἱ ζητοῦντες ἀποκτεῖναι, ἐπεὶ θεὸς οὐκ ἀποκτίννυται, κἂν ἀποκτινύωσιν, ἄνθρωπον ἀποκτινύουσιν. κἂν ζητῶσιν ἀποκτεῖναι, μήπω ἀποκτινύντες, οὐχὶ θεὸν νομίζοντες εἶναι, ᾧ ἐπιβουλεύουσιν, ὡς ἀνθρώπῳ ἐπιβουλεύουσιν· οὐδεὶς γὰρ πειθόμενος εἶναι θεὸν τοῦτον ᾧ ἐπιβουλεύει, ἐπιβουλεύσαι ἂν αὐτῷ ἔτι.
- 20.11.81 ἔστι δέ πως αἰεὶ θεωρῆσαι τοὺς τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ ἐπιβουλεύοντας, ὅτι ἀποκτεῖναι ζητοῦσιν καὶ ἐξαφανίσαι αὐτόν, ἄνθρωπον αὐτόν, τουτέστιν ἀνθρώπινον καὶ θνητόν, εἶναι ὑπολαμβάνοντες, ἢ καὶ τῷ ἀνθρωπινωτέρῳ αὐτοῦ καὶ βλεπομένῳ ἐπιτίθενται· ἵνα δὲ καὶ ἀποκτείνωσιν τὸ σῶμα τοῦ λόγου, σαφές ὅτι μετὰ ταῦτα οὐδὲν δύνανται ποιῆσαι περισσότερον.
- 20.11.82 διόπερ οὐ φοβητέον ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἀποκτινύντων τὸ σῶμα, μετὰ δὲ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι, οὐδὲ φοβητέον ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν τοῦ λόγου ἀποκτεῖναι μὴ δυναμένων.
- 20.11.83 ἀλλ' εἰ τοιοῦτός τίς ἐστιν <ὁ> λόγος ὥστε καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν, τῷ ἄξια εἶναι ἀπωλείας, ἀπόλλυσθαι δύνασθαι, φοβητέον τὸν δυνάμενον θεὸν λόγον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι καὶ ἐξαφανίσαι, εἴτε ἐν γεέννῃ εἴτε ὅπως βούλεται· ὁ κύριος γὰρ Ἰησοῦς ἀναλοῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργεῖ τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας ἑαυτοῦ τὸν ἀντικείμενον λόγον καὶ ἐπαιρόμενον ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα.
- 20.11.84 καὶ ζητοῦσί γε οὗτοι πρὸς οὓς ὁ λόγος ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν λελάληκεν, ἢν ἤκουσεν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ εἴληφεν.
- 20.11.85 κἂν ἀπλούστερον μέντοι γε κατὰ τὸν τόπον ἐκλαμβάνωμεν, σαφῶς ἐδίδαξεν ὁ σωτὴρ ὅτι τὸ ζητούμενον ὑπὸ Ἰουδαίων ἐπὶ τῷ ἀναιρεθῆναι αὐτὸ θεὸς οὐκ ἦν ἀλλὰ ἄνθρωπος, ὃς καὶ ἀνῆρέθη· θεὸν γὰρ οὐ θεμιτὸν ἀποθνήσκειν λέγειν· διόπερ ὁ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγος, ὅστις καὶ θεὸς λόγος ἦν, οὐκ ἀπέθανεν. ζητήσεις δέ, ἐπεὶ γέγραπται ὅτι «Ὁ λόγος σὰρξ «ἐγένετο»,

πότερόν ποτε ὁ γενόμενος σὰρξ λόγος τῷ γεγονέναι σὰρξ γέγονεν καὶ ἄνθρωπος ἢ οὐ γέγονεν ἄνθρωπος.

20.11.86 εἰ μὲν γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος, δύναται αὐτὸς ἐζητηῆσθαι ἀναιρεθῆναι· εἰ δὲ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ὁ γενόμενος σὰρξ λόγος οὐκ ἀναιρεθεὶς ἀποκατέστη, καὶ ἀποκαθίσταται ἕκαστος ἐπὶ τοῦτο ὅπερ ἦν πρὶν γένηται σὰρξ. Τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησε ν .

20.12.87 Τὸ μηδαμῶς δυνατόν πραχθῆναι τῷ Ἀβραάμ, εἰ μὴ πεποίηκεν Ἀβραάμ, ὡς ἔτυχεν ἀνειρηθῆναι δόξει τὸ «Τοῦτο Ἀβραάμ «οὐκ ἐποίησεν». εἴποιεν γὰρ ἂν πρὸς τοῦτο τινες ὅτι μάτην λέγεται τὸ «Τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν», εἴπερ οὐκ ἐποίησεν τὸ μηδαμῶς γενόμενον κατὰ τὸν χρόνον αὐτοῦ· οὐ γὰρ γέγονει κατὰ τὸν χρόνον αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς.

20.12.88 ἀλλ' ἐπεὶ τὸ «Τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν» οἶονεῖ ἐν ἐπαίνῳ ὑπολαμβάνω εἰρησθῆναι τῷ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, εἴποιμ' ἂν ὅτι κατὰ τὸν διδάξαντα λόγον τὸ «Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἡγαλιάσασα ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη» ἔστιν τὸ γεγονέναι μὲν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ ἄνθρωπον λαλοῦντα ἢ ἤκουσεν παρὰ τοῦ θεοῦ ἀλήθειαν, οὐ μὴν ἐζητηθῆναι αὐτὸν ἀνιρηθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ.

20.12.89 καὶ ἐπίστησον ὅτι οὐκ ἔστιν ὅτε ὁ κατὰ τὸν Ἰησοῦν τροπικῶς νοούμενος ἄνθρωπος οὐκ ἐπεδήμει τῷ βίῳ, καὶ μετὰ τοὺς τῆς περὶ αὐτοῦ ἱστορίας χρόνους καὶ πρότερον. κατὰ τοῦτο δὲ οἶομαι πάντα τὸν ἅπαξ φωτισθέντα καὶ γευσάμενον δωρεᾶς ἐπουρανίου μέτοχόν τε γεννηθέντα πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσάμενον θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος καὶ παραπεσόντα πάλιν, ἀνακαινίζειν ἑαυτὸν εἰς μετάνοιαν, ἥτοι προσταυροῦντα ἢ ἀνασταυροῦντα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντα, εἴτε πρὸ τῆς ἱστορουμένης σωματικῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας εἴτε καὶ ὕστερον.

20.12.90 οὐ γὰρ ὁ μὲν νῦν μετὰ τὸν φωτισμὸν καὶ τὰς λοιπὰς εἰς αὐτὸν τοῦ θεοῦ εὐεργεσίας ἀμαρτάνων ἀνασταυροῖ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ διὰ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων ἐφ' ἃ ἐπαλινδρόμησεν, οὐδὲν τῆς κοινότερον λεγομένης σωματικῆς πρὸς τὸ σταυρῶσαι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἐνεργείας ἐπιτελῶν, οὐχὶ δὲ καὶ πρότερον τοῦτο ἐγίνετο καὶ ὁ ἀμαρτάνων μετὰ τὸ ἀκοῦσαι θείων λόγων προεσταύρου τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ.

20.12.91 εἴ τῳ δὲ φίλον παραδέξασθαι τὸ ἐν ταῖς Παύλου Πράξεσιν ἀναγεγραμμένον ὡς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰρημένον· «Ἄνωθεν μέλλω «σταυροῦσθαι», οὗτος, ὡς μετὰ τὴν ἐπιδημίαν παραδέχεται τὸ «Ἄνωθεν μέλλω σταυροῦσθαι» γινόμενον, οὕτω καὶ πρὸ τῆς ἐπιδημίας, ὅταν τὰ αὐτὰ αἷτια γίνηται τὸ λέγεσθαι ἄν· «ἤδη μέλλω σταυροῦσθαι».

20.12.92 διὰ τί γὰρ οὐχὶ ὡς «ἄνωθεν» μέλλει σταυροῦσθαι, καὶ πρότερον ἐσταύρωτο; ὅρα δὲ εἰ μὴ μόνων τῶν μετὰ τὴν παρουσίαν ἐστὶν ἁγίων φωνῇ τὸ «Χριστῷ συνεσταύρωμαι», ἀλλὰ καὶ τῶν προτέρων, ἵνα μὴ διαφέρειν λέγωμεν τοὺς μετὰ τὴν παρουσίαν ἁγίους Μωσέως καὶ τῶν πατριαρχῶν.

20.12.93 καὶ τὸ «Ζῶ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν «ἐμοὶ Χριστός» λεγέσθω μὴ μόνον ὑπὸ τῶν μετὰ τὴν παρουσίαν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν προτέρων. ἐπίστημι δὲ καὶ τῷ «Θεὸς Ἀβραάμ «καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ· θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν ἀλλὰ «ζώντων» εἰρημένῳ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος, μήποτε διὰ τοῦτο ζώντες εἰσιν Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ συνταφέντες τῷ χριστῷ συνανέστησαν αὐτῷ, οὐ πάντως κατὰ τὴν σωματικὴν τοῦ Ἰησοῦ ταφήν ἢ σωματικὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ. ταῦτα πρὸς τὸ «Τοῦτο «Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησε». Τί δὲ «τοῦτο» ἢ τὸ ζητεῖν ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν λελάληκεν ἢ ἤκουσε παρὰ τοῦ θεοῦ; ἀποδίδομεν γὰρ ὡς ἄρα ἢ κατὰ τὸν Ἰησοῦν πνευματικὴ οἰκονομία οὐκ ἔστιν ὅτε τοῖς ἁγίοις οὐκ ἦν.

20.12.95

ἐὰν δὲ ἀνάγκης ταῦτα, ὥσπερ ὑπονενοήκαμεν ἐν ἄλλοις, ἐτέρως παρὰ τὸ κοινότερον ἐπὶ μυστικώτερον Ἀβραάμ, ὁμοίως πάντα τὰ κατὰ τὸν τόπον ἐξομαλίσαι πειράσει, ζητῶν τὴν ἐκάστου τούτων ἀκολουθίαν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν .

20.13.96 Ὅσον ἐπὶ τῷ ῥήτῳ τούτῳ οὐκ ἔστι σαφὲς τίνα θέλει εἰπεῖν πατέρα τῶν πεπιστευκότων αὐτῷ Ἰουδαίων καὶ μηδέπω ἐγνωκότων τὴν ἀλήθειαν· πρὸς αὐτοὺς γὰρ ταῦτα πάντα φησί.

20.13.97 καὶ εἰ μὴ ἐπεφέρετο μετ' ὀλίγα τὸ «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ «τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν», κἂν σαφῶς οὐκ ἐγνώκειμεν τὸ βούλημα τοῦ εἰρημένου.

20.13.98 οὐ θαυμαστὸν δὲ εἰ τοῖς πεπιστευκόσιν αὐτῷ Ἰουδαίοις, μηδέπω μείνασιν αὐτοῦ ἐν τῷ λόγῳ, ἵνα ἀληθῶς αὐτοῦ γένωνται μαθηταὶ καὶ γνῶσιν τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τῷ ἐλευθερωθῆναι ὑπ' αὐτῆς, ἔλεγεν τὸ «Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ «πατρὸς ὑμῶν» καί, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ἐπιφέρεται, τὸ «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ «πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ».

20.13.99 κἂν γὰρ ἀπηνὲς εἶναι δοκῇ τὸ τοιοῦτο λεγόμενον περὶ πεπιστευκότων μὲν αὐτῷ καὶ μαθητευθέντων πως, οὐ μὴν ἤδη ἀληθῶς χρηματισάντων μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ὅμως κατανοητέον καὶ τὸ ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ ὑπὸ Ἰωάννου εἰρημένον περὶ υἱῶν θεοῦ καὶ υἱῶν διαβόλου· «Ὁ ποιῶν, γὰρ φησι, τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. «εἰς τοῦτο ἐνεφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ «διαβόλου.

20.13.100 πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι «σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ «τοῦ θεοῦ γεγέννηται.

20.13.101 ἐν τούτῳ φανερά ἐστίν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ «καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ ὢν δίκαιος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ «θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ».

20.13.102 τῶν ῥητῶν τοίνυν τούτων οὕτως ἐχόντων κατανόησον εἰ μὴ σαφῶς εἴρηται ὅτι πᾶς «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν».

20.13.103 ὅσον ποιοῦμεν ἁμαρτίας, οὐδέπω τὴν ἐκ τοῦ διαβόλου γένεσιν ἀπεδυσάμεθα, κἂν πιστεύειν εἰς τὸν Ἰησοῦν νομιζώμεθα· καὶ τούτῳ ἀκόλουθόν ἐστίν τὸ λέγεσθαι τοῖς πεπιστευκόσιν Ἰουδαίοις ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ· «Ὑμεῖς «ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν» ἀναφερομένου «τοῦ πατρὸς» ἐπὶ τὸν διάβολον διὰ τὸ «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ». εἰ δὲ πᾶς «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν», πᾶς ὁ μὴ ὢν ἐκ τοῦ διαβόλου οὐ ποιεῖ τὴν ἁμαρτίαν.

20.13.105 ἀλλὰ καὶ εἴπερ «εἰς «τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου», ὅσον οὐδέπω τὰ ἐν ἡμῖν ἔλυσεν ἔργα τοῦ διαβόλου, τῷ μὴ παρεστακέναι ἡμᾶς ἑαυτοὺς τῷ λύνοντι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, οὐδέπω ἀπεθέμεθα τὸ εἶναι τέκνα τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τῶν καρπῶν ἐπιγινωσκόμενοι τίνος ἐσμὲν υἱοί.

20.13.106 καὶ ἐκ τούτων μέντοι γε δῆλόν ἐστιν ὅτι οὐ διὰ κατασκευὴν υἱὸς τίς ἐστίν διαβόλου, οὐδὲ διὰ τὸ οὕτως δεδημιουργῆσθαι υἱὸς τις ἐν ἀνθρώποις λέγεται τοῦ θεοῦ· καὶ δῆλον ὅτι δύναται ὁ ποτε υἱὸς τοῦ διαβόλου γενέσθαι υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὅπερ σαφὲς καὶ ὁ Ματθαῖος ποιεῖ ἀναγράφων τὸν σωτῆρα οὕτως εἰρηκέναι· «Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον «σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπήσατε «τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

20.13.107 προσέχετε γὰρ ὅτι ἐκ τοῦ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς» καὶ «προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων» ὁ μὴ πρότερον τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός, ὕστερον αὐτοῦ γίνεται υἱός· ἔτι δὲ διὰ τὸ «Ἐν τούτῳ φανερά «ἐστίν τὰ † ἔργα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ † ἔργα τοῦ διαβόλου» προειρημένων περὶ μὲν τοῦ διαβόλου τέκνων ὅτι «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν «ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν» περὶ δὲ τῶν τοῦ θεοῦ ὅτι «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ «μένει καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται», σαφὲς ὅτι πᾶς ἄνθρωπος

συμπεπληρωκῶς τὸν λόγον ἦτοι τέκνον τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἢ τέκνον τοῦ διαβόλου· ἦτοι γὰρ ποιεῖ ἁμαρτίαν ἢ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, οὐδενὸς ὄντος μεταξὺ τοῦ ποιεῖν ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἁμαρτίαν μὴ ποιεῖν· καὶ εἰ μὲν ποιεῖ ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· εἰ δὲ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. Ἔχεται δὲ τῆς ἐν τούτοις περὶ τέκνων θεοῦ καὶ τέκνων διαβόλου ἀποφάσεως τὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ λεγόμενα περὶ τῶν ὄντων ἐν τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν μὴ ἐωρακότες αὐτόν· «Πᾶς, «γάρ φησιν, ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων «οὐχ ἐώρακεν αὐτόν».

20.14.109 οὐκοῦν εἰ πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει, ὁ ἁμαρτάνων οὐ μένει ἐν τῷ υἱῷ· καὶ εἰ πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἐώρακεν αὐτόν, ὁ ἐωρακὼς αὐτόν οὐχ ἁμαρτάνει.

20.14.110 ἅμα δὲ καὶ σημειῶσαι, τί νοῶν ὁ Ἰωάννης εἶπεν τὸ «Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ «ἐώρακεν αὐτόν» <δηλῶν> διὰ τοῦ «ἐώρακεν αὐτόν» ὡς αἰεὶ δυναμένων εἶναι τῶν ὁρώντων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐωρακέναι αὐτόν μεταλαμβάνόντων δυνάμεως πρὸς τὸ μηδαμῶς ἁμαρτάνειν. ἔτι φήσεις ὅτι τὸ «ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν» ὅτε μὲν λέγοιτ' ἂν πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ διαβόλου, ὅτε δὲ πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ θεοῦ.

20.14.111 οἱ μὲν γὰρ ἁμαρτάνοντες ποιοῦσι τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς αὐτῶν διαβόλου, οἱ δὲ κατορθοῦντες ποιοῦσι τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς αὐτῶν θεοῦ.

20.14.112 εἰκὸς δὲ ἐκ τούτων τινὰ κινηθήσεσθαι μὴ ἄρα δύνηται ὁ αὐτός, τῷ ποιεῖν ἀγαθὰ καὶ πονηρὰ ἔργα ἀνὰ μέρος, διὰ μὲν τὰ ἀγαθὰ τέκνον εἶναι θεοῦ, διὰ δὲ τὰ ἐναντία τέκνον τοῦ διαβόλου. ἀλλὰ τοῦτο πρὸς τῷ ἀλογώτατον εἶναι οὐ δηλοῦται ἀπὸ τῶν ῥητῶν.

20.14.113 ἀποφαίνεται γὰρ ὁ Ἰωάννης ὅτι «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, «καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται».

20.14.114 πᾶς τοίνυν ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· οὐ μὴν γέγραπται ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ διαβόλου δικαιοσύνην οὐ ποιεῖ, ἀλλ' «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν».

20.14.115 πάλιν οὐχὶ ὥσπερ εἴρηται· «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου «ἐστίν», οὕτως ἀναγέγραπται· «ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ «θεοῦ ἐστιν». καὶ πρόσχευς ταῖς διαφοραῖς τῶν προτάσεων, τίνα τρόπον μετὰ πάσης ἀκριβείας τῷ Ἰωάννῃ εἴρηται, ὥστ' ἂν θαυμάσαι τινὰ πῶς ἀλήπτως καί, ὡς ἂν εἴποιέν τινες, διαλεκτικῶς ἐξήνεγκεν αὐτάς, μὴ τὰ ὅμοια προενεγκάμενος περὶ τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ· ὁμοίως δ' ἂν ἐξήνεγκεν εἰ πεποιήκει, ὥσπερ τὸ «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν», οὕτως «ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν» ἢ ὥσπερ ἀνέγραψεν ὅτι «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ» πεποιήκει τὸ «πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ διαβόλου δικαιοσύνην οὐ ποιεῖ». Μήποτε δὲ καὶ τῷ «Ἔστιν», εἰρημένῳ ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου, μὴ χρησάμενος ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, ἢ τῷ «Γεγεννημένος», ἀναγεγραμμένῳ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, μὴ συγχρησάμενος ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου, πάνυ σοφώτατα ἐξέδωκεν.

20.15.117 ἐπῆρεν γὰρ τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὸ «Γεγεννημένον» τάξας ἐπ' αὐτοῦ· ὅπερ εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου εἴρητο, χειρὸν ἂν τι ἐνέφαιεν παρὰ τὸ «Ἐκ τοῦ «διαβόλου ἐστίν».

20.15.118 ἀλλὰ καὶ εἶπερ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου ἔταξεν τὸ «Ἔστιν», πεποιήκει ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἔλαττον ἂν περὶ τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ παράστη, πολλῶν κρείττονος τυγχάνοντος τοῦ γεγεννησθαι ἐκ τοῦ θεοῦ παρὰ τὸ εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ. φήσει δέ τις ὅτι τινὰ τῶν κτισμάτων ἐστὶν μὲν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐ μὴν γεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ πάντως ταῦτα ἐλάττονα ἔχει τάξιν ἐν τῷ παντὶ τῶν γεγεννησθαι λεγομένων ἐκ τοῦ θεοῦ.

20.15.119 καὶ γενόμενός γε κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ τε «Ἔστιν ἐκ τοῦ διαβόλου» καὶ <τοῦ> «Γεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ», ζητήσεις μήποτ' ἐστὶν τις ὁ καὶ γεγεννημένος ἐκ τοῦ διαβόλου, ὅστις πάντως καὶ ἔστιν ἐκ τοῦ διαβόλου, οὐ παντὸς τοῦ ὄντος ἐκ τοῦ διαβόλου γεγεννημένου· καὶ πάλιν ἔστιν τις

ἐκ τοῦ θεοῦ οὐ πάντως καὶ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκέτι δὴ παντὸς τοῦ ὄντος ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννημένου ἐκ τοῦ θεοῦ.

- 20.15.120 χαρακτηρίζεται μέντοι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ τῷ ἁμαρτίαν μὴ ποιεῖν, διὰ τὸ σπέρμα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ μένειν, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἐνυπαρχούσης αὐτῷ ἐγγινομένου τοῦ μηκέτι δύνασθαι ἁμαρτάνειν. καὶ ἐν τοῖς τελευταίοις δὲ λέγεται τῆς ἐπιστολῆς· «Ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλὰ ὁ γεγεννημένος ἐκ «τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ».
- 20.15.122 εἰ δὲ ὁ γεννηθεὶς «ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ», ὁ μὴ τηρῶν ἑαυτόν, ἴν' ὁ πονηρὸς αὐτοῦ μὴ ἅπτηται, οὐ γεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ πᾶς οὗ ἅπτεται ὁ πονηρὸς, οὗτος οὐ γεγέννηται ἐκ τοῦ θεοῦ· ἅπτεται δὲ ὁ πονηρὸς τῶν μὴ τηρούντων ἑαυτούς.
- 20.15.123 ἐπεὶ δὲ τοῖς περὶ τοῦ Ἀβραάμ οὐδενὸς γενομένου μεταξὺ διαλείμματος ἐπιφέρεται τὸ «Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς «ὕμῶν», ζητοῦμεν μήποτε διὰ τὴν τῷ Ἀβραάμ πρώτην δεδομένην ἐντολὴν τοῦτο ἀναγέγραπται.
- 20.15.124 ὁ πρῶτος δὲ χρηματισμὸς πρὸς αὐτὸν οὕτως ἔχει· «Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἅπελθε εἰς τὴν γῆν ἣν σοι «δείξω».
- 20.15.125 ἐξῆλθεν οὖν Ἀβραάμ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅπερ οὐ πεποιήκασιν οἱ ἐλεγχόμενοι ἐπὶ τῷ μὴ ὑγιῶς εἰρηκέναι· «Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν».
- 20.15.126 εἰ γὰρ τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ, πρῶτον δὲ τῶν ἔργων ἐστὶν τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν ἣν δείκνυσιν αὐτῷ ὁ θεός, καὶ διὰ τοῦτο οὗτοι, πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἐλέγχονται ὥς οὐκ ὄντες τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, δηλὸν ὅτι οὐκ ἐξεληλυθότες ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτῶν ὀνειδίζονται ὥς ἔτι τοῦ πονηροῦ πατρὸς ὄντες καὶ ἔτι ποιοῦντες τὰ ἐκείνου τοῦ πατρὸς ἔργα.
- 20.15.127 τούτων ἡμῖν εἰς τὸ ῥητὸν εἰρημένων σαφῶς οἶμαι ἐλέγχεσθαι τοὺς νομίζοντας ἐντεῦθεν παρίστασθαι ὅτι εἰσὶν τινες ἐκ κατασκευῆς υἱοὶ τοῦ διαβόλου. Εἶπον αὐτῷ· Ὁμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν.
- 20.16.128 Ζητῶ μήποτε ἐλεγχθέντες ὥς οὐ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ πικρότερον ἀποκρίνονται οἱ λεγόμενοι πεπιστευκέναι αὐτῷ Ἰουδαῖοι, παρακεκαλυμμένως αἰνισσόμενοι ἐκ πορνείας γεγεννηθῆναι τὸν σωτῆρα, ὥς εἰκὸς τοῦτο ὑπονοοῦντες τῷ μὴ παραδέχεσθαι τὴν διαβόητον καὶ τεθυλλημένην αὐτοῦ γένεσιν ἐκ τῆς παρθένου.
- 20.16.129 καὶ γὰρ πάνυ μοι φαίνεται ἄλογον ταῦτα αὐτοὺς ἀπορριῖψαι τὰ ῥήματα πρὸς ἕπος· οὔτε γὰρ πρὸς τὰ πρότερα οὔτε ἀκολούθως τοῖς ἐξῆς εἰρησθαι δύναται, εἰ ἀπλούστερον νοηθεῖ τὸ «Ὁμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα» τὸ εἰρημένον ὑπ' αὐτῶν.
- 20.16.130 ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεὸν ὁ σωτὴρ, οὐδένα ἄνθρωπον πατέρα εἶναι αὐτοῦ ὁμολογῶν, διὰ τὸ «Ὁμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα» εἰκὸς αὐτοὺς ἐπιφέρειν πάλιν προσκρούοντας τὸ «ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν» ὥσει ἔλεγον· ὁμεῖς μᾶλλον ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν, ἢ περὶ σύ, ὁ φάσκων μὲν ἐκ παρθένου γεγεννηθῆναι, ἐκ πορνείας δὲ γεγεννημένος, καὶ διὰ τὸ αὐχεῖν τὸ ἐκ παρθένου γεγεννηθῆναι λέγων ἕνα πατέρα ἔχειν μόνον τὸν θεόν, τῶν ὁμολογούντων τὸν πατέρα θεὸν οὐκ ἄρνούμενων καὶ ἄνθρωπον πατέρα.
- 20.16.131 ἀλλ' ἐρεῖ τις ὅτι ταῦτα οὕτω νοούμενα οὐ δύναται εἶναι ῥήματα τῶν πεπιστευκότων αὐτῷ Ἰουδαίων. καὶ πρὸς τοῦτο δὲ λεκτέον ὅτι εἰρημένου ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρὸς αὐτοὺς λόγου τοῦ· «Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου «ἐστέ καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν», ὥς καὶ δυναμένων αὐτῶν μένειν ἐν τῷ Ἰησοῦ λόγῳ καὶ μὴ μένειν, οὐκ ἀδύνατον

ἦν τινὰς ἐκ τῶν ἐλεγχθέντων μὴ μεμενηκέναι αὐτοῦ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ μὴ μείναντας πικρότερον καὶ προσκρουστικῶς εἰρηκέναι τὸ «Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ «γεγεννήμεθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν».

20.16.132 δοκεῖ δέ μοι ὅτι καὶ φιλονεικότερον ἀπεκρίναντο· εἰπόντες γὰρ πρότερον τὸ «Σπέρμα «Ἀβραάμ ἐσμεν», καὶ οἷον τοῦτο τρανότερον ὁμολογήσαντες διὰ τοῦ. «Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν», ἀκούσαντες πρὸς τοῦτο τὸ «Εἰ «τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε», μείζονα τοῦ Ἀβραάμ ὁμολογοῦσιν ἑαυτῶν εἶναι τὸν πατέρα λέγοντες· «Ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν».

20.16.133 τάχα δὲ διὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων τινὰς μὲν εἶναι ἐκ τοῦ διαβόλου, ἐτέρους δὲ γεγεννηθῆναι ἐκ τοῦ θεοῦ, πάντας ἂν ὑγιῶς λέγοιμεν τοὺς μὴ γεγεννημένους ἐκ τοῦ θεοῦ ἐκ πορνείας γεγεννηθῆναι.

20.16.134 οὐ γὰρ ἐκ νύμφης, ἀλλ' ἐκ πόρνης, τῆς ὕλης, οὐς γεννᾷ ὁ διάβολος ἢ ποιεῖ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, οἵτινες καὶ τοῖς σωματικοῖς προσπεπονθότες καὶ προσηλωμένοι κολλῶνται τῇ πόρνῃ ὕλῃ, γινόμενοι πρὸς αὐτὴν ἐν σῶμα, τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννημένων ἀφισταμένων τῆς πόρνης ὕλης, καὶ κολλωμένων τῷ κυρίῳ καὶ ἐνουμένων τῷ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγῳ, καὶ τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, ἣν «ἔκτισεν ἀρχὴν «ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ», ἵνα γένωνται πρὸς αὐτὴν ἐν πνεύμα· Ὁ μὲν γὰρ «κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστιν· ὁ δὲ κολλώμενος «τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμᾳ ἐστίν». Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·· Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν , ἡγαπᾶτε ἂν ἐμὲ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξηλθὼν καὶ ἦκα .

20.17.135 Ἐπείπερ οἱ τὰς φύσεις εἰσάγοντες χρῶνται τῷ ῥήματι τούτῳ, διηγούμενοι αὐτό, ὅτι ὡς οἰκεῖον ἂν ὑμῶν καὶ ἀδελφὸν ἐπέγνωτέ με, ἀλλὰ καὶ ὡς ἴδιον ἡγαπήσατε ἂν ἐμέ, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἐπαπορητέον οὕτως πρὸς αὐτοῦς· ἦν ὅτε Παῦλος ἐμίσει τὸν Ἰησοῦν, ἐμίσει δὲ αὐτὸν ὅτε ἐπόρθει καὶ ἐδίωκε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἀληθεύων γε ἔλεγεν αὐτῷ ὁ πρῶτος χρηματισμός· «Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις;» εἰ μὲν οὖν ἀληθὲς τὸ «Εἰ ὁ θεὸς «πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπᾶτε ἂν ἐμέ», δῆλον ὅτι καὶ τὸ τούτῳ ἀντίστρεφον ἐστὶν ὑγιές· «εἰ μὴ ἡγαπᾶτέ με, οὐχὶ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν «ἦν».

20.17.137 οὐκοῦν τῶν μὴ ἀγαπώντων τὸν Ἰησοῦν οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς πατὴρ· Παῦλος δὲ ἦν ὅτε οὐκ ἡγάπα τὸν Ἰησοῦν, ἦν ἄρα καιρὸς ὅτε ὁ θεὸς Παύλου πατὴρ οὐκ ἦν.

20.17.138 οὐ φύσει ἄρα Παῦλος θεοῦ υἱὸς ἦν, ἀλλ' ὕστερον γέγονεν θεοῦ υἱός, ὅτε καὶ ὑγιῶς ἂν προσελάβομεν τὸ ἀκόλουθον τῷ ἡγουμένῳ τοῦ συνημμένου λέγοντος ὅτι «ἀλλὰ μὴν ὁ θεός, ὃ Παῦλε, πατὴρ σου ἐστίν, ἀγαπᾷς ἄρα τὸν Ἰησοῦν».

20.17.139 ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν χρόνων τῆς πίστεως Παύλου ἀληθοῦς ὄντος τοῦ «Εἰ ὁ θεὸς «πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπᾶτε ἂν ἐμέ» ὑγιῶς ἦν προσλαβεῖν οἶονεἰ λέγοντα τὸν Ἰησοῦν· «ἀλλὰ μὴν ἐμὲ οὐκ ἀγαπᾷς, οὐκ ἄρα ὁ θεὸς πατὴρ σου ἐστίν, ὃ Παῦλε».

20.17.140 πότε δὲ ὁ θεὸς πατὴρ γίνεται τινος ἢ ὅταν τηρήσῃ τις τὰς ἐντολάς, δι' ἃς οὐ πρότερον ὦν τις υἱὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατρὸς γίνεται αὐτοῦ υἱός, ὅτε καὶ ὁ πατὴρ εἰς ἀναγέννησιν ἄγων τοῦτον, ὃς υἱὸς αὐτοῦ γίνεται, χρηματίζει τοιοῦτου πατὴρ. ἔστιν δὲ προσαχθῆναι εἰς ταῦτα ἀπὸ τῶν οὕτως ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ γεγραμμένων· «Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ἀγαπήσεις «τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

20.17.142 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· «Ἀγαπήσατε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς». πρόσχες γὰρ τῷ «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς» ἐμφαίνοντι ὅτι οὐ πρότερόν τις ὦν υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς γίνεται αὐτοῦ υἱός.

20.17.144 ἐπιμελῶς δὲ τηρήσας καὶ περὶ τοῦ προσκειμένου τῷ «Τοῦ πατρός», ὅπερ ἐστίν, «Ἑμῶν» (γέγραπται γάρ· «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν»), ζητήσεις πότερον ἀπλούστερον εἴρηται, ἢ τῶν ἀντιγράφων ἡμαρτημένων πρόσκειται τὸ «Ἑμῶν» (οὐδὲν γὰρ ἂν ἐζητήσαμεν, εἰ

ἐγγέγραπτο· «ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς»), καὶ μάλιστα ἐπεὶ δοκεῖ μάχην περιέχειν τὸ γίνεσθαι υἱόν τινα, οὐχ ἀπλῶς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός, ἀλλὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς.

20.17.145 εἰ μὲν γὰρ αὐτοῦ πατὴρ ἐστίν, οὐχ ὕστερον γίνεται αὐτοῦ υἱός· εἰ δὲ γίνεται αὐτοῦ υἱός, οὐκ ἦν αὐτοῦ πατὴρ. ἅμα δὲ ἐπιστήσεις διὰ τὸ τινὰς μὲν τῶν πεπιστευκέναι νομιζομένων λέγεσθαι δούλους τοῦ θεοῦ, ἑτέρους δὲ χρηματίζειν αὐτοῦ υἱούς, μήποτε οὐχ ἡ τυχοῦσα ἐντολή, ἀλλὰ τινα κατ' ἐξαίρετον κατορθούμενα ποιοῦσιν γενέσθαι υἱὸν θεοῦ τὸν κατορθώσαντα.

20.17.147 πολλῶν γοῦν ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εἰρημένων παρατήρει <ὅτι> τὸ «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς», ἐπιφέρεται τῷ «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Ἀγαπήσατε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς».

20.17.148 καὶ γὰρ ἐμφαίνεται ἡ πρὸς θεὸν ὁμοιότης καὶ μίμησις αὐτοῦ ἀγαπῶντος τὰ ὄντα πάντα καὶ μηδὲν βδελυσσομένου ὧν ἐποίησεν καὶ φειδομένου πάντων (ἐπεὶ αὐτοῦ τοῦ φιλοψύχου δεσπότης ἐστὶν τὰ πάντα) ἐν τῷ ἀγαπῶντι τοὺς ἐχθροὺς ἑαυτοῦ καὶ προσευχομένῳ ὑπὲρ τῶν διωκόντων αὐτόν.

20.17.149 πῶς δ' ἂν ἀρμοστὸν ἦν ἐπιφερόμενον τὸ «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς» τῷ «Ἐρρέθη· Οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ «βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ», καὶ τοῖς περὶ τῆς ἀπωλείας ἐνὸς τῶν μελῶν ὑπὲρ τοῦ μὴ ὅλον εἰς γέενναν ἀπελθεῖν τὸ σῶμα; ἀλλὰ καὶ εἰ * * ἐπεφέρετο τῷ «Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ «κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως»· <τὸ> «Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» πολλὴν ἂν αὐτόθεν ἐνεποίησεν προσκοπήν.

20.17.151 νυνὶ δὲ ὥσπερ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατὴρ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, οὕτως ἕκαστος τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ, οἷονεὶ ἥλιον ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀγάπην ἔχων, ταύτην ἀνατέλλει καὶ ἐπὶ πονηροὺς, ἐπὶ ἀγαπῆσθαι τοὺς ἑαυτοῦ ἐχθροὺς καὶ πάλιν ὥσπερ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, οὕτως οἷονεὶ ὑετόν τινα τὴν προσευχὴν ὁ ἅγιος καταπέμπει ἐπὶ τοὺς κάτω που τυγχάνοντας, διὰ τὸ διώκειν αὐτόν, καὶ περὶ τῶν τοιούτων προσευχόμενος. ταῦτα μὲν εἰς τὸ ὑποπεσὸν ἡμῖν τρανωθῆναι τὸ «Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπᾶτε ἂν ἐμέ». Ἴδωμεν δὲ καὶ τὸ «Ἐγὼ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ «ἦκω», εἰς ὃ χρήσιμόν μοι φαίνεται παραθέσθαι τὸ ἐκ Μιχαίου οὕτως ἔχον· «Ἀκούσατε, λαοί, λόγους, καὶ προσεχέτω ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ «ἐν αὐτῇ· καὶ ἔσται κύριος ἐν ὑμῖν εἰς μαρτύριον, κύριος ἐξ οἴκου «ἀγίου αὐτοῦ.

20.18.152 διότι ἰδοὺ, κύριος ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ τόπου ἑαυτοῦ «καὶ καταβήσεται καὶ ἐπιβήσεται ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, καὶ σαλευθήσεται τὰ ὄρη ὑποκάτωθεν αὐτοῦ, καὶ αἱ κοιλάδες τακῆσονται ὡς κηρὸς «ἀπὸ προσώπου πυρὸς καὶ ὡς ὕδωρ καταφερόμενον ἐν καταβάσει». καὶ ὅρα μήποτε ἰσοδυναμεῖ τὸ «Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ θεοῦ» τῷ «Κύριος ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ», ἐπεὶ ὅτε ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρὶ ἐστίν, ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων πρὶν ἑαυτὸν κενῶσαι, οἷονεὶ τόπος αὐτοῦ ἐστὶν ὁ θεός.

20.18.154 καὶ εἴ τίς γε νοήσαι τὸν πρὸ τοῦ κενῶσαι ἑαυτὸν ἐν τῇ προηγουμένῃ ὑπάρχοντα θεοῦ μορφῇ, ὁψεται τὸν μηδέπω ἐξεληλυθότα ἀπὸ τοῦ θεοῦ υἱὸν αὐτοῦ καὶ κύριον τὸν μηδέπω ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ τόπου ἑαυτοῦ.

20.18.155 ἐπὶ δὲ ἐκείνῃ τῇ καταστάσει τοῦ υἱοῦ συγκρίνῃ τὴν ἐκ τοῦ ἀνειληφέναι τὴν τοῦ δούλου μορφήν, ἑαυτὸν κενώσαντα, συνήσει πῶς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ ἦκεν πρὸς ἡμᾶς, καὶ οἷονεὶ ἔξω γεγένηται τοῦ πέμψαντος αὐτόν, εἰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν μόνον ὁ πατὴρ, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ ἐστίν, καὶ ἔστιν ἐν τῷ υἱῷ ὥσπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πατρὶ. καὶ εἰ μὴ κατ' ἄλλον γε τρόπον νοήσαις εἶναι τὸν υἱὸν ἐν τῷ πατρὶ, ὡς ἦν πρὶν ἐξέλθαι ἀπὸ τοῦ θεοῦ,

δόξει περιέχειν μάχην τὸ καὶ ἐξεληλυθέναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ εἶναι τὸν ἐξεληλυθότα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἔτι ἐν τῷ θεῷ.

20.18.157 ἄλλοι δὲ τὸ «Ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ θεοῦ» διηγῆσαντο ἀντὶ τοῦ «γεγέννημαι ἀπὸ τοῦ θεοῦ», οἷς ἀκολουθεῖ ἐκ τῆς οὐσίας φάσκειν τοῦ πατρὸς γεγεννηθῆαι τὸν υἱόν, οἶονεὶ μειουμένου καὶ λείποντος τῇ οὐσίᾳ ἢ πρότερον εἶχεν τοῦ θεοῦ, ἐπὶ γέννησιν τὸν υἱόν, ὥσει νοῆσαι τις τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκυμόνων.

20.18.158 ἀκολουθεῖ δὲ αὐτοῖς καὶ σῶμα λέγειν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ διηρῆσθαι τὸν πατέρα, ἅπερ ἐστὶν δόγματα ἀνθρώπων μὴδ' ὄναρ φύσιν ἀόρατον καὶ ἀσώματον πεφαντασμένων, οὓσαν κυρίως οὐσίαν.

20.18.159 οὗτοι δὲ δηλονότι ἐν σωματικῷ τόπῳ δώσουσιν τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν τόπον ἐκ τόπου ἀμείψαντα σωματικῶς ἐπιδημηκέναι τῷ βίῳ, καὶ οὐχὶ κατάστασιν ἐκ καταστάσεως, ὥσπερ ἡμεῖς ἐξειλήφαμεν. Οὐδὲ γὰρ ἂ π' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε ν.

20.19.160 Ταῦτα νομίζω λέγεσθαι ὥς τινων ἀφ' ἑαυτῶν ἐρχομένων καὶ μὴ ἀπεσταλμένων ἀπὸ τοῦ πατρὸς. περὶ μὲν οὖν ἀνθρώπων τοιούτων, διδασκαλίαν ἢ προφητείαν ὑπισχνουμένων, διδασκόμεθα καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰερεμίου, ἔνθα γέγραπται· «Οὐκ ἀπέστελλον τοὺς «προφῆτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον».

20.19.161 εἰ δὲ καὶ δυνάμεις τινὲς μὴ ἀποστελλόμεναι ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἔρχονται πρὸς ἀνθρώπους, ἐπιστήσεις καὶ εἴ τινας ἐν αὐταῖς εἰσιν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξεληλυθυῖαι καὶ τούτῳ ἡμαρτηκυῖαι τῷ μὴ ἀπεστάλθαι ἀπ' αὐτοῦ.

20.19.162 οὐκ ἀζήτητον δὲ ἐατέον τὸν τόπον καὶ εἰς τὸν περὶ ψυχῆς λόγον· τάχα γὰρ ἢ μὲν τοῦ Ἰησοῦ ψυχὴ ἐν τῇ ἑαυτῆς τυγχάνουσα τελειότητι ἐν θεῷ καὶ τῷ πληρώματι ἦν, καὶ ἐκεῖθεν ἐξεληλυθυῖα, τῷ ἀπεστάλθαι ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ἀνέλαβεν τὸ ἐκ τῆς Μαρίας σῶμα. ἄλλαι δὲ οὐχ οὕτως ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, τουτέστιν οὐκ ἀπεσταλμέναι οὐδὲ ὑπὸ τοῦ θείου βουλήματος προπεμφθεῖσαι. Διὰ τί τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκει ε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν ν.

20.20.163 Αἴτιον, φησὶν, ἐστὶ τοῦ ὑμῖν μὴ γινώσκεσθαι τὴν ἐμὴν λαλίαν τὸ μὴ δύνασθαι ὑμᾶς ἀκούειν τοῦ λόγου μου. πρότερον οὖν δύναμιν περιποιητέον ἀκουστικὴν τοῦ θείου λόγου, ἵνα μετὰ τοῦτο οἱοί τε γενώμεθα καὶ γινώσκων πᾶσαν τὴν Ἰησοῦ λαλίαν· ἔξεστιν γὰρ πρότερον οὐ δύναμενον ἀκούειν τὸν λόγον Ἰησοῦ ὕστερον φθάνειν ἐπὶ τὸ ἀκούειν δύνασθαι αὐτόν, ἐπεὶ καὶ ὅσον μὲν οὐδέπω ἰάθη τις τὰς ἀκοὰς ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ λέγοντος τῷ κωφῷ «Διανοίχθητι», οὐ δύναται ἀκούειν.

20.20.165 ἐπὶ δὲ λυθῇ ὁ αἴτιος τῆς κωφότητος σύνδεσμος, τότε ἀκούειν τις οἶός <τε> ἔσται τοῦ Ἰησοῦ, ὅτε καὶ γινώσκειν δύναται αὐτοῦ τὴν λαλίαν· ἢ λεγέτωσαν ἡμῖν οἱ νομίζοντες καὶ διὰ τούτων συνίστασθαι τὸν περὶ φύσεως λόγον, πότερον ἐδύναντο ἔτι κωφοὶ ὄντες ἀκούειν οὐς ὕστερον ἰάσατο, ἢ οὐκ ἐδύναντο; σαφοῦς δὲ ὄντος τοῦ «οὐκ ἐδύναντο», δηλονότι ἔξεστιν μεταβαλεῖν ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἀκούειν τῶν Ἰησοῦ λόγων ἐπὶ τὸ ἀκούειν αὐτῶν, καὶ οὐ διὰ φύσιν ἀνιάτως ἔχουσιν, ὅτε οὐ δύναται τις ἀκούειν· καὶ μάλιστα ταῦτα προσακτέον τοῖς ἑτεροδόξοις, χαίρουσι ταῖς ἀλληγορίαις καὶ ἀνάγουσιν τὴν περὶ τῶν ἰάσεων ἱστορίαν ἐπὶ τὰς τῆς ψυχῆς θεραπείας, ἀπολυομένης ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ πάσης νόσου καὶ πάσης μαλακίας.

20.20.167 νομίζω δὲ τὸ μὲν ἀκούειν νῦν ἐπὶ τοῦ συνιέναι τάσσεσθαι τῶν λεγομένων, τὸ δὲ γινώσκειν ἐπὶ τοῦ καταλαμβάνοντα συγκατατίθεσθαι, τῷ φωτὶ τῆς περὶ τῶν λεγομένων γνώσεως πεφωτισμένον. Ὁ μὲντοι γε Ἡρακλέων ὑπολαμβάνει αἰτίαν ἀποδίδοσθαι τοῦ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἀκούειν τὸν Ἰησοῦ λόγον μὴδὲ γινώσκειν αὐτοῦ τὴν λαλίαν ἐν τῷ « Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ ἐ».

- 20.20.168 αὐταῖς γοῦν λέξεσιν φησι· « Διατί « δὲ οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν , ἢ ὅτι ὑμεῖς « ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστ ἐ; » ἀντὶ τοῦ « ἐκ τῆς « οὐσίας τοῦ διαβόλου » , φανερώων αὐτοῖς λοιπὸν τὴν φύσιν αὐτῶν , καὶ προσελέγχας αὐτοὺς ὅτι οὔτε τοῦ Ἀβραάμ εἰσιν τέκνα (οὐ γὰρ ἂν ἐμίσουν αὐτόν) , οὔτε τοῦ θεοῦ , διὸ οὐκ ἠγάπων αὐτόν .
- 20.20.169 καὶ εἰ μὲν τὸ « Ὑμεῖς ἐκ τοῦ «πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ» ἐξεδέχετο ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω διηγησάμεθα, καὶ ἔλεγεν· διὰ τὸ ἔτι ὑμᾶς εἶναι ἐκ τοῦ διαβόλου, οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν, κἂν παρεδεξάμεθα αὐτοῦ τὴν διήγησιν.
- 20.20.170 νυνὶ δὲ δηλὸς ἐστὶν ὁμοουσίους τινὰς τῷ διαβόλῳ λέγων ἀνθρώπους, ἐτέρας, ὡς οἴονται οἱ ἀπ' αὐτοῦ, οὐσίας τυγχάνοντας παρ' οὓς καλοῦσι ψυχικοὺς ἢ πνευματικοὺς. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν .
- 20.21.171 Ἀμφίβολος ἡ λέξις ἐστίν· δηλοῦται γὰρ ἀπ' αὐτῆς ἐν μὲν ὡς ἄρα ἔχει ὁ διάβολος πατέρα, ἐξ οὗ πατὴρ, ὅσον ἐπὶ τῷ ῥητῷ, ἐμφαίνονται εἶναι οὗτοι πρὸς οὓς ὁ λόγος ἕτερον δέ, ὃ βέλτιόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς ἐκ τοῦδε τοῦ πατρὸς ἐστε, καθ' οὗ κατηγορεῖται τὸ «διάβολος».
- 20.21.172 ἀμφίβολον μὲν οὖν ἦν ἂν τὸ λεγόμενον καὶ εἰ περιήρητο τὸ πρότερον ἄρθρον τὸ «τοῦ», πλὴν μᾶλλον ἂν ἐφαίνετο σαφέστερον τὸ βούλημα τοῦ ῥητοῦ. <οὐ> μέντοι γε ὁ συναγορεύων τῷ εἶναί τινα τοῦ διαβόλου πατέρα, οὗ υἱοὺς δόξει λέγειν τοὺς πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐστίν, χρήσεται τῷ ἐπιφερομένῳ οὕτως ἔχοντι· «Ὅταν «λαλή τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστίν καὶ ὁ πατήρ «αὐτοῦ», καὶ φήσιν ψεῦδος μὲν εἶναι τὸν διάβολον, ἄλλον δὲ παρὰ τοῦτον εἶναι τὸν τοῦ ψεύδους πατέρα.
- 20.21.173 ἀλλ' οὐχ ὑγιῶς τοῦτο λεχθήσεται· μᾶλλον γὰρ τὸ ψεῦδος ἐφαρμόσει τῷ ἐναντίῳ τοῦ εἰπόντος· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια»· λέγω δὲ τῷ ἀντίχριστῳ, οὗ ψεύστης ἐστίν ὁ πατήρ, ὁ διάβολος ὢν.
- 20.21.174 ἀλλ' εἰκὸς τινα προσκόψειν τῷ ψεῦδος εἶναι τὸν ἀντίχριστον, οὐκέτι ψεκτὸν ἐσόμενον, ἐὰν τῇ ὑποστάσει ἕτερον μὴδὲν ψεύδους ἦ. πρὸς δὲ παραθέμενος τὸ «Ἀπώλεια «ἐγένου, καὶ οὐχ ὑπάρξεις εἰς τὸν αἰῶνα» εἰρημένον ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ περί τινος διὰ τὴν κακίαν μεταβεβληκότος εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν ἀπώλειαν, καθ' ὁμοιότητα παραμυθήσει καὶ τὸ περὶ τοῦ ψεύδους εἶναί τινα <οὐ> τῇ ὑποστάσει ἐκ κατασκευῆς, ἀλλὰ ἐκ μεταβολῆς καὶ ἰδίας προαιρέσεως τοιοῦτον γεγενημένον, καὶ οὕτως, ἵνα καινῶς ὀνομάσω, πεφυσιωμένον.
- 20.21.175 φεύγων γοῦν τις ὡς ἄτοπον τὸ φάσκειν εἶναι ψεῦδος τὸν ἀντίχριστον, ἐρεῖ καὶ πᾶσιν ἐφαρμόζειν τοῖς ψευδομένοις τὸ «Ὅταν λαλή τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ»· τὸ γὰρ ἐν ἐκάστῳ τῶν ψευδομένων ψεῦδος ἐπὶ λαλή, «ἐκ τῶν ἰδίων» τοῦ ψεύδους «λαλεῖ»· ἀλλὰ καὶ τὸ «Πεύστης ἐστὶν ὁ πατήρ αὐτοῦ» † ἀνενέγκει ἐπὶ τὸ ἕκαστον τὸν προφερόμενον ψεῦδος ἐκ στόματος ἑαυτοῦ πατέρα εἶναι οὗ λαλεῖ ψεύδους· καὶ οὐκ ἀπίθανός γε ἔσται ἡ τοιαύτη ἀπόδοσις. καὶ ταῦτα μὲν ὡς παρακείμενα τῇ ἀμφιβολίᾳ τοῦ ἐκκειμένου ἡμῖν ῥητοῦ εἰρήσθω. Ἐπεὶ δὲ διηγούμενοι τὸ «Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ «πατρὸς ὑμῶν» προλαβόντες καὶ εἰς τοῦτο εἰρήκαμεν, πολλαχόθεν τὰ φανέντα ἡμῖν εἰς τὴν διήγησιν χρήσιμα συναγαγόντες, οὐκ εὐλόγως νῦν προσδιατρίψομεν τῷ τόπῳ.
- 20.22.176 πλὴν εἴ τις τῷ ποιεῖν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται καὶ μὴ κατήργησεν τὴν ἀπ' ἐκείνου γένεσιν ἐξ ἑαυτοῦ, οὗτος οὐ μίαν ἀλλὰ πλείονας ἐπιθυμίας τοῦ τοιοῦτου πατρὸς ποιεῖν ἐθέλει· καὶ τῶν ἐν παντὶ υἱῷ διαβόλου ἐπιθυμιῶν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ διαβόλῳ ἐπιθυμιῶν γεννωμένων, σαφὲς ὅτι αἱ ἐκείνου ἐπιθυμίαι φρόνημα ὕλης εἰσὶν καὶ φθορᾶς, ἃς κυρίως ἔχθρας εἴποι τις ἂν εἶναι πρὸς θεόν.
- 20.22.177 φόνους μὲν οὖν καὶ ἀδικίας καὶ πλεονεξίας φάσκειν εἶναι τὰς ἐκείνου ἐπιθυμίας, γεννώσας ἐν υἱοῖς αὐτοῦ παραπλησίως ταύταις ἐπιθυμίαις, οὐκ ἀπεμφαίνει· ἀλλὰ καὶ γενικῶς ἀκαθαρσίας τῇ

φύσει ἐναντίας τυγχανούσας τῇ καθαρότητι λέγειν εἶναι τὰς ἐκείνου ἐπιθυμίας, ἀφ' ὧν αἱ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα ἐπιθυμίαι ἐγγίνονται τέκνοις τοῦ διαβόλου, οὐ δυσπαράδεκτόν ἐστιν.

20.22.178 τὸ δὲ καὶ πορνείαν λέγειν εἶναι τὴν ἐκείνου ἐπιθυμίαν ἢ μοιχείαν ἢ παιδοφθορίαν ἢ μαλακότητα οὐκ εὐχερῶς ἂν τις παραδέξοιτο, κἂν ἀπορῇ πῶς αἱ ἐπιθυμίαι αὗται ἐν ἀνθρώποις ἀπὸ τῶν ἐν ἐκείνῳ γίνονται ἐπιθυμιῶν, ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει, οἶονεὶ καθολικοῦ τινος παρισταμένου περὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐπιθυμιῶν, ὡς ἄρα θέλουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν, ὥστε πάντα, ἃ ἐπιθυμοῦσιν παρανόμως, πρότερον ἐπιθυμίας εἶναι τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

20.22.179 τοιοῦτον γάρ ἐστιν τὸ «Καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν». λεκτέον δὲ πρὸς ταῦτα ὅτι ὁ διάβολος ἐπιθυμεῖ φθαρῆναι τόνδε, φέρε εἰπεῖν, τὸν παῖδα, καὶ μοιχευθῆναι τήνδε, καὶ πορνεῦσαι τούσδε, καὶ τούτων ἐπιθυμῶν ἐμποιεῖ τοῖς δυναμένοις αὐτῷ ὑπηρετήσασθαι ἐπιθυμίαν τοῦ ποιῆσαι, ἅπερ ἐκεῖνος ἐνεργῆσαι βούλεται, ὥστ' ἂν κατὰ τοῦτο τὸν ἐνεργοῦντα τὴν πορνείαν ἢ τὴν μοιχείαν πρότερον λέγειν τοῦ ἀνθρώπου πορνεύειν καὶ μοιχεύειν.

20.22.180 τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ πάσης ἀμαρτίας ἐρεῖς· οἷον ὁ διάβολος ἀργυρίων μὲν οὐκ ἐπιθυμεῖ, ἐπιθυμεῖ δὲ φιλαργύρους ποιῆσαι καὶ προσπαθεῖς τοῖς ὑλικοῖς πράγμασιν· ταύτην δὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ θέλουσι ποιεῖν οἱ οὐκ ἄλλως ἢ τῷ θέλῃν φιλοῦντες τὸ ἀργύριον.

20.22.181 διόπερ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐφιστάνειν ἡμᾶς πᾶσιν οἷς θέλομεν ποιεῖν καὶ ἐξετάζειν μήποτε ὁ θέλομεν ποιεῖν ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου ἐπιθυμιῶν ἐστιν ἵνα ἐκ τοῦ τεθεωρηκέναι τὰ ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου ἐπιθυμιῶν παυσώμεθα θέλῃν ποιεῖν ἐκεῖνα, εἰδότες πάντα τὸν θέλοντα ποιεῖν τὰς τοῦ διαβόλου ἐπιθυμίας ἐκ πατρὸς μὲν οὐδαμῶς εἶναι θεοῦ, διαβόλου δὲ γεγονέναι τέκνον, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐθέλῃν ποιεῖν τὰς ἐπιθυμίας τοῦ χείρονος μορφούμενον καὶ κατ' εἰκόνα γινόμενον τοῦ πονηροῦ πατρὸς, ἀφ' οὗ ἔρχονται καὶ τυποῦνται αἱ ἐκείνου τοῦ χοϊκοῦ εἰκόνες.

20.22.182 πρῶτος γὰρ χοϊκὸς ἐκεῖνος, τῷ πρῶτος ἀποπεπτωκὼς τῶν κρείττωνων καὶ ἐπιτεθυμηκὼς ἐτέρας παρὰ τὴν κρείττονα ζωῆς ζωὴν ἄξιος γεγονέναι τοῦ ἀρχὴν αὐτὸν εἶναι οὔτε κτίσματος οὔτε ποιήματος ἀλλὰ «πλάσματος κυρίου, πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων «αὐτοῦ». καὶ ἡμῶν δὲ ἡ προηγουμένη ὑπόστασις ἐστιν ἐν τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἢ δὲ ἐξ αἰτίας ἐν τῷ ληφθέντι ἀπὸ τοῦ χοῦ τῆς γῆς πλάσματι.

20.22.183 καὶ εἰ μὲν ὥσπερ εἰ ἐπιλαθόμενοι τῆς ἐν ἡμῖν κρείττονος οὐσίας ὑποτάξομεν ἑαυτοὺς τῷ ἀπὸ τοῦ χοῦ πλάσματι, καὶ τὸ κρεῖττον τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ λήψεται· εἰ δὲ συνέντες τὸ ποιηθὲν κατ' εἰκόνα καὶ τὸ ληφθὲν ἀπὸ τοῦ χοῦ τῆς γῆς, ὅλοι προσνεύοιμεν ἐπὶ τοῦτον, οὗ κατ' εἰκόνα γεγόναμεν, ἐσόμεθα καὶ καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ, πᾶσαν τὴν πρὸς ὕλην καὶ σώματα προσπάθειαν καὶ τὴν πρὸς τινὰ τῶν καθ' ὁμοίωσιν ἀπολείψαντες.

20.22.184 ἐπεὶ δὲ κατὰ τὰς θείας γραφὰς ἡ ἐπιθυμία τῶν μέσων ἐστίν, οὐκ εἰδυίας τὴν ἐλληνικὴν τῶν σημαινομένων παρὰ τοῖς τὰ τοιαῦτα διαρθροῦσιν ἀκρίβειαν, ὥστ' ἂν τὸ μὲν ἀστεῖον βούλησιν ὀνομάσαι, ἣν ὀρίζονται εὐλογον ὄρεξιν, τὸ δὲ φαῦλον ἐπιθυμίαν, ἣν φασιν εἶναι ἄλογον ὄρεξιν ἢ σφοδρὰν ὄρεξιν, λεκτέον ὅτι πᾶσα γεννητὴ φύσις τὰς ἐπιθυμίας τοῦ ἰδίου πατρὸς θέλει ποιεῖν, ὥσπερ καὶ πᾶσα ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ ἰδίου πατρὸς, τοῦ μὲν πρῶτως ἀγίου πατρὸς ἀγενήτου τυγχάνοντος (οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ θεός), τοῦ δὲ πρῶτως πονηροῦ πατρὸς ἐξ οὐδενὸς ὄντος πατρὸς· οὐδὲ γὰρ ὑπέστησέν τις ἐν αὐτῷ πατὴρ τὴν πονηρίαν, ἀλλ' ἡ ἀπὸ θεοῦ ἐκτροπὴ γεγέννηκεν αὐτήν. Τὸ μὲν οὖν νῦν ἐξεταζόμενον κατὰ τὸ «Καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν» σαφὲς ὅτι ἀναφέρεται πρὸς τὸν διάβολον, προειρημένου τοῦ «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ» καὶ ἐπιφερομένου τοῦ «Ὁ ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς».

20.23.186

καὶ πρὸς ἕκαστον δ' ἂν οὐ μόνον τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ὑγιῶς
λεχθεῖν τὸ «Τὰς ἐπιθυμίας τοῦ «πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν». λέγονται γὰρ τινες εἶναι καὶ θεοῦ
ἐπιθυμίας, ὀνομαζομένων <οὕτως> αὐτοῦ τῶν βουλήσεων.

20.23.187 ἐν γοῦν ὀκτωκαιδεκάτῳ ψαλμῷ εἴρηται· «Τὰ κρίματα κυρίου ἀληθινά, δεδι«καιωμένα ἐπὶ τὸ
αὐτό· ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον «πολύν». κἄν, ὥς τινα δὴ τῶν ἀντιγράφων ἔχει,
ἢ «τὰ ἐπιθυμήματα «ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολύν», φήσεις ὅτι τὰ ἐπιθυμήματα τοῦ
ἐπιθυμήσαι τινα αὐτῶν ἄξιά ἐστιν, ὡς τὰ εὐλογητὰ τοῦ εὐλογεῖσθαι, καὶ τὰ ἀγαπητὰ τοῦ
ἀγαπᾶσθαι.

20.23.188 ὥσπερ οὖν τὰ εὐλογήματα μᾶλλον ὑπὸ θεοῦ εὐλογεῖται καὶ τὰ ἀγαπητὰ μᾶλλον ὑπὸ θεοῦ
ἀγαπᾶται, οὕτω καὶ τὰ ἐπιθυμήματα μᾶλλον ἂν ὑπὸ θεοῦ εὐλογώτερον ἐπιθυμηθεῖν,
εὐγνωμονέστερον ἡμῶν ἀκουόντων, ὡς προειρήκαμεν, τῆς ἐπιθυμίας. καὶ ὁ σωτὴρ δέ φησιν·
«Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα «τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν».

20.23.189 περὶ δὲ τοῦ καὶ φαύλην εἶναι ἐπιθυμίαν ἥρκει μὲν καὶ τὸ ἐν χερσὶν ῥητόν· οὐδὲν δὲ ἥττον
παραθετόν καὶ τὸ «Ὅς ἂν ἐμβλέψῃ γυναῖκα πρὸς «τὸ ἐπιθυμήσαι αὐτήν, ἥδη ἐμοίχευσεν
αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». οὐ πάντως δὲ ὁ ἐπιθυμῶν ἀπόντος ἐπιθυμεῖ, ὡς οὐδὲ ὁ
βουλόμενος πάντως τὰ ἀπόντα βούλεται.

20.23.190 τοῦτο δὲ προεθεραπεύσαμεν διὰ τὰ ἐπιθυμήματα τοῦ θεοῦ καὶ τὰς τῶν τελείων ἐπιθυμίας. Πᾶς
οὖν υἱὸς τινος τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ θέλει ποιεῖν, καὶ πᾶς υἱὸς τινος ποιεῖ τὰ ἔργα
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

20.23.191 οὕτω γὰρ καὶ ὁ σωτὴρ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ θέλει ποιεῖν, καὶ ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ
πατρὸς ἑαυτοῦ.

20.23.192 καὶ «ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρ«τίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας» τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ θέλει
ποιεῖν, καὶ ποιεῖ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ. καὶ ἐφ' ἡμῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων πάντως τὰ ἔργα
ἦτοι θεοῦ ἐστὶν ἢ διαβόλου, καὶ ἃ θέλομεν ποιεῖν ἦτοι ἐπιθυμία ἐστὶν τοῦ ἀγαθοῦ ἐν οὐρανοῖς
πατρὸς ἡμῶν ἢ τοῦ ἐχθροῦ αὐτῷ διαβόλου.

20.23.193 καὶ εἰ μὲν ποιοῦμεν τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ καὶ θέλομεν τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποιεῖν, υἱοὶ ἐσμεν τοῦ
θεοῦ· εἰ δὲ τὰ τοῦ διαβόλου πράττομεν, θέλοντες ἃ ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ ποιεῖν, ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ
διαβόλου ἐσμέν.

20.23.194 ἐπιστήσωμεν οὖν μὴ μόνον οἷς ποιοῦμεν, ἀλλὰ καὶ οἷς θέλομεν. αὐτάρκες γὰρ εἰς τὸ εἶναι τοῦ
διαβόλου υἱὸν τὸ κἂν θέλῃν αὐτοῦ ποιεῖν τὰς ἐπιθυμίας· καὶ τάχα διὰ τοῦτο μετὰ τὸ «Ἵμεῖς
ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν» εἴρηται τὸ «Τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»,
ἵνα μάθωμεν ὅτι εἰ καὶ μόνον θέλομεν ποιεῖν ἅπερ ἐπιθυμεῖ ὁ διάβολος, χρηματιοῦμεν
διαβόλου υἱοί.

20.23.195 πιθανώτατα δ' ἂν τις πρὸς ταῦτα λέγοι ὡς ἄρα ἀρκεῖ πρὸς τὸ εἶναι υἱὸν θεοῦ τὸ θέλῃν αὐτοῦ
ποιεῖν τὰς ἐπιθυμίας, κἂν μὴ προσῇ τούτῳ <τὸ> ποιεῖν τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ.

20.23.196 ἀλλὰ λεκτέον ὅτι ἀνάγκη τὸν θέλοντα ποιεῖν τὰς ἐπιθυμίας τοῦ θεοῦ καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα τοῦ
θεοῦ· οὐ γὰρ μόνον τὸ θέλῃν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὡς φησιν ὁ Παῦλος, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν,
ἐπομένου πάντως τῷ καλῷ θέλῃν τοῦ συζύγου αὐτῷ <τοῦ> ἐνεργεῖν (καὶ γὰρ «Τοῖς
ἀγα«πῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν»), καὶ οὐκ ἂν καλὸν θέλῃν ἀτελες εἶσαι ὁ
ποιῶν πάντα καλὰ λίαν· ἀλλ' οὐδὲ ἐπινοηθῆναι δύναται καλὸν θέλῃν μὴ συνεζευγμένης τῆς
κατὰ τὸ οὕτω θέλῃν ἐνεργείας καλῆς τῷ καλῷ θέλῃν.

20.23.197 ἡ μέντοι γε πρὸς τῷ θέλῃν ἐνέργεια κἂν ἐμποδίζοιτο ὑπὸ τῆς προνοίας εὐλόγως πολλάκις, ὅτε
ὑπὲρ τινος καθολικῶς χρησίμου ἢ ὅπως ποτὲ χρησίμου χρεῖα ἀνακόπτεσθαι τὸ κατὰ τὸ θέλῃν

τὸ χειρόν ἔργον. Εἰς ταῦτα δὲ ὁ Ἡρακλέων φησί· πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ διαβόλου ἦσαν· ὡς ἑτέρας οὐσης τῆς τοῦ διαβόλου οὐσίας παρὰ τὴν τῶν ἄλλων λογικῶν οὐσίαν.

20.23.199 ὅμοιον δὲ ἐν τούτῳ μοι πεπονθέναι φαίνεται τῷ ἑτέραν οὐσίαν φάσκοντι ὀφθαλμοῦ παρορῶντος καὶ ἑτέραν ὁρῶντος, καὶ ἑτέραν οὐσίαν ἀκοῆς παρακουούσης καὶ ὑγιῶς ἀκουούσης.

20.23.200 ὥς γὰρ ἐν τούτοις οὐχ ἡ οὐσία διάφορος, ἀλλὰ τι αἴτιον ἐπισυμβέβηκεν τοῦ παρακούειν καὶ τοῦ παρορᾶν, οὕτως παντὸς τοῦ πεφυκότος λόγω παρακολουθεῖν ἢ παρακολουθητικὴ οὐσία ἢ αὐτὴ ἐστίν, εἴτε παραδέχεται τὸν λόγον εἴτε ἀνανεύει πρὸς αὐτόν.

20.23.201 τί γὰρ διαφέρει ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ παρακολουθῆσαν τοῦ μὴ παρακολουθοῦντος οὐκ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν, εἰ καὶ μετὰ τὸ συνιέναι τῶν εἰρημένων ὁ μὲν τις ἐπικρίνας συγκατέθετο τῷ λεγομένῳ, ὁ δὲ ἀνένευσεν πρὸς αὐτό. Πολλάκις δὲ εἵπομεν, ὅτι ἐὰν συγχωρηθῇ τοῦτο τὸ ἀδύνατον (λέγω δὲ τὸ εἶναι οὐσίας ἑτέρας καὶ ἀνεπίδεκτον τῶν κρειττόνων τὸν διάβολον), περὶ μὲν ἐκείνου ἀπολογησόμεθα ὡς οὐδαμοῦ αἰτίου τῆς πονηρίας, τὸ δὲ ἔγκλημα τῷ αὐτὸν οὐσιώσαντι καὶ δημιουργήσαντι προσάψομεν, ὅπερ ἐστὶ πάντων ἀτοπώτατον.

20.24.203 πρόδηλον δὲ τὸ παράλογον ἔσται τῷ κατανοήσαντι ψυχῶν ἀνθρωπίνων οὐσίαν καὶ ἐνιδόντι ὅτι ἀμήχανόν ἐστιν, ὥσπερ σώματα παρὰ σώματα εἶναι ἀνθρώπινα ἑτέρας καὶ ἑτέρας οὐσίας, οὕτω καὶ ψυχὰς παρὰ ψυχάς, καὶ νοητικὸν παρὰ τὸ νοητικόν, καὶ τὸ διανοητικὸν παρὰ τὸ διανοητικόν.

20.24.204 τὸ δὲ ὅμοιον ἐρεῖς καὶ ἐπὶ τοῦ λογικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ δυνάμεων, τῆς τε μνημονικῆς καὶ τῆς οὕτως φανταστικῆς· ἀνάγκη γάρ, εἰ ἑτεροοοσίος ἐστὶν ἄνθρωπός τις παρ' ἑτερον, καὶ ἑτερογενεῖς εἶναι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, καὶ ἑτερογενεῖς εἶναι, φέρε εἰπεῖν, τὴν μνημονικὴν <παρὰ τὴν μνημονικὴν> καὶ τὴν διανοητικὴν παρὰ τὴν διανοητικὴν.

20.24.205 ἐξεταζέσθω δὲ ὁ λόγος περὶ τούτων, ἃ ὁμοίως ἂν νοῆσαι καὶ διανοηθεῖν, ὥστε καὶ παραπλησίως συγκαταθέσθαι ἢ ἐπισχεῖν ἢ ἀνανεῦσαι ὃν φασιν ἐκεῖνοι πνευματικὸν καὶ ὃν λέγουσιν εἶναι χοϊκόν. ἄρα γὰρ τὸ παραπλήσιον ἐν διαφόροις γέγονεν οὐσίαις, ἢ διὰ τοῦτο παραπλήσιον γέγονεν τὸ πάθος, ἐπεὶ ὁμοοοσίον ἦν τοῦτο ὃ συμβέβηκε τὸ πάθος· τὸ μὲν οὖν φάναι τοὺς αὐτοὺς τύπους φαντασιῶν καὶ συγκαταθέσεων καὶ διανοήσεων καὶ μνημονεύσεων γεγενῆσθαι ἐν τοῖς ἑτεροοοσίοις ἄλογον· τὸ δὲ ἐν τοῖς ὁμοοοοσίοις ἐκ μέρους ὡς παρὰ ταύτην εἶναί τινα καὶ ἄλλην οὐσίαν ἐν αὐτοῖς ἡλίθιον.

20.24.207 παραστησάτωσαν γὰρ παρὰ τὰς δυνάμεις ταύτας ἑτέραν τινὰ οὐσίαν μὴ νοοῦσαν μηδὲ διανοομένην μηδὲ μεμνημένην μηδὲ φαντασιουμένην ἐν οἷς φασὶν εἶναι πνευματικοῖς κρείττονα τῆς νοούσης καὶ διανοομένης, ἢ ἐν τοῖς χοϊκοῖς ἦτοι ὁμοίαν ἢ χείρονα· οὐδὲ γὰρ φήσουσιν κρείττονα.

20.24.208 ἀλλ' εἰκὸς αὐτοὺς ἐρεῖν ὅτι ὥσπερ ἐνδέχεται ἀπὸ τῆς αὐτῆς σφραγίδος ὁμοίως τυπωθῆναι τὴν ἀνόμοιον οὐσίαν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ κασσιτέρου καὶ μολίβου καὶ κηροῦ, οὕτω δυνατόν ἀπὸ τῶν αὐτῶν φαντασιῶν τοὺς παραπλησίους ἐγγενέσθαι τύπους τοῖς ἐν διαφόροις οὐσίαις τυγχάνουσιν καὶ φαντασιουμένοις· τὸ δ' ὅμοιον καὶ ἐπὶ διανοίας καὶ νοήσεως καὶ μνημονεύσεως φήσουσιν.

20.24.209 ἀλλ' ὅρα μήποτε καὶ πάνυ πιθανὸς εἶναι ὁ λόγος οὗτος δοκῇ, συναρπάζειν μᾶλλον καὶ σοφίζεσθαι δύναται ἀνομοίως παραβεβλημένος ἥπερ πείθειν τὸν ἀκριβῶς τῷ παραδείγματι ἐπιστήσαντα· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς εἰκόνος ἔχω δεῖξαι, ἦτοι ἐν χρυσῷ ὁ τύπος ἢ ἐν ἀργύρῳ, ἢ μὲν ὁ τύπος παραπλήσιος δείκνυται, τὴν ιδιότητα τοῦ ἐν χρυσῷ γεγενῆσθαι παρὰ τὸ ἐν ἀργύρῳ τετυπῶσθαι ἢ ταῖς λοιπαῖς ὕλαις.

20.24.210

οὕτω τοίνυν ἡμῖν παραστησάτωσαν ἰδίωμα τοῦ δεξαμένου τύπον κρείττονα ἢ ἐλάττονα ἢ ὑποδεέστερον, καὶ πειραθήτωσαν κἂν περιλαῖσαι τὴν τῶν δεξαμένων τὴν ἀνάμαξιν τῶν τύπων παραπλησίως διάφορον οὐσίαν· μὴ γὰρ παριστάντες ἀποφανοῦνται μέν, οὐκ ἀποδείξουσιν δέ. Τοσαῦτα καὶ πρὸς τὸν Ἡρακλέωνος λόγον εἰπόντος· τὸ « Ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου » ἀντὶ τοῦ « ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός » εἰρήσθω.

20.24.211 πάλιν εἰς τὸ « Τὰς ἐπιθυμίας μίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν » διαστέλλεται λέγων τὸν διάβολον μὴ ἔχειν θέλημα ἀλλ' ἐπιθυμίας.

20.24.212 καὶ ἐμφαίνεται αὐτόθεν τὸ ἀδιανόητον τοῦ λόγου· θέλειν γὰρ τὰ πονηρὰ πᾶς ἂν τις ὁμολογήσαι ἐκεῖνον. συνάξεις δὲ καὶ αὐτός, εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν προχείρῳ οὐκ ἔχομεν παραθέσθαι, εἴ που ἐν τῇ γραφῇ τὸ θέλειν ἐπὶ τοῦ διαβόλου τέτακται.

20.24.213 μετὰ ταῦτά φησιν ὁ Ἡρακλέων ὡς ἄρα ταῦτα εἴρηται οὐ πρὸς τοὺς φύσει τοῦ διαβόλου υἱούς, τοὺς χοϊκοὺς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ψυχικοὺς, θέσει υἱοὺς διαβόλου γινομένου· ἀφ' ὧν τῇ φύσει δύνανταί τινες καὶ θέσει υἱοὶ θεοῦ χρηματίσαι.

20.24.214 καὶ φησί γε ὅτι παρὰ τὸ ἡγαπηκέναι τὰς ἐπιθυμίας τοῦ διαβόλου καὶ ποιεῖν τέκνα οὗτοι τοῦ διαβόλου γίνονταί, οὐ φύσει τοιοῦτοι ὄντες.

20.24.215 καὶ διαστέλλεται ὡς ἄρα τριχῶς δεῖ ἀκούειν τῆς κατὰ τέκνα ὀνομασίας, πρῶτον φύσει, δεύτερον γνώμῃ, τρίτον ἀξίᾳ· καὶ φύσει μέν, φησὶν, ἐστὶν τὸ γεννηθὲν ὑπὸ τινος γεννητοῦ, ὃ καὶ κυρίως τέκνον καλεῖται· γνώμῃ δέ, ὅτε τὸ θέλημά τις ποιῶν τινος διὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην τέκνον ἐκείνου οὗ ποιεῖ τὸ θέλημα καλεῖται· ἀξίᾳ δέ, καθ' ὃ λέγονταί τινες γεέννης τέκνα καὶ σκότους καὶ ἀνομίας, καὶ ὄφρων καὶ ἐχιδνῶν γεννήματα.

20.24.216 οὐ γὰρ γεννᾷ, φησί, ταῦτά τινα τῇ ἑαυτῶν φύσει· φθοροποιὰ γὰρ καὶ ἀναλίσκοντα τοὺς ἐμβληθέντας εἰς αὐτὰ· ἀλλ' ἐπεὶ ἔπραξαν τὰ ἐκείνων ἔργα, τέκνα αὐτῶν εἴρηται. τοιαύτην δὲ διαστολὴν δεδωκώς οὐδὲ κἂν ἐπὶ ποσὸν ἀπὸ τῶν γραφῶν παρεμυθήσατο τὴν ἰδίαν διήγησιν.

20.24.217 εἴπομεν δ' ἂν πρὸς αὐτὸν ὅτι εἰ μὴ φύσει, ἀλλὰ ἀξίᾳ γεέννης τέκνα ὀνομάζεται καὶ σκότους καὶ ἀνομίας (φθοροποιὰ γὰρ ταῦτα καὶ ἀναλίσκοντα μᾶλλον ἢ περ συνιστάντα), πῶς ὁ Παῦλος φησί που τὸ « Ἡμεθα ἡ φύσει τέκνα ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί »; ἢ λεγέτωσαν ἡμῖν ὡς οὐκ ἔστιν ἀναλωτικὸν καὶ μάλιστα κατ' αὐτὸν φθοροποιὸν ἡ ὀργή, ἥς τέκνα ἡμεθα.

20.24.218 πάλιν φησὶν ὅτι τέκνα τοῦ διαβόλου νῦν λέγει τούτους, οὐχ ὅτι γεννᾷ τινος ὁ διάβολος, ἀλλ' ὅτι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου ποιοῦντες ὁμοιώθησαν αὐτῷ.

20.24.219 πόσῳ δὲ βέλτιον περὶ πάντων τῶν τοῦ διαβόλου τέκνων τοῦτο ἀποφαίνεσθαι, ὡς ὁμοιουμένων αὐτῷ τῷ ποιεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ οὐ διὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν κατασκευὴν τὴν χωρὶς ἔργων τέκνων διαβόλου χρηματιζόντων; Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ.

20.25.220 Ἐπεὶ ἐστὶν τις κοινότερον ἀνθρωποκτόνος ὁ ὅπως ποτὲ ἀπεκτονῶς ἄνθρωπον, ὅστις ἐστὶν καὶ μέσος, καθ' ὃ καὶ ζήλω θεοῦ πεποίηκεν ὁ Φινεὲς ἀποκτείνας τὸν Ἰσραηλίτην πορνεύοντα καὶ τὴν Μαδιανίτιν <καὶ> ἀνθρωποκτόνος οὐ ψεκτῶς ῥηθήσεται καὶ ὁ Δαβὶδ « ἐν ὀνόματι κυρίου τῶν δυνάμεων, θεοῦ παρατάξεως « Ἰσραὴλ » <πατάξας> τὸν Γολιάθ, ζητητέον τὴν ἀληθινὴν ἀνθρώπου ζωὴν καὶ τὸν ἐναντίον ταύτῃ θάνατον αὐτοῦ, ἵνα νοηθῇ ὁ ψεκτῶς ἀνθρωποκτόνος.

20.25.221 καὶ ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ φήσεις τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν, ὅσον οὐχ ἡμαρτήκεισαν, μὴ ἀνηρῆσθαι· ἢ δὲ ἡμέρᾳ ἔφαγον ἀπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου εὐθέως καὶ τεθνηκέναι, οὐκ ἄλλου τινὸς ἀποκτείναντος αὐτοὺς ἢ τοῦ ἀνθρωποκτόνου διαβόλου, ὅτε τὴν Εὐάν διὰ τοῦ ὄφρων ἡπάτησεν καὶ ἡ Εὐὰ δέδωκεν τῷ ἀνδρὶ ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγεν ὁ ἀνὴρ.

20.25.222

κατὰ μέντοι γε τὰ βαθύτερα τῶν δογμάτων νοήσας τὸ «Οὐκ ἀποθανοῦμαι ἀλλὰ ζήσομαι, «καὶ διηγήσομαι τὰ ἔργα κυρίου», καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους ἀπορρητότατα τοῖς συνιέναι τοῦ λεγομένου δυναμένοις εἰρημένον ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον· «Περὶ τῆς ἀναστάσεως «τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος· «Ἐγὼ εἰμι θεὸς Ἀβραάμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν «ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων», καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν· «Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν, ὡς λέγει ἐπὶ τῆς «βάτου κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ· «οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν»· ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ Μάρκον· «Περὶ τῶν νεκρῶν, † οὐκ ἀνέγνωτε «ὅτι ἐγείρονται ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ «ὁ θεὸς λέγων· Ἐγὼ εἰμι θεὸς Ἀβραάμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων», ὅψι δὲ εἰ νῦν ζῇ ἐκ νεκρῶν ἀναστάς, Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ νεκροὶ ἦσαν, πρὶν ζήσωσιν· νεκρὸς δὲ κυρίως οὐδεὶς λέγεται μὴ πρότερον ζήσας.

20.25.224 ἐπίστησον δὲ καὶ τῷ «Ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, καὶ ἐν «τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται», ἐν οἷς οὐτε ὁ μέσος θάνατος σημαίνεται κατὰ τὸ «Ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν», οὔτε ἡ ἀδιάφορος ζωὴ καὶ μήτε ἀγαθὸν οὓσα καθ' αὐτήν μήτε κακὸν κατὰ τὸ «Ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται», καὶ ὅψι τὴν ζωὴν τοῦ κατ' εἰκόνα ἀνθρώπου. νοήσας δὲ αὐτοῦ τὴν ζωὴν συνήσεις τίνα τρόπον ὁ ἀνθρωποκτόνος ἀπέκτεινε τὸν ζῶντα ἄνθρωπον, οὐ διὰ τίνα ἓνα ἰδίως ποίον, ἀλλὰ δι' ὅλον τὸ γένος, ὃ ἀπέκτεινεν, καθ' ὃ «ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν», ὑγιῶς λεχθησόμενος ἀνθρωποκτόνος.

20.25.225 ταύτην δὲ τὴν ἀνθρωποκτονίαν εἰργάσατο ἀρξάμενος ἀπ' ἀρχῆς, δι' ἣν ἀνθρωποκτονίαν αὐτοῦ ἕκαστος τῶν νοούντων αὐτὸ καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, καὶ τίνι οἰκεῖόν ἐστιν, τοῦτο ἐρεῖ, ταλανίζων ἑαυτὸν ἐπὶ τῷ ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀποτεθνηκέναι, τὸ «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ «θανάτου τούτου»; βλέπων καὶ τίνα τρόπον εἴρηται τὸ «Εἰς χοῦν «θανάτου κατήγαγές με» καὶ τὸ «Ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κακῶσεως» καὶ τὸ «Σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν».

20.25.226 ἔστιν δὲ καὶ ἀπορρητότερόν τι δι' ὃ ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἄρχων ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου, λέγω δὲ τοῦ περιγείου τόπου, ὅπου εἰσὶν οὓς ἀπέκτεινεν ἄνθρωποι. ὁ μὲν οὖν ἀνθρωποκτόνος ἀπέκτεινεν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ χάριτι θεοῦ συνετάφημεν Χριστῷ καὶ συνανέστημεν αὐτῷ, εἴγε σύμμορφοι γεγόναμεν τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ καὶ ἐν καινότητι ζωῆς περιπατοῦμεν.

20.25.227 ὁ δὲ ἀνθρωποκτόνος ἄρχι τῶν ἀνηρημένων καὶ ἄρχι τῶν νεκρῶν, ζῶντος δὲ οὐδενὸς ἡγεῖσθαι δύναται.

20.25.228 ἐὰν δὲ ἐπιπλεῖον ἐπιστήσης καὶ τοῖς περὶ τῶν νεκρῶν γεγραμμένοις, οἷον τούτῳ «Εἰς τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, ἵνα καὶ νεκρῶν «καὶ ζώντων κυριεύσῃ», ὅψι τίνα τρόπον διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ οὐδὲ τῶν νεκρῶν κυριεύει ἔτι· ἀπέθανεν γὰρ Ἰησοὺς ἵνα καὶ νεκρῶν κυριεύσῃ.

20.25.229 ὅσον μὲν οὖν ζῇ ὁ ἄνθρωπος, οὐ φορεῖ τὴν τοῦ χοϊκοῦ εἰκόνα· ἀποθνήσκων δὲ καὶ ἀναιρούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνθρωποκτόνου, ἅμα τε <οὐ> συνέχει τὴν τοῦ θεοῦ εἰκόνα, καὶ ἀναλαμβάνει τὴν τοῦ χοϊκοῦ καὶ νεκροῦ· νεκρὸς γὰρ ὁ χοϊκός, ὥσπερ ζῶν ὁ ἐπουράνιος· καὶ ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων θεός. διόπερ εἰ μὲν συνανέστημεν ἐν καινότητι ζωῆς περιπατοῦντες, ὁ θεὸς ἐστὶν ἡμῶν· εἰ δὲ ἔτι ἐσμέν ἐν νεκροῖς, ὁ θεὸς οὐ νεκρῶν καὶ ἡμῶν οὐκ ἔσται θεός.

20.26.231 Παράκειται δὲ τῷ ἐξετάζειν τὰ περὶ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου καὶ τὸ ἰδεῖν τινὰς νεκροὺς μὲν, οὐκ ἐν ἄλλῳ δὲ ἢ ἐν Χριστῷ νεκρούς, οἳ καὶ πρῶτον ἀναστήσονται· περὶ ὧν ἐν μὲν τῇ πρὸς Κορινθίους οὕτω λέγεται· «Σαλπίζει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἀνασθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς

ἀλλαγησόμεθα»· ἐν δὲ τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς· «Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ «ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ «φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας· ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν «φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, «καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον· ἔπειτα ἡμεῖς οἱ «ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλῃς εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν «κυρίῳ ἐσόμεθα».

20.26.232 καὶ ἡγοῦμαι ζῶντας μὲν εἶναι ἐν Χριστῷ τοὺς τετελειωμένους καὶ μηδαμῶς ἔτι ἁμαρτίαν ἐργαζομένους, νεκροὺς δὲ ἐν Χριστῷ τοὺς διακειμένους μὲν κατὰ τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν καὶ προαιρουμένους βιοῦν καλῶς, οὐ μὴν ἤδη κατωρθωκότας ἀλλ' ἔτι ἁμαρτάνοντας, ἥτοι κατ' ἄγνοιαν τοῦ ἀκριβοῦς περὶ δικαιοσύνης ἀληθοῦς λόγου, ἢ κατὰ ἀσθένειαν νικωμένων τῶν κριμάτων ἀπὸ τῆς ἐπιθυμώσεως κατὰ τοῦ πνεύματος σαρκός.

20.26.233 καὶ τούτοις γε ἀκόλουθόν ἐστιν τὸν Παῦλον αἰσθανόμενον ἑαυτοῦ λέγειν διὰ τὸ ἤδη κατωρθωκέναι τὸ «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες». οὐς δὲ εἰρήκαμεν νεκρούς, οὗτοι μάλιστα δέονται τῆς ἀναστάσεως, οὐδὲ τῶν ζώντων δυναμένων ἀρπαγῆναι ἐν νεφέλῃς εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, πρὶν πρῶτον τοὺς ἐν Χριστῷ νεκροὺς ἀναστήναι· διὸ γέγραπται· «Οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες» καὶ τὰ ἐξῆς.

20.26.234 ἐπιστήσεις δὲ εἰ καὶ διὰ τὴν ἀνθρωποκτονίαν αὐτοῦ οὐκ ἂν συστάντα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπικαταράτου γῆς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἐκβληθέντος ἀπὸ «τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς» Ἀδὰμ συνέστη.

20.26.235 πλὴν ἀνθρωποκτόνος οὗτος ἀπὸ τῆς τῶν ἐνεστηκότων γέγονεν ἀρχῆς, ὅστις, οἶμαι, γενόμενος «ἀρχὴ πλάσματος κυρίου» ἐφθόνησεν τοῖς κτισθεῖσιν «εἰς τὸ εἶναι».

20.26.236 οὕτω «φθόνῳ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν «κόσμον», αἰὲν ἐν οἷς ἂν εὕρῃ ζωσιν ἀνθρωποκτονοῦντος ἕως ἂν πάντων τῶν ἐχθρῶν ὑποτεθέντων τοῖς ποσὶν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἔσχατος ἐχθρὸς αὐτοῦ θάνατος καταργηθῇ. Ἰδωμεν δὲ καὶ περὶ τοῦ «Καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ «ἔστηκεν».

20.27.237 πᾶς μὲν καὶ μόνος ὁ ὑγιῇ βεβαίως ἔχων δόγματα καὶ διὰ τὴν βεβαιότητα τῶν δογμάτων ἄσειστος τοῖς κρίμασιν τυγχάνων ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς περιστάσεως ἢ τινος σωματικῆς προφάσεως, οἷον δυσυπομενήτων πόνων ἢ σφοδροτέρας ὀρέξεως ἀφροδισίων ἢ ὅποιασδήποτε αἰτίας σαλευόμενος, ὥστ' ἂν καὶ ἐπὶ ποσὸν μετακινήθῃ ἀπὸ τοῦ καλοῦ, εὐλόγως ἂν ἐστηκέναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ νομίζοιτο· οὗτος δὲ ὁ λόγος φθανέτω καὶ ἐπὶ τὰς ἔξω σαρκὸς καὶ αἵματος φύσεις· ἔστιν γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκείνων ζωῇ τὰ κατορθοῦντα ἐστηκέναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ δεόντως λέγειν· εἰ δέ τις μὴ οὕτως βιοῖ, «οὐχ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ».

20.27.239 ἀλλ' ἐφίστημι μήποτε ἐν μὲν τι καὶ μονοειδές ἐστιν τὸ ἐστηκέναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ποικίλον δέ τι καὶ πολὺτροπον τὸ μὴ ἐστηκέναι ἐν αὐτῇ· τινῶν μὲν τρεμούσας, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, ταῖς βάσεσιν καὶ σειομέναις βιαζομένων ἐστάναι ἐν αὐτῇ καὶ μηδέπω τοῦτο ἐχόντων· ἐτέρων δὲ τοῦτο μὲν οὐ πεπονθότων, ἐν κινδύνῳ δὲ τοῦ ἐν τούτῳ γενέσθαι καθεστηκότων, ὁποῖός ἐστιν ὁ λέγων· «Ἐμοῦ δὲ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες», καὶ ἄλλων καὶ πεπτωκότων ἐν αὐτῇ, περὶ ὧν οἶμαι λέγεσθαι τὸ «Πᾶς ὁ πεσὼν «ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται».

20.27.240 ἐπὶ τοῦτο τὸ ἐστάναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ προτρέπων ὁ κύριος Μωσέα εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Ἰδοὺ «τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας»· εἰ γὰρ ἡ πέτρα Χριστὸς ἦν, Χριστὸς δὲ φησιν· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια», μήποτε τὸ «Στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας» ἴσον δύναται τῷ «στήσῃ ἐπὶ τῆς ἀληθείας». μόγις δέ ποτε τοῦτο καὶ μετὰ πολλὰ ἐγγίγνεται τι.

20.27.241 μέχρι γοῦν τοῦ «Ἰδοὺ, τόπος παρ' ἐμοί, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας» Μωσῆς οὐδέπω εἰστήκει ἐπὶ τῆς πέτρας. καὶ εἴ τίς γε ἐπιμελέστερον ἐνίδῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐκ εὐχερῶς δυναμένη

καθαρεύειν ἀπὸ ψευδῶν δογμάτων, ὅψεται ὅτι ὥσπερ «πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης», οὕτως πᾶς ἄνθρωπος οὐχ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

20.27.242 εἰ γὰρ τίς ἐστὶν οὐ ψεύστης ἔτι ἢ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ὁ τοιοῦτος οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὥστ' ἂν εἰπεῖν αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ τὸν θεόν· «Ἐγὼ εἶπα, θεοί «ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες», οὐκ ἐπενεχθησομένου αὐτῷ τοῦ «Ὑμεῖς δὲ δὴ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε» εἴ τις οὖν καὶ ἄλλος οὐχ ἔστηκεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, δηλον ὅτι καὶ ὁ διάβολος ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος, καὶ ἡ αἰτία γε τοῦ μὴ ἔστηκέναι αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ τοῦτον εἴρηται τὸν τρόπον· «Ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ».

20.27.244 διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, ἐπεὶπερ ἡπάτῃται καὶ ψευδῇ ὑπολαμβάνει καὶ ἡπάτῃται αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ, τούτων χείρων εἶναι λογισθεὶς τῶν λοιπῶν ἀπατωμένων, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ τούτου ἀπατῶνται, αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ δημιουργός ἐστιν τῆς ἀπάτης. Ἄξιον δὲ ζητῆσαι πῶς λέγεται τὸ «Ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ», οἷον πότερὸν ποτε οὐδὲν ἀληθὲς ἔχει δόγμα, ἀλλὰ πάντα ὅσα ποτὲ δοξάζει ψευδῇ ἐστὶν ἢ ὅτι οὐ μετέχει Χριστοῦ, ὡς οἱ Χριστοῦ μέτοχοι μετέχουσιν τοῦ εἰπόντος· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια».

20.28.246 οἱ γὰρ μετέχοντες αὐτοῦ μετέχουσιν αὐτοῦ καὶ καθ' ὃ ἐστὶν ἀλήθεια, καὶ διὰ τοῦτο ἀλήθειά ἐστιν ἐν αὐτοῖς. καὶ τρίτον δ' ἂν ἐν τῷ τόπῳ τοιοῦτον προσαπορηθεῖν, ἐπιστησόντων τινῶν εἰ χρὴ λέγειν μὴ εἶναι ἀλήθειαν ἐν τῷ ὅτιποτοῦν ψεῦδος ὑπολαμβάνοντι, κἂν μετὰ πολλῶν ἀληθῶν τοῦτο νομίζῃ.

20.28.247 ὡς γὰρ ψεῦδος τὸ ἐκ μυρίων ὅσων ἀληθῶν καὶ ἐνὸς ψεύδους συμπεπλεγμένου, οὕτως ἐν τῷ δοξάζοντι μετὰ πολλῶν ἀληθῶν ἐν ψεῦδος οἶονεῖ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν συμπεπλεγμένον, ὥστ' ἂν εἰπεῖν ὅτι ἐν τῷδε οὐκ ἔστιν ἀλήθεια. δείκνυμι δὲ τὸν μετὰ πολλῶν ἀληθῶν ἐν ψεῦδος ὑπολαμβάνοντα.

20.28.248 καὶ τὰ τρία γε δόξει ἔχειν λόγον, τινὸς μὲν φήσοντος κατὰ τοῦτο εἰρησθαι τὸ «Οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ», ἐπεὶ οὐ μετέχει Χριστοῦ, ᾧ γε καὶ προσπολεμεῖ· ἐτέρου δέ, ἐπεὶπερ οὐδὲν ἀληθὲς φρονεῖ ἀλλ' ἐν πᾶσιν διέψευσται, καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν διάβολος καὶ πονηρὸς καὶ χείρων παντὸς οὐτινοσοῦν πταίοντος, ὅτι τάχα ἐν μὲν τοῖς πολλοῖς ἐστὶν τι καὶ ἀληθὲς μετὰ πολλῶν ὧν σφάλλονται, ἐν δὲ τούτῳ οὐδὲν ἀληθὲς. καὶ τρίτος δέ τις συναγορεύσει τῷ λοιπῷ λέγων ἀμήχανον εἶναι λογικόν τι τυγχάνον ζῶον περὶ πάντων ψευδοδοξεῖν καὶ περὶ μηδενὸς κἂν ἀσθενῶς τὸ ἀληθὲς ὑπολαμβάνειν.

20.28.250 πάντως γοῦν κἂν τοῦτο ἔχη ὁ διάβολος δόγμα ἀληθὲς περὶ αὐτοῦ ἐννοῶν ὅτι λογικός ἐστιν, καὶ ὅτι τὸ τοιόνδε μὲν ἄνθρωπός ἐστιν, τὸ τοιόνδε δὲ ἄγγελος, καὶ τὸ τοιόν μὲν σῶμα, καὶ ποῖον σῶμα, ἄλλο δέ τι ἕτερον σώματος.

20.28.251 ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ τελευταῖον μὴ λέγῃ καὶ μὴ ἐννοῇ, ἀλλὰ γε αὐτάρκη τὰ πρῶτα πρὸς τὸ μὴ ἂν δύνασθαι εἶναι ἀληθὲς περὶ αὐτοῦ τὸ ὅτι οὐδὲν ἀληθὲς φρονεῖ. Ἡμεῖς μὲν οὖν τοῦ «Ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν» ἀκούομεν οὐχ ὡς φύσιν τοιαύτην ἐμφαίνοντος, οὐδὲ τὸ ἀδύνατον περὶ τοῦ ἔστηκέναι αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ παριστάντος· ὁ δὲ Ἡρακλέων εἰς ταῦτά φησι τὸ Οὐ γὰρ ἐκ τῆς ἀληθείας ἡ φύσις ἐστὶν αὐτοῦ ὅ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου τῇ ἀληθείᾳ, ἐκ πλάνης καὶ ἀγνοίας.

20.28.253 δι' ὅ, φησὶν, οὔτε στήναι ἐν ἀληθείᾳ οὔτε σχεῖν ἐν αὐτῷ ἀλήθειαν δύναται, ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως ἴδιον ἔχων τὸ ψεῦδος, φυσικῶς μὴ δυνάμενός ποτε ἀλήθειαν εἰπεῖν· λέγει δ' ὅτι οὐ μόνος αὐτὸς ψεύστης ἐστί, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἰδίως «πατὴρ αὐτοῦ» ἐκλαμβάνων τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἐπεὶπερ ἐκ πλάνης καὶ ψεύματος συνέσθη. ταῦτα δὲ ὅλα ρύεται τὸν διάβολον παντὸς φόγου καὶ ἐγκλήματος καὶ μέμψεως· οὐδεὶς γὰρ εὐλόγως ἂν ψέξαι ἢ ἐγκαλέσαι ἢ μέμψαιτο τῷ μὴ πεφυκότι πρὸς τὰ κρεῖττονα.

20.28.254

- ἀτυχῆς οὖν μάλλον ἢ ψεκτὸς ὁ διάβολος κατὰ τὸν Ἡρακλέωνα ἔστιν. ἰστέον μέντοι γε ὅτι ὥσπερ ὁ διάβολος ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, οὕτως καὶ οἱ ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου ὄντες ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἑστήκασιν, ὅτι ἀλήθεια οὐκ ἔστιν <ἐν> αὐτοῖς.
- 20.28.255 πάντες δὲ τοιοῦτοι οἱ ἔτι ποιοῦντες ἁμαρτίας, κὰν λέγωσιν εἶναι Χριστοῦ· «Πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν «ἐκ τοῦ διαβόλου γεγέννηται». Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ιδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἔστιν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.
- 20.29.256 Προλαβόντες μὲν εἰς τὸ «Ἑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ» ἐμνημονεύσαμεν τοῦ ῥητοῦ καὶ τὰ ὑποπεσόντα ἡμῖν εἰς αὐτὸ εἰρήκαμεν, ζητοῦντες τί τὸ ψεῦδος καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ· συνεξεταζέσθω δὲ καὶ τὰ λεχθησόμενα νῦν ἐκείνοις.
- 20.29.257 πᾶν πνεῦμα πονηρὸν καὶ ἀπατηλὸν νομίζω εἶναι ψεῦδος, καὶ ἕκαστον τούτων ὅταν λαλῇ, ἐκ τῶν ιδίων καὶ μηδαμῶς ἐκ τῶν τοῦ θεοῦ λαλεῖν· τούτων δὲ ὁ ψεύστης πατήρ, ὁ διάβολος, ἔστιν· πόθεν δὲ ἐκινήθημεν εἰς τὸ πᾶν χεῖρον πνεῦμα ψευδὲς εἰπεῖν νῦν παραθησόμεθα· γέγραπται ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν ὡς ἄρα εἶπεν Μιχαῖας κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀχαάβ εἰς τὸ προφητεῦσαι περὶ τοῦ πότερον αὐτῷ καθήκει πορευθῆναι εἰς Ῥαμμὼθ Γαλαὰδ εἰς πόλεμον ἢ ἐπισχεῖν, τὸ «Εἶδον «θεὸν Ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατεία τοῦ «οὐρανοῦ ἰσθίκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.
- 20.29.259 «καὶ εἶπεν· Τίς ἀπατήσῃ τὸν Ἀχαάβ βασιλέα Ἰσραὴλ, καὶ ἀναβήσεται «καὶ πεσεῖται ἐν Ῥαμμὼθ Γαλαὰδ; καὶ εἶπεν οὗτος <οὕτως> [ἐν σοί.] «καὶ ἐξῆλθεν πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου καὶ εἶπεν· Ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν.
- 20.29.260 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν κύριος· Ἐν τίνι; καὶ εἶπεν· «Ἐξελεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς εἰς τὸ στόμα πάντων τῶν «προφητῶν σου τούτων.
- 20.29.261 » καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων ὁ αὐτὸς Μιχαῖας πρὸς τὸν Ἀχαάβ φησι καὶ τὸν Ἰωσαφάτ· «Ἀκούσατε «λόγον κυρίου. εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ «πᾶσα δύναμις τοῦ οὐρανοῦ ἰσθίκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν κύριος· Τίς ἀπατήσῃ τὸν Ἀχαάβ βασιλέα «Ἰσραὴλ, καὶ ἀναβήσεται καὶ πεσεῖται ἐν Ῥαμμὼθ Γαλαὰδ; καὶ εἶπεν «οὗτος οὕτως. καὶ ἐξῆλθεν πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου καὶ «εἶπεν· Ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν. καὶ εἶπεν κύριος· Ἐν τίνι; καὶ εἶπεν· «Ἐξελεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν «προφητῶν αὐτοῦ.
- 20.29.262 σαφῶς οὖν διὰ τούτων δηλοῦται ὅτι <εἰ> πνευμά τί ἔστιν τὸ ψευδὲς πνεῦμα, πάντα ὅμοια εἶη ἂν ψευδῇ πνεύματα <τὰ> ἀπὸ τοῦ ψεύστου πατρὸς εἰληφότα τὸ εἶναι ψευδῇ πνεύματα, κατὰ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κακίαν, καὶ οὐχ ὅτι τὸ κατ' οὐσίαν.
- 20.29.263 τὸ μὲν οὖν ἅγιον πνεῦμα ἢ ἀγγελικὸν πνεῦμα, ὅταν λαλῇ, οὐκ ἐκ τῶν ιδίων λαλεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σοφίας· ὅπερ δηλοῦται καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην, ἔνθα περὶ τοῦ παρακλήτου διδάσκει καὶ φησιν· «Ἐκ τοῦ ἑμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν».
- 20.29.264 τὸ μέντοι ψεῦδος ὅταν λαλῇ, ἐκ τῶν ιδίων λαλεῖ· ἐκ τῶν ιδίων ἐλάλησεν καὶ τὸ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν ψευδὲς πνεῦμα ἀπατῶν τὸν Ἀχαάβ.
- 20.29.265 πλὴν παρατήρει ὅτι <τὸ> «ψεύστης» ὄνομα ὁμοίως τέτακται ἐπὶ τε τοῦ γεννήσαντος τὸ ψεῦδος διαβόλου καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· ἐνθάδε μὲν γὰρ <οὐ> περὶ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται τὸ «Ὅτι ψεύστης ἔστιν καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ», ἐν δὲ Ψαλμοῖς τὸ «Ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἐκστάσει μου· Πᾶς ἄνθρωπος «ψεύστης».
- 20.29.266 ταῦτα δὲ παρεθέμεθα ἵνα πάσῃ δυνάμει φεύγωμεν τὸ εἶναι ἄνθρωποι καὶ σπεύδωμεν γενέσθαι «θεοί», ἐπεὶ περ ὅσον ἐσμὲν ἄνθρωποι, ψευῆσαι ἐσμέν, ὡς καὶ ὁ πατήρ τοῦ ψεύδους ψεύστης ἔστιν.

- 20.29.267 ὅμοιον δέ ἐστιν τὸ μετέχειν ἡμᾶς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ σημασινομένου ὑπὸ τοῦ ὀνόματος πράγματος· ἡμᾶς λέγω, ἐὰν ἔτι μένωμεν ἄνθρωποι, καὶ τὸν διάβολον, ὃς ψεύστης εἴρηται. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι.
- 20.30.268 Εἰ μεμνήμεθα πρὸς τίνας ἐστὶν ὁ λόγος, ὅτι πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐπαγγελίαν λαμβάνοντας ὅτι ἐὰν μένωσιν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Ἰησοῦ τότε ἀληθῶς αὐτοῦ εἰσι μαθηταὶ καὶ γινώσκονται τὴν ἀλήθειαν ἐλευθεροῦσαν αὐτούς, ἐπαπορήσομεν πῶς τοῖς τοιούτοις φησὶν· «Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι».
- 20.30.269 καὶ ἐπίστησον εἰ δύναταί τις τῷ αὐτῷ κατὰ τινὰ μὲν ἐπίνοιαν πιστεύειν, κατὰ δὲ ἑτέραν μὴ πιστεύειν· οἷον παραδείγματος ἕνεκεν, οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου Ἰησοῦν ἐσταυρωμένον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν γεγεννημένον ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου, οὗτοι εἰς τὸν αὐτὸν πιστεύουσι καὶ οὐ πιστεύουσι. καὶ πάλιν οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν ποιήσαντα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ τὰ ἀναγεγραμμένα τέρατα καὶ σημεῖα Ἰησοῦν, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἰς τὸν <αὐτὸν> πιστεύουσι καὶ οὐ πιστεύουσι.
- 20.30.271 πάλιν τε αὖ οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν πατέρα Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν δημιουργὸν καὶ ποιητὴν τοῦδε <τοῦ> παντός, οὗτοι εἰς τὸν αὐτὸν πιστεύουσι καὶ οὐ πιστεύουσιν.
- 20.30.272 ἀλλὰ καὶ οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς τὸν πατέρα Ἰησοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, εἰς τὸν θεὸν πιστεύουσιν καὶ οὐ πιστεύουσιν.
- 20.30.273 Ἰν' οὖν μὴ παρὰ πόδας ἐναντίωμα ἧ ὥς μὴ συνεωρακότος τοῦ γράφοντος τὸ εὐαγγέλιον τὸ τοιοῦτον, φήσεις ὅτι ὁ λέγων πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους τὸ «Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, «οὐ πιστεύετε μοι», πιστεύουσιν κατὰ τινὰ ἐπίνοιαν καὶ καθ' ἑτέραν μὴ πιστεύουσιν ταῦτα ἔφασκεν.
- 20.30.274 καὶ εἰκὸς ὅτι ἐπίστευον μὲν αὐτῷ κατὰ τὸ ὁρατὸν διὰ τὰ τεράστια, οὐκ ἐπίστευον δὲ τοῖς βαθύτερον ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις· καὶ ἀρμόζει γε τῷ «Γινώσθε τὴν ἀλήθειαν» λεγομένῳ μὴ ἐγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν τὸ «Ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ «πιστεύετε μοι», ὥς εἰ ἔλεγεν· καθ' ὃ μὲν τεράστια ποιῶ πιστεύετε μοι, καθ' ὃ δὲ τὴν ἀλήθειαν λέγω οὐ πιστεύετε μοι.
- 20.30.275 τοῦτο δ' ἂν καὶ νῦν ἐπὶ πολλῶν ἴδοις, θαυμαζόντων μὲν τὸν Ἰησοῦν ἐπ' ἀν' ἐνορῶσιν τῇ περὶ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, μηκέτι δὲ πιστευόντων ἐπ' ἀν' βαθύτερος καὶ μείζων τῆς ἕξως αὐτῶν αὐτοῖς ἀναπτύσσεται λόγος, ἀλλ' ὑποπτευόντων αὐτὸν εἶναι ψευδῆ. διόπερ προσέχωμεν μήποτε καὶ ἡμῖν εἴπῃ ὁ λόγος· «Ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι». Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; Ὁ λόγος, ἐπ' ἀν' τρανῶς αὐτοῦ παριστάνῃ τὸ βούλημα ὥς μηδαμῶς ἀντιλέγειν δύνασθαί τινὰ τῶν ἀκουόντων, καὶ ταῦτα ἂν λέγοι δυσωπῶν τοὺς μὴ συγκατατιθεμένους· ὅτι εἰ μὴ ἐλέγχετε τὰ λεγόμενα ἡμαρτημένα, ἀπαιτοῖσθε ἂν εὐλόγως ἤδη τὴν συγκατάθεσιν.
- 20.31.277 ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὸ ῥητὸν παρρησίαν τοῦ σωτῆρος ἡ λέξις, μηδενὸς μὲν ἀνθρώπου δυνηθέντος εἰπεῖν μετὰ πεποιθήσεως τῆς ἐπὶ τῷ μὴ ἡμαρτηκέναι τὸ «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» μόνου δὲ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, πεπειρασμένος «κατὰ πάντα «καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας», ταῦτα πρὸς πάντας τοὺς πώποτε ἐγνωκότας αὐτὸν εἰπεῖν δυναμένου.
- 20.31.278 ἀκούω δὲ τοῦ «Τίς ἐξ ὑμῶν» λεγομένου οὐ πρὸς τοὺς παρόντας μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὥς εἰ οὕτως ἐσαφηνίζετο· τίς ἐκ τοῦ γένους ὑμῶν; ἢ τίς ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος ἐλέγξει με δυνησεται περὶ ἁμαρτίας; ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι οὐδεὶς.
- 20.31.279

κατὰ τὸ δυνατόν δὲ ἀνθρωπίνῃ φύσει διὰ τὸ «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ» παντὶ τρόπῳ φιλοτιμητέον τοιαύτην ἀναλαβεῖν καθαροῦ συνειδότος παρρησίαν πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὥστ' ἂν εἰπεῖν ἡμᾶς περὶ τῶν ἐξῆς καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πίστεως χρόνων πρὸς ἕκαστον τῶν ἡμᾶς γινωσκόντων τὸ «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» εἰ καὶ μὴ δυνατόν τοῦτο ἐξ οὗ τὸν λόγον συμπληρώκαμεν εἰπεῖν. Τοῦτο δὲ οὐ πρὸς ἀνθρώπους μόνον ἂν εἶπεν ὁ σωτὴρ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν διάβολον καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις, μηδὲν ἐχούσας εἰπεῖν εἰς ἔλεγχον τὸν περὶ ἁμαρτίας αὐτοῦ.

20.31.281 καὶ τοῦτό γε ἀκόλουθόν ἐστιν τῷ «Ἐρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρίσκει οὐδέν». δυνατόν δὲ καὶ ἡμῖν ἐκ πολλῆς ἐπιμελείας τὴν ἀπὸ τινος ἀναλαβεῖν χρόνου παρρησίαν πρὸς τὸ εἰπεῖν ἡμᾶς τῷ ζητοῦντι καθ' ἡμῶν ἀφορμὴν διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ παρὰ τὸν τῆς ἐξόδου καιρόν· «Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;» Εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; Ἄξιον ἰδεῖν τί ὑποφαίνεται ἐκ τοῦ πύσματος.

20.32.283 τοῦτο δὲ ὁψόμεθα εἰ καὶ ἐκεῖνοι πρὸς οὓς ὁ λόγος οὐκ ἀπεκρίναντο τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν ἐξενεγκόντες.

20.32.284 εἴποι γὰρ ἂν τις διὰ τοῦτο οὐ πιστεύομεν, ἐπεὶ οὐ θεωροῦμεν τίνα τρόπον ὁ λέγει ἐστὶν ἀλήθεια· οὐ θεωροῦμεν δὲ τῷ μηδέπω κεκαθάρθαι ἡμῶν τὰς τῇ φύσει διορατικὰς τῆς ἀληθείας ὀψεις· καὶ ἐπεὶ τοιοῦτοί ἐσμεν, οὐκ ἐσμεν ἐκ τοῦ θεοῦ· εἰ οὐδέπω ἐσμεν ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τῆς ἀληθείας ὀψεις θεωρητικαὶ οὐκ εἰσὶν κεκαθαρμέναι, τῷ ἐπικεκαλύφθαι ἢ πεπαχύνθαι ἢ τεθολῶσθαι αὐτὰς ὑπὸ τῆς κακίας.

20.32.285 κατανοοῦντες δὲ τί τὸ κυρίως πιστεύειν καθ' ὃ «Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ὁ χριστός «ἐστίν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται», καὶ αἰσθανόμενοι ὅσῳ τοῦ οὕτως πιστεύειν ἀπολειπόμεθα, ταῦτα ἀποκρινώμεθα, παρακαλοῦντες τὸν τῶν τῆς ψυχῆς ὀψεων ἱατρὸν τῇ ἐαυτοῦ σοφίᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ πάντα ποιῆσαι τὰ ὑπὲρ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ἔτι κεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς διὰ τὴν κακίαν ἀτιμίας ἡμῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον πού· «Ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς ἡ ἀτιμία ἡμῶν»· ἐπακούσεται γὰρ ἡμῶν ὁμολογούντων τὰ αἴτια τοῦ μηδέπω ἡμᾶς πιστεύειν, καὶ ὡς κακῶς ἔχουσιν καὶ χρῆζουσιν ἱατροῦ βοηθῶν συνεργήσει πρὸς τὸ χωρῆσαι ἡμᾶς τὸ εἰς τὸ πιστεύειν χάρισμα, τρίτον παρὰ τῷ Παύλῳ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν χαρισμάτων τεταγμένον μετὰ τὸν τῆς σοφίας λόγον καὶ τὸν τῆς συνέσεως λόγον, οἷς ἐπιφέρει· «Ἐτέρῳ πίστις ἐν «τῷ αὐτῷ πνεύματι» περὶ οὗ χαρίσματος καὶ ἐν ἄλλοις φησὶν· «Ὅτι «ἀπὸ θεοῦ ὑμῖν ἐχαρίσθη οὐ μόνον τὸ εἰς Χριστὸν πιστεύειν ἀλλὰ «καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν».

20.32.286 καὶ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας δὲ ἐπιστήσαντι σαφὲς ἔσται ὅτι οὐχ ἡ τυχοῦσα δωρεὰ ἐστὶν τοῦ θεοῦ, πλεόνων δογμάτων διαφόρων ὑπὸ πολλῶν κηρυττομένων τῶν διδάσκειν τὰ ἀληθῆ ἐπαγγελλομένων, τὸ μηδενὶ ἢ μόνῳ τῷ ἀληθεῖ πιστεῦσαι· τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ δοκίμου τραπεζίτου ἔργον τυγχάνει, ὃν τέλειον ὀνομάζων οὐκ ἂν ἀμάρτοις, ἅτε καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους γεγραμμένου τοῦ «Τελείων δὲ ἐστὶν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητῆρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ». Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

20.33.287 Δοκοῦσιν οἱ τὴν περὶ διαφορῶν φύσεων εἰσάγοντες μυθοποιῆαν καὶ λέγοντες εἶναι φύσει καὶ ἐκ πρώτης κατασκευῆς υἱοὺς θεοῦ, μόνον διὰ τὸ πρὸς θεὸν συγγενὲς δεκτικούς τῶν τοῦ θεοῦ ῥημάτων, καὶ ἐντεῦθεν ἀποδεικνύναι τὸ προκείμενον αὐτοῖς.

20.33.288 συναρπάζουσιν γέ τοι καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ῥήτου, προσδιατρίβοντες αὐτῷ, τοὺς ἀκρίτους καὶ μὴ δυναμένους πρὸς τὴν πιθανότητα τῆς χρήσεως τοῦ ῥήτου ἀπαντᾶν, μηδὲ βλέποντας αὐτοῦ τὴν λύσιν οὕτως ἔχουσιν· εἴπερ ὅσοι ἔλαβον «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον», οὐ τῷ εἶναι [καί] ἐκ τοῦ θεοῦ εἰλήφασιν αὐτό (εἰ γὰρ τῷ εἶναι ἐκ

τοῦ θεοῦ εἰλήφεισαν αὐτό, οὐκ ἂν περὶ αὐτῶν ἀναγέγραπτο· «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα «θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»), δηλὸν ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἐκ τοῦ θεοῦ, πρὶν μὲν λαβεῖν τὸ <φῶς τὸ> ἀληθινόν, οὐδὲ ἐξουσίαν πως ἔχουσιν τοῦ τέκνα θεοῦ γενέσθαι· ἐπὶ δὲ λάβωσιν αὐτό, τέκνα μὲν οὐδέπω γίνονται θεοῦ, ἀλλ' ἐξουσίαν λαμβάνουσιν διὰ τοῦ εἰληφέναι τὸ φῶς γενέσθαι τέκνα θεοῦ. τότε γενόμενοι ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ῥήματα ἀκούουσιν αὐτοῦ, οὐκέτι ἀπλούστερον πιστεύοντες μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ διορατικώτερον κατανοοῦντες τὰ τῆς θεοσεβείας πράγματα.

20.33.289 οἱ <δὲ> μὴ τοιοῦτοι φιλοτιμησάμενοι εἶναι τέκνα μὲν οὐ γίνονται θεοῦ, οὐδὲ ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀκούουσιν τὰ ῥήματα αὐτοῦ οὐδὲ συνιᾶσιν τοῦ βουλήματος αὐτῶν· μένουσιν δὲ ἐν τῇ πρὸ τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ καταστάσει τῶν πεπιστευκότων μόνον, δοῦλοι θεοῦ τῷ εἰληφέναι τὸ τῆς δουλείας εἰς φόβον πνεῦμα καὶ μὴ ἐσπουδακέναι προβῆναι καὶ προκοφῆσαι ὥστε καὶ τὸ τῆς υἰοθεσίας χωρῆσαι, ἐν ᾧ κρίζουσιν οἱ ἔχοντες αὐτό· «Ἀββᾶ, ὁ πατήρ».

20.33.290 ὅτι γὰρ καθόλου οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀρχῆθεν υἱὸς ἐστὶν θεοῦ, δηλὸν μὲν καὶ ἐκ τοῦ «Ἡμεθα τέκνα φύσει ὀργῆς» [ὑπὸ] Παύλου καὶ περὶ ἑαυτοῦ τοῦτο εἰρηκότος· σαφὲς δὲ καὶ ἐκ τοῦ «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Ἀγαπήσατε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων· ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

20.33.291 εἰ γὰρ Παῦλος «φύσει ὀργῆς υἱός», τίς ὑπὲρ Παῦλον, ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ, οὐκ ὀργῆς υἱὸς πρὸ τοῦ λαβεῖν ἐξουσίαν τέκνον θεοῦ γενέσθαι καὶ πρὸ τοῦ τέκνον γενέσθαι θεοῦ; καὶ εἰ οὐκ ἄλλως γίνεται τις υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς ἢ ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς ἑαυτοῦ καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν διωκόντων αὐτόν, δηλὸν ὅτι οὐδεὶς τῷ φύσει εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, ἀλλὰ τῷ λαβεῖν ἐξουσίαν τέκνον θεοῦ γενέσθαι καὶ κεχρῆσθαι εἰς δέον τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τῷ ἡγαπηκέναι τοὺς ἐχθροὺς καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων γενόμενος υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς.

20.33.293 τότε ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, συνιεῖς αὐτῶν καὶ ἐπιστήμην αὐτῶν ἀναλαμβάνων· ὅπερ ἴδιον οὐ δούλων ἀλλὰ τέκνων ἐστὶν θεοῦ, τῶν πᾶσαν μὲν καταργησάντων * * * γένεσιν, τὴν δὲ ἀπὸ θεοῦ ἀνειληφότων διὰ «τοῦ τῆς υἰοθεσίας πνεύματος». ἅμα δὲ ἐπιμελέστερον κατανοητέον πῶς δεῖ δέχεσθαι τὸ «Τὰ ῥήματα «τοῦ θεοῦ ἀκούει», ᾧ ὅμοιον ἐστὶν καὶ τὸ «Τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς «ἐμῆς φωνῆς ἀκούουσι».

20.33.295 εἰ γὰρ ἐπὶ ψιλλῆς συγκαταθέσεως τὸ ἀκούειν λάβοιμεν, καὶ οἱ ψυχικοὶ πρὸς χρόνον πιστεύοντες ἔσονται ἐκ τοῦ θεοῦ, μεμαρτυρημένοι ὑπὸ τοῦ λόγου ὅτι πρὸς καιρόν τινες πιστεύουσιν.

20.33.296 εἰ δὲ καὶ τὸ «Ἀκούει» ἐκλάβοιμεν ἐπὶ τοῦ τηρεῖν τὰς ἐντολάς, δηλὸν ὅτι καὶ ἐν ἐνὶ ἀμαρτάνων οὐκ ἔσται υἱὸς θεοῦ· ὅπερ ἡμᾶς μὲν οὐ θλίψει τοὺς λέγοντας ἐκ μεταβολῆς γίνεσθαι τινα υἱὸν θεοῦ, ἐκείνους δὲ, μὴ πάνυ δεῖξαι δυναμένους ἀναμαρτήτους ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς μαθήμασι.

20.33.297 εἰ δὲ τὸ «Ἀκούει» λαμβάνοιμεν ἐπὶ τοῦ συνιέναι καὶ νοεῖν, δεικνύτωσάν τινα πάντων ἀκούοντα οὕτως τῶν τῆς καινῆς διαθήκης λόγων, ἵνα ἐκεῖνον εἴπωμεν υἱὸν θεοῦ, εἰ μὴ ἐπιδέχοιτο ἀνατροπὴν εἰς τὰ ἅγια γράμματα ἢ ἐκδοχὴ αὐτοῦ· ἡμεῖς γὰρ καὶ κατὰ ταῦτα μέγαν τινὰ καὶ θαυμαστὸν εἶναι φανταζόμενοι τὸν ἤδη υἱὸν θεοῦ, οὐκ ἐλεγχθησόμεθα ἀναξίως τῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξειληφότες τὸ «Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ «ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει». Ἥδη δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων παράδοξον ἂν τι φανερὸν ἀποδειχθῆναι δυνατόν ἔσται.

20.34.298 τί δὲ τὸ παράδοξον ἢ τὸ εἶναι τινα ἐτέρου υἱοῦ θεοῦ μᾶλλον υἱὸν θεοῦ, καὶ διπλασιόνως ἕτερον ἐτέρου εἶναι υἱὸν θεοῦ; πῶς δὲ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐναντίου δείκνυται οὕτω παραστήσομεν· ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ὁ πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους δεύτερος ταλανισμὸς οὕτως ἔχει· «Οὐαὶ

ὕμῃν, γραμματεῖς «καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν
«ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέν»νης διπλότερον ὑμῶν».

20.34.300 οὐκοῦν κατὰ τοῦτο οὔτε φύσει υἱοὶ γεέννης εἰσὶν τινες, οὔτε ἐπ' ἴσης οἱ τῆς γεέννης υἱοὶ υἱοὶ
εἰσιν αὐτῆς, εἶγε ἕτερος ἐτέρου διπλότερος υἱός ἐστιν αὐτῆς.

20.34.301 εἰ δὲ ἕτερος ἐτέρου διπλότερός ἐστιν υἱὸς τῆς γεέννης, διὰ τί οὐχὶ καὶ τῆς ἀπωλείας καὶ τοῦ
θανάτου καὶ τοῦ σκότου καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν οἱ διαφόρως ἀμαρτάνοντές εἰσιν υἱοί; εἰ δὲ ἐπὶ
τούτων, διὰ τί καὶ οὐχὶ υἱοὶ φωτὸς διπλότεροι ἕτεροι ἐτέρων ἔσονται καὶ υἱοὶ ζωῆς καὶ υἱοὶ
σοφίας, οὕτω δὲ υἱοὶ θεοῦ; εἰ δὲ διπλασιόνως ἕτερος παρ' ἕτερον υἱὸς γίνεται θεοῦ, διὰ τί οὐχὶ
καὶ πολλαπλασιόνως καὶ τοσαυταπλασιόνως ὅποσαπλασιόνως ἄξιον νοεῖν εἶναι τὸν
πρωτότοκον πάσης κτίσεως υἱὸν τοῦ θεοῦ παρὰ τοὺς λοιποὺς υἱοὺς τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς μηκέτι
πνεῦμα δουλείας ἔχοντας εἰς φόβον, ἀλλ' εἰληφότας πνεῦμα υἰοθεσίας; τάχα οὖν οὕτως
πλείονων ὄντων τῶν ῥημάτων τοῦ θεοῦ, οὐ μόνον τῶν ἀναγεγραμμένων ἀλλὰ καὶ τῶν
ἀρρήτων, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, καὶ τούτων περὶ ὧν φησὶν ὁ Ἰωάννης· «Οὐδ' «αὐτὸν
οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία» πᾶς μὲν οἰωντινωοῦν ῥημάτων ἀκούων
τοῦ θεοῦ ἤδη ἐστὶν ἐκ τοῦ θεοῦ· ὅσῳ δὲ πλείονων ἀκούει ῥημάτων τοῦ θεοῦ, τοσαυταπλείονως
γενήσεται ἐκ τοῦ θεοῦ· ὥς, εἰ δεῖ οὕτως ὀνομάσαι, πάντων ἀκούσας τις τῶν ῥημάτων τοῦ θεοῦ,
ἐάν γε τοῦτο φθάνῃ ἐπὶ τινὰ τῶν λαμβανόντων τὸ τῆς υἰοθεσίας πνεῦμα, τελείως καὶ
ἀνυπερβλήτως γίνεται υἱὸς θεοῦ, καὶ πάντῃ καὶ ἐξ ὅλων καὶ ὅλος ἐκ τοῦ θεοῦ.

20.34.305 εὐγνωμονέστερον δὲ ἀκουστέον τοῦ «ἐξ ὅλων καὶ ὅλος», ἀνάλογον ὅλοις τοῖς δόγμασι καὶ πάσῃ
τῇ γνώσει καὶ πᾶσι τοῖς μυστηρίοις, ὥστ' ἂν εἰπεῖν ὅλον καὶ ἐξ ὅλων γεγονέναι ἐκ τοῦ θεοῦ τὸν
εἰδότα πάντα τὰ μυστήρια καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ μετὰ τούτων τὰ τῆς τελείας ἀγάπης
κατορθώκοτα.

20.34.306 ὅρα δὲ εἰ δυνατὸν ἀκολούθως τῷ «Ἐκ μέρους «γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν»
εἰπεῖν ἂν τὸν τοιοῦτον· «καὶ ἐκ μέρους ἐσμὲν υἱοὶ τοῦ θεοῦ» καὶ πάλιν· «ὅταν ἔλθῃ τὸ τέλειον,
«καὶ τὸ ἐκ μέρους καταργηθῇ», [καὶ] τὸ τέλειον τοῦ γενέσθαι υἱὸς θεοῦ ἐλεύσεται, καταργοῦν
τὸ ἐκ μέρους γεγονέναι υἱὸν τινὰ τοῦ θεοῦ· μὴ ἀζήτητον δὲ ἐάσθω καὶ τὸ περὶ τοῦ πότερόν ποτε
δυνατὸν ἐκ μέρους μὲν εἶναι υἱὸν τῆς διαφορούσης μερίδος τῆς περὶ τὰ θεῖα, ἐκ μέρους δὲ τῆς
ἐναντίας, ἢ τοῦτο ἀμήχανον οὕτως ἔχειν· ὥ συνεξετάσεις πῶς λέγονται υἱοὶ πολλοὶ ἐνὸς
πατρός, πότερον διὰ τοὺς προγόνους καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων, ἢ κατὰ ταύτην τὴν ὑπόνοιαν.

20.34.308 λαβόντες οὖν ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, πάντα πράττωμεν ἵνα γινώμεθα ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ
τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἀκούσωμεν, καὶ προκόπτωμεν κἂν τῷ εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα προκόπτωμεν
καὶ ἐν τῷ ἀκούειν ῥημάτων τοῦ θεοῦ, πλείονα ἐκ τούτων ἀεὶ τρανοῦντες, ἕως πάντα
χωρήσωμεν τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ, ἢ ὅσα γε ἐνδέχεται χωρῆσαι καὶ νῦν καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς
ἀξιουμένους τοῦ τῆς υἰοθεσίας πνεύματος.

20.34.309 ὁσάκις δὲ ῥημάτων λεγομένων τοῦ θεοῦ οὐκ ἀκούομεν, τοῦτ' ἔστιν οὐ συνίεμεν αὐτῶν,
τοσαυτάκις νομιστέον ἐλέγχεσθαι ὥς οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἀκούει ὁ μὴ
ἀκούων ῥημάτων θεοῦ, ἐπεὶ περ ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν, καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν παρ' ἑαυτόν·
καίτοι γε ἔσθ' ὅτε λαβὼν ἤδη ἐξουσίαν τέκνον θεοῦ γενέσθαι, καὶ δυνάμενος ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν
τοὺς ἐχθροὺς καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων γενέσθαι υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός.
Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ
δαιμόνιον ἔχεις; Εἰκὸς ὅτι ταῦτα πολλάκις κατὰ τὸ σιωπώμενον πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον περὶ
τοῦ σωτῆρός τινες, Σαμαρείτην μὲν αὐτὸν ὀνομάζοντες ὥς παραχαράσσοντα «τὰ» Ἰουδαϊκὰ
παραπλησίως τοῖς Σαμαρείταις· «Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις», ἐν πολλοῖς
διαφωνοῦντες δόγμασιν παρ' ἐκείνους.

- 20.35.311 ἄξιον δὲ ἔστιν ζητῆσαι πῶς Σαμαρειτῶν τὸν μέλλοντα αἰῶνα ἀρνούμενων καὶ μηδὲ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιδιαμονὴν προσιεμένων, τὸν σωτῆρα <Σαμαρείτην> ἐτόλμησαν εἰπεῖν, περὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως πλεῖστα ὅσα διδάξαντα. ἀλλὰ μήποτε ὡς λοιδοροῦντες αὐτὸν τοῦτο λέγουσιν καὶ οὐ πάντως τὰ αὐτὰ ἐκείνοις δογματίζοντα.
- 20.35.312 εἰκὸς δὲ ὅτι τινὲς καὶ ὦντο αὐτὸν μὴ ἀπὸ διαθέσεως τὰ περὶ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τὰ περὶ κρίσεως καὶ ἀναστάσεως διδάσκειν, διακείμενον μὲν Σαμαρειτικῶς, ὡς μηδενὸς μετὰ τὸν βίον ἀποκειμένου τοῖς ἀνθρώποις, προσποιήσεως δὲ ἔνεκεν κατὰ τὸ ἔνδοξον καὶ ἀρέσκον τοῖς Ἰουδαίοις τὰ περὶ ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς προφερόμενον· καὶ δαιμόνιον δὲ ἔχειν ἔλεγον αὐτὸν διὰ τοὺς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ λόγους, δι' ὧν πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος πολλῶ κρείττων τοῦ μάννα, ὡς τὸν φαγόντα τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεσθαι εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἄλλα μυρία ὧν πεπλήρωται τὰ εὐαγγέλια.
- 20.35.314 δύναται δὲ καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν Βεελζεβούλ ὑπόνοιαν αὐτῶν εἰρησθαι· «Σὺ δαιμόνιον ἔχεις», ἐπεὶ περ τινὲς «ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων» ἐνόμιζον αὐτὸν «ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια», οἷον εἶχοντα ἐν ἑαυτῷ τὸν Βεελζεβούλ.
- 20.35.315 οἱ μὲν οὖν ἐχθροὶ εἴσονταί τι λέγοντες αὐτὸν δαιμόνιον ἔχειν· ἡμεῖς δὲ αὐτῷ πειθόμεθα φάσκοντι· «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»· οὐδὲ γὰρ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι ἢ ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ καὶ ἀναγέγραπται, ὧν καὶ ἴχνη καὶ λείμματα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὀνόματι Ἰησοῦ μέχρι νῦν γίνεται.
- 20.35.316 μετὰ ταῦτα ζητῆσαι τις ἂν τί δήποτε δύο δυσφημίας αὐτῷ προσαψάντων, τὴν τε «Σαμαρείτης εἶ συ» καὶ τὴν «Δαιμόνιον ἔχεις» τῶν ἀποκριθέντων αὐτῷ Ἰουδαίων, οὐκ ἐκείνων τῶν πεπιστευκότων αὐτῷ, οὐχὶ πρὸς τὰς δύο ἀποκρίνεται, ἀλλὰ πρὸς μόνην τὴν «Δαιμόνιον ἔχεις» εἰπών· «Ἐγὼ «δαιμόνιον οὐκ ἔχω». Καὶ ὅρα εἰ δύναται πρὸς τοῦτο γενέσθαι τὸ τῆς ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ παραβολῆς περὶ τοῦ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὴ καταβαίνοντος καὶ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς, ὅντινα ὁ μὲν ἱερεὺς ἀντιπαρήλθεν καὶ ὁ Λευίτης, ὁ δὲ ὁδεύων Σαμαρείτης ἐλθὼν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη καὶ προσελθὼν κατέδωκεν τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον.
- 20.35.318 ἐὰν γὰρ δυνηθῇ τις διαλαμβάνων περὶ τῆς παραβολῆς δεῖξαι ἐπὶ μηδένα ἢ ἐπὶ τὸν σωτῆρα ἀναφέρεσθαι τὰ περὶ τοῦ Σαμαρείτου, ὃς τὸν ἡμιθανῆ καὶ ἐμπεσόντα εἰς τοὺς ληστὰς ἰάσατο, παραστήσει καὶ διὰ τί οὐκ ἡρνήσατο εἶναι Σαμαρείτης.
- 20.35.319 ἄλλος δὲ δὴ τὴν παρὰ Παύλῳ διαφορὰν Ἰουδαίων καὶ τῶν ὑπὸ νόμον θεωρήσας, καὶ ἀναγαγὼν τοὺς ὑπὸ νόμον εἰς τοὺς Σαμαρείτας, καὶ μᾶλλον Παύλου καταλαβὼν τὸν σωτῆρα τοῖς πᾶσιν πάντα γενόμενον ἵνα τοὺς πάντας κερδήσῃ, ἐρεῖ διὰ τὸ τοῖς ὑπὸ νόμον αὐτὸν γεγονέναι ὡς ὑπὸ νόμον, οἷον εἰ καὶ Σαμαρείτην γεγονέναι, καὶ κατὰ τοῦτο μὴ ἡρνήσθαι τὸ εἶναι Σαμαρείτην.
- 20.35.320 καὶ τρίτος δὲ τις τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Σαμαρείτου ἐκλαβὼν, σημαίνοντος <τὸν φύλακα>, φήσει ὅτι εἰ καὶ κατ' ἄλλο ἔλεγον Σαμαρείτην αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, αὐτὸς τὸ σημανόμενον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ἐκλαβὼν οὐκ ἡρνήσατο αὐτό, εἰδὼς ὅτι φύλαξ ἐστὶν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν καὶ περὶ οὗ εἴρηται <τὸ> «Ἴδου οὐ νυστάζει οὐδὲ «ὕπνώσει ὁ φυλάσσω τὸν Ἰσραὴλ» καὶ τὸ «Φυλάσσω τὰ νήπια «ὁ κύριος».
- 20.35.321 <σωμῆρ> μέντοι γε Ἑβραῖοι λέγουσι τὸν <φύλακα>, οὕτω δὲ καὶ τοὺς Σαμαρεῖς πρῶτον ὠνομάσθαι παραδιδόασιν διὰ τὸ ὑπὸ <τοῦ> τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως φύλακας αὐτοὺς πεπέμφθαι τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, τοῦ ἐτέρου παρὰ τὸν Ἰούδαν Ἰσραὴλ διὰ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας αἰχμαλωτευθέντος εἰς τοὺς Ἀσσυρίους. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με.

- 20.36 ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μοι. ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνω. Εἰ τὸ πεφυτευμένον ξύλον «παρὰ τὰς διεξόδους «τῶν ὑδάτων» τοιοῦτόν ἐστιν, ὡς τὸν καρπὸν αὐτοῦ διδόναι «ἐν «καιρῷ αὐτοῦ» καὶ μηδὲ φύλλον αὐτοῦ ἀπορρεῖν ἀλλὰ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ κατευοδοῦσθαι, τί νομιστέον περὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ ἢ ὅτι αὐτὸς ὢν τὸ ξύλον τῆς ζωῆς κατὰ τὸ εἶναι σοφία καὶ τὴν σοφίαν εἶναι «ξύλον ζωῆς πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς», καὶ καρποφορεῖ καὶ τὰ ἕτερα παρὰ τοὺς καρποὺς φύλλα τοιαῦτα ἔχει ὡς μηδὲ ἐν αὐτῶν ἀπορρεῖν; διὰ τοῦτο οὐδένα τοῦ Ἰησοῦ λόγον, καὶ ταῦτα ἀναγραφῆς ἀξιωθέντα ὑπὸ τῶν ἁγίων μαθητῶν αὐτοῦ, ὡς ἔτυχεν ἐκδεκτέον· ἀλλὰ πᾶσαν βάσανον καὶ τοῖς νομιζομένοις εἶναι σαφές· προσακτέον, οὐκ ἀπογινώσκοντα ὅτι καὶ περὶ τὸν ἀνυπονόητον καὶ ἀπλοῦν εἶναι νομισθέντα λόγον αὐτοῦ εὐρεθήσεται τοῖς ὀρθῶς ζητοῦσιν ἄξιόν τι τοῦ ἱεροῦ στόματος ἐκείνου.
- 20.36.324 εἰ δέ που μὴ εὐρίσκομεν, ἡμᾶς καὶ οὐ τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ αἰτιατέον ὡς οὐ πνέοντα τῶν ἐκ πληρώματος μεστῶν ἀληθείας καὶ σοφίας δογμάτων. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται βουλομένῳ ἐξετάσαι τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον «οὐκ ἔχω», δι' οὗ διδασκόμεθα πάντες οἱ τῷ εὐαγγελίῳ ἐντυγχάνοντες πρᾶγμα ὃ οὐχὶ ἥδειμεν καὶ πρὶν ἐντυχεῖν τῷ εὐαγγελίῳ.
- 20.36.325 τί δὲ τοῦτό ἐστιν ἤδη κατανοητέον.
- 20.36.326 ἀρέσκει κατὰ τὰς γραφὰς τοὺς ἁμαρτάνοντας τὰ πολλὰ ποιεῖν παρὰ τὸν λόγον οὐ δι' ἄλλο ἢ τῷ δεκτικῷ αὐτοῦ γεγονέναι ἐνεργείας πονηροῦ πνεύματος ἢ θελήματος ἀκαθάρτου δαιμονίου.
- 20.36.327 οὐκ ὥκνησαν οὖν καὶ τὰ νομισθέντα ἂν ἐλάχιστα εἶναι τῶν ἁμαρτημάτων δαιμονίοις προσάψαι οἱ φήσαντες τὴν ὀξυχολίαν δαιμόνιον εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν καταλαλίαν.
- 20.36.328 εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλα μυρία δαιμονίων φαντασιούντων ἡμᾶς καὶ ἐνεργούντων κατὰ τὸ ἐκείνων θέλημα ποιεῖν· καὶ ἔστιν ἐν ἀνθρώποις ὥσπερ οὐδεὶς «καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου», καὶ οὐδεὶς «δίκαιος ἐπὶ τῆς γῆς ὃς «ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται», οὕτω καὶ οὐδεὶς αἰὲ ἀπὸ δαιμονίων καθαρεύσας καὶ μηδέποτε γενόμενος τῆς ἀπὸ τούτων ἐνεργείας ἀνεπίδεκτος.
- 20.36.329 διόπερ ἀλληγοροῦντες τὰς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ θεραπείας, ἐν αἷς εἰσιν καὶ τῶν δαιμονίων ἀπελάσεις, ἐροῦμεν πάντων αἰὲ ἀπελαύνεσθαι τοὺς δαίμονας ὑπὸ Ἰησοῦ τῶν παρὰ τὸ τεθεραπεῦσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου μηκέτι παραδεχομένων τὰς τῶν δαιμόνων ἐνεργείας.
- 20.36.330 μόνου τοίνυν νομίζω εἶναι Ἰησοῦ φωνήν, τοῦ μόνου ἀπεκδυσαμένου τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ δειγματίσαντος ἐν παρησίᾳ καὶ θριαμβεύσαντος ἐν ξύλῳ, τρόπαιον κατὰ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως τὸν σταυρὸν στήσαντος, ὥσπερ τὸ «Ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν», οὕτως καὶ τὸ «ἐγὼ δαιμόνιον οὔτε ἔσχον οὔτε ἔχω οὔτε ἔξω».
- 20.36.331 τὴν δὲ φωνὴν δυνάμεθα μὲν καὶ ἡμεῖς προενέγκασθαι καὶ λέγειν· «Δαιμόνιον «οὐκ ἔχω», ἀλλ' ἐλεγχθησόμεθα ὁμοίως τοῖς ἀρνησαμένοις περὶ τοῦ δαιμονῶν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἀποδειχθεῖσιν ὅτι ἐψεύσαντο. ἢ οὐκ ἔλεγχος τοῦ δαιμονῶν ἡμᾶς ὅταν μεμνηνόντων κατάστασιν ἔχοντες βοῶμεν, ἀπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς φλεγόμενοι, ἢ λελυττηκότες, καὶ ὥσπερ ἐν χρεμετίζοντες κἂν ταῖς ἰδίαις γαμεταῖς δίκην ἵππων θηλυμανῶν ἐπιβαίνωμεν, ἐκβάλλοντες τοὺς περὶ ἀπαθείας λόγους θεοῦ εἰς τὰ ὀπίσω; ἀλλὰ κἂν ταπεινοὶ καὶ συννεφεῖς ὑπὸ τῆς λύπης καθελκόμενοι καὶ τὸ ἴδιον τῶν λογικῶν γαῦρον ἀπολέσαντες ἐπιλανθανώμεθα τοῦ ἄνευ θεοῦ στρούθιον μὴ πίπτειν εἰς παγίδα καὶ τοῦ δίκαια εἶναι τὰ περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν συμβαινόντων ἀνθρώποις κρίματα, τί φήσομεν ἢ ὅτι καὶ τοῦ δαιμονίου ἡμᾶς νικήσαντος καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν θολώσαντος ταῦτα πάσχομεν; ἀλλὰ καὶ φόβοι τῶν οὐ φοβερῶν καὶ περιχάρειαι ἐπὶ τοῖς μηδενὸς ἀξίοις τίνων ἂν εἴη ἐνεργήματα ἢ δαιμόνων πληρωσάντων τοὺς μὴ δυναμένους μετὰ ἀληθείας λέγειν· «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»; ἀλλ' εἰκὸς τινα τοὺς ἁγίους πατριάρχας, ἢ τὸν ἱερὸν θεράποντα ἢ τοὺς θαυμασίους προφῆτας ἢ τοὺς δυνατωτάτους τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ

ἀποστόλους φέροντα εἰς τὴν ἐξέτασιν δυσωπήσιν ἡμᾶς, ὡς ἄρα καὶ οὗτοι εἴποιεν ἂν ὁμοίως τῷ Ἰησοῦ τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω».

20.36.335 πρὸς οὓς ἔστιν εἰπεῖν· ἄρα καὶ οὗτοι ποτε ἥμαρτον, ἢ ψεῦδος τὸ «Πάντες «γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ», καὶ οὐκ ἀληθές τὸ «Οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου» οὐδὲ τεθεωρημένως εἴρηται τὸ «Οὐκ ἔστιν δίκαιος ἐπὶ γῆς ὃς ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται»; ἀλλὰ σαφές ὅτι ἀληθεῖς αἱ πᾶσαι γραφαὶ καὶ οὐκ αἰεὶ οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς ἐδύναντο λέγειν οὐδ' οἱ μεταβάλλοντες ἐπὶ τὸν κατὰ ἀρετὴν βίον τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω», ἀλλ' ἡ μόνου τοῦ κατὰ τὸν σωτήρα νοουμένου ἀνθρώπου ἀρχῆθεν ἦν φωνή, διὰ τοῦτο κυριώτατα καὶ ἀληθέστατα μόνου τὸν πατέρα τιμήσαντος· οὐδεὶς γὰρ τιμῶν τι τῶν μὴ τιμωμένων ὑπὸ θεοῦ, τιμᾷ τὸν ἀτιμάζοντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενα.

20.36.336 πῶς γὰρ λεκτέον ὅτι τιμᾷ τὸν πατέρα ὁ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας λαβών; οὐδεὶς δὲ ἔχει τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἁμαρτάνων· ὁ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννημένος οὐχ ἁμαρτάνει.

20.36.337 καὶ πῶς τιμᾷ τὸν πατέρα ὁ τιμῶν δόξαν τὴν παρὰ ἀνθρώπων ἢ ἀργύριον ἢ τὸν χοικὸν πλοῦτον ἢ τὸ ἐκ σαρκῶν καὶ αἱμάτων κάλλος ἢ ἀπαξιαπλῶς τι τῶν οἰκείων τῇ ὕλῃ καὶ τῇ φθορᾷ; Δῆλον οὖν πῶς τοῦ σωτήρος ἔστιν φωνή τὸ «Τιμῶ «τὸν πατέρα», ἦντινα, ὅση δύναμις, φιλοτιμητέον συμμαρτυρούσης ἡμῖν τῆς συνειδήσεως ἐν πνεύματι ἀγίῳ εἰπεῖν, ἀποδιδούσι «τῷ τὴν «τιμὴν τὴν τιμὴν», καὶ μὴ ἐτέρῳ ἀπονέμουσιν αὐτήν.

20.37.339 καὶ καλῶς γε ὁ ἐλθόντος τοῦ πληρώματος τοῦ χρόνου ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ γενέσθαι ἐκ γυναικὸς καὶ γενέσθαι ὑπὸ τὸν νόμον, ὡς ὑπὸ τὸν λέγοντα νόμον τυγχάνων τὸ «Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἵνα «εὖ σοι γένηται», οὐδένα ἄλλον ἔχων πατέρα ἢ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς θεὸν φησιν· «Ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου».

20.37.340 ἐροῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν φωνήν, νοήσαντες τὸ τῆς παλιγγενεσίας λουτρὸν καὶ λουσάμενοι κατ' αὐτὸ ἐπὶ τῷ γενέσθαι υἱοὶ θεοῦ καὶ μηκέτι καλοῦντες πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς τῷ υἱοὶ γεγονέναι τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατρὸς καὶ ἀδελφοὶ τοῦ εἰπόντος «Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα «μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν».

20.37.341 δῆλον οὖν ὅτι κυριώτατα καὶ τελειότατα εἰπόντος τοῦ Ἰησοῦ· «Ἐγὼ δαιμόνιον «οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου» οἱ μιμηταὶ αὐτοῦ, ἕκαστος κατὰ δύναμιν, πάντα ἰσχύσας ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς ἐρεῖ τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν «πατέρα μου». τίς δὲ νεκροῖς συνῶν καὶ ἐν τάφοις οἰκῶν δυνηθεῖν ἂν εἰπεῖν τὸ «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»; ἢ τίς ἄλλο τι παρὰ τὸν θεὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ λόγου προστασσόμενα τιμῶν, ἐτέρῳ τὴν τιμὴν διδούς, δέον «τῷ τὴν τιμὴν» ἀποδιδόναι αὐτήν, εἴποι ἂν ὡς Ἰησοῦ μαθητής· «Ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου»; ἐξῆς ἔστιν τούτοις τὸ «Καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με» εἰρημένον πρὸς τοὺς ἀτιμάσαντας αὐτὸν καὶ εἰπόντας αὐτῷ τὸ «Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς «ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις;» οἰηθέντας τὸ κακῶς εἰρημένον καλῶς λελαληκέναι· κακῶς γὰρ νοοῦντες Σαμαρείτην καὶ δαιμόνιον ἔχοντα τὸν σωτήρα ἀπεφάναντο.

20.37.344 νομιστέον δὲ τὸ «Καὶ «ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με» οὐχὶ καὶ ἐκείνοις μόνοις εἰρῆσθαι τότε ἀλλὰ καὶ τοῖς αἰεὶ ἀτιμάζουσι, δι' ὧν πράττουσι παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἀτιμάζουσιν δι' ὧν ἀδικοῦσιν τὸν χριστόν, ὃς ἔστιν δικαιοσύνη, καὶ ἀτιμάζουσιν δι' ὧν κατὰ ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν ἐπιτελοῦσιν τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν, ἥτις ἔστιν ὁ σωτήρ· «Χριστὸς γὰρ θεοῦ δύναμις».

20.37.345 καὶ παντὶ δὲ τῷ ἐξουδενοῦντι σοφίαν λεχθεῖν ἂν τὸ «Ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με», ἐπεὶ Χριστὸς καὶ σοφία ἐστίν.

20.37.346 ἀλλὰ καὶ εἰ δέον τὸ ἐξ αὐτοῦ τινα μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύειν, ὥστ' ἂν εἰπεῖν τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο· «Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἡμῖν εἰρηνικός», καὶ δέον ἀναλαβεῖν

τὴν ὑπερέχουσαν θεοῦ πάντα νοῦν εἰρήνην, φρουροῦσαν τὴν καρδίαν καὶ τὰ νοήματα τοῦ ἀνειληφότος αὐτήν.

20.37.347 εἰ δὲ πολεμικός τις εἴη καὶ δάκνων καὶ καταιτιώμενος καὶ κατεσθίων τὸν πλησίον καὶ πεπληρωμένος τῆς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἑαυτοῦ στάσεως τῶν παθῶν, καὶ τούτῳ ἂν λεχθεῖ τὸ «Ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με». Χριστὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν.

20.37.348 ἔτι δὲ ἐπέειπερ «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ «φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς», φῶς δὲ ἐστιν ὁ εἰπὼν· «Ἐγὼ «εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου», δηλον ὅτι <ὁ> φαῦλα πράσων, ἀτιμάζων τὸ φῶς ἀτιμάζει Χριστόν, καὶ αὐτὸς ἀκουσόμενος τὸ «Καὶ ὑμεῖς «ἀτιμάζετέ με».

20.37.349 καὶ τί με δεῖ ἐπὶ πλέον μηκύνειν τὸν λόγον, ἀναπτύσσοντα καὶ δεικνύντα τίνες εἰσὶν οἱ ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀκούοντες ὑπ' αὐτοῦ τὸ «Ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με», σαφῶν ὄντων ἐκ τῶν ἀποδοδομένων καὶ τῶν δυναμένων τούτοις ἀκολουθῶν αὐτοῖς συνάπτεσθαι; Μετὰ ταῦτα ἴδωμεν, τί ἐστιν τὸ «Ἐγὼ δὲ οὐ «ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων».

20.38.350 ζητεῖ ὁ θεός, δοὺς ἡμῖν τὸν υἱὸν ἑαυτοῦ, ἐν ἐκάστῳ τῶν εἰληφότων αὐτὸν τὴν δόξαν τοῦ χριστοῦ· ἥντινα εὐρήσει μὲν ἐν τοῖς ἐπιμελουμένοις ἑαυτῶν, καὶ ἐξεργαζομένοις τὰς ἐγκαταφυτευθείσας ἐπ' ἀρετῇ ἀφορμάς· οὐχ εὐρήσει δὲ ἐν τοῖς μὴ τοιούτοις, καὶ μὴ εὐρίσκων κρινεῖ ἐκείνους ἐν οἷς οὐχ εὐρίσκει τὴν δόξαν τοῦ υἱοῦ ἑαυτοῦ, πρὸς οὓς ἐρεῖ· «Διὰ «ὕμᾱς διαπαντὸς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν». ἐπαπορήσαι δ' ἂν τις διὰ τὸ «Ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων», εἰ χρή τοῦτο ἀναφέρειν ἐπὶ τὸν θεόν, σαφῶς τοῦ σωτῆρος εἰρηκότος· «Οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν «τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τιμῶσιν τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα».

20.38.352 ἀλλ' ὅρα εἰ δύνασαι πρὸς τοῦτο χρήσασθαι τῷ «Οὐ δύναμαι ἐγὼ «ποιεῖν ἅπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ «δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ «πέμψαντός με».

20.38.353 εἰ γὰρ καθὼς ἀκούει ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἀπὸ τοῦ πατρὸς οὕτως κρίνει, ζητῶν οὐ τὸ ἴδιον θέλημα ἀλλὰ τοῦ πέμψαντος αὐτὸν πατρός, καὶ διὰ τοῦτο δικαία ἐστίν ἡ κρίσις αὐτοῦ, μήποτε κυριώτερον ἡ κρίσις ἦν κρίνει ὁ ἀκούων οὐκ ἔστιν τοῦ ἀκούοντος ἀλλὰ τοῦ λέγοντος ἀκούοντι.

20.38.354 καὶν λέγει δὲ ὅτι «Ἡ κρίσις «ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν», ἄκουε ἐν τῷ αὐτῷ εὐαγγελίῳ λεγομένου τοῦ «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν». εἰ γὰρ ἀληθὲς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰρημένον τὸ «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν», δηλον ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κρίσις περὶ ἧς φησιν· «Ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν» τοῦ πατρός ἐστιν κρίσις. εἰ δὲ τοῦ πατρός ἐστιν κρίσις, δύναται λελῦσθαι τὸ ἐπηπορημένον περὶ <τοῦ> «Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ «κρίνων».

20.38.356 ἔχει δὲ τίνα καὶ ἀτυφίας ἔμφασιν πρεπούσης τῷ σωτῆρι τὸ λεγόμενον ἐν τῷ «Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου»· οὐδὲ γὰρ πάνυ ἔπρεπεν αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἀπαιτεῖν καὶ ἐπὶ τούτῳ κρίνειν τοὺς μὴ ἀποδεδωκότας αὐτήν, ἀλλ' ἔχρην τὸν πατέρα δόξαν δεδωκότα τῷ υἱῷ ἀπαιτεῖν αὐτήν ἀπὸ τῶν ἀποστερούντων καὶ κρίνειν αὐτοὺς ἐπὶ ταύτῃ.

20.38.357 τάχα δὲ καὶ ὁ σωτὴρ, μιμητὴς ὢν τοῦ πατρός, ζητεῖ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῶν μανθανόντων τὰ περὶ θεοῦ· καὶ εἰ μὴ εὖροι τὴν τοῦ πατρὸς δόξαν ἔν τισιν, κρίναι ἂν ἐκείνους, ὡς ἐξουσίαν λαβὼν κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. Ὁ μέντοι γε Ἡρακλέων τὸ «Ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων» οὐκ ἀναφέρει ἐπὶ τὸν πατέρα, τοιαῦτα λέγων· ὁ ζητῶν καὶ κρίνων ἐστίν ὁ ἐκδικῶν μ ε , ὁ ὑπηρέτης ὁ εἰς τοῦτο τεταγμένος , ὁ μὴ εἰκὴ τὴν μάχαιραν φορῶν , ὁ ἐκδικὸς τοῦ βασιλέως· Μωσῆς δὲ ἐστίν οὗτος , καθ' ὃν προείρηκεν αὐτοῖς λέγων· « Εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίσατε ».

20.38.359 εἴτ' ἐπιφέρει ὅτι ὁ κρίνων καὶ κολάζων ἐστίν Μωσῆς , τουτέστιν αὐτὸς ὁ νομοθέτης .

20.38.360

καὶ μετὰ τοῦτο πρὸς ἑαυτὸν ἐπαπορεῖ ὁ Ἡρακλέων λέγων· πῶς οὖν οὐ λέγει τὴν κρίσιν πᾶσαν παραδεδοσθαι αὐτῷ; καὶ νομίζων λύειν τὴν ἀνθυποφορὰν ταῦτά φησιν· καλῶς λέγει· ὁ γὰρ κριτὴς ὡς ὑπέρτης τὸ θέλημα τούτου ποιῶν κρίνει, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων φαίνεται γινόμενον.

20.38.362 πῶς δὲ ἄλλω τινὶ ἀνατίθῃσι τὴν κρίσιν ὡς ὑποδεστέρω τοῦ σωτῆρος, καθ' ὃ νομίζει, τῷ δημιουργῷ, οὐδ' οὕτω ἀποδείξαι δύναται, σαφῶς γεγραμμένου τοῦ «Οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν «δédωκεν τῷ υἱῷ» καὶ τοῦ «Ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν «ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν». Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

20.39.363 Ὡσπερ ἐστὶν τις ζωὴ ἀδιάφορος, ἢ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν τυγχάνουσα, καθ' ἣν λέγομεν ζῆν καὶ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τὰ ἄλογα ζῶα· καὶ ἑτέρα διάφορος ἀλλὰ ἀγαθόν, περὶ ἧς φησιν ὁ Παῦλος· «Ἡ ζωὴ ἡμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ» καὶ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ», οὕτως τὸν μὲν ἐναντίον τῇ ἀδιαφόρῳ ζωῇ θάνατον ἀδιάφορον ἐρεῖς· τὸν δὲ ἐχθρὸν τῷ εἰπόντι· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ» πονηρόν τινα καὶ χαλεπὸν θάνατον, ὃν ὁ ἀποθνήσκων ἐστὶν ἐν τῷ θανάτῳ· περὶ οὗ γέγραπται· «Ἐσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος».

20.39.364 καὶ περὶ τούτου γε τοῦ θανάτου νομιστέον λέγειν τὸν ἀπόστολον ταῦτα· «Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον· ἄχρι γὰρ «νόμου ἡ ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ (ἁμαρτία γὰρ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ «ὄντος νόμου), ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως «καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως «Ἀδάμ» καὶ μετ' ὀλίγα· «Εἰ γὰρ ἐν ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος «ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν «διὰ τοῦ ἑνός Χριστοῦ Ἰησοῦ».

20.39.365 τίς γὰρ ἐστὶν ὁ διὰ τῆς ἁμαρτίας θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσελθών, ἢ ὁ ἔσχατος ἐχθρὸς Χριστοῦ καταργηθησόμενος; καὶ τίς ὁ εἰς πάντας ἀνθρώπους θάνατος διελθών, τῷ πάντας ἥμαρτηκέναι, ἢ αὐτὸς οὗτος ὃς καὶ ἐβασίλευσεν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως; Μωσῆς δέ, τουτέστιν ὁ νόμος, ἦν μέχρι τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐπιδημίας, καὶ ἐβασίλευσέν γε ἐν ἑνὸς παραπτώματι διὰ τοῦ ἑνός, ἕως οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δικαιοσύνης λαβόντες ἐν ζωῇ βασιλεύσωσι διὰ τοῦ ἑνός Χριστοῦ Ἰησοῦ.

20.39.367 τοῦτον οὖν τὸν θάνατον οὐ θεωρήσει εἰς τὸν αἰῶνα ὁ τὸν λόγον τοῦ μονογενοῦς καὶ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως τηρήσας, πεφυκότα κωλύειν θεωρεῖσθαι τὸν θάνατον.

20.39.368 οὕτω δὲ ἀκουστέον τοῦ «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς «τὸν αἰῶνα», ὡς εἰ χαρισάμενος ὁ ταῦτα λέγων φῶς τοῖς ἀκούουσιν ἔφασκεν αὐτοῖς· ἐάν τις τὸ ἐμὸν τοῦτο τηρήσῃ φῶς, σκότος οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

20.39.369 ἀδύνατον γὰρ γενέσθαι σκότος τῷ τηροῦντι τὸ φῶς· εἰ μέντοι γε ἀπολέσαι τις τοῦτο τὸ φῶς, ἔπεται τῷ ἀπολωλεκότῃ εὐθέως ἰδεῖν τὸ σκότος. οὕτω τοίνυν καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν γέγονεν ἡ ζωὴ.

20.39.370 διόπερ ἡ ἀρχὴ (τουτέστιν ἡ σοφία ἢ λέγουσα· «Ὁ θεὸς ἔκτισέν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα «αὐτοῦ») περὶ τοῦ ἐν αὐτῇ λόγου, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ ζωὴ, διδάξει καὶ φήσῃ· «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ «εἰς τὸν αἰῶνα»· ἅμα γὰρ τηρήσει τις τὸν λόγον καὶ τὴν ἀχώριστον αὐτοῦ γενομένην ἐν αὐτῷ ζωὴν, ἥτις ἅμα καὶ φῶς ἐστὶν τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαῖνον καὶ μὴ καταλαμβανόμενον ὑπ' αὐτῆς.

20.39.371 ἐάν οὖν οἰονεῖ πυνθανόμενος ὁ προφήτης λέγῃ· «Τίς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον;» ἀποκρινόμεθα μαθόντες ἀπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ ἐροῦμεν ὅτι ὁ

ἄνθρωπός ἐστιν «ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον», ὃς τηρεῖ τὸν λόγον τοῦ εἰπόντος· «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς «τὸν αἰῶνα». Ἄμα δὲ ἐν τῷ τόπῳ ζητῶ μήποτε τὸ «Εἰς τὸν αἰῶνα» ἀπὸ κοινοῦ ληπτέον, ὥστ' ἂν εἶναι τοιοῦτον τὸ ὅλον· ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ.

20.39.373 καὶ γὰρ ἔοικεν ἐπὶ τοσοῦτόν τις μὴ θεωρεῖν τὸν θάνατον, ὅσον τηρεῖ τὸν τοῦ Ἰησοῦ λόγον· ἅμα γάρ τις ἀπώλεσεν αὐτὸν καὶ θάνατον ἐθεώρησεν. Εἰ δὲ καὶ ἀνατρέχειν τις δύναται ἐπὶ τοὺς βαθυτέρους λόγους καὶ νοεῖν πῶς ὑπὸ ἀνθρώπου λέγοιτ' ἂν τὸ «Εἰς χοῦν θανάτου «κατήγαγές με», καὶ ὑπὸ Παύλου· «Τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος «τοῦ θανάτου τούτου;» θεωρήσει τίνα τρόπον ὅσον μὲν ἐτηρεῖτο ὁ λόγος, θάνατος οὐκ ἐθεωρεῖτο τῷ τηροῦντι αὐτόν· ὅτε δέ τις καμῶν ἐν τῇ προσοχῇ καὶ τηρήσει τοῦ λόγου ἢ ἀπροσεκτήσας περὶ τὸ τηρεῖν οὐκέτι αὐτὸν τετήρηκεν, τότε τὸν θάνατον ἐθεώρησεν οὐ παρ' ἄλλον ἢ παρ' ἑαυτόν.

20.39.375 καὶ νομιστέον γε τοῦτο δόγμα εἶναι καὶ νόμον αἰώνιον, αἰεὶ ἂν ἡμῖν λεχθησομένου παραλαβοῦσι τὸν λόγον τοῦ «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ ὄψεται εἰς «τὸν αἰῶνα».

20.39.376 ὥσπερ δέ, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, ἐπιπλεῖον θεωρηθὲν τὸ σκότος ἀφανίζει τὰς ὄψεις τοῦ θεωρήσαντος, οὕτως θεωρηθεὶς ὁ θάνατος ὑπὸ τοῦ τὸν λόγον μὴ τηρήσαντος θανατοῖ καὶ νεκροῖ τὴν θεωρήσαντα αὐτὸν ὄψιν καὶ ἀποτυφλοῖ, ὡς διὰ τοῦτο δεηθῆναι τοῦ ἀνοίγοντος ὀφθαλμοὺς τυφλῶν.

20.39.377 καὶ οἱμαί γε διὰ τοῦτο οἱ τυφλοί, ὧν σύμβολον ἦσαν οἱ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τυφλοί, τὰς ὄψεις ἀπολωλέκασιν, ἐπεὶ τὸν λόγον μὴ τηρήσαντες τὸν θάνατον ἐθεώρησαν. Εἶπον αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις.

20.40.378 Οἱ μὲν πολλοὶ καὶ τῶν σοφῶν πᾶν γένος ἀμαρτήματος, οὗ ἐν εἵδει ἐστὶν καὶ τὸ ἐν λόγῳ ἀμάρτημα, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ κριμάτων μοχθηρῶν οἴονται γίνεσθαι· οἱ δὲ ταῖς ἀγίαις γραφαῖς ὡς θεαῖς πεπιστευκότες διαλαμβάνουσιν περὶ τῶν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὑπ' ἀνθρώπων πραττομένων, ὡς οὐ χωρὶς δαιμονίων ἢ ὁποίωνδήποτε δυνάμεων ἀντικειμένων τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένων.

20.40.379 καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τοίνυν δαιμονίου ἐνεργείᾳ ὑπελάμβανον εἰρηκέναι τὸν Ἰησοῦν τὸ «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα».

20.40.380 καὶ τοῦτ' ἐπεπόνθεισαν μήτε τὸν λόγον τηρήσαντες μήτε τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν θεωρήσαντες· ὁ μὲν γὰρ θανάτον τίνα ἐχθρὸν τῷ λόγῳ ἐπιστάμενος, ὃν ἀποθνήσκουσιν οἱ ἀμαρτάνοντες, τοῦτον ἔφασκεν μὴ θεωρεῖσθαι εἰς τὸν αἰῶνα ὑπὸ τοῦ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρήσαντος· οἱ δὲ περὶ τοῦ κοινοτέρου θανάτου νομίσαντες εἶναι τὸ λεγόμενον παραπαίειν ὦντο τὸν λέγοντα, ἀποθανόντος Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν, μὴ ἀποθανεῖσθαι εἰς τὸν αἰῶνα πάντα τὸν τηρήσαντα αὐτοῦ τὸν λόγον. Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα.

20.41 μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; Εἰ κατὰ τὴν ἀπλουστέραν ἐκδοχὴν, ὡς καὶ αὐτοὶ ἀποδεδώκαμεν, δοκεῖ εἶναι σαφές τὸ τῆς ὑπολήψεως τῶν Ἰουδαίων, ἀποκριναμένων πρὸς τὸν τοῦ σωτῆρος λόγον περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν ὡς ἀποτεθνηκότων, οὐδὲν ἦττον οὐκ ἀπαρασήμαντον τὴν ἐξέτασιν μετὰ συγκρίσεως τῆς πρὸς ἕτερα παραπλήσια ἐατέον.

20.41.382 ἄρα γὰρ ὦντο σὺν οὐδενὶ λόγῳ τὸν σωτῆρα εἰρηκέναι τὸ «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα», καὶ διὰ τοῦτο σαφές τι πρὸς τὸν λόγον αὐτοῦ ἀπεκρίναντο; ἢ ἐνόησαν οὐ περὶ τοῦ κοινοτέρου θανάτου αὐτὸν λελαληκέναι, καὶ διαλαμβάνοντες περὶ Ἀβραάμ καὶ τῶν προφητῶν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐν τῷ χεῖρονι θανάτῳ

γεγεννημένων ποτέ, τὸν λόγον αὐτοῦ μὴ παραδεξάμενοι μηδὲ ὑπολαμβάνοντες αὐτὸν εἶναι τηλικούτον ὅποιον ἐπηγγείλατο ὁ λέγων, φασίν· «Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον «ἔχεις»; τὸ δ' ὅμοιον καὶ ἐπ' ἄλλων αὐτοῦ λόγων καὶ τῶν πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίσεων ἐπὶ πλειόνων ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐξητάσαμεν· οἷον ἐπὶ τῆς Σαμαρείτιδος, ὅτι εἰπὼν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· «〈Δός μοι〉 πιεῖν» μεθ' ἕτερα προσέθηκεν τοιαῦτα· «Εἰ ἦδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, «καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι· Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν καὶ «ἔδωκεν 〈ἅν〉 σοι ὕδωρ ζῶν.

20.41.385 καὶ λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὔτε «ἀντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ «τὸ ζῶν;» καὶ πάλιν· «Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ «μηδὲ διέρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν».

20.41.386 οὐ γὰρ πιθανὸν ἦν περὶ αἰσθητοῦ ὕδατος ἀποκρίνεσθαι αὐτῷ τὴν Σαμαρεῖτιν, καὶ ἡτηκέναι αὐτὸν σωματικὸν ὕδωρ ἐπὶ τῷ μηκέτι διψῆσαι μηδὲ διέρχεσθαι ἀντλεῖν ἀπὸ τῆς τοῦ Ἰακώβ αἰσθητῆς πηγῆς.

20.41.387 ἀλλὰ καὶ εἰπόντος τοῦ κυρίου· «Ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου «ζωῆς»· ὅτε «ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Πῶς δύναται ἡμῖν οὗτος δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;» ἀπεδείκνυμεν ὅτι οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀνόητοι ἦσαν οἱ ἀκούοντες ὥς ὑπολαμβάνειν ὅτι προκαλεῖται ὁ λέγων τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὸ προσελθεῖν καὶ ἐμφαγεῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ. Καὶ εἰκός γε, ὅτι ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῶν νῦν ἡμῖν ἐξεταζομένων ῥητῶν τὸ «Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται», μεμαθηκότες τίνα τρόπον «δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν «κόσμον εἰσῆλθεν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς «πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον», ἔβλεπον δὲ καὶ ὅτι «ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἐπὶ τοὺς ἁμαρτήσαντας «ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ», καὶ ἦν αὐτοῖς ὁ λόγος περὶ τοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν θανάτου εἰς πάντας ἀνθρώπους διεληλυθότος ἐπὶ τῷ πάντας ἥμαρτηκέναι.

20.42.389 περὶ τούτων δὲ μεμαθηκότες τὰ ἐξῆς, ἅτε μὴ παραδεξάμενοι τοὺς Ἰησοῦ λόγους, οὐκ ᾔδεισαν, καὶ ὅτι «οὐχ ὥς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα».

20.42.390 ἀλλ' οὐδὲ συλλογίζεσθαι πῶς ἐδύναντο ὅτι «εἰ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι οἱ «πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ «ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς «ἐπερίσσευσεν».

20.42.391 οὐ συνίεσαν δὲ καὶ πῶς οὐκ ἦν τὸ δῶρημα ὅμοιον τῷ δι' ἐνὸς ἁμαρτήσαντος θανάτῳ· οὐδὲ γὰρ ἐπεπαίδευντό πω ὅτι τὸ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων ἐγένετο εἰς δικαίωμα.

20.42.392 ἀλλ' οὐδὲ ἔβλεπον ὅτι «Οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς «λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν διὰ τοῦ ἐνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ». καὶ ἐνενόουν μὲν τὸν θάνατον Ἀβραὰμ καὶ τῶν προφητῶν, ἀκούοντες ὅτι καὶ Σαμουήλ, ὥς διὰ τὸν θάνατον ὑπὸ γῆν ὢν, ὑπὸ ἐγγαστριμύθου ἀνήγετο, θεοὺς οἰομένης κάτω που εἶναι τῆς γῆς καὶ λεγούσης· «Θεοὺς ἐγὼ εἶδον ἀναβαίνοντας ἀπὸ τῆς γῆς»· τὴν δὲ ζωὴν τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῶν προφητῶν οὐ κατελήφασιν, οὐδ' ὅτι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ θεὸς ἦν οὐ νεκρῶν αὐτῶν ἀλλὰ ζώντων· καὶ ὥς ὑπολαμβάνοντες [τε] νεκροὺς εἶναι τοὺς προφῆτας ὠκοδόμουν αὐτῶν τοὺς τάφους, καὶ διὰ τοῦτο ταλανιζόμενοι.

20.42.394 εἰ καὶ ἀπέθανεν οὖν Ἀβραὰμ, ἀλλ' ἔζησεν καὶ οὐκέτι τὸν θάνατον ἐθεώρει ἅφ' οὗ ἰδὼν τὴν Ἰησοῦ ἡμέραν ἡγαλλιάσατο καὶ ἐχάρη.

20.42.395 οἶμαι δὲ καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ «Ἀβραὰμ ἀπέθανεν» εἰρησθαι ὑπὸ τοῦ σωτῆρος, διδάσκοντος ὅτι Ἀβραὰμ ἔζη, τὸ «Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν «ἡγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ ἶδεν καὶ ἐχάρη». εἰ 〈δὲ〉 μὴ βούλεται τις οὕτως ἔχειν τὰ περὶ τοῦ Ἀβραάμ, λεγέτω ἡμῖν, πότερόν ποτε ὁ ἰδὼν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμέραν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀγαλλιασάμενος καὶ χαρεῖς ἔτι

θεωρεῖ τὸν θάνατον, ἢ ἰδὼν τὴν ἡμέραν τοῦ σωτῆρος καὶ ἀγαλλιασάμενος καὶ χαρεῖς, ἀξιωθείς τοιαύτης ὀψευς ὡς ἄξιος αὐτῆς, ὕστερον ἐστέρηται οὐ ἐθεώρησεν.

20.42.397 εἰ γὰρ ἐκάτερον τούτων ἄτοπὸν ἐστίν, ἰδὼν τὴν ἡμέραν Ἰησοῦ Ἀβραὰμ ἅμα τῷ ἰδεῖν ἤκουσεν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἐτήρησεν καὶ οὐκέτι θάνατον θεωρεῖ· καὶ οὐχ ὑγιῶς ἔλεγον, ὥσπερ εἶ ἐν θανάτῳ τυγχάνοντος αὐτοῦ, οἱ Ἰουδαῖοι τὸ «Ἀβραὰμ ἀπέθανεν».

20.42.398 τὸ δ' ὅμοιον ἐρεῖς καὶ περὶ τῶν προφητῶν. εἰ γὰρ ὁ θεὸς οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, καὶ ἔστιν ὥσπερ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ οὕτως καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν θεός, ζῶσιν καὶ οἱ προφηταί. καὶ γὰρ ἐτήρησαν τὸν λόγον τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὅτε λόγος κυρίου ἐγένετο πρὸς Ὡσηέ, ἢ λόγος ἐγένετο πρὸς Ἱερεμίαν, ἢ λόγος ἐγένετο [τὸ] πρὸς Ἡσαΐαν· οὐ γὰρ ἄλλος λόγος θεοῦ ἐγένετο πρὸς τινὰ τούτων, ἀλλ' ὁ ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν υἱὸς αὐτοῦ θεὸς λόγος.

20.42.399 καὶ τοῦτον, εἰ καὶ τις ἄλλος, καὶ οἱ προφηταὶ τετηρήκασιν καὶ ἐξ οὗ εἰλήφασιν τὸν λόγον θάνατον οὐκέτι ἐθεώρησαν.

20.42.400 ὁμοίως τοίνυν ψεῦδος τῷ· «Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις» τὸ «Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφηταί» εἰρημένον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων· οὔτε γὰρ ἔγνωσαν δαιμόνιον ἔχειν τὸν ἐπιτάσσοντα δαιμονίοις (οὐδεὶς γὰρ γινώσκει τὸ μὴ ὑπάρχον), οὔτε Ἀβραὰμ καὶ οἱ προφηταὶ ἐν θανάτῳ ἔτι ἦσαν, ὅτε ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι τὸ «Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ «προφηταί». Μετὰ ταῦτα ζητοῦμεν τί δήποτε, τοῦ σωτῆρος εἰρηκότος περὶ παντός τοῦ τηροῦντος αὐτοῦ τὸν λόγον ὅτι «θάνατον οὐ θεωρήσει εἰς τὸν αἰῶνα», οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὰ προεξετασθέντα, δέον αὐτοὺς καταλλήλως τῷ «θάνατον οὐ μὴ θεωρήσει εἰς τὸν αἰῶνα» εἰρηκέναι· «Καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον «οὐ μὴ θεωρήσει εἰς τὸν αἰῶνα»· οἱ δὲ οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ σωτῆρός φασιν· οὐ γὰρ εἶπεν· «ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θανάτου οὐ μὴ γεύσεται εἰς τὸν αἰῶνα», ὅπερ οὗτοι προφέρονται ὡς ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν εἰρημένον.

20.43.402 καὶ ὅρα εἰ μὴ τῷ εἶναι διαφορὰν τοῦ μὴ θεωρεῖν θάνατον καὶ τοῦ μὴ γεύεσθαι θανάτου ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἅμα εὐαγγελιστῶν εἴρηται περὶ τοῦ μὴ γεύεσθαι θανάτου τοὺς ἐγγὺς τοῦ Ἰησοῦ ἐστῶτας, ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ ἑαυτοῦ, τοῦ μὲν Ματθαίου· «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων «οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ ἑαυτοῦ» τοῦ δὲ Μάρκου· «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ἐστηκότων ὧδε οἵτινες οὐ μὴ «γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθούσαν ἐν δυνάμει» τοῦ δὲ Λουκᾶ· «Ἀληθῶς εἰσὶν τινες τῶν ὧδε «ἐστῶτων οἵτινες οὐ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν «τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ».

20.43.405 ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ σώματος διάφοροι αἰσθήσεις εἰσὶν γεῦσις καὶ ὄρασις, οὕτως κατὰ τὰς λεγομένας ὑπὸ τοῦ Σολομώντος θείας αἰσθήσεις ἄλλη μὲν τις ἂν εἴη <ή> ὁρατικὴ τῆς ψυχῆς δύναμις καὶ θεωρητικὴ, ἄλλη δὲ ἡ γευστικὴ καὶ ἀντιληπτικὴ τῆς ποιότητος τῶν νοητῶν τροφῶν.

20.43.406 καὶ ἐπεὶ ὁ κύριος, καθ' ὃ μὲν ἄρτος ἐστὶν ζῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, γευστός ἐστιν, τρόφιμος ὢν τῇ ψυχῇ, καθ' ὃ δὲ σοφία ἐστίν, ὁρατός ἐστιν, ἥς τοῦ κάλλους ἐραστῆς ὁμολογεῖ εἶναι ὁ λέγων· «Ἐραστὴς ἐγενόμην «τοῦ κάλλους αὐτῆς», καὶ προστάσσει ἡμῖν τὸ «Ἐράσθητι αὐτῆς, καὶ «τηρήσει σε», διὰ τοῦτο ἐν Ψαλμοῖς εἴρηται τὸ «Γεύσασθε καὶ ἴδετε «ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος».

20.43.407 ὥσπερ δὲ ὁ κύριος γευστός καὶ ὁρατός, οὕτως καὶ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ θάνατος γευστός ἐστι καὶ ὁρατός.

20.43.408

καὶ τὸ μὲν γευστὸν αὐτοῦ παρίστησιν τὸ «Εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων «οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου» καὶ τὰ ἐξῆς· τὸ δὲ ὁρατὸν τὸ «Ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν «αἰῶνα».

20.43.409 γεύεται δὲ θανάτου, καὶ οὐ γεύεται μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμφορεῖται ὡς τροφῆς τοῦ θανάτου ὁ προφερόμενος τὰ ἐναντία τοῖς ῥήμασιν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

20.43.410 καὶ ἐπαγγελία ἐστὶν μὴ γεύσεσθαι θανάτου τινὰ τῶν ἐστώτων ἐν τῷ δεικνυμένῳ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ νοητῷ τόπῳ· παρατήρει γὰρ ὅτι οἱ τρεῖς τὸ «Εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων» ἢ «Εἰσὶν τινες τῶν ἐσθηκώτων ὧδε», ἅμα εἰρήκασιν περὶ ὧν καὶ ἀνέγραψαν ὅτι «Οὐ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ «ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ» ἢ «Ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ» ἢ «Ἔως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει». καὶ ἐπεὶ ὡς δυνατοῦ ὄντος τοῦ τὸν ἐσθηκώτα πεσεῖν εἴρηται· «Ὁ «δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ», διὰ τοῦτο οὐ περὶ πάντων τῶν ἐσθηκώτων ἀλλὰ περὶ τινων ἀναγέγραπται τὸ «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· «εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστώτων».

20.43.412 ἐστὼς μὲν οὖν τις οὐ γεύεται θανάτου, τηρῶν τὸ ἐσθηκέναι· τὸν δὲ λόγον παραλαβὼν καὶ τηρῶν θάνατον οὐ θεωρήσει. Εἴπερ οὖν διαφορὰ τίς ἐστὶν τοῦ γεύεσθαι θανάτου καὶ τοῦ θεωρεῖν τὸν θάνατον, ὡς οὐ συνετοὶ ἀκροαταὶ οἱ Ἰουδαῖοι συγχέοντες τὸν τοῦ κυρίου λόγον, ἀντὶ τοῦ «θάνατον οὐ θεωρήσει» εἰρήκασιν· «Οὐ μὴ γεύσεται θανάτου» ἐπὶ τὴν ὑποδεεστέραν αἴσθησιν καταπεσόντες τῷ λόγῳ.

20.44.413 ζητήσεις δὲ εἰ ὥσπερ ἔστιν θεωρεῖν θάνατον καὶ γεύεσθαι θάνατον, οὕτως καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια ἤτοι ἀκούειν θανάτου ἢ ὁσφραίνεσθαι θάνατον ἢ ἄπτεσθαι θάνατον· εἰ γὰρ αἱ χεῖρες τῶν ἀποστόλων ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, μὴ τι αἱ χεῖρες τῶν ψευδαποστόλων καὶ ἐργατῶν δολίων, μετασχηματιζομένων εἰς ἀγγέλους δικαιοσύνης, ψηλαφῶσιν περὶ τοῦ λόγου τοῦ θανάτου· καὶ εἰ τὰ πρόβατα Χριστοῦ ἀκούει τῆς φωνῆς αὐτοῦ, μήποτε τὰ μὴ αὐτοῦ πρόβατα, πρὸς οὓς λέγοι ἅν· «Ὑμεῖς οὐκ «ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν», ἀκούει τῆς φωνῆς τοῦ θανάτου. ὅρα <δὲ> εἰ μὴ ὁσμή θανάτου ἐστὶν ἐν τοῖς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μώλωψιν, περὶ ὧν εἴρηται· «Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές «μου» καὶ ὁσμή θανάτου ἐν τῷ Λαζάρῳ πρὶν ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, ἥς μὴ βουλόμενοι ὁσφραίνεσθαι οἱ ἀπόστολοι ἔλεγον τῷ σωτῆρι τὸ «Κύριε, ἥδη ὄζει· τεταρταῖος γὰρ ἐστίν».

20.44.415 εἰς δὲ τὸ περὶ τῆς νοητῆς ὁσμῆς θανάτου ἢ ὁσμῆς ζωῆς παρατηρεῖν δεήσει τὸ ἀποστολικὸν οὕτως ἔχον· «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ θεῷ ἐν παντὶ τόπῳ, ἐν «τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· οἷς μὲν ὁσμή ἐκ θανάτου «εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμή ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν». εὐωδία μὲν γὰρ Χριστοῦ εἰσιν καὶ οὐδαμῶς δυσωδία ἐν παντὶ τόπῳ οἱ ἐν Χριστῷ ἄνθρωποι.

20.44.416 ἀλλ' [ἐπεὶ] ὥσπερ ἡ σωματικὴ εὐωδία τινὰ τῶν ζώων λέγεται ἀναιρεῖν, οὕτως διὰ τὴν προγενομένην κακίαν καὶ ἡ Χριστοῦ εὐωδία γένοιτο ἅν τισιν τοῖς ἐκ θανάτου εἰς θάνατον αὐτῶν, τοῖς <δὲ> ἐκ ζωῆς ἀποβαίνει εἰς ζωὴν.

20.44.417 ταῦτα παρακείμενα ἡμῖν ἔδοξεν εἶναι τῇ ἐξετάσει τοῦ γεύεσθαι θανάτου καὶ τοῦ θεωρεῖν ἢ μὴ θεωρεῖν τὸν θάνατον.

20.44.418 μετὰ ταῦτα μὴ θεωροῦντες ὅσῳ ὑπερέχει Χριστὸς τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ μηδὲ πιστεύοντες Χριστὸν εἶναι τὸν τηλικαῦτα διδάσκοντα, ἐπαποροῦσιν λέγοντες· «Μὴ σὺ μεῖζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν;» οὐχ ὁρῶσιν δὲ ὅτι οὐ μόνον <μεῖζων> τοῦ Ἀβραάμ ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὁ ἐκ τῆς παρθένου γεγεννημένος, καὶ τῶν προφητῶν πάντων ὁ προφητευόμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ τῶν ἀποθανόντων ὁ ζωοποιήσας αὐτούς, οὐχ ἑαυτὸν ποιήσας τοιοῦτον ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πατρὸς λαβὼν.

20.44.420

«Ὡσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτω «καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔδωκεν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ», οὐ δυναμένῳ ποιεῖν ἅφ' ἑαυτοῦ οὐδὲ ἓν, καὶ ζητοῦντι τὸ θέλημα οὐ τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν. καὶ τὸ «Τίνα οὖν σεαυτὸν ποιεῖς;» μὴ τεθεωρηκότων ἦν φωνὴ ὅτι οὐχ ἑαυτὸν ὁ Ἰησοῦς πεποίηκεν ὅπερ ἐστίν.

20.44.421

διόπερ καὶ πρὸς τοῦτο δοκεῖ μοι ἀποκρίνεσθαι, διδάσκων τίς αὐτὸν ἐποίησεν ὅπερ ἦν, τὸ «Ἐὰν ἐγὼ δοξάσω ἑμαυτόν, ἡ δόξα μου «οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ ὁ δοξάζων με.» Καὶ ταῦτα δέ, αὐτάρκη περιγραφὴν εἰληφότος τοῦ εἰκοστοῦ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον ἐξηγητικῶν τόμου, τὴν περιγραφὴν ἐνταῦθα εἰληφέναι, ἵνα θεοῦ ἀποκαλύπτοντος ἡμῖν τὰ ἐξῆς θεωρήσωμεν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ «Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐὰν ἐγὼ «δοξάσω ἑμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν».

28.1

ΤΩΝ Εἰς ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. Οἱ φύσεις ἀριθμῶν ἐρευνήσαντες πρῶτον μὲν τέλειον τὸν ἕξ εἰρήκασιν, τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ἰσούμενον, ἕκ τε τῆς συνθέσεως τοῦ ἀπὸ μονάδος διπλασιαζομένου, ἐνὸς καὶ δύο, ὃ ἐστὶ τρία, ἀριθμὸς πρῶτος, καὶ τοῦ ἐφ' ὃν ἔφθασεν ὁ διπλασιασμός, λέγω δὲ τοῦ δύο· γενόμενος γὰρ ὁ δύο ἐπὶ τὸν τρία πεποίηκεν τὸν ἕξ.

28.1.2

δεύτερον δὲ τέλειον φασιν εἶναι τὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ, συνιστάμενον ἕκ τε τοῦ συνθέτου τῶν ἀπὸ μονάδος διπλασιαζομένων, ἕως γένηται πρῶτος ἀριθμὸς, καὶ τοῦ ἐφ' ὃν ἔφθασεν ὁ διπλασιασμός. τέσσαρα μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ ἀπὸ μονάδος διπλασιαζόμενος ἐν τῷ ἓν δύο τέσσαρα.

28.1.3

ἐπτὰ δὲ τούτων σύνθεσις, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἀριθμὸς ὑπὸ μονάδος μόνῃς μετρούμενος· γινόμενος δὲ ὁ τέσσαρα ἐπὶ τὸν ἐπτὰ πεποίηκεν τὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ, καὶ αὐτὸν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ἴσον. Διὰ τοῦτο δ' οἶμαι ἡ ῥάδιον διαλαμβάνεται ἀπὸ τοῦ παιδευθέντος «πάσῃ σοφίᾳ [καὶ] Αἰγυπτίων» Μωσέως εἰς τὴν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου κατασκευὴν· αἱ γὰρ αὐλαῖαι εἴκοσι καὶ ὀκτώ πηχῶν τὸ μήκος εἰσιν.

28.1.5

καὶ ἐχρῆν γε τὴν εἰς δόξαν θεοῦ κατασκευαζομένην σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου μετὰ τῶν ἐξαιρέτων ἀριθμῶν ἔχειν καὶ τὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ.

28.1.6

ἐφ' ὃν, ἱερὲ ἀδελφεῖ Ἀμβρόσιε, φθάσαντες τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ἐξηγητικῶν (οὗτος γὰρ ἔσται, θεοῦ χαριζομένου, εἰκοστὸς ὄγδος εἰς τὸ εὐαγγέλιον τόμος), ἐπικαλεσάμενοι τὸν τέλειον καὶ τελειότητος χορηγὸν θεὸν διὰ τοῦ τελείου ἀρχιερέως ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵν' ἡμῶν τὸν νοῦν δῶ εὐρεῖν τὴν περὶ τῶν ἐξετασθησομένων ἀλήθειαν καὶ κατασκευὴν αὐτῶν, [καὶ] οὕτως ὁδεύσωμεν καὶ ἐπὶ τὰ ἐξῆς. Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον.

28.2.7

Ἐπεὶπερ ἐνθάδε μὲν τὸν ἐπικείμενον τῷ σπηλαίῳ λίθον οὐκ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς αἶρει ἀλλὰ λέγει· «Ἄρατε τὸν λίθον», ἐν δὲ τῇ Γενέσει, ἡνίκα «λίθος ἦν μέγας ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ φρέατος, καὶ συνήγοντο «ἐκεῖ πάντα τὰ ποίμνια, καὶ ἀπεκύλιον λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ «φρέατος, καὶ συνήγοντο καὶ ἐπότιζον τὰ πρόβατα, καὶ ἀπεκαθίστων «τὸν λίθον ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ φρέατος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ» καὶ τῷ μηδέπω τοῦτο γεγονέναι διὰ τὸ μὴ συνῆχθαι τὰ κτήνη, ὁ Ἰακώβ ἰδὼν «Ῥαχὴλ τὴν θυγατέρα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τὰ «πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, προσελθὼν αὐτὸς «ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος καὶ ἐπότισεν «τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ», βουλόμεθα ἀμφοτέρους τοὺς λίθους ἀλλήλοις συνεξετάσαι, ἵνα τὸ εὐλογον κατανοήσωμεν τοῦ ἐνθάδε μὲν μὴ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν ἠρκέναι τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ σπηλαίου, ἀλλ' εἰρηκέναι· «Ἄρατε τὸν λίθον», ἐν δὲ τῇ Γενέσει αὐτὸν τὸν Ἰακώβ ἀποκεκυλικέναι τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος.

28.2.8

καὶ πρόσχες εἰ δυνάμεθα λέγειν ὅτι τοῦ μὲν ἐπὶ τῷ σπηλαίῳ λίθου, ἐπεὶ τὸ σπήλαιον μνημεῖον ἦν, οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν ἄψασθαι τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ προστάξαι μόνον τοῖς ἐπιτηδεύουσιν πρὸς τὸ ἔργον ἄραι τὸν λίθον, τοῦ δὲ ἐπικειμένου τῷ στόματι τοῦ φρέατος καὶ ἐμποδίζοντος τοῦ πίνειν

τὰ πρόβατα, ἀφ' ὧν ἔμελλεν γενέσθαι τὰ ἐπίσημα καὶ ἡ μερὶς τοῦ Ἰακώβ, αὐτὸν ἔδει λαβέσθαι τὸν Ἰακώβ, καὶ προσελθόντα τῷ λίθῳ ἀποκυλίσαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος, ἵνα ποτισθῇ τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

28.2.9 καὶ ἔδει γε ἐπὶ μὲν τοῦ φρέατος αὐτὸν προσελθεῖν τὸν Ἰακώβ, ἔξω δὲ τοῦ σπηλαίου στῆναι τὸν Ἰησοῦν.

28.2.10 εἰ δὲ δύνασαι, ἐπίστησον τί δήποτε ἐπὶ μὲν τοῦ σπηλαίου οὐ κεκύλισται ὁ ἐπικείμενος αὐτῷ λίθος ἀλλὰ αἴρεται, ἐπὶ δὲ τοῦ φρέατος οὐ παντελῶς αἴρεται ἀλλὰ μόνον ἀποκυλίσσεται· ἐχρῆν πάντῃ μὲν ἀρθῆναι τὸν ἐπὶ τοῦ μνημείου λίθον καὶ μὴ πάλιν κυλισθῆναι· τὸν δὲ ἐπὶ τοῦ φρέατος ἀποκυλισθῆναι μόνον.

28.2.11 προεῖρηται γάρ, ὅτι ἀπε * * * * * δόξαν θεοῦ, νοήσαντες τὸ μέγεθος τῆς εἰς δικαιοσύνην λογιζομένης πίστεως πιστεύσωμεν.

28.2.13 εἰ δέ τις οὐδέπω εἶδεν τὴν δόξαν θεοῦ τῶν οἰομένων πεπιστευκέναι, μανθανέτω ὅτι ἐλέγχεται δι' ὧν οὐδέπω εἶδεν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ μὴ πεπιστευκῶς· ἀψευδὴς γάρ ὁ μὴ Μάρθα μόνῃ ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ λέγων τὸ «Ἐὰν πιστεύσης, ὅψῃ τὴν δόξαν «τοῦ θεοῦ». Ἦραν οὖν τὸν λίθον .

28.3.14 Ἡ βραδυτῆς τοῦ ἀρθῆναι τὸν ἐπικείμενον τῷ σπηλαίῳ λίθον ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ τετελευτηκότος γεγένηται· οἶονεὶ γὰρ ἐνεπόδισεν οἷς προσέταξεν ὁ Ἰησοῦς εἰπών· «Ἄρατε τὸν λίθον» φήσασα· «Ἦδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστιν».

28.3.15 καὶ εἰ μὴ κεκόλουστό γε ἡ τῆς Μάρθας ἀπιστία εἰπόντος αὐτῇ τοῦ Ἰησοῦ· «Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσης, ὅψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;» οὐκ ἂν οἱ ἀκούσαντες· «Ἄρατε «τὸν λίθον» ἦραν τὸν λίθον.

28.3.16 φέρε γὰρ καθ' ὑπόθεσιν εἰπόντος τοῦ Ἰησοῦ· «Ἄρατε τὸν λίθον» μὴ ἀποκεκρίσθαι τὴν ἀδελφὴν τοῦ τετελευτηκότος μηδὲ εἰρηκέναι· «Ἦδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστιν»· τί οὖν ἠκολούθησεν ἂν τούτῳ γεγράφθαι ἢ τοῦτο· «Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον· «ἦραν οὖν τὸν λίθον»; νυνὶ δὲ μεταξὺ τοῦ «Ἄρατε τὸν λίθον» καὶ τοῦ «Ἦραν οὖν τὸν λίθον» τὰ εἰρημένα ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ τετελευτηκότος ἐνεπόδισεν τῷ ἀρθῆναι τὸν λίθον.

28.3.17 καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν κἂν βράδιον ἦρθη, εἰ μὴ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν ἐκείνης ἀπιστίαν εἰρήκει τὸ «Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσης, ὅψῃ τὴν δόξαν «τοῦ θεοῦ;» καλὸν οὖν τὸ μηδὲν γενέσθαι μεταξὺ τῆς Ἰησοῦ προστάξεως καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν προστασσομένων, περὶ ὧν Ἰησοῦς ἐκέλευσεν, ἔργου.

28.3.18 καὶ οἷμά γε ἀρμόσειν τῷ τοιοῦτῳ τὸ εἰπεῖν ὅτι μιμητῆς γέγονεν Χριστοῦ.

28.3.19 ὥς γὰρ τούτῳ εἶπεν ὁ θεὸς καὶ «ἐγενήθησαν, ἐνε«τείλατο καὶ ἐκτίσθησαν», οὕτως τῷ πιστῷ εἶπεν μὲν Χριστός, πεποίηκεν δὲ οὗτος· καὶ ἐνετείλατο ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, οὗτος δὲ τὴν ἐντολὴν πεπλήρωκεν, μηδὲν ὑπερθέμενος μηδὲ ζημιώσας ἑαυτὸν παρακοῇ τοῦ μεταξὺ τῆς προστάξεως καὶ τοῦ ἔργου χρόνου· νομιστέον γὰρ τῷ ὕστερον ποιοῦντι τὸ προστεταγμένον παρακοῆς χρόνον εἶναι περὶ τῆς ἐντολῆς τὸν τῆς ἀναβολῆς.

28.3.20 διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ εὐαγγελίου προσταχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς πορευθῆναι εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ ἐργάσασθαι, μὴ παραχρῆμα ποιήσας ἀλλ' ὅτε ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν, οὐκ ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ἐν τῷ πρὸ τῆς μεταμελείας χρόνῳ.

28.3.21 διόπερ μνημονευτέον τοῦ «Μὴ ἀνάμενε ἐπὶ «στρέψαι πρὸς κύριον, μηδὲ ὑπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας» καὶ τοῦ «Μὴ εἴπῃς· Ἐπανελθὼν ἐπάνηκε καὶ αὖριον δώσω, δυνατοῦ σου «ὄντος εὖ ποιεῖν».

28.3.22

χρή τοίνυν κατηγορίαν νομίζειν εἶναι τῆς Μάρθας βραδύτερον γεγραμμένον τὸ «Ἦσαν οὖν τὸν λίθον», δέον ἐξῆς αὐτὸ εἰρησθαι τῷ «Λέγει ὁ Ἰησοῦς Ἄρατε τὸν λίθον». Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν τὰ γεγραμμένα .

28.4.23 Περὶ τῶν ὀφθαλμῶν Ἰησοῦ καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τινὰς ἐπιμελῶς τηρητέον καὶ ἐξεταστέον· οἷον ἐν μὲν τῷ κατὰ Λουκᾶν, ὅτε ἔμελλεν λέγειν τοὺς μακαρισμοὺς καὶ τὴν ἐξῆς αὐτοῖς διδασκαλίαν· «Ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ «ἔλεγεν» νυνὶ δὲ «Ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἄνω καὶ εἶπεν». διδασκόμεθα γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ προτέρου ὅτι μὴ κάτω εἰσὶν οἱ τοῦ Ἰησοῦ μαθηταί· διόπερ ἐπαίρονται οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ διδασκάλου εἰς αὐτούς, οἷς ἄξιον ἦν ἐπᾶραι αὐτὸν τοὺς ἑαυτοῦ ὀφθαλμοὺς· διὰ δὲ τοῦ νῦν ἐξεταζομένου ὅτι μετέθηκεν ἑαυτοῦ τὸ διανοητικὸν ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς κάτω ὁμιλίας καὶ ἀνήγαγεν καὶ ὑψωσεν προσάγων αὐτὸ τῇ πρὸς τὸν ὑπεράνω πάντων πατέρα εὐχῇ.

28.4.25 ἀλλὰ καὶ εἴπερ μιμητὴς Χριστοῦ ἐστὶ Παῦλος καὶ οἱ παραπλήσιοι αὐτῷ, ἀνάγκη τὸν κατὰ ζῆλον καὶ μίμησιν τῆς Χριστοῦ εὐχῆς εὐξόμενον, ἄραντα τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς ἄνω καὶ ἀναβιβάσαντα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν τῇδε πραγμάτων καὶ μνήμης καὶ ἐννοιῶν καὶ λογισμῶν, οὕτως εἰπεῖν τῷ θεῷ τοὺς λόγους τῆς εὐχῆς τοὺς περὶ μεγάλων καὶ ἐπουρανίων μεγάλους καὶ ἐπουρανίους.

28.4.26 εἰ δέ τις πρὸς ταῦτα ἀνθυποίσει τὸν μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι θελήσαντα τελώνην καὶ τύψαντα ἑαυτοῦ τὸ στήθος καὶ εἰπόντα· «Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ», λεκτέον πρὸς αὐτὸν ὅτι ὥσπερ οὐ πᾶσιν οὐδὲ αἰεὶ παραληπτέον τὴν κατὰ θεὸν λύπην μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργαζομένην, ἀλλ' ἢ μόνῳ καὶ παντὶ τῷ ἄξια τοιαύτης λύπης ποιήσαντι καὶ μεταγινώσκοντι ἐπ' αὐτοῖς, καὶ παραληπτέον γε αὐτὴν σὺν μέτρῳ καὶ μὴ περισσῇ, ἵνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, οὕτως μήποτε οὐ παντὶ καθήκει μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι θέλειν, ὥς οὐδὲ ἐστάναι μακρόθεν.

28.4.27 ἕκαστος δὲ ἑαυτὸν περὶ τῶν τοιούτων κρινέτω, καὶ «δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως» οὐ μόνον «ἐκ τοῦ ἄρτου «ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω», ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπαράτω καὶ αἰρέτω αὐτοὺς ἄνω κατὰ τὴν εὐχὴν, ὑποτάσσων ἑαυτὸν θεῷ καὶ ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐκείνῳ λεγέτω.

28.4.28 καὶ εἰ νομίζομεν τῷ ὁπωσποτοῦν βιοῦντι καθήκειν ὁμοίως τῷ τελώνῃ μηδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι θέλειν, ὥρα λέγειν ὁμοίως τῷ μὴ ἐπᾶραι θέλειν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπὸ μακρόθεν τοῦ ἱεροῦ ἐστάναι δεῖν.

28.4.29 ἱερὸν δὲ ποῖον ἂν εἴη ἢ <ή> ἐκκλησία τοῦ ζώντος θεοῦ; ἥτις καὶ οἶκος θεοῦ παρὰ τῷ Παύλῳ ὀνομάζεται λέγοντι· «Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῆς πῶς «δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζώντος, «στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας».

28.4.30 ὥσπερ <οὖν> οὐ παντὶ καθήκει μὴ χρῆσθαι τῷ ἄρτῳ καὶ μὴ πίνειν ἐκ τοῦ ποτηρίου καὶ [μὴ] πόρρω εἶναι τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας· οὕτως οὐ παντὶ καθήκει τὸ μὴ θέλειν ἐπᾶραι τοὺς ὀφθαλμοὺς.

28.4.31 ἁμαρτάνει δὲ εἴ τις καθήκοντος αὐτῷ ἐπαίρειν τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ ἐπαίρει, καὶ εἴ τις καθήκοντος μὴ ἐπαίρειν ἐπαίρει.

28.4.32 ὁ μὲν οὖν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τελώνης οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι, καθηκόντως ποιῶν· ἐπάραι δ' ἂν αὐτοὺς εὐλόγως ὁ παρὼν τῷ Ἰησοῦ μαθητῆς, πρὸς ὃν καὶ ἐντολὴ δίδοται ἢ λέγουσα· «Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς «ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμὸν «ἤδη».

28.4.33 καὶ ὁ προφήτης δέ φησιν· «Ἐπάρατε εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν»· ἀλλὰ καὶ ἐν ἑκατοστῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ, ὄντι ᾧδῇ τῶν ἀναβαθμῶν τετάρτῃ, ὥς καθηκόντως ἐπάρας τοὺς

ὀφθαλμούς πρὸς θεόν φησιν ὁ προφήτης· «Πρὸς σέ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς «μου, τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ. ἰδοὺ ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων «εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας «τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεόν «ἡμῶν ἕως οὗ οἰκτερήσῃ ἡμᾶς». Εἰ δὲ καὶ σαφέστερον χρή παραστῆσαι τίνι μὲν ἤδη καθήκει μιμεῖσθαι τὸν Ἰησοῦν, ἄραντι τοὺς ὀφθαλμούς ἄνω, ἐν τῷ καὶ αὐτὸν ἐπαίρειν ἑαυτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τίνι τοῦτο μὲν οὐ καθήκει, ὁμοίως δὲ τῷ τελῶνῃ οὐ μόνον μακρόθεν ἐστάναι τοῦ ἱεροῦ ἀλλὰ καὶ μὴ θέλιν ἐπᾶραι τοὺς ὀφθαλμούς, παραθησόμεθα ἐκ τοῦ Δανιήλ τὰ περὶ τῶν ἐρασθέντων τῆς Σουσάννας ἀνόμων πρεσβυτέρων οὕτως ἔχοντα· «Καὶ διέστρεψαν τὸν ἑαυτῶν νοῦν καὶ ἐξέκλι«ναν τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν μηδὲ «μνημονεύειν κριμάτων δικαίων», καὶ τὰ περὶ τῆς Σουσάννας τοῦτον εἰρημένα τὸν τρόπον· «Ἡ δὲ κλαίουσα ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν, «ὅτι ἦν ἡ καρδιά αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ κυρίῳ».

- 28.5.34 παρατήρει γὰρ ἐν τούτοις ὅτι οἱ μὲν διαστρέψαντες τὸν ἑαυτῶν νοῦν ἐξέκλιναν τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τὸν οὐρανόν, ἡ δὲ πεποιθυῖα ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἀκολούθως τῷ πεποιθέναι ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν.
- 28.5.35 ἔπρεπεν τοίνυν τῇ μὲν ἐπὶ τῇ περὶ τῆς σωφροσύνης παρρησίᾳ μελλούσῃ εὐχεσθαι ἀναβλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ αἶρειν τοὺς ὀφθαλμούς ἄνω· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις (εἰ καθ' ὑπόθεσιν μετὰ τὸ διαστρέψαι τὸν ἑαυτῶν νοῦν καὶ ἐκκλίνειν τοὺς ὀφθαλμούς ἑαυτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν μηδὲ μνημονεύειν κριμάτων δικαίων, μετενόουν, πείραν μὲν προσαγαγόντες τῇ γυναικὶ μὴ τυχόντες δὲ τοῦ ἐπιθυμουμένου, καὶ μετὰ τοῦτο εὐχοντο), καὶ μὴ θέλιν τοὺς ὀφθαλμούς ἐπᾶραι ἢ καὶ πόρρωθεν ὁμοίως τῷ τελῶνῃ ἐστηκέναι καὶ τύπτειν ἑαυτῶν τὰ στήθη καὶ λέγειν· «Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ «ἁμαρτωλῷ».
- 28.5.36 τοῦ δὲ αἶροντος τοὺς ὀφθαλμούς ἄνω καὶ ἐπαίροντος αὐτοὺς καθηκόντως εἰς οὐρανόν <ἄν> εἶη † καθήκον καὶ τὸ ἐπαίρειν ὁσίους χεῖρας, μάλιστα ὅτε χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ ἀναπέμπει τὴν εὐχήν.
- 28.5.37 οὕτω γὰρ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αἰρομένων ἄνω διὰ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς θεωρίας, καὶ τῶν χειρῶν ἐπαιρομένων ἐν πράξεσιν ἐπαιρούσαις καὶ ὑψούσαις τὴν ψυχὴν, ὡς ἐπῆρεν Μωσῆς τὰς χεῖρας, ὥστ' ἂν εἰπεῖν· «Ἐπαρσὶς τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή»· Ἀμαληκίται μὲν καὶ πάντες οἱ ἀόρατοι ἐχθροὶ ἡττηθήσονται, οἱ ἐν ἡμῖν δὲ Ἰσραηλῖται λογισμοὶ νικήσουσιν.
- 28.5.38 τοσαῦτα καὶ εἰς τὸ «Ὁ Ἀησοῦς «ἦρεν τοὺς ὀφθαλμούς ἄνω καὶ εἶπεν» κατὰ τοῦτο φανέντα ἡμῖν ἀκόλουθα. Πάτε ρ , εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μοι υ · ἐγὼ ἤδην ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις ς · ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστώτα εἶπον ν , ἵνα πιστεῦσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλα ς .
- 28.6.39 Εἴπερ τοῖς ἀξίοις τῶν ἐν σαρκὶ ζώντων καὶ μὴ κατὰ σάρκα στρατευομένων εὐχομένοις τοιαύτη τις λέγεται ὑπὸ θεοῦ περὶ τῆς εὐχῆς αὐτῶν ἐπαγγελία· «Καὶ ἔτι λαλοῦντός σου ἐρῶ Ἰδοὺ πάρεμι»· τί χρή νομίζειν ἐπὶ τοῦ σωτῆρος καὶ κυρίου ἢ «Πρὶν λαλῆσαί σε ἐρῶ Ἰδοὺ πάρεμι»; ἅμα γὰρ «ἦρεν τοὺς ὀφθαλμούς ἄνω καὶ «εἶπεν».
- 28.6.40 τί δὲ εἶπεν; εἰ οἷόν τέ ἐστίν ὡς ἐν τοιούτοις στοχάσασθαι ἀκολούθως τῷ «Πρὶν λαλῆσαί σε ἐρῶ Ἰδοὺ πάρεμι», ἂν εἶη πλεῖον [ἦ] <τὸ> πρὸς τὸν σωτῆρα λεγόμενον παρὰ τὸ ἐν τῇ πρὸς τοὺς δικαίους ἐπαγγελίᾳ γεγραμμένον· «Ἐτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ Ἰδοὺ πάρεμι». τί οὖν εἶπεν; προέθετο μὲν εἰπεῖν εὐχήν· προλαβόντος δὲ τὴν εὐχήν αὐτοῦ τοῦ εἰπόντος ἂν αὐτῷ· «Πρὶν λαλῆσαί σε ἐρῶ Ἰδοὺ πάρεμι» ἀντὶ τῆς κατὰ πρόθεσιν ἂν λεχθείσης εὐχῆς λέγει τὴν ἐπὶ τῷ προλαβόντι τὴν εὐχήν εὐχαριστίαν· καὶ ὡς ἐπακουσθεῖς ἐφ' οἷς ἐνενόησεν μὲν, οὐ προήνεγκεν δὲ ἐν τῷ εὐχεσθαι, φησί· «Πάτερ, «εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου».
- 28.6.42 ἔμελλεν οὖν εὐχεσθαι περὶ τῆς Λαζάρου ἀναστάσεως, καὶ προλαβὼν αὐτοῦ τὴν εὐχήν ὁ μόνος ἀγαθὸς θεὸς καὶ πατὴρ ἤκουσεν τῶν μελλόντων λέγεσθαι ἐν τῇ εὐχῇ, ἐφ' οἷς ἐν ἐπηκώ τοῦ

- περιεστηκότος αὐτὸν ὄχλου ἀναπέμπει ἀντὶ εὐχῆς εὐχαριστίαν ὁ σωτὴρ, δύο ἅμα ποιῶν, καὶ εὐχαριστῶν ἐφ' οἷς ἔτυχεν περὶ τοῦ Λαζάρου, καὶ πιστοποιῶν τὸν περιεστηκότα αὐτὸν ὄχλον· ἐβούλετο γὰρ αὐτοὺς παραδέξασθαι ὡς ἄρα ἀπὸ θεοῦ ἀπεσταλμένος τῷ βίῳ ἐπιδεδήμηκεν.
- 28.6.43 Ἔγνω δὲ ἐπακουσθεῖς, ἐπεὶ περ πνεύματι εἶδεν ὅτι ἀπεκατέστη ἡ τοῦ Λαζάρου ψυχὴ ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀναπεμφθεῖσα ἀπὸ τοῦ χωρίου τῶν ψυχῶν.
- 28.6.44 οὐ γὰρ νομιστέον ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Λαζάρου παρῆν τῷ σώματι μετὰ τὴν ἔξοδον, καὶ ὡς παρούσα ταχέως ἤκουσεν κράξαντος Ἰησοῦ καὶ εἰπόντος· «Λάζαρε, «δεῦρο ἕξω». ἡ εἶπερ τις τοῦτο περὶ τῆς Λαζάρου ψυχῆς ὑπολαμβάνει καὶ προσίεται τὸ περὶ τῆς ἀπαλλαγείσης ψυχῆς σώματος ἄτοπον, ὡς παρακαθεζομένης τῷ νεκρῷ, λεγέτω πῶς ἠκούσθη ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ πατρός, μένοντος ἔτι νεκροῦ τοῦ Λαζάρου σώματος, καὶ τῆς ψυχῆς κεχωρισμένης μὲν, ὡς οἰηθεῖ ἄν τις τῶν τοῦτο λεγόντων, παρακαθεζομένης δὲ τῷ σώματι.
- 28.6.45 ἵνα γὰρ τοῦτο συγχωρηθῇ, οὐκ ἂν ἠκούσθαι εἴποιμεν τὸν Ἰησοῦν μέλλοντα ἀκούεσθαι ὅτε ἡ ψυχὴ ἐνοικίζετο τῷ σώματι· τὸ παραπλήσιον δ' οἶμαι γεγονέναι καὶ ὅτε τὴν τοῦ ἀρχισυναγώγου ἀνέστησεν θυγατέρα, περὶ τούτου εὐξάμενος· ἤτησεν γὰρ ἐπανελθεῖν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνοικισθῆναι πάλιν τῷ σώματι.
- 28.6.46 εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐκκομιζομένου υἱοῦ τῆς χήρας τὸ ὁμοίον ἐστίν ἢ μή, καὶ αὐτὸς ζητήσεις, ἵν' εὕρῃς τὸ ἀκόλουθον τοῖς κατὰ τοὺς τόπους ὅλους· ἡμῖν γὰρ οὐ καθήκει τηλικαύτας ποιεῖσθαι παρεκβάσεις.
- 28.6.47 τάχα δὲ καὶ εἶδεν ὁ τηλικούτος Ἰησοῦς καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τοῦ Λαζάρου, ἥτοι ἀγομένην ὑπὸ τῶν τεταγμένων ἐπὶ τούτοις ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρικοῦ βουλήματος ἐπακούσαντος τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἰσιούσαν διὰ τοῦ τόπου, ὅθεν ἦρθη ὁ λίθος, εἶπεν· «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου». ἀλλ' ἐπεὶ πρὸ τούτου καὶ περὶ ἄλλων μυρίων ἤτησεν καὶ ἔτυχεν, διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ τῷ Λαζάρῳ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς προτέροις εὐχαριστεῖ, φάσκων ἐπὶ μὲν τῷ Λαζάρῳ· «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι «ἤκουσάς μου»· ἐπὶ δὲ τοῖς προτέροις· «Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε «μου ἀκούεις», καὶ τοῦτο πᾶν, φησὶν, εἶπον «διὰ τὸν περιεστῶτα «ὄχλον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας».
- 28.6.48 ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸ ῥητὸν καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου ἀποδεδώκαμεν. Ἡ δὲ κατὰ τὸν τόπον ἀναγωγὴ ἐκ τῶν προαποδοδομένων οὐ δυσχερὴς· ἤτησεν γὰρ τὸν μετὰ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἡμαρτηκότα καὶ νεκρὸν γενόμενον τῷ θεῷ δυνάμει θείᾳ παλινδρομῆσαι ἐπὶ τὴν ζωὴν, καὶ ἔτυχεν, καὶ εἶδεν ἐν τῷ τοιοῦτῳ ζωτικῷ κινήματα, ἐφ' οἷς εὐχαριστεῖ τῷ πατρί.
- 28.6.50 περιέστηκεν δὲ ὄχλος τὸν τοιοῦτον νεκρὸν μηδέπω πιστευόντων ὅτι Ἰησοῦν ἀπέστειλεν ὁ θεὸς καὶ ὅτι ὁ λόγος οὗτος θεόθεν ἀνθρώποις ἐπιδεδήμηκεν. καὶ περιεστὼς γε οὗτος <ὁ> ὄχλος ἐθαύμασεν ὅτι δυσώδης ἀπὸ τῶν πρὸς θάνατον ἀμαρτημάτων τις γεγεννημένος καὶ ἀποθανὼν τῇ ἀρετῇ ἐπαλινδρόμησεν ἐπ' αὐτήν· καὶ θαυμάσας πιστεύσαι ἄν ποτε τῷ ζωοποιήσαντι αὐτὸν λόγῳ, ὡς θεόθεν ἀνθρώποις ἐπιδημήσαντι. Καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε· ν· Λάζαρε, δεῦρο ἕξω.
- 28.7 ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ συνεδέδετο· λέγει ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς· Λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν· Ὁ Ἰησοῦς ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ ἔτι μέλλων εὔχεσθαι ἐπηκούσθη, καὶ ἀντὶ εὐχῆς εὐχαρίστησεν, κατανοήσας τὴν Λαζάρου ψυχὴν εἰσελθοῦσαν εἰς τὸ σῶμα καὶ δεομένην τῆς ἀπὸ προστάξεως Ἰησοῦ γεννησομένης αὐτῷ εὐτονίας πρὸς τὸ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ μνημείου.
- 28.7.52 διὸ μετὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα εὐχαριστίαν μεγάλῃ ἐχρήσατο φωνῇ, δύναμιν ἐντιθείσῃ τῷ Λαζάρῳ, μεγάλης χρήζοντι ὡς οὐδέπω γενομένῳ ὀξηκώ τῆς προκαλουμένης αὐτὸν ἔξω τοῦ μνημείου κραυγῆς.

- 28.7.53 καὶ τοῦτο δὲ νομιστέον ἄξιον εἶναι τοῦ Ἰησοῦ ἔργον, τὸ μὴ μόνον εὐξασθαι ἵνα ζήσῃ ὁ νεκρός, ἀλλὰ καὶ ἐμβοῇσαι αὐτῷ καὶ καλέσαι τὸν ἔνδον τοῦ σπηλαίου καὶ τοῦ μνημείου ἐπὶ τὰ ἔξω αὐτοῦ.
- 28.7.54 χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι εἰσὶν τινες καὶ νῦν Λάζαροι, μετὰ τὴν φιλίαν Ἰησοῦ ἀσθενήσαντες καὶ ἀποθανόντες καὶ ἐν μνημείῳ καὶ νεκρῶν χώρα μείναντες μετὰ νεκρῶν νεκροί, καὶ μετὰ τοῦτο τῇ εὐχῇ τοῦ Ἰησοῦ ζωοποιηθέντες καὶ ἀπὸ τοῦ μνημείου ἐπὶ τὰ ἔξω αὐτοῦ ὑπὸ Ἰησοῦ τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ φωνῇ καλούμενοι· ὃ ὁ πειθόμενος ἐξέρχεται, τοὺς ἀξίους τῆς νεκρότητος δεσμοὺς ἐκ τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων περικείμενος καὶ τὴν ὄψιν περιδεδεμένος ἔτι, καὶ μήτε βλέπων μήτε πορευθῆναι δυνάμενος μήτε τι ἐνεργῆσαι διὰ τοὺς τῆς νεκρότητος δεσμούς, ἕως Ἰησοὺς κελεύσῃ τοῖς λῦσαι αὐτὸν δυνάμενοις καὶ ἀφιέναι αὐτὸν ἀπιέναι. καὶ πειράσθω γε πᾶς ὁ δυνάμενος λέγειν· «Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος «χριστοῦ;» τοιοῦτος γενέσθαι, ἵνα [μὲν] αὐτῷ Χριστὸς φωνῇ μεγάλη εἴπῃ κραυγᾶσας τῷ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν † κηρήσαντι μὲν, οὐκ ὀξέως δέ, καὶ διὰ τοῦτο δεομένῳ τῆς Ἰησοῦ κραυγῆς τὸ «Λάζαρε, δεῦρο «ἔξω».
- 28.7.55 καὶ νόμισον εἶναι ἐν ἄδου μετὰ τῶν σκιῶν καὶ τῶν νεκρῶν καὶ ἐν χώρᾳ νεκρῶν ἢ μνημείοις τὸν μετὰ τὸ λαβεῖν ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ φωτισθέντα, γευσάμενόν τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μέτοχον γενόμενον πνεύματος ἁγίου καὶ καλὸν γευσάμενον θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, ἀποστατήσαντα τοῦ χριστοῦ καὶ ἐπὶ τὸν ἐθνικὸν παλινδρομήσαντα βίον.
- 28.7.56 ἐπὰν οὖν περὶ τοῦ τοιούτου ἐλθὼν αὐτοῦ εἰς τὸ μνημεῖον καὶ ἔξω αὐτοῦ στὰς ὁ Ἰησοὺς εὕξεται καὶ ἐπακουσθῇ, αἰτήσας ἐγγενέσθαι δύνάμιν τῇ φωνῇ καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ, φωνῇ μεγάλῃ κραυγάζει, ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ τῶν ἐθνικῶν βίου καὶ τοῦ μνημείου αὐτῶν καὶ τοῦ σπηλαίου καλῶν γενόμενον οὕτω φίλον.
- 28.7.57 ὅτε ἔστιν ἰδεῖν τὸν ἀκολουθοῦντα τῷ Ἰησοῦ τίνα τρόπον ὁ τοιοῦτος ἐξέρχεται μὲν διὰ τὴν Ἰησοῦ φωνήν, ἔτι δὲ σειραῖς τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων δεδεμένος καὶ ἐσφιγμένος, διὰ μὲν τὴν μετάνοιαν καὶ τὸ ἀκηκοέναι τῆς Ἰησοῦ φωνῆς ζῶν, διὰ δὲ τὸ μηδέπω ἀπολελυθῆναι τῶν τῆς ἁμαρτίας δεσμῶν μηδὲ ἤδη δύνασθαι ἐλευθέρους ἐπιβαίνειν τοῖς ποσίν, ἀλλὰ μηδὲ ἐνεργεῖν ἀπολελυμένως τὰ διαφέροντα, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας δεσμοῖς νεκρῶν κειρίαις.
- 28.7.58 καὶ ὁ τοιοῦτός γε διὰ τὴν ἐγγενομένην αὐτῷ νεκρότητα πρὸς τοῖς ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν δεσμοῖς καὶ τὴν ὄψιν τῇ ἀγνοίᾳ κεκάλυπται καὶ περιδέδεται. εἴτ' ἐπεὶ † μὴ μόνον ζῆσαι αὐτὸν βεβούληται ὁ Ἰησοὺς καὶ ἐν τῷ μνημείῳ μένειν, ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ μνημείου οὗτος ἐλθὼν δέδεται, καθὼς προεῖρηται, τῆς ζωῆς· καὶ τῷ ἐξεληλυθέναι ἀπὸ τοῦ μνημείου μὴ δύνασθαι, ὅσον δέδεται, λέγει τοῖς δυνάμενοις ὑπηρετήσασθαι αὐτῷ ὁ Ἰησοὺς· «Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν» νομίζω ὅτι μὴ συγκαταθέμενος μὲν τῷ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς μετὰ τὸ ἡμαρτηκέναι λόγῳ· ἔτι δὲ ἀτονῶν κατ' αὐτὸν βιοῦν, τῷ κατέχεσθαι αὐτοῦ τὰς τῆς ψυχῆς πορευτικὰς καὶ δραστικὰς καὶ θεωρητικὰς δυνάμεις, ὁ τοιοῦτος ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ μνημείου· καὶ ἔτι ἐστὶν δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιδέδεται.
- 28.7.60 ἀλλ' ἐπὰν εἰπόντος Ἰησοῦ τοῖς λῦσαι αὐτὸν δυνάμενοις, διὰ τὴν πρόσταξιν ὡς δεσπότη τοῦ χριστοῦ, τὸ «Λύσατε αὐτὸν καὶ «ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν» λυθῇ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας, καὶ ἀποθητῇ τὸ ἐπικείμενον αὐτοῦ τῇ ὄψει κάλυμμα ἀφαιρεθὲν, πορεύεται τοιαύτην πορείαν, ὥστε φθάσαι αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἕνα καὶ αὐτὸν γενέσθαι τῶν συνανακειμένων τῷ Ἰησοῦ. Μετὰ τοῦτο διὰ τὸ «Ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος «τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις» λεκτέον ὅτι διαφορὰ ἐστὶ καὶ τῶν δεδεμένων τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας, <καὶ οὐ> ταύτόν ἐστιν τὴν ἀρχὴν τοῦ δεδέσθαι ἐκ τοῦ νενεκρῶσθαι εἰληφέναι, ὥστε καὶ τοὺς δεσμοὺς ἐπιφέρεισθαι τὸ

ὄνομα τῆς νεκρότητος (νῦν γὰρ αἱ κειράι νεκρῶν εἰσιν δεσμοί), τῷ <τὸ> δεδέσθαι κρίσει κυρίου γενέσθαι, τοῦ εἰσελθόντος θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους καὶ ἰδόντος τὸν μὴ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ περὶ αὐτοῦ εἰπόντος· «Δήσαντες «αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ«τερον».

28.8.62 ἔστιν δέ τι ἐν τῷ τόπῳ δεόμενον διακρίσεως, ἐν τῷ «Καὶ «ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο» καὶ ἐν τῷ κάλυμμα ἐπικεῖσθαι τῷ προσώπῳ Μωσέως, ἡνίκα ἐλάλει τῷ λαῷ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικείμενον τῇ ὄψει τοῦ Λαζάρου σουδάριον ἐκάλυπτεν αὐτοῦ νενεκρωμένας τὰς ὁράσεις· τὸ δὲ Μωσέως κάλυμμα κατ' οἰκονομίαν ἦν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ περικείμενον διὰ τοὺς μὴ χωροῦντας ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἐνορᾶν τῇ δόξῃ αὐτοῦ.

28.8.63 ζητήσεις δὲ περὶ τοῦ <μὴ> ἐνδεδυμένου ἔνδυμα γάμου, περὶ οὗ εἴρηται· «Δήσαντες αὐτὸν ποδῶν καὶ χειρῶν, «ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον» πότερον εἰσαεῖ μένει δεδεμένος καὶ ἐν τῷ ἐξωτέρῳ σκότῳ (οὐ γὰρ πρόσκειται τὸ «Εἰς τὸν αἰῶνα» ἢ «Εἰς τοὺς αἰῶνας»), ἢ λυθήσεταιί ποτε.

28.8.64 οὐ γὰρ ἐμφαίνεται ἐκ τῆς περὶ αὐτοῦ λέξεως τινὰ περὶ ἀπολύσεως ἐσομένης γεγραμμένα περὶ αὐτοῦ.

28.8.65 οὐ δοκεῖ δέ μοι ἀσφαλὲς εἶναι μὴ καταλαβόντα ὅτιποτοῦν, μάλιστα τῷ μὴ γεγράφθαι περὶ αὐτοῦ, ἀποφύνασθαι.

28.8.66 ζητήσεις δὲ διὰ τὸ «Λέγει Ἰησοῦς αὐτοῖς· Λύσατε αὐτόν» τίσιν αὐτοῖς; οὔτε γὰρ ὅτι μαθηταῖς ἀναγέγραπται οὐθ' ὅτι τῷ περιστῶτι ὄχλῳ, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι τοῖς μετὰ τῆς Μαρίας οὖσιν Ἰουδαίοις καὶ παραμυθουμένοις αὐτήν· ὑπονοήσαι δ' ἂν τις διὰ τὸ «Ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ» καὶ διὰ τὴν κατὰ τὸν τόπον ἀναγωγὴν, ὅτι μήποτε κάκεῖνοις δύναται εἰρησθαι τὸ «Λύ«σατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν». Ἔτι ζητῶ εἰ πεπλήρωκεν ὁ Ἰησοῦς τὸ ἐπιφερόμενον τῷ «Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται», τὸ «Ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα «ἐξυπνίσω αὐτόν».

28.9.68 ἐφίστημι οὖν μήποτε ἐν τῷ εἰρηκέναι αὐτὸν φωνῇ μεγάλῃ κραυγᾶσαντα· «Λάζαρε, δεῦρο ἔξω» (ἡ γὰρ μεγάλη φωνὴ καὶ ἡ κραυγὴ οὐκ ἂν ἀτόπως λέγοιτο ἐξυπνικέναι αὐτόν) καὶ ἥδη δύνασθαι ἀποφύνασθαι ἐν τούτῳ μᾶλλον πεπληρῶσθαι τὸ «Πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν», ἥπερ ἐν τῷ τῆς εὐχῆς τοῦ υἱοῦ ἀκούσαντος τὸν πατέρα πεποιηκέναι τὴν Λαζάρου ψυχὴν ἐπανελθεῖν ἐπὶ τὸ ἐν τῷ μνημείῳ ἀποκείμενον αὐτοῦ σῶμα· εἴποι γὰρ ἂν τις ὅτι ὁ μὲν ἀκούσας εὐξαμένου τοῦ υἱοῦ πατὴρ ἐκ νεκρῶν τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν· ὁ δὲ εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ καὶ κραυγᾶσας· «Λάζαρε, δεῦρο «ἔξω» ἐπλήρωσεν ὁ προεπηγγείλατο· «Ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω «αὐτόν».

28.9.70 » καὶ ὁ τοῦτό γε κατασκευάζων, διαφορὰν διδούς τοῦ «Λάζαρος «ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται» καὶ τοῦ «Λάζαρος ἀπέθανεν», ἐρεῖ ὅτι πρὸς μὲν τὸ «Κεκοίμηται» ἐπηγγείλατο εἰπὼν· «Ἀλλὰ πορεύομαι «ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν»· πρὸς δὲ τὸ «Ἀπέθανεν» οὐκ ἀποδέδωκεν τὸ «Πορεύομαι, ἵνα ἀναστήσω αὐτὸν ἐκ νεκρῶν».

28.9.71 ἀλλὰ ὁ λύων τὴν ἐν τούτοις δοκοῦσαν εἶναι διαφορὰν καὶ διδούς τὴν τοῦ Λαζάρου ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν κοινὸν ἔργον γεγονέναι υἱοῦ τοῦ εὐξαμένου καὶ πατρὸς τοῦ ἐπακούσαντος χρήσεται καὶ τῷ εἰρημένῳ ὑπὸ τοῦ κυρίου πρὸς τὴν Μάρθαν λέγοντος· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ «ζωή», παραθήσεται δὲ καὶ τὸ «Ὡσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς «νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.» Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρθὰμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησε, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

28.10.72 Καὶ τίνα γε οὐκ ἂν κινήσαι πρὸς τὸ πιστεῦσαι τῷ τοῦ Ἰησοῦ κηρύγματι καὶ ἀληθῶς, ὥσπερ ἐκ νεκρότητος καὶ δυσωδίας, τῶν πάντων ὑπὸ τῆς κακίας καταβεβαπτισμένων, ἀκροτάτῃ μεταβολῇ

ἀποσεισασμένων τῇ προστάξει καὶ συνεργείᾳ τοῦ λόγου οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας πολλὴν δυσωδίαν ἀλλὰ καὶ τοὺς κατέχοντας δεσμοὺς τὴν πορευτικὴν καὶ τὴν δραστηκὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν, ἔτι δὲ χωρὶς τούτων καὶ τὴν θεωρητικὴν· καταπλαγέντες γὰρ οἱ ἰδόντες τὸν Ἰησοῦν ἐν τοῖς τοιοῦτοις τοσοῦτον δεδυνημένον, οἱ αὐχοῦντες μὲν περὶ λόγον ἀσχολεῖσθαι θεοῦ, τὸ πλήρωμα δὲ τοῦ λόγου μηδέπω παραδεξάμενοι, καὶ πιστεύσαιεν ἂν μάλιστα ὅσοι ἐληλύθασιν ὡς ἐπὶ νεκρῷ καὶ πάντῃ ἀπεγνωσμένῳ καὶ αὐτοὶ ἀπογνόντες τὸν τοιοῦτον, παραμυθήσασθαι τὴν ἐπὶ τῇ ἐκπτώσει τοῦ ἀδελφοῦ ὀδυνωμένην· δι' οὗς τάχα πλέον ἢ διὰ τὸν ταῦτα παθόντα ἐλθὼν ἐπὶ τὸ σπῆλαιον τοῦ νεκροῦ «Ἦρην τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν· Πάτερ, εὐχαριστῶ «σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

28.10.74 ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις». ὅτι γὰρ διὰ τούτους μᾶλλον ἢ τὸν Λάζαρον ταύτην ἀνεφθέγγετο πρὸς τὸν πατέρα τὴν εὐχαριστίαν δῆλον ἐκ τοῦ «Ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας».

28.10.75 ἐπραγματεύσατο οὖν περὶ τοῦ Λαζάρου διὰ τὸν περιεστῶτα ὄχλον, ἵν' οἱ πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ ἤκουε καὶ περὶ τούτων, μὴ μόνον σωματικώτερον· «Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ «εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς».

28.11.77 ἔχει μὲν τι ἡ λέξις ἀμφίβολον, πότερον οἱ ἀπελθόντες πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἰπόντες αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῶν πολλῶν Ἰουδαίων ἦσαν, τῶν θεασαμένων ἃ ἐποίησεν καὶ πιστευσάντων εἰς αὐτόν, βουλόμενοι καὶ τοὺς ἐχθρῶς διακειμένους πρὸς αὐτὸν δυσωπῆσαι διὰ τῆς περὶ τοῦ Λαζάρου ἀπαγγελίας· ἢ οἱ λοιποὶ παρὰ τοὺς πολλοὺς καὶ πιστεύσαντας, ὡς μὴ κινήθεντες ἐκ τοῦ γενομένου εἰς τὴν περὶ Ἰησοῦ πίστιν, ὅτι τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ πρὸς * κατ' αὐτοῦ τοὺς Φαρισαίους τὸν ἐν αὐτοῖς πονηρὸν ζῆλον ἐγείροντες διὰ τῆς περὶ τοῦ Λαζάρου ἀπαγγελίας.

28.11.78 καὶ δοκεῖ μοι τοῦτο μᾶλλον βούλεσθαι σημαίνειν ὁ εὐαγγελιστής.

28.11.79 διὸ καὶ ἐπιφέρεται τὸ «Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς «καὶ οἱ Φαρισαῖοι» καὶ τὰ ἐξῆς. πολλοὺς μὲν οὖν εἶπεν τοὺς διὰ τὸ θεάσασθαι τὰ περὶ τὸν Λάζαρον πιστεύσαντας· ὥσπερ δὲ ὀλιγωτέρους ἔφησεν εἶναι τοὺς μὴ τοιοῦτους, εἰπὼν· «Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον» καὶ τὰ ἐξῆς.

28.11.80 πρόσχες δὲ καὶ τοῖς λεχθησομένοις εἰ δύναται ἡμᾶς κινῆσαι πρὸς συγκατάθεσιν, ἐπεὶ μὴ εἴρηται μὲν· πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων τῶν ἐλθόντων πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασαμένων ἃ ἐποίησεν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· γέγραπται δέ· «Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων «οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν».

28.11.81 καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀναγωγὴν κινεῖσθαι μήποτε πάντες οἱ θεασάμενοι, τουτέστιν θεωρήσαντες καὶ συνέντες ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· οἱ μέντοι γε ἀπελθόντες πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἰπόντες αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐπεὶ μὴ μεμαρτύρηται ὅτι ἐθεάσαντο, μήποτε τὸ ἐν ἐπαίνῳ λεγόμενον περὶ τῶν πιστευσάντων οὐκ ἔσχον, τὸ «Ἐθεάσαντο».

28.11.82 ἐδύνατο γάρ, εἴπερ καὶ οὗτοι ἐθεάσαντο, γεγράφθαι ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐθεάσαντο πεπονηκότα τὸν Ἰησοῦν, ἢ ἃ ἐθεάσαντο καὶ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

28.11.83 νυνὶ δὲ τὸ «Ἐθεάσαντο» ἐπὶ τούτων μὲν οὐδαμῶς εἴρηται, ἐπὶ δὲ τῶν πιστευσάντων, οἵτινες καὶ ἐλθόντες ἦσαν πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς· δι' οὗς, οἶμαι, καὶ εἶπε τὸ «Ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα «εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας».

28.11.84 ἅμα δὲ καὶ περὶ τούτου πρόσχες εἰ δύνασαι τοὺς ἐλθόντας πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασαμένους ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ πιστεύσαντας εἰς αὐτόν μόνους λέγειν, ἅτε καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅτι οὗτοι

ἦσαν ὁ περιεστὼς τὸν Ἰησοῦν ὄχλος, δι' ὃν εἶπεν τὸ «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς «μου· ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις».

28.11.85 εἰ γὰρ ταῦτα «διὰ «τὸν ὄχλον <τὸν> περιεστῶτα» εἶπεν, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτὸν ἀπέστειλεν, καὶ λέγων διὰ τοῦτο εἶπεν, ἵνα ὁ περιεστὼς ὄχλος πιστεύσῃ· οὐκ ἂν δὲ μὴ πιστεύσοντός τινος ἐξ αὐτῶν τῷ πατρὶ ἔλεγεν, ὥσεί τις τῶν τὰ μέλλοντα ἀγνοούντων ἀνθρώπων, «ἀλλὰ «διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλεις»· μήποτε οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν καὶ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, μόνοι ἦσαν ὁ περιεστὼς τὸν Ἰησοῦν ὄχλος· οἱ δὲ λοιποὶ οὔτε ἐθεάσαντο, ἃ ἐποίησεν, οὔτε περιεστήκεισαν αὐτόν. Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· Τί ποιοῦμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

28.12.86 Ὡς πρὸς τὸ ῥητὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἑώρων ὅτι διὰ τὸ μέγεθος ὧν πεποιήκει τεραστίων δυνάμεων ὁ Ἰησοῦς δυνατὸν ἦν καὶ πάντα τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων ὑπαχθῆναι τῇ εἰς αὐτὸν πίστει καὶ ὑπαχθέντα καταφρονῆσαι τῆς ἐν τῷ τόπῳ σωματικῆς λευϊτικῆς καὶ ἱερατικῆς λατρείας, ὥστ' ἂν πρόφασιν τὸ τοιοῦτον γενέσθαι τοῦ, ἅτε μὴ περιεπόντων τὸν τόπον Ἰουδαίων, Ῥωμαίοις ὑπὸ τοῦ σωτῆρος γενέσθαι καὶ τὸν νομιζόμενον παρ' ἐκείνοις ἱερὸν τόπον καὶ πᾶν τὸ ἔθνος Ἰουδαίων, οὐκέτι παντὶ τρόπῳ τηρεῖν ἐθελόντων τὴν περὶ τοῦ Ἰουδαίου ἑαυτοῦ εἶναι ὁμολογίαν. εἴτ' ἐπεὶ πάντων προέκρινον τὴν λατρείαν καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν τοῦ ἔθνους σύστασιν τῶν νομισθέντων ἂν εἶναι κρειττόνων παρὰ ταῦτα, διὰ τοῦτο σκοποῦσιν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἵνα αὐτὸν μὴ ἐάσωσιν ζῆν.

28.12.88 ὥς δ' αὕτως οἶμαι καὶ ἐπὶ καθαιρέσει τῆς δόξης αὐτοῦ εἰρηκέναι τὸ «Οὗτος ὁ ἄνθρωπος»· ἡπίστουν γὰρ τοῖς καὶ ἀνωτέρω εἰρημένοις περὶ τοῦ θεοῦ αὐτὸν εἶναι, ἡνίκα λιθάζειν αὐτὸν ἐβούλοντο ὥς περὶ βλασφημίας, λέγοντες αὐτῷ ὅτι «Σὺ ἄνθρωπος ὧν ποιεῖς σεαυτὸν «θεόν», ὅτε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν ἀπεκρίνατο, διδάσκων ὅτι πᾶς πρὸς ὃν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο θεὸς λέγεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, μὴ δυναμένης λυθῆναι καὶ καταλυθῆναι τῆς τοῦτο ἀποφνημαμένης προφητικῆς γραφῆς.

28.12.89 ἔστιν δὲ ἐκ τῶν λεγομένων ἀπὸ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν ἀρχιερέων κατανοῆσαι αὐτῶν καὶ τὸ τῆς κακίας ἀνομολογούμενον καὶ τυφλόν· ἀνομολογούμενον μὲν, ὅτι ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ πολλὰ πεποιήκῃ σημαῖα καὶ δύνασθαι τῷ τοσαῦτα σημαῖα πεποιήκῃ ἐπιβουλεύσαι, ὥς μηδὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐν τῷ ἐπιβουλεύεσθαι δυναμένῳ τυφλὸν δὲ οὐδὲν ἦττον καὶ αὐτὸ τοῦτο ἦν· κατὰ γὰρ τὸν πολλὰ ποιοῦντα σημαῖα ἦν τὸ κρεῖττον· εἶναι τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ἀφιέναι αὐτὸν μὴ θελόντων· εἰ μὴ ἄρα καὶ ἐπίστευον ὅτι ποιεῖ σημαῖα, καὶ ὑπενόουν αὐτὰ μὴ ἀπὸ θείας γίνεσθαι δυνάμεως· ὥστε διὰ τοῦτο μὴ πάντα αὐτὸν δυνηθῆναι, μηδὲ αὐτὸν ῥύσασθαι ἀπὸ τῆς ἐξ ἐκείνων ἐπιβουλῆς.

28.12.90 ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐσκόπουν μὴ ἀφιέναι αὐτόν, οἰόμενοι διὰ τοῦτο ἐμποδίσαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν καὶ Ῥωμαίοις, μέλλουσιν αἶρειν αὐτῶν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

28.12.91 ἀλλ' ἐπεὶ «Κύριος διασκεδάζει βουλὰς ἐθνῶν καὶ ἀθετεῖ λογισμοὺς λαῶν», οὐδὲν ἦττον καὶ οὐκ ἀφῆκαν αὐτόν, καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ἀνέστησεν καὶ ἀφῆκεν καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐδούλευσαν αὐτῷ καὶ ἐλθόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἦσαν αὐτῶν τὸν τόπον.

28.12.92 ποῦ γὰρ ὅφασιν ἐκεῖνοι ἀγίασμα; ἦσαν δὲ καὶ τὸ ἔθνος, ἐκβάλλοντες αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ μόγις ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς εἶναι ὅπου βούλονται καὶ ἐν τῇ διασπορᾷ. Εἰ δὲ χρή τολμῆσαι καὶ εἰς ἀναγωγὴν τῶν κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, φήσομεν ὅτι τὸν τόπον τῶν ἐκ περιτομῆς ἔλαβον τὰ ἔθνη· «Τῷ γὰρ ἐκείνων παραπτώματι σωτηρία γέγονεν τοῖς ἔθνεσιν, εἰς «τὸ παραζηλῶσαι

αὐτούς»· εἰς δὲ τὰ ἔθνη Ῥωμαῖοι παρελήφθησαν, ἀπὸ τῶν βασιλευόντων οἱ βασιλευόμενοι ὀνομασθέντες.

- 28.12.94 καὶ τὸ ἔθνος δὲ ὑπὸ τῶν ἐξ ἐθνῶν ἦρθη· γέγονεν γὰρ ὁ λαὸς οὐ λαός, καὶ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ οὐκέτι εἰσὶν Ἰσραὴλ, καὶ τὸ σπέρμα οὐκ ἔφθασεν ἐπὶ τὸ γενέσθαι αὐτοὺς τέκνα· καὶ τούτων αἴτιον τὰ πολλὰ τοῦ Ἰησοῦ σημεῖα, καὶ ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πατήρ, κρείττονα γενόμενον τῆς τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων συνεδρουσάντων κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς. ἀρχιερεῖς δὲ καὶ πᾶσα ἡ σωματικὴ ἐν Ἰουδαίοις λατρεία Φαρισαῖοί τε καὶ πᾶσα ἡ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου διδασκαλία ἐπιβουλεύει Ἰησοῦ, τῇ ἀληθείᾳ, καὶ βούλεται ὁ τύπος, ἵνα ὑφεσθήκη, ἐμποδίζῃ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας, καὶ ὥσπερ ἡ σὰρξ [καὶ] κατὰ τοῦτο ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος.
- 28.12.96 ἀλλ' ἰσχυρότερον ὢν τὸ ἐπιθυμοῦν κατὰ τῆς σαρκὸς πνεῦμα καὶ ἡ ἀληθὴς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀρχιερωσύνη καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ διδασκαλία διαλύει τὸ τῶν κατ' αὐτοῦ βουλευομένων ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων συνέδριον.
- 28.12.97 ταῦτα δὲ ὑποληπτέον καὶ νῦν γίνεσθαι, ὅπερ ἔστιν ἰδεῖν ἐν τοῖς διὰ τῆς τοῦ σωματικοῦ Ἰουδαϊσμοῦ συστάσεως [καὶ] καταλύειν ἐθέλουσιν τὴν πνευματικὴν Χριστοῦ διδασκαλίαν. Εἰς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέ ν, οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.
- 28.13 τοῦτο δὲ ἂν φ' αὐτοῦ οὐκ εἶπε ν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνο ν, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓ ν. Οὐχὶ εἴ τις προφητεύει, προφήτης ἐστὶν ἐκεῖνος.
- 28.13.98 ὁ γοῦν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προεφήτευσεν μὲν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνουςμόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓ ν, οὐ μὴν καὶ προφήτης ἦν.
- 28.13.99 εἰ δὲ καὶ Βαλαὰμ προεφήτευσεν τὰ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς ἀναγεγραμμένα φάσκων· «Τὸ ῥῆμα «ὃ ἐὰν ἐμβάλῃ ὁ θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, τοῦτο λαλήσω», καὶ εἰπὼν τὰ ἀπὸ τοῦ· «Ἐκ Μεσοποταμίας μετεπέμψατό με» καὶ τὰ ἐξῆς, σαφὲς ὅτι προφήτης οὐκ ἦν· μάντις γὰρ εἶναι ἀναγέγραπται.
- 28.13.100 εἴ τις μὲν οὖν προφήτης ἐστίν, πάντως προφητεύει· εἰ δέ τις προφητεύει, οὐ πάντως ἐστὶν προφήτης.
- 28.13.101 ὥς εἰ καὶ ἐπὶ ἐτέρου τινὸς τῶν κρειττόνων τοιοῦτον ἔλεγον· εἰ μὲν τίς ἐστὶν δίκαιος, τὸ δίκαιον διώκει· οὐ μὴν εἴ τις τὸ δίκαιον διώκει, δίκαιός ἐστιν ἐκεῖνος· ὅπερ συνήσεις ἐπιστήσας τῷ «Δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ», εἴπερ μὴ μάτην τὸ «Δικαίως» προτέτακται τοῦ «Τὸ δίκαιον διώξῃ».
- 28.13.102 δυνατὸν γάρ, οἶμαι, τὸ δίκαιον διώκειν ἀλλ' οὐ δικαίως· καὶ γὰρ οἱ ποιοῦντες πρὸς τὸ δοξασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἔργον καθ' αὐτὸ καθῆκον, φέρε εἰπεῖν, εἰς πένητας, δίκαιον μὲν τι πεποιήκασιν, οὐ μὴν ἀπὸ ἕξεως δικαιοσύνης ἀλλ' ἀπὸ κενοδοξίας.
- 28.13.103 οἶμαι δ' ὅτι ἀνάλογον τῷ «Δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ» λέγοιτ' ἅν· «σωφρόνως τὸ σῶφρον διώξῃ» καὶ «ἀνδρείως τὸ ἀνδρεῖον διώξῃ» καὶ «σοφῶς τὸ σοφὸν διώξῃ» καὶ τὰ ἀνά λόγον ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν.
- 28.13.104 ταῦτα δ' εἴπομεν ὑπὲρ τοῦ παραβαλεῖν ὁμοίον τι τῷ προφητεύειν μὲν τινα, οὐ μὴν προφήτην εἶναι.
- 28.13.105 διὰ τοῦτο δ' οἶμαι συνεχῶς ἐν ταῖς προφητείαις περὶ τῶν προφητῶν λέγεται τὸ «Εἶπεν Ἱερεμίας ὁ προφήτης» καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιον· οἱ δὲ περὶ τὰ ὀνόματα δεινοὶ φασιν ὅτι οὐχὶ εἴ τις

ιατρικόν τι ἐποίησεν ἢ τῶν πρὸς ὑγιεῖαν συμβαλλομένων ἓν, ἱατρός ἐστιν ἐκεῖνος, οὐδὲ εἴ τις οἰκοδομικόν τι πεποίηκεν, οἰκοδόμος ἐστὶν ἐκεῖνος.

28.13.106 ἐκ δὲ τῶν περὶ τὸν Καϊάφαν ἀναγεγραμμένων, προφητεύσαντα περὶ τοῦ σωτῆρος, ἔστιν
〈σαφηνίσαι〉 ὅτι καὶ μοχθηρὰ ψυχὴ ἐπιδέχεται ποτε τὸ προφητεύειν.

28.13.107 κατηγορεῖται γὰρ ἡ τοῦ Καϊάφα μοχθηρία, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ὅτε ὁ σωτὴρ
ἡμῶν τὴν ἐν τῷ πάσχειν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐπιτελεῖ οἰκονομίαν, ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν·
Ματθαῖος μὲν γὰρ φησὶ· «Τότε πορευθεῖς εἰς τῶν «δώδεκα, λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης,
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν· Τί «θέλετέ μοι δοῦναι, κάγῳ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν
«αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια» καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἴδου Ἰούδας, φησὶν, εἰς «τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ
μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν «καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ
λαοῦ». Ἐν τούτοις μὲν οὖν νοοῦμεν εἶναι καὶ τὸν Καϊάφαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ἐπεὶ
μεμαρτύρηται ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

28.14.108 σαφῶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ματθαῖός φησιν· «Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν «Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς τὸν
Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν» καὶ μετ' ὀλίγα
ἐπιφέρει· «Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ συνέδριον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ «Ἰησοῦ, ὅπως
θανατώσουσιν αὐτόν· καὶ οὐχ εὗρον, πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων.

28.14.109 ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο εἶπον· «Οὗτος ἔφη· Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ
τριῶν «ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Οὐδὲν «ἀποκρίνη; τί οὗτοί
σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. «καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ
θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς· εἴ σὺ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; λέγει αὐτῷ «ὁ Ἰησοῦς· Σὺ
εἶπας· πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὅψεσθε τὸν υἱὸν «τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς
δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον «ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ
«ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; ἰδοὺ νῦν ἠκούσατε τὴν
βλασφημίαν αὐτοῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ «δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· Ὑποχὸς θανάτου ἐστίν». εἶτα
πάλιν μεθ' ἑτέρα· «Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ «πρεσβυτέρων
οὐδὲν ἀπεκρίνετο».

28.14.111 καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Οἱ δὲ «ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται
«τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν».

28.14.112 εἶτα μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ σωτῆρος πορευομένων Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τῆς ἄλλης
Μαρίας· «Ἴδου τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν «ἀνήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν
πάντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες «μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες
ἀργύρια ἱκανὰ «ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες· Εἴπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ «ἐλθόντες
νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτόν ἡμῶν κοιμωμένων· κἂν ἀκουσθῇ «τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς
πεῖσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν». Λουκᾶς δὲ ἀνέγραψεν ὅτι «Εἰσῆλθεν Σατανᾶς εἰς
Ἰούδαν ἐπὶ «καλούμενον Ἰσκαριώθ, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα, καὶ ἀπελθὼν
συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ στρατηγοῖς, ὅπως αὐτὸν «παραδῶ αὐτοῖς».

28.14.113 εἶτα μετ' ὀλίγα· «Εἶπεν, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς πρὸς «τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ
στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ «καὶ πρεσβυτέρους· Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ
«ξύλων;» καὶ μετ' ὀλίγα· «Συλλαβόντες αὐτόν ἤγον καὶ εἰσήγαγον «εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ
ἀρχιερέως» καὶ ἔτι μετ' ὀλίγα· «Εἰστήκεισαν οἱ «ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, εὐτόνως
κατηγοροῦντες αὐτοῦ».

28.14.114 καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Ὡς ἡμέρα ἐγένετο, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ «λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ
γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτόν εἰς τὸ «συνέδριον αὐτῶν». Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν ὅτι «Ἰούδας
Ἰσκαριώτης, εἰς τῶν δώδεκα, «προσῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῶ αὐτόν.

- 28.14.115 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἐτι τοῦ Ἰησοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας Ἰσκαριώτης, «εἷς τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ «ξύλων παρὰ τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων καὶ πρεσβυτέρων» καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς Καϊάφην τὸν ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς καὶ «πρεσβύτεροι».
- 28.14.117 εἶτα πάλιν μετ' ὀλίγα· «Ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς ἐπη«ρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; τί οὗτοί σου «καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτησεν αὐτὸν ἐκ δευτέρου λέγων· Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ «υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; ὁ δὲ Ἰησοὺς ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶπας «ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ «δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐ«κρανοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας εὐθέως τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ». εἶτα μετ' ὀλίγα· «Πρωτὶ συμβούλιον ἐποίησαν οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν «πρεσβυτέρων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, καὶ «δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον εἰς τὴν αὐλὴν καὶ παρέδωκαν Πι«λάτῳ».
- 28.14.118 εἶτα μετ' ὀλίγα· «Κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά, «αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνετο».
- 28.14.119 ὁ δὲ Ἰωάννης φησὶν ὅτι «Ἄγουσι τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον».
- 28.14.120 ταῦτα δὲ ἐπὶ πλεῖον ἐξεθέμεθα ὑπὲρ τοῦ διὰ πολλῶν ἀπάντων τῶν εὐαγγελιστῶν μαρτυριῶν παραστήσαι τὴν χύσιν τῆς τοῦ Καϊάφα κακίας, καὶ ὅτι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀγωνιζόμενος οὐδὲν ἤττον προεφήτευσεν· ὅτι μὲν οὖν προεφήτευσεν, σαφῶς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Ἰωάννης. Ζητήσεις δὲ εἰ πάντως, εἴ τις προφητεύει, ἐκ πνεύματος ἁγίου προφητεύει, κἄν τισιν φαίνηται μηδεμιᾶς ζητήσεως ἔχεσθαι τὸ λεγόμενον.
- 28.15.122 πῶς δὲ οὐ ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν, εἶγε Δαβὶδ μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Οὐρίου ἀμαρτίαν εὐλαβούμενος ἀφαιρεθῆναι ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἅγιον πνεῦμά φησι· «Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου μὴ ἀντανέλης ἀπ' «ἐμοῦ»; εἰ δέ τις προσίεται καὶ τὸ «Ἅγιον γὰρ πνεῦμα παιδείας «φεύζεται δόλον, καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων» σαφῶς δόξει παρίστασθαι ὅτι φεύγει ἀπὸ τῆς δεδολιωμένης ψυχῆς, κἄν πρότερον τύχη πρὸ δόλου καὶ ἀμαρτίας γενόμενον ἐκεῖ, τὸ ἅγιον πνεῦμα.
- 28.15.123 οὕτω δὲ ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν τὸ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰ δύναται εἶναι καὶ ἐν ἀμαρτωλῷ ψυχῇ, ὥστ' ἂν τινα εἰπεῖν ὅτι εἶπερ «Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς εἰ μὴ ἐν πνεύματι «ἀγίῳ» πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν διάκεινται πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὡς πρὸς κύριον, καὶ ἐν αὐτοῖς ἂν εἴη τὸ ἅγιον πνεῦμα.
- 28.15.124 καὶ τάχα ἐπεὶ οἱ μετὰ τὸ τυχεῖν αὐτοῦ ἀμαρτάνοντες οὐκ ἂν τυγχάνοιεν ἀφέσεως, διὰ τοῦτο λέγεται περὶ τῶν πρὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος τινι ἡμαρτημένων τὸ «Πᾶσα ἀμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς «υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων» περὶ δὲ τῶν μετὰ τὸ τυχεῖν ἁγίου πνεύματος ἐπταικότων τὸ «Ὁ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσας οὐκ «ἔχει ἄφεσιν οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι».
- 28.15.125 βλασφημεῖ γὰρ ἔργοις καὶ λόγοις ἀμαρτίας εἰς τὸ παρὸν πνεῦμα ἅγιον ὁ καὶ παρόντος αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἀμαρτάνων.
- 28.15.126 οὕτω δέ τις φήσει εἰρησθαι καὶ τὸ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους τοῦτον ἀναγεγραμμένον τὸν τρόπον· «Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσάμενους τε τῆς «δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γεννηθέντας πνεύματος ἁγίου, «καὶ καλὸν γευσάμενους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, «καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦν«τας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας». πρόσχες γὰρ ἐν τούτοις τὸ «Μετόχους γεννηθέντας πνεύματος ἁγίου».
- 28.15.127

εἰς δὲ τὸ ἐναντίον, ὥς, εἰ καὶ προεφήτευσεν ὁ Καϊάφας, οὐδὲν ἦττον οὐκ ἦν πνεῦμα ἅγιον ἐν αὐτῷ, λεχθεῖν ἂν τὸ «Οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα, «ὅτι Ἰησοῦς οὐπω ἐδοξάσθη».

28.15.128 καὶ εἵπερ οὐκ ἦν πνεῦμα οὐδὲ ἐν τοῖς ἀποστόλοις πρὸ τοῦ Ἰησοῦν δοξασθῆναι, πόσω πλέον οὐκ ἦν ἐν τῷ Καϊάφῃ; ἀναστὰς δὲ ὁ σωτὴρ «ἐνεφύσησεν» τοῖς μαθηταῖς «καὶ λέγει «αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον» καὶ τὰ ἐξῆς· τολμηρῶς μὲν οὖν τις παραθήσεται τὰ λεχθησόμενα πρὸς τὸ μὴ ἀπὸ ἁγίου πνεύματος προπεφητευκέναι τὸν Καϊάφαν· ὁμῶς δ' οὖν ἔρεῖ ὅτι δύναται καὶ πονηρὰ πνεύματα μαρτυρεῖν τῷ Ἰησοῦ καὶ προφητεύειν περὶ αὐτοῦ ἢ μαρτυρεῖν αὐτῷ, ὥσπερ τὸ λέγον· «Οἶδαμὲν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ «θεοῦ» καὶ τὰ παρακαλοῦντα αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν καὶ λέγοντα· «Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;» Καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι δὲ τῶν ἀποστόλων γέγραπται ταῦτα· «Ἐγένετο πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν παιδίσκην τινὰ «ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ὑπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν «παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη.

28.16.130 αὕτη κατακολουθήσασα «Παύλῳ καὶ ἡμῖν † ἔκραξεν λέγουσα ὅτι Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι «τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σω«τηρίας».

28.16.131 φήσει οὖν ὁ τούτοις συγχρώμενος ὅτι οὐδὲν ἀποδεῖ προφητείας ὁ τοῦ πύθωνος λόγος, μαρτυρῶν τοῖς ἀποστόλοις καὶ προτρέπων ὥς ἐπὶ ὁδὸν σωτηρίας καταγγελλομένην πιστεύειν τοὺς ἀκούσαντας.

28.16.132 ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ τοῦ Βαλαὰμ παρεθέμεθα, πρόσχες εἰ δύναται καὶ περὶ αὐτοῦ λέγεσθαι ὅτι οὐ θεόθεν ἐλάλησεν ἀλλ' ἀπὸ ἀγγέλου· «Ἔστη, γάρ φησιν, ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ὁδῷ ἐνδιαβάλλειν αὐ«τόν. καὶ αὐτὸς ἐπιβέβηκει ἐπὶ τῆς ὄνου αὐτοῦ καὶ οἱ δύο παῖδες «αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ ἀνθε«στηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐσπασμένην ἐν τῇ «χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξέκλινεν ἡ ὄνος ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ ἐπορεύετο εἰς «τὸ πεδῖον. καὶ ἐπάταξεν Βαλαὰμ τὴν ὄνον ἐν τῇ ῥάβδῳ τοῦ «εὐθῦναι αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ ἔστη ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς αὐλάξι «τῶν ἀμπέλων, φραγμὸς ἐντεῦθεν καὶ φραγμὸς ἐντεῦθεν». εἶτα μετ' ὀλίγα· «Ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ συνεκάθισεν ὑποκάτω Βα«λαάμ».

28.16.133 καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ· Διατί «ἐπάταξας τὴν ὄνον σου τοῦτο τρίτον; καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξῆλθον εἰς δια«βολὴν σου, ὅτι οὐκ εὐθεῖα ἡ ὁδός σου ἐναντίον μου· καὶ ἰδοῦσά με «ἡ ὄνος ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο τρίτον· καὶ εἰ μὴ ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ, νῦν σὲ μὲν ἂν ἀπέκτεινα ἐκείνην δ' ἂν περιεποιησάμην. καὶ «εἶπεν Βαλαὰμ τῷ ἀγγέλῳ· Κύριε, ἡμάρτηκα, οὐ γὰρ ἠπιστάμην ὅτι «σὺ ἀνθέστηκας εἰς συνάντησίν μοι ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ νῦν εἰ μή σοι «ἀρέσκει, ἀποστραφήσομαι. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ πρὸς «Βαλαὰμ· Συμπορεύθητι μετὰ τῶν ἀνθρώπων· πλὴν τὸ ῥῆμα ὃ «ἐὰν εἶπω πρὸς σὲ τοῦτο φυλάξῃ λαλῆσαι».

28.16.134 παρατήρει γὰρ ὅτι ἄγγελός ἐστιν ὁ λέγων· «Τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν εἶπω πρὸς σὲ τοῦτο φυ«λάξῃ λαλῆσαι».

28.16.135 ἀλλὰ φήσεις ὅτι μετ' ὀλίγα ἐφάνη ὁ θεὸς τῷ Βαλαὰμ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Βαλαὰμ· «Τοὺς ἐπτὰ βωμοὺς ἡτοίμασα «καὶ ἀνεβίβασα μόσχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. καὶ ἐνέβαλεν ὁ «θεὸς ῥῆμα εἰς τὸ στόμα Βαλαὰμ καὶ εἶπεν· Ἐπιστραφεὶς πρὸς Βα«λαὰμ οὕτω λαλήσεις.

28.16.136 » καὶ σὺ δὲ πρόσχες πῶς ἀμφοτέρω ἀληθὴ ἐστὶν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λεγόμενον ἐν τῷ «Ὁ ἐὰν εἶπω πρὸς «σὲ τοῦτο φυλάξῃ λαλῆσαι» καὶ τὸ ὑπὸ τῆς γραφῆς ἀπαγγελλόμενον ὅτι «Ἐνέβαλεν ὁ θεὸς ῥῆμα εἰς τὸ στόμα Βαλαὰμ καὶ εἶπεν».

28.16.137 τὸ δὲ «Ἐγενήθη πνεῦμα θεοῦ ἐπ' αὐτῷ» ὠβελίσσαμεν, μήτε αὐτὸ μήτε παραπλήσιόν τι αὐτῷ εὐρόντες ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν.

28.16.138

- πάλιν τε αὖ μετ' ὀλίγα· «Συνήντησεν, φησίν, ὁ θεὸς τῷ Βαλαάμ καὶ ἐνέ«βαλεν ῥῆμα εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Ἀποστράφηθι πρὸς Βα«λαάκ καὶ τάδε λαλήσεις». Εἰς ταῦτα δὲ πάντα ὁ ἀποτολμῶν φήσκει ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Σαοὺλ εἴρηται· «Πνεῦμα θεοῦ πονηρὸν «ἐπνιγεν αὐτόν».
- 28.17.139 ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ψευδὲς ἐξελθὼν γέγονεν ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν τοῦ Ἀχαάβ, εἰπόντος κυρίου «Τίς «ἀπατήσκει τὸν Ἀχαάβ»; καὶ ἐξελθόντος πνεύματος ψευδοῦς καὶ εἰπόντος· «Ἐγὼ ἀπατήσω». Ταῦτα μὲν οὖν εἰς τοὺς τόπους ἐζητήσθω, δυναμένου τινὸς ἅφ' ἑαυτοῦ τὰ ἀκόλουθα τοῖς ἐκτεθεῖσιν ῥητοῖς σκοπῆσαι περὶ τοῦ πῶς προεφήτευσεν ὁ Καΐάφας.
- 28.17.140 μήποτε δὲ καὶ ταῦτα εἰς τὴν προφητείαν αὐτοῦ λεκτέον, ὅτι ἐπεὶ μὴ ἅγιος ἦν, εἰ καὶ προεφήτευσεν, <ἀλλ' οὐκ ἀπὸ πνεύματος ἁγίου προεφήτευσεν> .
- 28.17.141 ὥσπερ δὲ ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν πῶς προεφήτευσεν Καΐάφας, οὕτως καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν ζητήσεις πῶς προεφήτευσαν οἱ ἄγγελοι τοῦ Σαοὺλ σταλέντες ἐπὶ τὸν Δαβίδ, καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ Σαοὺλ.
- 28.17.142 γέγραπται γάρ· «Καὶ ἀπηγγέλη τῷ Σαοὺλ λέγοντες· Ἴδου Δαβὶδ εἰς Αὐὼθ ἐν Ῥαμά. «καὶ ἀπέστειλεν Σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν Δαβίδ, καὶ εἶδον τὴν «ἐκκλησίαν τῶν προφητῶν, καὶ Σαμουὴλ εἰστήκει καθεστῆκώς ἐπ' «αὐτῶν.
- 28.17.143 καὶ ἐγενήθη ἐπὶ τοὺς ἀγγέλους Σαοὺλ πνεῦμα κυρίου καὶ «προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἀπηγγέλη τῷ Σαοὺλ, καὶ ἀπέστειλεν «ἀγγέλους ἑτέρους καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί.
- 28.17.144 καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ «Σαοὺλ, καὶ ἐπορεύθη εἰς Ἀρμαθαΐμ καὶ ἔρχεται ἕως τοῦ φρέατος «τοῦ μεγάλου καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐς Σωφεῖν, καὶ ἐπηρώτησεν καὶ εἶπεν· «Ποῦ Σαμουὴλ καὶ Δαβίδ; καὶ εἶπον· Ἴδου εἰς Αὐὼθ Ῥαμά.
- 28.17.145 καὶ «ἐπορεύθη ἐκεῖθεν εἰς Αὐὼθ Ῥαμά· καὶ ἐγενήθη ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα «θεοῦ, καὶ ἐπορεύετο πορευόμενος καὶ προφητεύων ἕως ἐλθὼν εἰς «Αὐὼθ Ῥαμά. καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ προεφήτευσεν «ἐνώπιον Σαμουὴλ, καὶ ἔπεσεν γυμνὸς ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ «ὅλην τὴν νύκτα. διὰ τοῦτο ἔλεγον· Εἰ καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις; ἀναγκαιῶς δὲ νομίζω καὶ ταῦτα παρατεθεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ φανῆναι πῶς ἀμαρτωλοὶ προφητεύουσιν, καὶ πότερον ἐξ ἁγίου πνεύματος ἢ ἀπὸ ἄλλης δυνάμεως, ὅσον γε ἐπὶ τῷ μαρτυρεῖν τῇ ἀληθείᾳ μὴ ψευδομένης.
- 28.17.147 πάλιν τε αὖ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν εὐρίσκονται οἱ τῶν εἰδώλων μάντις ὑποδεικνύντες τὰ περὶ τῆς κιβωτοῦ, καὶ ὅτι ἐπὶ βόες πρωτοτοκεύουσαι τὴν ὁδὸν Ἰησοῦ τοῦ Βεθσαμυσαίου πορευθῶσιν, σημαίνουσιν ἀπὸ θεοῦ γεγονέναι τὴν πληγὴν τοῖς Φιλιστιαίοις.
- 28.17.148 οὐδὲ τὰ περὶ τὴν ἐγγαστρίμυθον καὶ τὸν Σαμουὴλ ἐν τοῖς τόποις τούτοις παρασιωπητέον, ἅφ' ὧν ἔμαθεν ὁ Σαοὺλ, ὅτι τῇ ἐξῆς ἔμελλεν ἅμα τοῖς υἱοῖς ἀναιρεθῆσθαι ἡμέρα.
- 28.17.149 τὸ δὲ ἀκριβὲς ἐν τοῖς τόποις ὁψεται ὁ δυνάμενος διαλαβεῖν περὶ διαφόρων δυνάμεων, χειρόνων καὶ κρείττωνων, εἰ δὲ καὶ εἴεν τινες μεταξύ, καὶ περὶ τούτων.
- 28.17.150 πάλιν τε αὖ ὁ βουλόμενος ἀπὸ χείρονος δυνάμεως προπεφητευκέναι τὸν Καΐάφαν φήσκει ὅτι οὐδὲν παράδοξόν ἐστιν πονηρὰν δύναμιν ταῦτα εἰρηκέναι, ὅπου γε οὐ πάντῃ ἀγνοῶν καὶ ὁ διάβολος εὐρίσκεται τὸν Ἰησοῦν υἱὸν ὄντα θεοῦ ἐν τοῖς ἀναγραφείοις ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν εἰρησθαι ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν κύριον.
- 28.17.151 φήσκει δὲ ὅτι καὶ πονηρία τις ἔκκειται τῇ ἐνεργούσῃ δυνάμει ταῦτα προφητεύεσθαι περὶ τοῦ σωτῆρος· σκοπὸς γάρ ἦν αὐτῇ οὐ τὸ πιστοποιῆσαι τοὺς ἀκρωμένους ἀλλ' ἐρεθίσαι τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνωσιν, ὅπερ οὐκ ἦν κατὰ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐνεργῆσαι. Ὅρα γὰρ εἰ μὴ παροξύναι βούλεται τοὺς ἀκρωμένους εἴτε ὁ Καΐάφας εἴτε τὸ ἐνεργοῦν αὐτὸν προφητεύειν πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι τὸν Ἰησοῦν διὰ τοῦ «Ἵμεῖς

οὐκ οἶδατε οὐδὲ λογίζεσθε «ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ «μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται».

28.18.153 ἄρὰ γε ὁ λέγων· «Συμφέρει ἡμῖν» ὅπερ μέρος ἦν τῆς προφητείας αὐτοῦ, ἀληθεύει ἢ ψεύδεται; εἰ μὲν γὰρ ἀληθεύει, σώζεται ὁ Καϊάφας καὶ οἱ ἐν τῷ συνεδρίῳ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀγωνιζόμενοι, ἀποθανόντος τοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ τυγχάνουσι τοῦ συμφέροντος· εἰ δὲ ἄτοπον φάσκειν τὸν Καϊάφην καὶ τοὺς ἐν τῷ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συνεδρίῳ σώζεσθαι καὶ τοῦ συμφέροντος τετευχέναι ἀποθανόντος τοῦ Ἰησοῦ, δῆλον ὅτι οὐχ ἅγιον πνεῦμα ἦν τὸ ταῦτα ἐνεργήσαν λέγεσθαι· ἅγιον γὰρ πνεῦμα οὐ ψεύδεται.

28.18.154 ὁ δὲ βουλόμενος ἀληθεύειν καὶ ἐν τούτῳ τὸ ἐνεργοῦν τὸν Καϊάφην, λέγω δὲ τῷ φάσκειν· «Συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος «ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ», βαθυτέρον ἐξακούσεται τοῦ «Συμφέρει «ἡμῖν» διὰ τὸν περὶ τέλους λόγον, καὶ συγχρήσεται τῷ «Ὅπως χά«ριτι (ἢ χωρὶς) θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσεται θανάτου», καὶ ἐπιστήσῃ τῷ «Ὑπὲρ παντός» ἢ τῷ «Χωρὶς θεοῦ ὑπὲρ παντός».

28.18.155 συγχρήσεται δὲ καὶ τῷ «Ὅς ἐστὶν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα «πιστῶν»· ὅτι δὲ οὗτός ἐστιν «ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν «ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», ἰδίως ἀκούων τοῦ αἵρεσθαι τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ οὐχὶ μέρους αὐτοῦ.

28.18.156 ὁ δὲ λέγων ἀληθὲς εἶναι τὸ «Συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ» φήσει καὶ ὅλα τὰ κατὰ τὸν τόπον προφητείαν εἶναι ἀληθῆ, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ «Ἑμεῖς οὐκ «οἶδατε οὐδέν»· οὐδὲν γὰρ ἥδισαν οἱ τὸν Ἰησοῦν μὴ γνωρίζοντες Φαρισαῖοι καὶ ἀρχιερεῖς, ὄντα ἀλήθειαν καὶ σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ εἰρήνην.

28.18.157 «Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν». ἀλλὰ καὶ οὐκ ἐλογίζοντο οὗτοι οἱ μηδὲν εἰδότες τίνα τρόπον συνέφερον καὶ αὐτοῖς ἵνα ὁ εἷς οὗτος, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ· ἄνθρωπος γάρ ἐστιν ἀποθανὼν Ἰησοῦς.

28.18.158 διὸ καὶ αὐτός φησι· «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν λελά«ληκα».

28.18.159 καὶ ἐπεὶ ἄνθρωπος μὲν ἐστὶν ὁ ἀποθανών, οὐκ ἦν δὲ ἄνθρωπος ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ σοφία καὶ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη, καὶ περὶ οὗ γέγραπται· «Θεὸς ἦν ὁ λόγος»· οὐκ ἀπέθανεν ὁ θεὸς λόγος καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ δικαιοσύνη· ἀνεπίδεκτος γὰρ ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ὁ πρωτότοκος πάσης κτίσεως, θάνατος.

28.18.160 ὑπὲρ τοῦ λαοῦ δὲ ἀπέθανεν οὗτος ὁ ἄνθρωπος, τὸ πάντων ζώων καθαρώτερον, ὅστις τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἤρεν καὶ τὰς ἀσθενείας, ἅτε δυνάμενος πᾶσαν τὴν ὅλου τοῦ κόσμου ἁμαρτίαν εἰς ἑαυτὸν ἀναλαβὼν λῦσαι καὶ ἐξαναλῶσαι καὶ ἐξαφανίσει, ἐπεὶ μὴ ἁμαρτίαν ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, οὐδὲ ἔγνω ἁμαρτίαν.

28.18.161 κατὰ τοῦτο δ' οἶμαι καὶ τὸν Παῦλον εἰρηκέναι οὕτως· «Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, «ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ»· ἁμαρτίαν γὰρ αὐτὸν ἐποίησεν, μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, τῷ μηδὲν αὐτὸν ἡμαρτηκότα τὰς πάντων ἁμαρτίας ἀνελιφέναι, καὶ εἰ δεῖ τολμήσαντα εἰπεῖν, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ περικάθαρμα αὐτὸν τοῦ κόσμου γεγονέναι καὶ πάντων περίφημα, τῶν εἰπόντων· «Ὡς περικάθαρμα «τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίφημα ἕως ἄρτι». Περὶ δὲ τοῦ πολλάκις ἐπικρατούντων τινῶν χαλεπῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, οἷον λοιμῶν ἢ ἐπιβλαβῶν νηνεμιῶν ἢ λιμῶν, λύεσθαι τὰ τοιαῦτα, οἷον καταργουμένου τοῦ ἐνεργοῦντος αὐτὰ πονηροῦ πνεύματος, διὰ τὸ ἑαυτὸν τινα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ διδόναι, πολλὰ φέρονται Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἱστορίαι, τὴν περὶ τοῦ τοιοῦτου ἔννοιαν οὐκ ἀποπτύοντων οὐδὲ ἀποδοκιμαζόντων.

28.19.162

πότερον μὲν οὖν ἀληθὴ ἐστὶν τὰ τοιαῦτα, ἢ μή, οὐ τοῦ παρόντος ἐστὶν καιροῦ μετ' ἐξετάσεως διαλαβεῖν.

- 28.19.163 πλὴν ὁ δυνάμενος ὑπὲρ ὅλου <τοῦ> κόσμου, ἵνα πᾶς ὁ κόσμος καθαρῇ, ἀναδέξασθαι ἐπὶ καθαρσίῳ αὐτοῦ ἀπολομένου ἂν εἰ μὴ ἀνεδέξατο τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανεῖν, οὔτε ἰστόρηται πώποτε οὔτε ἰστορηθῆναι δύναται, μόνου Ἰησοῦ τὸ πάντων τῆς ἁμαρτίας φορτίον ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν ὅλων χωρὶς θεοῦ σταυρῷ ἀναλαβεῖν εἰς ἑαυτόν, καὶ βαστάσαι τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ ἰσχύϊ δεδυνημένον.
- 28.19.164 καὶ γὰρ οὗτος μόνος ἐπιστήμων ἦν τοῦ φέρειν μαλακίαν, ὥς φησιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγων· «Ἄνθρωπος ἐν πληγῇ «ὦν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν».
- 28.19.165 καὶ οὗτός γε τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ ἡ ὀφειλομένη ἡμῖν εἰς τὸ παιδευθῆναι καὶ εἰρήνην ἀναλαβεῖν κόλασις ἐπ' αὐτόν γεγένηται.
- 28.19.166 οὕτω γὰρ ἀκούω τοῦ[τω]· «Παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' «αὐτόν». τάχα δὲ καὶ ἐπεὶ «τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν», εἴποιμεν ἂν οἱ ἰαθέντες ἐκ τοῦ σταυροῦ ἐλθόντος αὐτῷ τοῦ μώλωπος τὸ «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου «Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ κόσμῳ». τοῦτον τὸν Ἰησοῦν παρέδωκεν ὁ πατὴρ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ δι' αὐτὰς «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἦχθη καὶ ὡς ἄμνός ἐνώπιον τοῦ «κείραντος ἄφρονος».
- 28.19.167 τούτου ἐν τῇ ταπεινώσει, ἣν «ἐταπεινώσεν «ἑαυτόν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ», ἡ κρίσις ἦρθη· οὕτω γὰρ ἀκούω τοῦ· «Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη» ὥς εἶναι τὰ ἐξῆς Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις ἦρθη. οὗτος δὲ ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ ἦχθη εἰς θάνατον.
- 28.19.168 οὐκοῦν ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ τοῦτον οὐχὶ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπώλετο.
- 28.19.169 καὶ ἐπίστησον εἰ δύνασαι τὸ μὲν ὄνομα τοῦ «λαοῦ» λαβεῖν εἰς τοὺς ἐκ περιτομῆς, τὸ δὲ τοῦ «ἔθνους» εἰς τοὺς λοιπούς.
- 28.19.170 ἀπέθανεν γὰρ οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἵνα καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται, ὥς εἰ ἔλεγεν τὸ χρηματίζον ἔθνος καὶ πάντες οἱ ἐθνικοὶ ἀπόλωνται. Ἐξῆς τούτω ἐστὶν τὸ «Τοῦτο ἄφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν».
- 28.20.171 ἐφ' οὗ μανθάνειν οἶμαι ἡμᾶς ὅτι τινὰ μὲν οἱ ἄνθρωποι ἄφ' ἑαυτῶν λέγομεν, μηδεμιᾶς ἡμᾶς ἐνεργούσης εἰς τὸ λέγειν δυνάμεως, ἕτερα δὲ ὥσπερ ἐν ὑπηκούσῃ καὶ ὑποβαλλούσῃ δυνάμεώς τινος ἡμῖν τὰ λεγόμενα, κἂν μὴ τέλεον ἐξιστώμεθα καὶ ἀπαρακολουθήτως ἔχωμεν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ δοκῶμεν παρακολουθεῖν οἷς λέγομεν.
- 28.20.172 ἐνδέχεται δὲ παρακολουθοῦντας ἡμᾶς ἑαυτοῖς ἢ λέγομεν, μὴ παρακολουθεῖν τῷ βουλήματι τῶν λεγομένων· ὥσπερ νῦν Καϊάφας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν καὶ οὗ εἶπεν τὸν νοῦν ὡς προφητείας λεγομένης οὐκ ἐδέχετο.
- 28.20.173 καὶ παρὰ Παύλῳ δὲ νομοδιδάσκαλοι τινὲς εἰσιν «μὴ νοοῦντες μήτε ἂν λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται».
- 28.20.174 ἀλλ' οὐχ ὁ σοφὸς τοιοῦτος, περὶ οὗ φησὶν ἐν Παροιμίαις ὁ Σολομῶν· «Σοφὸς «νοήσει τὰ ἀπὸ ἰδίου στόματος, ἐπὶ δὲ χεῖλεσιν φορέσει ἐπιγνώμοσύνην».
- 28.20.175 δοκεῖ δέ μοι ὅτι καὶ περίστασις αἰτία ποτὲ γίνεται τοῦ προφητεύειν, ὥσπερ καὶ νῦν τῷ Καϊάφῃ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀρχιερέα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, <ῶ> ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἵνα μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται· ὄντων γὰρ καὶ ἄλλων ἀρχιερέων, ὡς δῆλον ἐξ ὧν προπαρεθέμεθα, οὐδεὶς προφητεύει ἢ ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ ῶ ἔμελλεν πάσχειν ὁ Ἰησοῦς ἀρχιερεὺς.

- 28.20.176 περίστασις δὲ προφητεύειν πεποίηκεν καὶ τοὺς Σαοὺλ ἀγγέλους, πεμφθέντας ἐπὶ τὸν Δαβίδ, καὶ αὐτὸν τὸν Σαοὺλ· οἶονεῖ γὰρ τὸ ζητεῖν αὐτοὺς τὸν Δαβίδ αἴτιον γέγονεν προφητείας, ἀλλὰ τοιαύτης, ὅποια ἀναγέγραπται.
- 28.20.177 ἀλλὰ καὶ Βαλαάμ οὐκ ἂν ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ εἶπεν τὸ «Ἐκ Μεσοποταμίας μετεπέμψατό με» καὶ τὰ ἐξῆς μὴ ἰδὼν τὸν Ἰσραὴλ ἐστρατοπεδευκότε· καὶ ἀεὶ ἄλλο μέρος στρατοπέδου βλέπων ἀπὸ τῆς καινότητος τοῦ βλεπομένου ἐκινεῖτο πρὸς τὸ λέγειν περὶ τοῦ Ἰσραήλ. Ἐμελλε τοίνυν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἕτερον ἦν τῶν διεσκορπισμένων τέκνων θεοῦ, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ «Ἰησοῦς ἔμελλεν ἀποθνήσκειν, οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ’ «ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν».
- 28.21.179 τίνα δὲ τὰ παρὰ τὸ ἔθνος διεσκορπισμένα τέκνα θεοῦ νῦν καιρὸς ἤδη ζητεῖν. περὶ τούτων δὴ οἱ μὲν τὰς φύσεις εἰσάγοντες τοὺς κατ’ αὐτοὺς πνευματικούς φήσουσιν εἶναι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, πνευματικῶς οὐκ ἀνακρίναντες πάντα· τοῦτο γὰρ ἀκολουθεῖ λέγειν τοῖς φύσεις εἶναι οἰομένοις, καὶ παρὰ τὸ τοῦ ἀποστόλου βούλημα ἐννοεῖν τοὺς πνευματικούς, διδάσκοντος ὅτι «Ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει «πάντα, καὶ ὑπ’ οὐδενὸς ἀνακρίνεται».
- 28.21.180 τούτῳ δὲ ἀκολουθεῖ τὸν μὴ ἀνακρίνοντα πάντα μὴ εἶναι πνευματικόν, ἢ μηδέπω εἶναι πνευματικόν.
- 28.21.181 ἀλλὰ καὶ εἴ τις ὑπὸ τινος ἀνακρίνεται, ἐπεὶ ὁ πνευματικὸς ὑπ’ οὐδενὸς ἀνακρίνεται, οὐκ ἔστιν πνευματικὸς, ἢ οὐκ ἔστιν πῶ πνευματικὸς.
- 28.21.182 μήποτ’ οὖν βέλτιον λέγειν ὅτι γίνεται τις πνευματικὸς, οὐ πρότερον ὢν, ὅστις ἤδη καὶ κυρίως ἔστιν υἱὸς θεοῦ.
- 28.21.183 τίνα οὖν ἔστιν τὰ λεγόμενα νῦν τέκνα θεοῦ, εἰ μὴ εἰσιν οἱ κατὰ τοὺς εἰσάγοντας τὰς φύσεις «πνευματικοί», ὥρα σκοπεῖν· καὶ ὅρα εἰ τέκνα θεοῦ διεσκορπισμένα ἕτερα παρὰ τὸ ἔθνος δύνασαι νοεῖν τοὺς ἤδη, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, δικαίους ἐν θεῷ, εἴτε προκεκοιμημένους πατριάρχας ἢ προφήτας ἢ τινὰς ἄλλους ἐκλεκτοὺς τοῦ θεοῦ, εἴτε καὶ τοὺς ἤδη τότε ἰσχύοντας· ὡς γὰρ ὑπαρχόντων τῶν ἰσχυόντων καὶ μηδὲ νοσοῦντων φησὶν· «Οὐ χρειάν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἄλλ’ οἱ «κακῶς ἔχοντες», καὶ ὡς ὄντων δικαίων λέγει· «Οὐκ ἐλήλυθα κακὰ λέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν».
- 28.21.184 ἔμελλεν οὖν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ μὲν τοῦ ἔθνους ἵνα μὴ ἀπόληται, ὑπὲρ δὲ τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ ὄντων ἐν διασκορπισμῷ, ἵνα συναχθῶσιν εἰς ἓ «*ν καὶ ἐν αὐ*» τῷ γενήσωνται μία ποίμνη, εἰς ποιμήν· ὅτε οἶμαι πληροῦσθαι τὴν τοῦ σωτῆρος εὐχὴν λέγοντος· «Ὡς ἐγὼ καὶ σὺ «ἓν ἐσμεν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν».
- 28.21.185 εἰ δέ τι καὶ βαθύτερόν ἐστιν περὶ Ἰσραὴλ οὐ φύσεως ἀλλὰ γένους εἶπεῖν, περὶ οὗ γέγραπται· «Υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ ἐστιν», γενομένου ἐν διασκορπισμῷ, καὶ αὐτὸς ἐπιστήσεις, ὡς εἶναι τούτους τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα, ὑπὲρ ὧν ἔμελλεν ἀποθνήσκειν Ἰησοῦς, ἵνα αὐτὰ συναγάγῃ εἰς ἓν. Ἀ π’ ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.
- 28.22.186 Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συναγαγόντες συνέδριον καὶ σκεψάμενοι περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τί αὐτῷ ποιητέον αὐτοῖς, Καϊάφα τοῦ ἀρχιερέως τὰ προεκτεθειμένα «*εἰπόντος,*» ὑπὸ τῶν λόγων αὐτοῦ παροξυνθέντες συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸν κύριον.
- 28.22.187 διόπερ ζητήσεις ἀπὸ ποίου πνεύματος προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ πότερον τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ ἐν τοιούτῳ ἐνήργησεν καὶ αἴτιον γεγένηται τῆς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συμβουλῆς, ἢ οὐκ ἐκεῖνο μὲν οὖν, ἄλλο δὲ τὸ δυνάμενον καὶ ἐν τῷ ἀσεβεῖ

λαλήσαι καὶ τοὺς ὁμοίους ἐκείνῳ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κινήσαι οὐδὲν ἥττον καὶ ἑώρα τι εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὥς κατὰ δύναμιν προεξητάσαμεν.

28.22.188 ὁ μέντοι βουλόμενος ἀπολογεῖσθαι περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος δοκοῦντος αἰτίου γεγονέναι ἵνα συμβουλευσῶνται ἀποκτείνει τὸν Ἰησοῦν ἐκ τῶν λόγων κινήθεντες τοῦ Καϊάφα οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι φησὶν ὅτι οὐκ ἀλλότριόν ἐστιν τὸ τοιοῦτο ἔργον τῆς ἀγιότητος, ἐπεὶ μὴδὲ Ἰησοῦς ἀνάξιον ἑαυτοῦ πεποίηκεν εἰς πῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐλθὼν τῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ φάσκων· «Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ «βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται».

28.22.189 ὥς γὰρ δεόμεθα λόγου σοφίας εἰς τὸ ἀπολογήσασθαι πῶς ὁ ὁμολογῶν εἰς κρίμα τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐπιδεδημικέναι οὐκ ἀνάξιον ἑαυτοῦ πεποίηκεν, οὕτως καὶ εἰς τὸ ἐκ τῶν διὰ τοῦ Καϊάφα λόγων τοῦ ἁγίου πνεύματος συμβεβουλευσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰησοῦν.

28.22.190 περὶ μὲν οὖν τοῦ· «Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς «τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον», ὅσα δεδυνήμεθα ἐν τοῖς εἰς τὸν τόπον ἐξηγητικοῖς εἰρήκαμεν· περὶ δὲ τοῦ νῦν προκειμένου τοιαῦτα ἂν λέγοιτο, ὅτι ὥσπερ τὸν ἱερὸν νοῦν τῶν γραφῶν, ἐπὶ ὠφελείᾳ λεγόμενον τῶν ζητούντων ὑπ' αὐτοῦ ὠφεληθῆναι, οἱ ἐπὶ τὸ χεῖρον παρεκδεχόμενοι, ὥστε καὶ ἀφορμὰς ἔχειν δοκεῖν πρὸς κατασκευὴν ἀσεβοῦς διδασκαλίας τῶν ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος λαλούντων, συκοφαντοῦσιν, οὕτως τὴν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Καϊάφα γενομένην προφητείαν ἀληθεύουσιν ἐν τῷ συμφέρειν ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται, οὐχ ὑγιῶς ἀκούσαντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀλλὰ ἄλλον νοῦν νομίσαντες εἶναι καὶ βούλημα τῆς τοῦ Καϊάφα συμβουλῆς, ἀπ' ἐκείνης συνεβουλεύσαντο τῆς ἡμέρας ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰησοῦν.

28.22.191 ταῦτα δὲ φημι κατὰ τὸ ἀκόλουθον τῇ περὶ τοῦ ἁγίου εἶναι πνεῦμα τὸ διὰ τοῦ Καϊάφα προφητεῦσαν ἐκδοχῇ, οὐ πάντως <συν> ἰστάς τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ καταλιπὼν καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν κρίνειν ὁπότερον χρή παραδέξασθαι περὶ τοῦ Καϊάφα, καὶ ὥς † ὑπὸ πόδας τοῦ πνεύματος κεκινημένου. Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραῖμ λεγομένην πόλιν, καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθητῶν.

28.23.192 Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ἀναγεγράφθαι νομίζω βουλομένου τοῦ λόγου ἐπιστρέφειν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θερμότερον καὶ ἀλογιστότερον ἐπιτηδᾶν τῷ [ἐν τῷ] ἔως θανάτου ἀγωνίζεσθαι περὶ τῆς ἀληθείας καὶ μαρτυρεῖν.

28.23.193 καλὸν μὲν γὰρ ἐμπεσόντα τὸν περὶ τοῦ ὁμολογεῖν τὸν Ἰησοῦν ἀγῶνα μὴ ἀναδύεσθαι τὴν ὁμολογίαν, μὴδὲ μέλλειν περὶ τὸ ὑπεραποθανεῖν τῆς ἀληθείας.

28.23.194 οὐκ ἔλαττον δὲ τούτου καλὸν καὶ τὸ μὴ διδόναι ἀφορμὴν τῷ τηλικούτῳ πειρασμῷ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ περιῖστασθαι αὐτόν, οὐ μόνον διὰ τὸ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐκβάσεως ἁδελον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἵνα μὴ ἡμεῖς πρόφασιν γενώμεθα τοῦ ἁμαρτωλοτέροις γενέσθαι καὶ ἀσεβεστέροις τοῖς οὐκ ἂν μὲν τῷ ἔργῳ τοῦ ἡμῶν ἐκκεχύσθαι τὸ αἷμα γενομένοις ἐνόχοις, εἰ τὰ παρ' ἑαυτοῦ ποιοῦντες ἐξεκλίνομεν τοὺς μέχρι θανάτου ἡμῖν ἐπιβουλεύοντας, ἐσομένοις δὲ ἐν πλείονι καὶ βαρυτέρᾳ κολάσει παρ' ἡμᾶς εἰ φιλαυτοῦντες καὶ μὴ καὶ τὰ ἐκείνων σκοποῦντες ἐπιδιδῶμεν αὐτοὺς τῷ ἀναιρεῖσθαι, οὐ τῆς ἀνάγκης εἰς τοῦτο καταλαβούσης.

28.23.195 εἴπερ γὰρ καὶ ὁ πρόφασίς τινι γενόμενος ἁμαρτίας τῷ αὐτὸς ἐπὶ ταύτην κεκινήκεν τὸν ἁμαρτάνοντα τίσει δίκας ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν ἀνθρώπων τινὶ ἁμαρτημένοις, πῶς οὐχὶ καὶ ὁ παρὸν ἐκκλίνει, ἵνα μὴ ὁ δεῖνα προδότης χριστιανοῦ γένηται καὶ ἐπίβουλος τῆς κατὰ τὸν Ἰησοῦν θεοσεβείας, μὴ ἐκκλίνας μὲν καὶ προσπαροξύνας δὲ οὐχὶ καὶ περὶ τῆς ἐκείνου ἁμαρτίας δώσει

λόγον, κἄν τὸ ὅσον ἐπὶ τῇ εἰς τὸ μαρτυρεῖν προθυμία καὶ τῇ εἰς τοῦτο ἀνδρεία τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιος ἢ παρὰ τῷ εὐσεβουμένῳ θεῷ καὶ ὁμολογουμένῳ ὑπ' αὐτοῦ σωτῆρι; ὅτι δὲ ἡμῶν ἔνεκεν τὰ τοιαῦτα γέγραπται, ἵν' ἡμεῖς, παράδειγμα ἔχοντες τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις αὐτοῦ μιμηταὶ γινώμεθα, παραστήσει ἡ λέγουσα γραφή· «Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν «πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω ἔληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ».

- 28.23.197 ὥς γάρ, κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦτο, διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα παρόντα καὶ μὴ φεύγοντα, ἐπεὶ μήπω ἔληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ, οὕτως καὶ χωρὶς τοῦ ἀναχωρεῖν, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ μηδέπω αὐτοῦ ἐφεστηκέναι τὴν ὥραν, οὐκ κατεσχέθημεν ἂν ἡμεῖς.
- 28.23.198 διόπερ ἀκουστέον οὐ μόνον τοῦ «Ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἐτέραν» καὶ τῶν ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡνίκα συνεβουλευσάντο ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰησοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, τὸ εὐλόγιστον τηρῶν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἄλλην πόλιν ἀνεχώρησεν ὅχλων πεπληρωμένην, ἀλλὰ τινα ἀνακεχωρηκυῖαν.
- 28.23.200 γέγραπται γάρ· «Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, «εἰς Ἐφραῖμ λεγομένην πόλιν».
- 28.23.201 καὶ οὐ μόνος γε ἐκεῖ ἀπελήλυθεν, ἀλλὰ μηδεμίαν ἀφορμὴν διδούς τοῖς ζητοῦσιν αὐτὸν καὶ τοὺς μαθητὰς μεθ' αὐτοῦ παρείληφεν καὶ «ἐκεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθητῶν».
- 28.23.202 τοιοῦτόν ἐστιν καὶ τὸ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον γεγραμμένον, ὅτε «Ἀκούσας ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέθ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καφαρναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ», καὶ ἐπὶ τὸν καιρὸν δὲ φθάσας τοῦ συλληφθῆναι, ἐτήρησεν ὑπὲρ τοῦ μὴ παρ' αὐτὸν τοῦτο παθεῖν μήτε ἐν Ἱεροσολύμοις εὐρεθῆναι μήτε ἐν τῷ ἱερῷ, ἔνθα ἐδίδασκεν πολλάκις, μήτε ἐν ἄλλῳ τοιοῦτῳ τόπῳ· «Ἐξῆλθεν γὰρ σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν «Κεδρών, ὅπου ἦν κῆπος εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ «αὐτοῦ».
- 28.23.203 οὕτω δὲ ἀνεχώρει κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ οὐκ ἐδημοσίευσεν, ὥς δεῖσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους, βουλομένους αὐτὸν συλλαβεῖν, τοῦ Ἰούδα, διὰ τὸ μεμαθητεῦσθαι αὐτῷ περιεργαζομένου καὶ τοὺς τόπους τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ.
- 28.23.204 διὸ τότε «Ἰούδας λαβὼν «σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται «ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὄπλων».
- 28.23.205 κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τόπον τοῦ εὐαγγελίου δηλοῦται ὅτι εἰ μὲν ἐβούλετο μὴ ἀλῶναι, οὐκ ἂν κατεσχέθη· κατεσχέθη δὲ ταπεινώσας αὐτὸν καὶ γενόμενος ὑπήκοος τοῖς κατέχουσιν καὶ μέχρι τοῦ σταυροῦ.
- 28.23.206 ὁπότε γοῦν ἐξῆλθεν, καὶ λέγει τοῖς ἐλθοῦσιν εἰς τὸν κῆπον· «Τίνα ζητεῖτε; ἀπεκρίθησαν «αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον»· καὶ ὥς μὲν «εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ «εἰμι, [δυνάμεως] ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί».
- 28.23.207 εἶτα μετὰ τοῦτο, ὅτι ἐβουλήθη ἀναδέξασθαι τὴν ἐν τῷ πάθει οἰκονομίαν, πάλιν ἠρώτησεν αὐτοῦς· «Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον».
- 28.23.208 καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἡ σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν» ἐκόντα, «καὶ ἔδωκαν «αὐτὸν» παρέχοντα αὐτὸν τοῖς δεσμοῖς· εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο παθεῖν, εἶπεν ἂν πάλιν· «Ἐγὼ εἰμι» καὶ ἀπῆλθον ἂν οἱ τοσοῦτοι εἰς τὰ ὀπίσω καὶ πάντες ἔπεσον ἂν χαμαί.
- 28.23.209 ὥσπερ δὲ διὰ τῶν τοιούτων διδάσκει ἡμᾶς ἐν διωγμοῖς καὶ ταῖς καθ' ἡμῶν ἐπιβουλαῖς ἀναχωρεῖν, οὕτως ἐν ἄλλοις εὖροις ἂν καὶ ἀπὸ τῶν νομιζομένων εἶναι ἐν κόσμῳ καλῶν

ἀναχωροῦντα, ἵνα καὶ διὰ τούτων διδάξῃ φεύγειν τὰ ἐν κόσμῳ ἀξιώματα καὶ τὰς ἐν αὐτῷ ὑπεροχάς.

- 28.23.210 Ἰησοῦς γάρ ποτε «γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν «βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος»· ἀλλ' οὐ μετὰ τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ μόνος, μὴ παρέχων μηδὲ τούτοις ἀφορμὴν φιλοῦσιν αὐτόν καὶ βουλευθεῖσιν ἂν μετὰ τῶν θελόντων ποιῆσαι αὐτόν βασιλέα, ἵν' ἤδη γένηται καὶ κοσμικῶς αὐτῶν βασιλεύς. Ταῦτα μὲν εἰς τὸ ρητόν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ γράμματος περὶ ἀναχωρήσεως διδασκαλίαν.
- 28.24.211 εἰς δὲ τὴν ἀναγωγὴν λεχθεῖη ἂν τοιαῦτα, ὅτι Ἰησοῦς πάλαι μὲν παρρησίᾳ τοῖς Ἰουδαίοις περιεπάτει ὅτε ὁ λόγος τοῦ θεοῦ διὰ προφητῶν αὐτοῖς ἐνεπολιτεύετο· Ἰησοῦ γὰρ ἦν παρρησία ἡ «Τάδε λέγει κύριος»· ἀλλὰ νῦν οὐκέτι παρρησίᾳ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις Ἰησοῦς περιπατεῖ, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ οὐκ ἔστιν θεοῦ λόγος ἐν Ἰουδαίοις, καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖθεν (λέγω δὲ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων) εἰς τὴν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου ἦλθεν χώραν, περὶ ἧς λέγεται· «Πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον «ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα», καὶ πρὸς ἣν εἴρηται· «Εὐφράνθητι «στεῖρα ἢ οὐ τίκτους· ῥῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα».
- 28.24.212 ἔστιν δὲ ἡ ἐγγὺς τῆς ἐρήμου πόλις Ἐφραΐμ, εἰς ἣν ἦλθεν Ἰησοῦς, οὐκέτι παρρησίᾳ περιπατῶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις.
- 28.24.213 ἐρμηνεύεται δὲ Ἐφραΐμ «καρποφορία», ἀδελφὸς ὦν Μανασσῆ, πρεσβυτέρου τοῦ «ἀπὸ λήθησ» λαοῦ.
- 28.24.214 μετὰ γὰρ τὸν «ἀπὸ λήθησ» λαὸν καταλειφθέντα γεγέννηται ἡ ἐξ ἐθνῶν «καρποφορία», ὅτε ποταμοὺς μὲν τοὺς ἐν τῷ Ἰσραὴλ «ἔθετο» ὁ θεὸς «εἰς ἔρημον καὶ διεξόδους» τῶν ἐκεῖ «ὕδατων εἰς «δίψαν» καὶ «γῆν αὐτῶν καρποφόρον εἰς ἄλμην, ἀπὸ κακίας τῶν «κατοικούντων ἐν αὐτῇ»· ἀπὸ δὲ τῶν ἐθνῶν «ἔρημον ἔθετο εἰς λίμνας «ὕδατων», καὶ «γῆν ἄνυδρον αὐτῶν γῆν εἰς διεξόδους ὕδατων».
- 28.24.215 καὶ κατ'ὥκισεν ἐκεῖ πεινῶντας, καὶ συνεστήσαντο πόλιν κατοικεσίας, τὴν ἐκκλησίαν· ἔνθα ἔσπειρεν ἄγρους κατὰ τὸν πεσόντα σπόρον ἐπὶ τὴν καλὴν καὶ ἀγαθὴν γῆν καὶ ποιοῦσαν ἑκατονταπλασίονα, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνας· κλήματα γάρ εἰσιν οἱ κυρίου μαθηταί, οἵτινες καὶ «ἐποίησαν καρπὸν γεννήματος· καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ ἐπλη«θύνθησαν σφόδρα».
- 28.24.216 ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν τούτοις ἀλογωτέρους μικροὺς εἶναι ἐλογίσατο ὁ ἄνθρωπος καὶ κτήνη σώζων κύριος· γέγραπται γάρ· «Καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν οὐκ ἐσμίκρυνεν».
- 28.24.217 καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι «ὠλιγώθησαν καὶ ἐκακώθησαν [καὶ] ἀπὸ θλίψεως κακῶν καὶ ὀδύνης· «καὶ ἐξεχύθη ἐξουδένωσις ἐπὶ» τοὺς διὰ τὸν Ἀβραάμ «ἄρχοντας, καὶ «ἐπλάνησεν αὐτοὺς ἐν ἀβάτῳ καὶ οὐχὶ ἐν ὁδῷ».
- 28.24.218 μετ' ἐκείνους δὲ ὁ θεὸς «ἐβόηθησεν τῷ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πένητι λαῷ ἐκ πτωχείας καὶ «ἔθετο ὡς πρόβατα πατρίαν», οὓς ὄψονται εὐθεὶς ἄγγελοι καὶ «εὐ«φρανθήσονται, καὶ πᾶσα ἀνομία ἐμφράζει τὸ στόμα αὐτῆς».
- 28.24.219 τούτοις δὲ μυστικῶς προφητευσόμενοις ἐν ἑκατοστῷ ἔκτῳ Ψαλμῷ ἐπιφέρεται· «Τίς σοφὸς καὶ φυλάξει ταῦτα, καὶ συνήσουσιν τὰ ἐλέη τοῦ «κυρίου;» ἐλεοῦντος γὰρ τοῦ κυρίου τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ὁ σοφὸς ταῦτα φυλάξει, συνιείς τὰ ἐλέη τοῦ κυρίου.
- 28.24.221 οὐκοῦν Ἰησοῦς οὐκέτι «παρρησίᾳ περιπατεῖ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς «τὴν χώραν» τοῦ ὅλου κόσμου, «ἐγγὺς τῆς ἐρήμου» ἐκκλησίας, εἰς Ἐφραΐμ τὴν «καρποφοροῦσαν» λεγομένην πόλιν, κάκεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθητῶν.
- 28.24.222 καὶ ἔστιν μέχρι τοῦ δεῦρο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἰησοῦς ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ λεγομένην πόλιν· παρέστιν γὰρ τῇ «καρποφορίᾳ».

- 28.24.223 καὶ ἐπὶ τῇ γενέσει γε τοῦ Ἐφραΐμ τούτου εἶποι ἂν ὁ γεννήσας αὐτὸν σιτομέτρης ἡμῶν κύριος, ὁ ταπεινώσας ἑαυτὸν καὶ γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· «Ἡὔξησέν με ὁ θεὸς ἐν τῇ γῇ τῆς ταπεινώσεώς μου». Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτοῦς.
- 28.25 ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες· Τί ὑμῖν δοκεῖ; οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Οὐ τὸ αὐτὸ νομιστέον εἶναι πάσχα τοῦ κυρίου καὶ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὸν νόμον πάσχα ἐστὶν τοῦ κυρίου, τὸ δὲ τῶν παρανόμων πάσχα τῶν Ἰουδαίων.
- 28.25.225 διὸ παρατηρητέον πότε λέγεται κυρίου τὸ πάσχα καὶ ἄλλαι ἡμέραι, καὶ πότε οὐ τοῦ κυρίου ἀλλὰ τῶν ἐλεγχομένων ἐπὶ ἁμαρτίαις.
- 28.25.226 οἷον ἐν μὲν τῇ Ἐξόδῳ γέγραπται μεθ' ἕτερα κατὰ τὴν πρώτην περὶ πάσχα ἐντολήν· «Καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς· πάσχα ἐστὶν κυρίου», καὶ κατὰ τὴν δευτέραν· «Ἐὰν λέγωσιν πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν· Τίς ἡ «λατρεία αὕτη ὑμῖν; καὶ ἐρεῖτε· Θυσία τὸ πάσχα τοῦ κυρίου, ὡς «ἐσκέπασεν τοὺς οἴκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ».
- 28.25.227 ἐν δὲ τῷ Ἡσαΐα οὐχ ἑαυτοῦ ἀλλὰ τῶν ἁμαρτανόντων φησὶν εἶναι ὁ κύριος τὰς νουμηνίας καὶ τὰ σάββατα καὶ νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ ἑορτάς.
- 28.25.228 εἰ δὲ τὰς ἑορτάς, δηλὸν ὅτι καὶ τὸ πάσχα· μία γὰρ αὕτη τῶν ἑορτῶν ἐστίν. γέγραπται δὲ οὕτως· «Τὰς νουμηνίας ὑμῶν καὶ «τὰ σάββατα ὑμῶν καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι νηστείαν [ἢ] «καὶ ἀργίαν, καὶ τὰς νουμηνίας ὑμῶν καὶ τὰς ἑορτάς ὑμῶν μισεῖ ἡ «ψυχὴ μου». καὶ ἔν τινι δὲ τῶν δώδεκα γέγραπται· «Μεμίσηκα, «ἀπῶσμαι τὰς ἑορτάς ὑμῶν».
- 28.25.229 καὶ κατὰ τὴν ἐκκειμένην τοίνυν λέξιν τὸ πάσχα οὐ «τοῦ κυρίου» ἀλλὰ «τῶν Ἰουδαίων» ἦν· ὁ γὰρ σωτὴρ ἡμῶν ἐν αὐτῷ ἐπεβουλεύετο.
- 28.25.230 καὶ διὰ τοῦτο αὐτῶν οἶμαι τὸ πάσχα εἰρησθαι αὐτοῖς προφητικῶς τῷ «Μεμίσηκα, ἀπῶσμαι τὰς ἑορτάς «ὑμῶν» ἔργον γὰρ οὐχ ἑορτῆς θεοῦ, ἀλλ' ἐναγὲς ἐν αὐτῷ πεποιήκασιν τὸν Ἰησοῦν ἀποκτείναντες.
- 28.25.231 πλὴν πρὸ τοῦ πάσχα τῶν Ἰουδαίων τούτου πολλοὶ ἀνέβησαν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας, ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτοῦς.
- 28.25.232 προλαβὼν δ' ἂν εἴποιμι ὅτι οὐκ ἐνόουν οἱ πολλοὶ πῶς ἂν ἀγνίσαιεν ἑαυτοῦς· διόπερ δοκοῦντες ἑαυτῶν πάσχα λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ, τοσοῦτον ἐδέησαν τοῦ ἀγνίσαι ἑαυτοῦς ὥστε ἐναγέστεροι γενέσθαι οὐ ἦσαν ἐναγεῖς πρὶν ἀγνίσωσιν ἑαυτοῦς. εἶπον γὰρ τῷ Πιλάτῳ οἱ παραδιδόντες αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν Ἰουδαῖοι· «Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτείνειν οὐδένα»· δι' οὗς ἔλεγεν τῷ σωτῆρι· «Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ σὸν ἔθνος καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν «σε ἐμοί».
- 28.25.233 καὶ οἱ λέγοντές γε ἀναβεβηκέναι ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτοῦς ἐκραύγασαν λέγοντες τῷ Πιλάτῳ· «Μὴ τοῦτον ἀπολύσης ἀλλὰ τὸν «Βαραββᾶν.
- 28.25.234 ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής». καὶ πάλιν· «Ἀπεκρίθησαν «οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν» καὶ πάλιν· «Οἱ Ἰουδαῖοι «ἐκραύγαζον λέγοντες πρὸς τὸν Πιλάτον· Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, «οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει «τῷ Καίσαρι». καὶ πάλιν· «Ἐκραύγασαν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἄρον, ἄρον, «σταύρωσον αὐτόν».
- 28.25.235 καὶ οἱ ἀναβεβηκότες γε πρὸ τοῦ πάσχα ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτοῦς ἔλεγον ἐν αὐτῷ τῷ πάσχα· «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα «εἰ μὴ Καίσαρα». ὅπερ δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν προφητεύων ὁ σωτὴρ καὶ

λέγων· «Ἔρχεται ὥρα ὅτε πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξει «λατρεῖαν προσφέρειν τῷ θεῷ» τοῦτο ἀπ' αὐτοῦ ἀρξάμενον πεπλήρωται.

28.25.236 οἱ γὰρ ἀξιώσαντες αὐτὸν ἀποθανεῖν ἐδόκουν λατρεῖαν προσφέρειν τῷ θεῷ, καὶ ἀναβεβήκεισαν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸ τοῦ πάσχα ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς.

28.25.237 ὁ δὲ ἀληθὴς ἀγνισμὸς οὐ πρὸ τοῦ πάσχα ἦν ἀλλ' ἐν τῷ πάσχα, ὅτε Ἰησοῦς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἀγνιζομένων ὡς ἁμνὸς θεοῦ, καὶ ἤρεν τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

28.25.238 καὶ ἐζήτουν γε οὗτοι οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, οὐχ ἵνα ὠφεληθῶσιν, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνωσιν πρὸς οὓς εἶπεν ἄν· «Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα ἀπὸ «τοῦ θεοῦ».

28.25.239 καὶ ἐν αὐτῷ γε τῷ ἱερῷ ἐστηκότες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ Ἰησοῦ· «Τί δοκεῖ ὑμῖν; ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν «ἐορτήν;» ἀλλ' οὐχ ὅπου οὗτοι ἐστήκεισαν ἐόρταζεν Ἰησοῦς, ἀλλ' εἰς τὸ μέγα ἀνάγαιον, τὸ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον, ὅπου ἐπιθυμία ἐπεθύμησεν τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν φαγεῖν πρὸ τοῦ παθεῖν.

28.25.241 εἴποισ δ' ἂν ὅτι καὶ νῦν ἐστήκασιν ἐν τῷ ἱερῷ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἐπεριδόμενοι μὲν ὡς ἱεραῖς ταῖς γραφαῖς, διὰ δὲ τὸ ἀγνοεῖν τὸν ἐληλυθότα ζητοῦντες. τοῦτον μὲν κακολογεῖν, ἕτερον δὲ τούτου Χριστὸν ὁμολογεῖν.

28.25.242 πρόσχες δὲ εἰ δύνασαι καὶ ἄλλους Ἰουδαίους λέγειν ἀναβαίνοντας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῆς ἔξω Ἱεροσολύμων χώρας, καὶ ἐρχομένους ἵνα ἀγνίσαντες ἑαυτοὺς δυνηθῶσιν, ἥνίκα ἂν τὸ πάσχα τυθῇ Χριστός, ἐορτάζειν μὴ «ζύμη παλαιᾶ», μὴ «ζύμη κακίας καὶ πονηρίας, «ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας».

28.25.243 καὶ οἱ τοιοῦτοί γε ζητήσουσιν τὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες τῶν γραφῶν καὶ ἐπαπορήσουσιν πρὸς ἀλλήλους, εἰ ἐλεύσεται εἰς τὴν ἐορτὴν Ἰησοῦς. Δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὰς ἵνα ἐάν τις γνῶ αὐτὸν ποῦ ἐστὶν μηνὺς ἡ , ὅπως πιάσωσιν αὐτόν .

28.26.244 Ὅρα πῶς μεμαρτύρηται ἀνακεχωρηκέναι, ἵνα καὶ ἡμεῖς γινώσκωμεν ἐν καιρῷ τὸ τοιοῦτο ποιεῖν. καὶ πρόσχες γε ὅτι οὐκ ᾔδεισαν ὅπου ἐστὶν οὔτε οἱ ἀρχιερεῖς οὔτε οἱ Φαρισαῖοι, καὶ μὴ εἰδότες διδόασιν ἐντολὰς, ἵνα ἐάν τις γνῶ ποῦ ἐστὶν μηνύσῃ αὐτοῖς καὶ συλλάβωσιν αὐτόν.

28.26.245 καὶ ἄλλως δὲ φήσεις ὅτι οἱ ἐπιβουλεύοντες τῷ Ἰησοῦ οὐκ οἶδασιν ποῦ ἐστὶν.

28.26.246 διὸ διδόασιν ἐτέρας παρὰ τὰς τοῦ θεοῦ ἐντολὰς, «διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων».

28.26.247 καὶ εἰσιν αὐτῶν αἱ ἐντολαὶ <ᾰς> διδόασιν Φαρισαῖοι καὶ ἀρχιερεῖς, τῶν σωματικῶν τυγχάνοντες Ἰουδαίων, κατὰ τοῦ Ἰησοῦ· βούλονται γὰρ τινὰς μηνῦσαι αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν, ἵνα αὐτὸν ὑποχείριον λαβόντες προδῶσιν.

28.26.248 καὶ φήσεις πάντα τὸν περιεργαζόμενον τὰ περὶ τὸν χριστιανισμὸν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἀνατρέπειν καὶ κατηγορεῖν Φαρισαῖόν τινα εἶναι καὶ οὐκ ἀγαθὸν ἀρχιερέα, ἄλλων λόγων διδόντα ἐντολὰς, οἷς οἶεται διδάξειν αὐτὸν τὰ περὶ τὸν Ἰησοῦν, ἵνα μηνυθέντα αὐτὸν αὐτῷ πιάσῃ καὶ ὑβρίσας ἀποκτείνῃ. Ἀλλὰ γὰρ αὐτάρκη περιγραφὴν εἰληφότος καὶ τοῦ ὀγδόου καὶ εἰκοστοῦ τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ἐξηγητικῶν τόμου, αὐτοῦ καταπαύσωμεν τὸν λόγον, ἐν τῷ ἐνάτῳ καὶ εἰκοστῷ, θεοῦ διδόντος, ἀρξόμενοι τῶν ἐξῆς.

32.1 ΤΩΝ Εἰς ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΟΣ ΑΒ'. Ἀπὸ θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐοδοῦμενοι ἐρχώμεθα τὴν μεγάλην τοῦ εὐαγγελίου ὁδὸν καὶ ζῶσαν ἡμῖν, εἰ καὶ γνωσθεῖη καὶ ὁδευθεῖη ὑφ' ἡμῶν, <ὡς> φθάσαι αὐτῆς καὶ ἐπὶ τὸ τέλος.

32.1.2

νῦν μέντοι γε οἶονεὶ δευτέρας καὶ τριακοστῆς παρεμβολῆς ἐν τοῖς λεχθησομένοις ἐπιβῆναι πειρώμεθα· καὶ παρείη γε ἡμῖν ὁ στύλος τῆς φωτεινῆς νεφέλης Ἰησοῦ, προάγων ἡμᾶς ὅτε δεῖ, καὶ ἰστάς ὅτε χρή, ἕως ὅλον καὶ τῇ ὑπαγορεύσει τῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἱερὲ ἀδελφεῖ <καὶ θεοῦ> ἄνθρωπε Ἀμβρόσιε, διεξέλθωμεν τὸ εὐαγγέλιον, μὴ ἐκκακοῦντες ἀπὸ τοῦ μακροῦ τῆς ὁδοιπορίας μηδὲ ἀποκάμνοντες διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, ἀλλ' ἐκβιαζόμενοι κατ' ἵχνη βαίνειν τοῦ στύλου τῆς ἀληθείας.

- 32.1.3 πότερον δὲ βούλεται τὸν νοῦν ἡμῶν τελέσαι διὰ τῶν ὑπαγορεύσεων τὴν ὁδοιπορίαν τῆς ὁλοῦ τοῦ κατὰ τὸν Ἰωάννην εὐαγγελίου γραφῆς ἢ μή, αὐτὸς ἂν εἰδείῃ ὁ θεός.
- 32.1.4 μόνον καὶ ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι καὶ ἐκδημοῦντες αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον ἔξω τοῦ εὐαγγελίου μὴ βαίνομεν, ἵνα καὶ τῶν τοὺς μακαρισμοὺς φερόντων ἔργων καὶ λόγων ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς τοῦ θεοῦ ἀπολαύσωμεν. Καὶ δείπνου γινομένου υ, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, εἰδὼς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτὸν· εἴτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἥρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ὃ ἦν διεζωσμένο.
- 32.2.5 Ἐν ταῖς εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν ὁμιλίαις συνεκρίναμεν ἀλλήλαις τὰς παραβολὰς, καὶ ἐζητήσαμεν τί μὲν σημαίνει τὸ κατὰ τὰς θείας γραφὰς ἄριστον, τί δὲ παρίστησιν τὸ κατ' αὐτὰς δείπνον.
- 32.2.6 καὶ νῦν τοίνυν λελέχθω, ὅτι ἄριστον μὲν ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ πρὸ τῆς συντελείας τῆς ἐν τῷ βίῳ τουτῷ ἡμέρας πνευματικῆς τοῖς εἰσαγομένοις ἀρμόζουσα τροφή· δείπνον δὲ ἡ τελευταία καὶ τοῖς ἤδη ἐπὶ πλεῖον προκεκοφόσι παρατιθεμένη κατὰ λόγον.
- 32.2.7 καὶ ἄλλως δ' εἴποι ἂν τις ἄριστον μὲν εἶναι τὸν νοῦν τῶν παλαιῶν γραμμάτων, δείπνον δὲ τὰ ἐναποκεκρυμμένα τῇ καινῇ διαθήκῃ μυστήρια.
- 32.2.8 ταῦτα δὲ ἐν προοιμίῳ λέλεκται ἐξετάζοντι πῶς γινομένου δείπνου ἐγείρεται ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ βαλὼν ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα ἄρχεται τοὺς τῶν μαθητῶν νίπτειν πόδας.
- 32.2.9 οἶμαι γὰρ ὅτι οἱ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ δειπνοῦντες καὶ ἐν τῇ ἐπὶ τέλει τοῦ βίου τούτου ἡμέρᾳ μεταλαμβάνοντες σὺν αὐτῷ τροφῆς δέονται μὲν καθαρσίου τινός, οὐ μὴν περί τι τῶν πρώτων τοῦ τῆς ψυχῆς, ἵν' οὕτως ὀνομάσω, σώματος, ἀλλ', ὥς ἂν εἴποι τις, χρήζουσιν ἀποπλύνασθαι τὰ τελευταῖα καὶ τὰ ἔσχατα καὶ τῇ γῇ ἀναγκαίως ὁμιλοῦντα.
- 32.2.10 καὶ τοῦτο τὸ καθάρισον πρῶτον μὲν ὑπ' οὐδενὸς ἢ τοῦ Ἰησοῦ μόνου γενέσθαι δύναται, δεύτερον δὲ [καὶ τὸ] ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, πρὸς οὓς εἶπεν· «Καὶ «ὕμεις ὀφείλετε τοὺς πόδας ἀλλήλων νίπτειν· ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα «ὕμιν ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε».
- 32.2.11 καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς γε ἐν τούτοις μοι δοκεῖ διεγείρων ἡμῶν τὸν νοῦν ἐπὶ τὸ νοητὸν τῶν κατὰ τὸν τόπον μὴ τετηρηκέναι μὲν σωματικὴν περὶ τοῦ νίψασθαι τὴν ἀκολουθίαν, ὅτε πρὸ τοῦ δείπνου καὶ τῆς ἐπὶ τὸ δειπνεῖν ἀνακλίσεως οἱ δεόμενοι τοῦ νίψασθαι τοὺς πόδας νίπτονται· ὑπερβὰς δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τῷ λόγῳ ἤδη ἀνακλιθέντα τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τὸ δειπνεῖν ἐγηγεγκέναι ἐκ τοῦ δείπνου, ἵνα δειπνησάντων ἄρξηται νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος.
- 32.2.12 πρὸ μὲν γὰρ τοῦ δείπνου ἦσαν λελουμένοι, καὶ γενόμενοι ὅλοι καθαροὶ κατὰ τὸ «Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς «πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν» καὶ τὰ ἐξῆς μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν ἐκεῖνο ἐδεήθησαν δευτέρου ὕδατος εἰς μόνους τοὺς πόδας, τουτέστιν τὰ κατωτάτω τοῦ σώματος.

32.2.13

ἀδύνατον γὰρ οἶμαι μηδὲν ῥυπωθῆναι τῆς ψυχῆς μηδὲ τὰ τελευταῖα καὶ τὰ κατωτάτω αὐτῆς, καὶ ὥς ἐν ἀνθρώποις τέλειός τις εἶναι δοκῇ.

- 32.2.14 οἱ μὲν οὖν πολλοὶ καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν κονιορτοῦ τῶν ἁμαρτημάτων πληροῦνται κατὰ τὴν κεφαλὴν ἢ ὀλίγῳ ταύτης κατωτέρω· οἱ δὲ γνησίως τῷ Ἰησοῦ μαθητευθέντες, ὥς φθάσαι καὶ ἐπὶ τὸ συνδειπνεῖν αὐτῷ, μόνους τοὺς πόδας δεομένους ἔχουσιν τῆς ὑπὸ τοῦ λόγου νίψεως.
- 32.2.15 ἐνορῶν δὲ διαφοραῖς ἁμαρτημάτων καὶ κατανοῶν τὰ ὥς μὲν πρὸς τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ ἔρρωμένον τοῦ λόγου ἁμαρτήματα, πρὸς δὲ τοὺς πολλοὺς οὐδὲ νομιζόμενα εἶναι ἁμαρτήματα, ὅφει τίνα ἐστὶν ἐφ' οἷς δέονται οἱ πόδες τοῦ νίψασθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ.
- 32.2.16 καὶ εἴπερ τοιαῦτά ἐστιν τὰ κατὰ τοὺς πόδας μολύσματα, τί ποιήσωμεν οἱ μηδέποτε ἐπὶ τὸ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ δεῖπνον ἐφθακότες, μηδὲ τοὺς πόδας μόνους μεμολυμμένοι; λέγοντος Ἰησοῦ τῷ μὴ εἰδότι τότε Πέτρῳ, ἀλλὰ γνωσομένῳ μετὰ ταῦτα τὸ μυστήριον τῆς νίψεως τῶν ὑπὸ Ἰησοῦ καθαριζομένων ποδῶν τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω «σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ».
- 32.2.17 ὅπερ ζητήσεις τί δηλοῖ· πότερον ὅτι οὐδ' ὅλως ἔχεις μέρος ἐὰν μὴ νίψω σε ἀγαθόν, ἢ οὐ μετ' ἐμοῦ μὲν τοῦ διδασκάλου καὶ κυρίου μετὰ τῶν ἐλαττόνων δέ μου, ἐν οἷς εἰσιν οἱ μετὰ τὸ λούσασθαι μήτε δειπνήσαντες τὸ μετ' ἐμοῦ δεῖπνον μήτε νιψάμενοι ὑπ' ἐμοῦ τοὺς πόδας, ἢ δειπνήσαντες μὲν, οὐ νιψάμενοι δέ.
- 32.2.18 ἐγὼ <δ'> ἐφίστημι διὰ τὸ «Ἰδοὺ ἐγὼ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν «καὶ κρούω· ἐάν τις ἀνοίξῃ μοι τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν «καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ», μήποτε ὁ Ἰησοῦς οὔτε ἀριστᾶ μετὰ τινος (οὐ γὰρ δεῖται εἰσαγωγῆς καὶ πρώτων μαθημάτων), οὔτε ἀριστᾶ τις μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ μετ' αὐτοῦ ἐσθίων δειπνεῖ μόνον· «Πλεῖον, γάρ φησι, Σολομῶντος ὧδε», περὶ οὗ γέγραπται· «Καὶ ἦν τὸ ἄριστον Σαλομῶν τόδε», ὃ κατείλεκται ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν.
- 32.2.19 καὶ τοῦτο δὲ τολμήσας εἶποίμ' ἂν ὥς ἀκόλουθον τῷ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ», ὅτι οὐκ ἔνιψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰουδα, <ὅτι> ἤδη εἰς τὴν καρδίαν βεβλήκει ὁ διάβολος, ἵνα τὸν διδάσκαλον καὶ κύριον παραδῷ, εὐρῶν αὐτὸν οὐκ ἐνδεδυμένον τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ καὶ οὐκ ἔχοντα τὸν τῆς πίστεως θυρεόν, ὃ δύναταί τις πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι.
- 32.2.20 γεγραμμένου γὰρ τοῦ «Τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος» ἀκούω ὥς καὶ ἐν ἐβδόμῳ Ψαλμῷ τῆς γραφῆς περὶ τούτου διδασκούσης, ὥς τοξότου καὶ βέλη πεπυρωμένα ἐξεργαζομένου τοῖς μὴ πάσῃ φυλακῇ τηροῦσι τὴν ἑαυτῶν καρδίαν.
- 32.2.21 ἔχει δὲ οὕτως ἡ τοῦ Ψαλμοῦ λέξις· «Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῇτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στυλβώσει· τὸ τόξον «αὐτοῦ ἐνέτεινεν καὶ ἡτοίμασεν αὐτό· καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασεν σκευὴ «θανάτου, τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐξειργάσατο. ἰδοὺ ὠδίνησεν «ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν».
- 32.2.22 πᾶς μὲν οὖν ὁμολογήσει τὸ «Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν, συνέλαβεν πόνον καὶ ἔτεκεν «ἀνομίαν», δύνασθαι ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸν διάβολον· ἄτοπον δὲ μὴ ὁμοίως τούτῳ καὶ αὐτὰ νομίζειν λέγεσθαι· «Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῇτε, «τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στυλβώσει· τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινεν καὶ ἡτοίμασεν αὐτό· καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασεν σκευὴ θανάτου»· σκευὴ γὰρ θανάτου ἄλλος οὐδεὶς ἐν τῷ τόξῳ ἑαυτοῦ ὃ ἐνέτεινεν ἡτοίμασεν ἢ οὗ τῷ φθόνῳ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον.
- 32.2.23 ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν βελῶν, ἃ τοῖς καιομένοις ἐξειργάσατο ὁ διάβολος, ἐνέβαλεν εἰς τὴν καρδίαν Ἰουδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἤδη βεβλημένου <ἐν> τῷ δείπνῳ οὐχ ὥστε δὲ ἀρέσεσθαι αὐτῷ, ἐπεὶπερ ἡ τοῦ δείπνου τούτου τροφή καὶ ὁ οἶνος ὁ ἐν αὐτῷ οὐκ ἐδύνατο γενέσθαι ἐν καρδίᾳ ὑπὸ τοῦ διαβόλου βεβλημένη βέλει περὶ τοῦ προδοθῆναι τὸν τάχα ἐστιάτορα, ἐπεὶ μὴ σαφῶς ἐν τούτοις φαίνεται τίς ἦν, ὑφ' οὗ τὸ δεῖπνον ἐγίνετο, ὥς ἐν τοῖς πρὸ

τούτων· Ἐποίησαν, φησίν, «αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν ἐκ τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ».

32.2.24 ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ Ἰούδα γέγραπται τὸ «Τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῷ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης»· τούτῳ δὲ ἀκολουθῶς λέγοις ἂν περὶ ἐκάστου τῶν ὑπὸ τοῦ διαβόλου εἰς τὴν καρδίαν τετρωμένων· τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα πορνεύσῃται, τοῦ δεῖνα, καὶ ἵνα ἀποστερήσῃ, τοῦ δεῖνα, καὶ ἵνα δοξομανῶν εἰδωλολατρειᾷ ἀναδέξῃται τὴν τῶν δοκούντων εἶναι ἐπ' ἀξιώματος, τοῦ δεῖνα, καὶ οὕτως ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀμαρτημάτων ἅπερ ὁ διάβολος βάλλει εἰς τὴν γυμνὴν τοῦ θυρεοῦ τῆς πίστεως καρδίαν· ἐν ᾧ θυρεῷ πίστεως δύναται τις οὐχ ἓν οὐδὲ δύο ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ πεφυρωμένα σβέσαι. Ἐγγιζούσης τοίνυν τῆς κατὰ τὸ πάθος οἰκονομίας, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης τετρωμένος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, δείχνου ἤδη γινομένου· «Εἰδώς, φησίν, ὁ Ἰησοῦς, «ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείχνου».

32.3.26 οὐκοῦν τὰ μὴ πρότερον ὄντα ἐν ταῖς χερσὶν τοῦ Ἰησοῦ δίδοται ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ οὐ τινὰ μὲν τινὰ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντα· ὅπερ πνεύματι καὶ ὁ Δαβὶδ βλέπων φησὶ τὸ «Εἶπεν ὁ κύριος «τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου «ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου».

32.3.27 καὶ γὰρ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ μέρος τι τῶν πάντων ἦσαν οὓς ἥδει, ὅσον ἐπὶ τῇ προγνώσει, δεδοσθαι ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἵνα δὲ σαφέστερον θεωρήσωμεν τί ἔστιν τὸ «Πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας», προσχωμέν τῷ «Ὡςπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως «καὶ ἐν τῷ Ἰησοῦ πάντες ζωοποιηθήσονται».

32.3.28 ἀλλ' εἰ καὶ πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται, οὐ συγχεῖται ἡ δικαιοσύνη τοῦ θεοῦ καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἕκαστον οἰκονομεῖσθαι· ὅπερ δηλοῦται ἐπιφερομένου τῷ «Οὐκ ὥς ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται» τοῦ «Ἐκαστος δὲ ἐν «τῷ ἰδίῳ τάγματι».

32.3.29 πάλιν τε αὖ τὰ διάφορα νοήσεις τάγματα τῶν ἐν Χριστῷ ζωοποιηθησομένων ὅτε πληροῦται τὸ «Πάντα ἔδωκεν «αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας», ἐπιστήσας τῷ «Ἀπαρχὴ Χριστός, «ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, εἴτα τὸ τέλος», ὅπερ τέλος μετὰ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐνστήσεται, ὅτε «Παραδώσει τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί», πρότερον καταργήσας «πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν».

32.3.30 ταῦτα δ' οἶμαι ἐστὶν πρὸς ἃ ἡ πάλιν, ἵνα μηκέτι ἡ ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ δύναμις, πρὸς ἃ ἡ πάλιν, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι ὑπάρχῃ πάλιν, καταργηθείσης πάσης ἀρχῆς τε καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως.

32.3.31 κινεῖ δέ με εἰς τὸ τὴν καταργουμένην «πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν» εἶναι τὰ πρὸς ἃ ἡ πάλιν τὸ ἐπιφερόμενον παρὰ τῷ Παύλῳ τούτοις τὸ «Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεῦειν ἄχρι οὗ θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ » <τούς> πόδας αὐτοῦ». εἴτα· «Ἐσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος».

32.3.32 καὶ συνάδει γε τῷ «Πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς «χεῖρας αὐτοῦ», ὅπερ σαφέστερον ἐκτιθέμενός φησιν ὁ ἀπόστολος· «Ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλὸν ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα».

32.3.33 εἰ δὲ ἅπαντα ὑποτέτακται, καὶ τοῦτο δηλὸν, ὅτι «ὑποτέτακται πάντα ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ «πάντα» καὶ οὗτος περὶ οὗ γέγραπται· «Ἐνώπιον κυρίου παντοκράτορος ἐτραχηλίασεν», τῶν ὑποτασσομένων αὐτῷ ἔσται, νικηθεὶς ἐπὶ τῷ εἶξαι τῷ λόγῳ καὶ ὑποταγῆναι τῇ εἰκόνι τοῦ θεοῦ, καὶ γενέσθαι ὑποπόδιον τῶν Χριστοῦ ποδῶν.

32.3.34

- τὴν τοίνυν οἰκονομίαν βλέπων ἐπὶ τὸ χρηστὸν τέλος ὁδεύουσιν ἤδη διὰ τὸ «Τοῦ διαβόλου
«ἤδη βεβληκὸς εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος «Ἰσκαριώτης ᾗδει ὅτι
πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ», καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς χωρούσας τὰ πάντα χεῖρας, ἵνα ἢ τὰ πάντα
αὐτῷ ὑποχείρια, ἢ πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, τουτέστιν εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ
καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα· «Ὁ πατήρ μου, γὰρ φησιν, «ἔως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι».
- 32.3.35 διὰ τὰ ἐξελθόντα δὲ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔξω γενομένου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ μὴ
βουληθέντος προηγουμένως ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ πατρός, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἐξελθόντα εἰς τὰς
χεῖρας ὁδῶ καὶ τάξει τοῦ Ἰησοῦ, καὶ οἰκονομηθῇ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγειν ἀκολουθοῦντα αὐτῷ,
διὰ τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ ἐσόμενα πρὸς τὸν θεόν.
- 32.3.36 Πέτρῳ μὲν οὖν εἴρηται ποτε «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν ἄκολουθῆσαι»,
ἀκο«λουθήσεις δὲ ὕστερον» (ἔτι γὰρ εἶχεν ὁ Πέτρος τὸ μὴ ἐπιτρέπον αὐτῷ ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ
ἤδη τότε)· τὸ δ' ὅμοιον [εἶναι] νοεῖν σε δεῖ, ἀλλὰ κατὰ τινὰ δικαίαν ἀναλογίαν, λεχθησόμενον
πρὸς ἕκαστον τῶν πάντων ὃ ἔδωκεν τῷ υἱῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας· ἐκάστῳ μὲν γὰρ τῶν
πάντων λεχθήσεται τὸ «Ἀκολουθήσεις δέ μοι ὕστερον».
- 32.3.38 ἀλλ' εἰ μὴ ἅμα ἀκολουθήσουσιν, οὐκ ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀναφέρεται καιρὸν τὸ ἐκάστῳ τῶν
ἀκολουθησόντων αὐτῷ ἀρμόζον τὸ ὕστερον ἐν τῷ «Ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον».
- 32.3.39 καὶ τοῦτό μοι νόει καὶ περὶ πάντων τῶν καταργουμένων, εἴτε ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχήν,
εἴτε πᾶσαν ἐξουσίαν, εἴτε πᾶσαν δύναμιν, καὶ ἀπαξαπλῶς «Ἄχρι οὗ θῇ πάντας «τοὺς ἐχθροὺς
αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἔσχατος ἐχθρὸς καταργηθήσεται ὁ θάνατος».
- 32.3.40 «Εἰδὼς οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἔδωκεν «αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν
καὶ πρὸς «τὸν θεὸν ὑπάγει», καὶ εἰδὼς ὅσον ἐφ' οἷς κινήμεθα, ὡς διηγησάμεθα παριστάντες
τὸ φανερὸν ἡμῖν εἰς τὸ «Ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν» καὶ εἰς τὸ «Πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει», «ἐγείρεται,
φησὶν, ἐκ τοῦ «δείπνου», ὅπερ μετὰ τοῦτο κατανοήσωμεν μετὰ τῶν ἐξῆς.
- 32.3.41 καὶ ὅρα εἰ δύνασαι ἐν τούτοις λέγειν ὅτι ἀπεριστάτως μὲν αὐτὸν εὐφρανεν τὸ μετὰ τῶν
μαθητῶν δειπνεῖν· περιστατικῶς δὲ καὶ ἀναγκαίως διὰ τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τοῦ δείπνου
ἐγείρεται, καὶ ἐπὶ ποσὸν τοῦ δειπνεῖν παύεται, ἔως τοὺς τῶν μαθητῶν καθαρῶς πόδας, οὐ
δυναμένων ἔχειν μέρος μετ' αὐτοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸς αὐτοὺς νίψῃ. Τί οὖν λέγεται μετὰ τὸ
«Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου» κατανοήσωμεν.
- 32.4.42 «Τίθησιν, φησί, τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διεζώσαστο».
- 32.4.43 καὶ ἐν τούτοις δὲ εἵπομεν ἂν τοῖς μὴ βουλομένοις ἀπὸ τῶν ῥητῶν ἀναβαίνειν καὶ νοητῶς
νοεῖν τὰ παρατιθέμενα ἐν τούτοις τῆς ψυχῆς βρώματα· τί γὰρ ἐλπίει ἐνδεδυσμένον αὐτὸν νίψαι
τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν; ἀλλὰ μὴ πως ἐὰν ἴδωμεν ἀξίως τοῦ Ἰησοῦ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, ἃ
περίεκειτο δειπνῶν καὶ εὐφραίνόμενος μετὰ τῶν μαθητῶν, ἐννοήσωμεν τίνα κόσμον
περίκειται ὁ γενόμενος σὰρξ λόγος.
- 32.4.45 τοῦτον δὲ ἐν τινὶ ὑφάσματι λέξεων πρὸς λέξεις καὶ φωνῶν πρὸς φωνὰς συνεστηκότα
ἀποτίθεται, καὶ γυμνότερος μετὰ δουλικοῦ σχήματος, ὅπερ δηλοῦται διὰ τοῦ «Λαβὼν λέντιον
διεζώσαστο», γίνεται, ἵνα καὶ μὴ πάντῃ γυμνὸς ἢ καὶ μετὰ τὸ νίψαι οἰκειοτέρῳ ὑφάσματι
ἀπομάξῃ τοὺς τῶν μαθητῶν πόδας.
- 32.4.46 καὶ ὅρα ἐν τούτοις πῶς ἑαυτὸν σμικρύνει ὁ μέγας καὶ δεδοξασμένος λόγος γενόμενος σὰρξ, ἵνα
νίψῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν· «Βάλλει, γὰρ φησιν, ὕδωρ εἰς τὸν «νιπτῆρα».
- 32.4.47 Ἀβραὰμ μὲν οὖν ἠνίκα «Ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδεν, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες ἰστήκεισαν
ἐπ' αὐτοῦ· καὶ ἰδὼν προσέειπεν· «Ἰδοὺ εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς καὶ
προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν· Κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον σου, μὴ παρέλθῃς

τὸν παῖδά σου»· οὐκ αὐτὸς λαμβάνει ὕδωρ οὐδὲ ἐπαγγέλλεται νίπτειν τοὺς πόδας αὐτῶν ὡς ξένων ἐλθόντων πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ φησι· «Ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ νιψάτωσαν τοὺς πόδας «ὕμῶν».

32.4.48 ἀλλ' οὐδὲ Ἰωσήφ ἤνεγκεν ὕδωρ νίψαι τοὺς πόδας τῶν ἑνδεκα ἀδελφῶν, ἀλλ' ὁ ἐπὶ τοῦ οἴκου Ἰωσήφ ἄνθρωπος «ἐξήγαγεν «πρὸς αὐτοὺς τὸν Συμεών, καὶ ἤνεγκεν ὕδωρ νίψαι τοὺς πόδας «αὐτῶν».

32.4.49 ὁ δὲ εἰπὼν· «Ἦλθον οὐχ ὡς ὁ ἀνακείμενος ἀλλ' ὡς ὁ «διακονῶν» καὶ δικαίως λέγων τὸ «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ», αὐτὸς βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα· ἥδει γὰρ ὅτι οὐδεὶς οὕτω δύναται νίψαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ὡς διὰ τὸ νίψασθαι ἔχειν αὐτοὺς τὴν μερίδα μετ' αὐτοῦ, ὡς αὐτός· τὸ δὲ ὕδωρ, κατ' ἐμέ, τοιοῦτος λόγος ἦν, νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἐλθόντας ἐπὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ παρατιθέμενον αὐτοῖς νιπτῆρα.

32.4.51 εἶτα ζητῶ τί δήποτε οὐ γέγραπται μὲν τὸ «ἐνίψεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν», λέλεκται δὲ τὸ «Καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς «πόδας τῶν μαθητῶν».

32.4.52 ἄρα γὰρ συνήθειά ἐστιν τοιαύτη τῶν γραφῶν, καθ' ἣν δοκεῖ μὴ εὐλόγως, ὡς πρὸς τὴν τῶν πολλῶν συνήθειαν, προτάσσεσθαι τὸ «Ἦρξατο»; ἢ τότε μὲν «Ἦρξατο νίπτειν τοὺς «πόδας τῶν μαθητῶν» ὁ Ἰησοῦς, οὐ μὴν ἐπαύσατο τότε νίψας αὐτῶν τοὺς πόδας; ὕστερον γὰρ ἐνίψε καὶ ἐτέλεσε τὸ νίπτειν, ἐπεὶ ἐμολύνθησαν κατὰ τὸ «Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν «τῇ νυκτὶ ταύτῃ», καὶ τὸ πρὸς Πέτρον λεγόμενον τὸ «Οὐ μὴ φωνήσει ἀλέκτωρ, ἕως ἂν ἁρνήσῃ με τρίς».

32.4.54 τούτων γὰρ γενομένων τῶν ἁμαρτημάτων, νίψεως πάλιν ἐδέοντο οἱ μολυνθέντες τῶν μαθητῶν πόδες, οὓς ἤρξατο νίπτειν ἡνίκα ἐγείρεται ἐκ τοῦ δεῖπνου, συνετέλεσεν <δὲ> τὸ νίπτειν καθάρισας αὐτοὺς οὐκέτι μολυνθησομένους. οὕτω δὲ καὶ τό <τε> μὲν ἤρξατο ἐκμάσσειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, συνετέλεσεν δὲ ἐκμάσσω, ὅτε συνετέλεσεν καὶ νίπτων.

32.5 Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· λέγει αὐτῷ· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἅρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς αὐτῷ· Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Μὴ τοὺς πόδας μου μόνο νίψῃς, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν κεφαλὴν. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλὰ ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστέ, ἀλλὰ οὐχὶ πάντες. ἥδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν· Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστέ. Τοῖς νῦν ὑπὸ τοῦ Πέτρου λεγομένοις ἐν καιρῷ χρησόμεθα παραδείγματος ἕνεκεν, εἴ ποτε δέοι, ὅτι ἐστὶν δυνατόν τινα κατὰ πρόθεσιν βελτίστην λέγειν διὰ τὸ ἀνεπίστημον τὰ μηδαμῶς ἑαυτῷ συμφέροντα.

32.5.57 εἰ γὰρ συμφέρον μὲν ἦν πρὸς τὸ ἔχειν μέρος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τὸ νίψασθαι τοὺς πόδας ὑπ' αὐτοῦ, Πέτρος δὲ μὴ ἐπιστάμενος, ὅτι συμφέρον τοῦτο ἦν, πρότερον μὲν εἶπεν οἷονεὶ ἐπαπορῶν δυσωπητικῶς τὸ «Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;» δεύτερον δὲ τὸ «Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα», καὶ τὰ λεγόμενα κωλυτικὰ ἦν ἔργου τοῦ φέροντος αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔχειν μετὰ τοῦ σωτῆρος τὸ μέρος, δηλὸν ὅτι εἰ καὶ ὑγιεῖ προθέσει καὶ σεβασμῷ πρὸς τὸν διδάσκαλον τοῦτο ἔλεγεν, ἐπιβλαβῶς ἑαυτῷ ἔλεγεν.

32.5.58 τοῦ δὲ τοιοῦτου εἶδους τῶν ἁμαρτημάτων ὁ βίος πεπλήρωται τῶν ἐν τῷ πιστεύειν προτιθεμένων μὲν τὰ κρείττονα, διὰ δὲ ἄγνοιαν τὰ ἐπὶ τὸ ἐναντίον φέροντα λεγόντων ἢ καὶ πραττόντων.

32.5.59

καὶ τοιοῦτοί γέ εἰσιν οἱ τὸ «Μὴ ἄψη, μὴ γεύση, μὴ θίγης» φάσκοντες περὶ πάντων τῶν εἰς φθορὰν καὶ ἀπόχρησιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τινα πολὺ τῆς θείας ὑποβεβηκυῖαν τῆς «Ὡς ἄνθρωπος ἀποθάνη» διδασκαλίαν.

32.5.60 τί δὲ <δεῖ> περὶ τῶν ἐν ταῖς αἱρέσεσιν κλυδωνιζομένων καὶ περιφερομένων παντὶ ἀνέμῳ ἐπὶ τὴν κυβεῖαν τῶν ἀνθρώπων λέγειν, διαλαλούντων <ὥς> σωτήρια τὰ ὀλέθρια καὶ ὥς ἐπὶ σεβασμῷ τοῦ Ἰησοῦ τὰ ψευδῆ περὶ αὐτοῦ δοξαζόντων; πολλάκις δὲ τὸν Πέτρον τοιοῦτον ἢ γραφὴ ἐσημειώσατο, θερμότερον εἰς τὸ ἐπαγγέλλεσθαι τὰ φαινόμενα αὐτῷ κρείττονα· καθάπερ καὶ ἐν τῷ ἀνεξετάστως εἰρημένῳ καὶ ἀθετητικῶς τῆς Ἰησοῦ περὶ τῶν μαθητῶν προφητείας εἰπόντος· «Πάντες «ὕμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ», καὶ τὴν αἰτίαν παριστάντος ἐν τῷ «Γέγραπται γάρ· Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποιμένης».

32.5.61 ἀνεξετάστως γὰρ πρὸς τοῦτο καὶ ἀθετητικῶς τῆς Ἰησοῦ ἀποφάσεως εἶπεν τὸ «Εἰ καὶ πάντες «σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι».

32.5.62 καὶ τοῦτο ἔτι τότε προπετὲς ὂν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ αἴτιον οἶμαι γέγονεν τοῦ ὑπὲρ τὸ μέτρον τοῦ τῶν λοιπῶν σκανδαλισμοῦ ἡμαρτηκέναι αὐτόν, ἀρνησάμενον τὸν Ἰησοῦν τρίς πρὶν ἁλεκτοροφωνίας.

32.5.63 διόπερ ἐπιστήσας τῇ τοιαύτῃ προτέρᾳ ἑαυτοῦ προπετεῖᾳ ὠφελήθη καὶ τὰ μέγιστα, ὥς γένεσθαι στιβαρώτατος καὶ μακροθυμότατος· ὅπερ δηλοῦται Παύλου μὲν εἰπόντος αὐτῷ «ἔμπροσθεν πάντων· Εἰ σὺ Ἰουδαῖος «ὕπαρχων ἐθνικῶς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς ζῆς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις «ἰουδαΐζειν;» καὶ τὰ ἐξῆς· τοῦ δὲ μετὰ στίβους σιωπήσαντος καὶ τὸ κατὰ τὸν τόπον εὐλογον ἀνεξικακώτατα μὴ παραστήσαντος, περὶ οὗ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας οἰκειότερόν τις διαλήψεται.

32.5.64 καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι δὲ τῶν ἀποστόλων τὸ καθεστηκὸς αὐτοῦ, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφωθέντος, τοῖς ἐκάστῳ ἐφιστᾶσι καὶ προσέχουσι φανεῖται. Καὶ ἐνθάδε τοίνυν ἐγερθέντι τῷ Ἰησοῦ ἐκ τοῦ δεῖπνου καὶ θέντι τὰ ἱμάτια καὶ διαζωσαμένῳ ὃ εἵληφεν λέντιον, καὶ βάλλοντι ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἄρξαμένῳ τοὺς πόδας νίπτειν τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος, πάντες μὲν παρεῖχον τοὺς πόδας, ἀκολούθως τῇ περὶ τοῦ Ἰησοῦ προλήψει θεωροῦντες ὅτι οὐκ ἂν ὁ τηλικούτος ἀλόγως καί, ὥς ἂν οἱ πολλοὶ λέγοιεν, βαρεῖν τοὺς μαθητὰς θέλων, νίπτοι αὐτῶν τοὺς πόδας, ἀλλὰ τι χρησίμον ἐπιτελῶν ὃ περιέμενον γινώσκειν ὕστερον, ἐννοοῦντες μήποτε σύμβολόν τινος ταῦτα πράττειτο· μόνος δὲ ὁ Πέτρος τῷ προχειροτέρῳ ἐνιδὼν καὶ οὐδένα ἕτερον λογισμὸν ἐκείνῳ παρατιθείς, ὥς σέβων τὸν Ἰησοῦν οὐ παρεῖχεν αὐτοῦ εἰς τὸ νίψασθαι τοὺς πόδας, ἀλλὰ πρότερον μὲν δυσωπεῖν αὐτόν ἐπειρᾶτο ἐν τῷ «Κύριε, σύ «μου νίπτεις τοὺς πόδας;» μετὰ δὲ τοῦτο δέον αὐτόν πεισθῆναι τὸ «Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα», φησὶ τὸ «Οὐ μὴ νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα».

32.6.66 ἄλλως δὲ τῶν λοιπῶν μαθητῶν ἐμπιστευσάντων ἑαυτοὺς τῷ Ἰησοῦ καὶ περὶ μηδενὸς ἀντιλεγόντων αὐτῷ, οὗτος δι' ὧν λέγει, εἰ καὶ ὑγιῶς ἔδοξεν προτίθεσθαι, οὐ μόνον τοῦ Ἰησοῦ κατηγορεῖ, ὥς ἀλόγως ἄρξαμένου νίπτειν τοὺς τῶν μαθητῶν πόδας, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφοιτητῶν.

32.6.67 εἰ γὰρ αὐτὸς μὲν, ὥς ᾤθη, τὸ καθῆκον ἐν τῷ κωλύειν ἐθέλειν ἐποίησεν, ἐκεῖνοι δὲ μὴ ἐωράκασιν αὐτό, κατηγορήσεν ἐκείνων, παρὰ τὸ καθῆκον ἑαυτῶν τοὺς πόδας ἐμπαρεσχηκότων τῷ Ἰησοῦ· καὶ εἰ ἐφρόνει τε τῷ εὐλόγῳ μὴ δεῖν ἀντιλέγειν καὶ εὐλογον ἐνόμιζεν εἶναι τὸ γινόμενον ἐν τῷ νίπτεσθαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἂν ἀντέλεγεν τῷ γινομένῳ.

32.6.68

φαίνεται οὖν ἀκρίτως μὴ εὐλογον νενομικέναι εἶναι τὸ περὶ τοῦ νίψαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ βούλημα. εἰ δὲ χρή μέχρι τῶν ἐλαχίστων εἶναι νομιζομένων ἐρευνᾶν τὴν γραφὴν, ζητῆσαι τις ἂν τί δήποτε, πρώτου κατειλεγμένου τοῦ Πέτρου εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν δώδεκα, τάχα ὡς τῶν λοιπῶν τιμιωτέρου, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀληθῶς πάντων ἔσχατος Ἰούδας ἦν, ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς διαθέσεως ἐπὶ τὰ τελευταῖα ἀνταπερριμμένος, ὁ Ἰησοῦς ἀρξάμενος νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος, οὐκ ἀπὸ Πέτρου ἤρξατο.

32.6.69 καὶ λεκτέον πρὸς τοῦτο ὅτι ὥσπερ ἱατρὸς πλείοσιν ἀρρώστοις κατὰ τὴν ἱατρικὴν διακονούμενος, ἀπὸ τῶν κατεπειγόντων καὶ χείρονα πεπονθότων τὴν ἀρχὴν ποιεῖται τῆς θεραπείας, οὕτως ὁ ἐρρυπωμένους τοὺς πόδας νίπτων τῶν μαθητῶν ἄρχεται ἀπὸ τῶν μᾶλλον ἐρρυπωμένων, καὶ τάχα ἐπὶ τελευταῖον ἦλθεν τὸν Πέτρον, ὡς ἔλαττον πάντων δεόμενον τῆς νίψεως τῶν ποδῶν.

32.6.70 τάχα δὲ καὶ εἰς τὸ δοκεῖν ἀντιλέγειν ἡ ἐγγὺς καθαρότητος κατάστασις τῶν ποδῶν αὐτοῦ συνεβάλλετο. Βασανιζόμενον δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰρημένον τὸ «Ὁ «λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος· καὶ «ὕμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες» τάχα <ἂν> ὑποβάλλοι νοῦν τοιοῦτον, ὡς ἤδη νιψαμένων τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τῶν μαθητῶν, καὶ πρὸς τῷ λελοῦσθαι οὐκέτι ἐχόντων χρεῖαν νίψασθαι, ἔτι δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου ἤδη ὄντος καθαροῦ, καὶ πρὶν νίψῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς.

32.7.72 ἐὰν δέ τις πρὸς ταῦτα ζητῇ τί δηποτοῦν εἰπών· «Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς «ὅλος», μὴ χρεῖαν ἐχόντων νίψασθαι τῶν μαθητῶν, νίπτει τοὺς πόδας αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς, λεκτέον αὐτῷ τὸ «Παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται καὶ προστεθήσεται».

32.7.73 ἐπεὶ τοίνυν εἶχον καὶ οἱ μαθηταὶ τὸ εἶναι καθαροί, προστίθῃσιν Ἰησοῦς τῇ καθαρότητι αὐτῶν καὶ τὸ νίπτειν αὐτῶν τοὺς πόδας· οὔτε τοὺς μὴ λελουμένους νίψων ἂν οὔτε τοὺς μὴ ὅλους καθαρούς, ἀλλ' οὕτως ὥστ' ἂν εἰπεῖν περὶ τῶν οὕτως καθαρῶν· κἂν γὰρ τις ἦ τέλειος ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων, τῆς ἀπὸ Ἰησοῦ, ἴν' οὕτως ὀνομάσω, καθαρότητος ἀπουσίας, εἰς καθαρὸν οὐ λογισθήσεται.

32.7.74 καὶ ταῦτα δὲ ὕστερον ἐκτίθεμαι, ὑποπεσόντα μετὰ τὸ ὑπαγορευθῆναι τὰ πρότερα, σωζόντων ἡμῶν καὶ τὴν τάξιν τῶν ὑπεισελθόντων νοῦν, ὡς πρότερον μὲν ἔβλεπεν ῥυπωθέντας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν δεδεῆσθαι τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ νίψεως, νῦν δ' ὅτι διὰ τοῦτ' αὐτῶν ἔνιψεν τοὺς πόδας, ἐπεὶ ἦσαν ὡς ἐν ἀνθρώποις καθαροὶ ἀλλ' οὐχὶ καὶ παρὰ θεῷ· χωρὶς γὰρ Ἰησοῦ οὐδεὶς παρὰ θεῷ καθαρὸς γίνεται, κἂν πρὸ τούτου νομισθῇ διὰ τινος ἐπιμελείας αὐτὸν καθαρὸν πεποιηκέναι.

32.7.75 τοῖς δ' ὡς ἐν ἀνθρώποις καθαροῖς ἤδη γεγεννημένοις, καὶ λουσαμένοις τὸ τοῦ Ἰησοῦ βάπτισμα, καὶ νιψαμένοις ὑπ' αὐτοῦ τοὺς πόδας, ἐνοικεῖν καὶ τὸ ἅγιον δύναται πνεῦμα καὶ ἡ ὡς ἔνδυμα ἐξ ὕψους δύναμις.

32.7.76 ὁ μὲν οὖν Πέτρος μὴ θεωρῶν τὸν λόγον τοῦ βουλήματος Ἰησοῦ, ἀρξαμένου νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος, λέγει αὐτῷ· «Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας;» ἐπαπορητικῶς καὶ δυσωπητικῶς τοῦτο φάσκων· ὁ δὲ Ἰησοῦς «ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν αὐτῷ», διδάσκων ὅτι μυστήριον τοῦτο ἦν, τὸ «Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, «γνώση δὲ μετὰ ταῦτα». Τί δὲ ἦν ὁ ἐποίει νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς; ἡ εἰργάζετο διὰ τοῦ νίπτειν αὐτῶν τοὺς πόδας καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος ὡραίους αὐτούς, μελλόντων αὐτῶν εὐαγγελίσασθαι τὰ ἀγαθὰ; ὅτε γὰρ ἔνιψεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς, τότε, οἶμαι, πεπλήρωται τὸ περὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ προφητικῶς εἰρημένον· «Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ».

32.7.79

εἰ δὲ πόδας μαθητῶν νίπτων ὠραίους αὐτοὺς ποιεῖ, τί φήσομεν ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους ἐγγίνεσθαι τοῖς ὑπὸ Ἰησοῦ βαπτισαμένοις ὅλοις ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί; ὠραῖοι δὲ οἱ πόδες ἐγένοντο τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ, ἵνα νιψάμενοι καὶ καθηράμενοι καὶ ἐκμαζάμενοι ὑπὸ τῶν Χριστοῦ χειρῶν, ἐπιβῆναι δυνηθῶσιν τῆς ἀγίας ὁδοῦ καὶ ὁδεύειν τὸν εἰπόντα τὸ «Ἐγὼ εἰμι ἡ «ὁδός».

- 32.7.81 μόνος γὰρ καὶ πᾶς ὁ νιψάμενος τοὺς πόδας ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ ὁδεύει τὴν ὁδὸν ταύτην τὴν ζῶσαν καὶ φέρουσιν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ οὐ χωρεῖ ἡ ὁδὸς αὕτη πόδας μεμολυσμένους καὶ τοὺς ἔτι μὴ καθαρούς.
- 32.7.82 Μωσῆς μὲν οὖν ἐδεῖτο ὑπολύσασθαι τὸ ὑπόδημα ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐπεὶ ἐφ' ὃν ἐφθάκει τόπον, ἐν ᾧ εἰστήκει, γῇ ἀγία ἦν· ὁμοίως δὲ ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς.
- 32.7.83 οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα ὁδεύσωσιν τὴν ζῶσαν καὶ ἔμψυχον ὁδόν, οὐ μόνον ἀρκοῦνται τῷ μὴ ἔχειν ὑποδήματα κατὰ τὴν ὁδόν, τοῦτο τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ ἐντεταλμένου τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ γὰρ ἔδει πρὸς τὸ ὁδεῦσαι τὴν ὁδὸν ταύτην αὐτοῖς καὶ τὸ νίψασθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀποθεμένου τὰ ἱμάτια, τάχα μὲν ἵνα καθαρὸς αὐτῶν τοὺς πόδας ποιήσῃ καθαρωτέρους, τάχα δὲ ἵνα τὸν ἐν τοῖς ποσὶ τῶν μαθητῶν ῥύπον ἀναλάβῃ εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα διὰ τοῦ λεντίου, ᾧ μόνῳ περιεζωσμένος ἦν. Αὐτὸς γὰρ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν φέρει. Ὅρα γοῦν ὅτι μέλλων νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν οὐκ ἄλλον καιρὸν ἐπελέξατο ἢ ὅτε ὁ διάβολος ἤδη βεβλήκει εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, καὶ ἡ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἔμελλεν γίνεσθαι οἰκονομία.
- 32.8.85 πρὸ γὰρ τούτου εὐκαιρὸν οὐκ ἦν νίψασθαι τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοὺς μαθητάς. τίς γὰρ ἂν τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἕως τοῦ πάθους ῥύπον τῶν ποδῶν αὐτῶν ἀπένιψεν ἄν; ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους ἄλλος γὰρ Ἰησοῦς οὐκ ἦν ὁ νίπτων αὐτῶν τοὺς πόδας.
- 32.8.86 ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν οἰκονομίαν· ἤδη γὰρ ὥρα τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐπιδημήσαντος τοῖς μαθηταῖς ἦν, γενομένοις καθαροῖς καὶ νιψαμένοις τοὺς πόδας, καὶ ἤδη ἔχουσιν ἐτοιμοὺς αὐτοὺς καὶ ὠραίους πρὸς τὸ ἐν τῷ πνεύματι εὐαγγελίζεσθαι τὰ ἀγαθὰ.
- 32.8.87 τοιοῦτον οὖν ἐστὶν τὸ «Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ «οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα» σύμβολόν ἐστιν τὸ νίψασθαι ὑμῶν τοὺς πόδας ὑπ' ἐμοῦ τοῦ καθαρθῆναι τὰς βάσεις τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἵνα γένωνται ὠραῖοι, μελλόντων ὑμῶν εὐαγγελίζεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ καθαροῖς τοῖς ποσὶν ἐπιβαίνειν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς.
- 32.8.88 τοῦτο δὲ τὸ μυστήριον σὺ νῦν μὲν οὐκ οἶδας, ἅτε μηδέπω χωρῶν τὴν γνώσιν αὐτοῦ, εὐκαιρότερον ἐσομένην ἐν σοὶ ἐπὶ νύψῃ τοὺς πόδας ὑπ' ἐμοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα γνώσει ἐν τῷ τοῦτο συνιέναι φωτιζόμενος τῇ περὶ οὐκ εὐκαταφρονήτου καὶ βραχείος τινὸς γνώσει. ταῦτα δὲ λέγοντος τῷ Πέτρῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ μαθητῆς ἀποκρίνεται οὐκ ἐπιστημονικὴν ἀπόκρισιν, πλὴν φαντασίαν ἐξαποστέλλουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν τιμητικοῦ καὶ σεβασμίου, φαντασίαν διεψευσμένην ἔτι.
- 32.8.90 διόπερ, ἐπεὶ μὴ συμφέρουσα ἦν τῷ Πέτρῳ ἡ ἀπόκρισις αὐτοῦ, οὐκ ἔῃ αὐτὴν γενέσθαι ἀληθῆ ὁ τὰ ἐπὶ βλάβῃ ἀληθευόμενα τῇ τοῦ λέγοντος πρεπόντως ἑαυτοῦ τῇ χρηστότητι κωλύων.
- 32.8.91 ὁ μὲν γὰρ Πέτρος φησὶν· «Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ ἀπεφῆντο, κρίναντος τοῦ Ἰησοῦ νίπτειν αὐτοῦ τοὺς πόδας, τὸ μὴ νιφθήσεσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ μὴ νιφθήσεσθαι εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα· ὁ δὲ βλέπων λυσιτελέστερον εἶναι τὸ ἐν τούτῳ ψεύσασθαι τὸν Πέτρον τοῦ ἀληθεῦσαι αὐτὸν ὑποδείκνυσιν τὸ ἐν τῷ μὴ δεῖν ἀληθεύειν τοῦτο εἰρηκότα λυσιτελές, φήσας· «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος «μετ' ἐμοῦ».
- 32.8.92 εἴπερ οὖν ὁ Πέτρος ἔμελλεν ἀποφηνάμενος μὲν τὸ «Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα», καὶ ἀληθεύων ἐν τούτῳ μὴ ἔχειν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, ἔμελλεν δὲ ἔχειν μέρος μὴ

ἀληθεύων, ἐφ' ᾧ φθάσας εἶπεν προπετῶς, τί ἄλλο πράττειν ἐχρῆν ἢ μὴ ἀληθεύειν; ἵνα μὴ τὸ ἀληθεύειν τοῦτο ποιήσῃ αὐτὸν μὴ ἔχειν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, ψεύστην αὐτὸν ἀποδείξαντος ἐν τῷ νίψασθαι τοὺς πόδας αὐτοῦ.

32.8.94 γέγραπται γάρ· «Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης»· εὐκαίρως δέ ποτε χρησόμεθα τῷ ῥητῷ ἐπὶ τῶν προπετέστερον καὶ ἀκρίτως εἰπόντων τι ποιήσῃν ὅπερ αὐτοῖς μὴ λυσιτελεῖ ἐμμένουσι τῷ κακῶς κεκριμένῳ.

32.8.95 ὑποδεικνύντες γάρ αὐτοῖς ὅτι οὐχ ἔξουσιν μὲν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, τὴν προπετῇ ἐν ἐπαγγελίᾳ τηρήσαντες φωνήν, δυνήσονται δὲ ἀθετηθέντος τοῦ προειρημένου ἐλπίδα ἔχειν ἀγαθὴν, ἀποστήσομεν αὐτοὺς τοῦ ἐμμένειν τοῖς κακῶς κεκριμένοις, κἂν μετὰ ὅρκου διὰ πολλὴν προπέτειαν τὸ τοιοῦτόν ποτε γένηται.

32.8.96 καὶ φήσομεν ὅτι ὥσπερ ὁ εἰπὼν Πέτρος· «Οὐ μὴ <νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα>», κωλύεται ἐμμένειν τῇ τοῦ λελεγμένου ὁμολογίᾳ, ἵνα ἔχῃ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ μέρος, οὕτως καὶ σὺ ὁ δεῖνα ἁμαρτῶν τὴν προπέτειαν καὶ ἀκρίτως ἐπαγγειλάμενος τόδε, βέλτιον ἂν ποιήσῃς μεταθέμενος ἐπὶ τὸ τόδε πράξαι εὐλογώτερον ἀπὸ τοῦ ἐμμένειν τῷ κακῶς κριθέντι.

32.8.97 ἐπιστήσαντες δὲ τῷ τε «Ὁ <ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα>», καὶ τῷ «Ἐὰν <μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ>», οἱ μὴ βουλόμενοι τοῦτο καὶ τὰ τοῦτ' παραπλήσια τροπολογεῖν αἰδεσθέντες παραδεξάσθωσαν τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν εὐαγγελικῶν ἐξετάσεων· ἢ μὴ βουλόμενοι δεικνύτωσαν πῶς εὐλογόν ἐστὶν τόν, ὡς ἂν ἐκεῖνοι λέγοιεν, διὰ σεβασμὸν τοῦ Ἰησοῦ εἰπόντα· «Οὐ μὴ νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν <αἰῶνα>» τῷ διδασκάλῳ ἀκοῦσαι ὡς ἄρα οὐχ ἔξει μέρος μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς διὰ μέγιστον ἁμάρτημα τὸ μὴ <ἠθελῆκεναι> νενίφθαι τοὺς πόδας ὑπ' αὐτοῦ.

32.8.98 τὸ μὲν γὰρ <ἐὰν τόδε τὸ παῖσμα ποιήσῃς, οὐχ ἔξεις μέρος μετ' ἐμοῦ> χάραν <ἂν> εἶχε λεγόμενον περὶ τῶν προφανῶς ἁμαρτημάτων· τὸ δὲ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» οὐδαμῶς ἔχει τὸ εὐλογον κατὰ τοῦ ἱσταμένου ἐν τῷ τοὺς σωματικούς πόδας μὴ ἠθελῆκεναι νίψασθαι τὸν Πέτρον.

32.8.99 νίπτοντος <δὲ> αὐτοῦ τοὺς πόδας, <ἂν> ημερώτατα [ἄ], ὅπερ οὐ θέμις λέγειν, ὁ διδάσκαλος δόξει ἀποκεκρίσθαι τῷ τιμῶντι αὐτὸν μαθητῇ, ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον. Διὰ τοῦτο παρέχωμεν τῷ Ἰησοῦ τοὺς πόδας ἡμῶν καὶ νῦν ἐγειρομένῳ ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τιθέντι τὰ ἱμάτια καὶ λαμβάνοντι λέντιον καὶ διαζωννύντι ἑαυτόν, καὶ βάλλοντι ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἀρχομένῳ νίπτειν τοὺς πόδας ἡμῶν, ὡς μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ δι' ἡμᾶς γενόμενος ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς ὁ διακονῶν διαζώννυται.

32.9.101 ἐὰν γὰρ μὴ ποιήσωμεν τοῦτο, οὐχ ἔξομεν μετ' αὐτοῦ μέρος οὐδὲ ὠραῖοι ἔσονται οἱ πόδες ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅτε ζηλοῦντες τὰ μεῖζονα χαρίσματα θέλομεν ἐγκαταταχθῆναι τοῖς εὐαγγελιζομένοις τὰ ἀγαθὰ.

32.9.102 πλὴν ὅτι προπετὴς ἐστὶ Πέτρος ἀκούσας τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» αἰτούμενος ἐν τῷ παρασχεῖν τοὺς πόδας τῷ Ἰησοῦ, ὑπερβάλλειν ἐθέλει τὰ μέτρα τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, καὶ παρείχεν νιφθησομένους ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ οὐκέτι τοὺς πόδας μόνους, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰς χεῖρας, ἃς οὐκέτι νίπτεσθαι ὁ Ἰησοῦς ἠθέλεν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν, καταφρονῶν τῶν λεγομένων ὅτι «Οἱ μαθηταὶ σου οὐ νίπτονται τὰς χεῖρας, ὅταν ἄρτον <ἐσθίωσιν>», καὶ πρὸς ταῖς χερσὶν τὴν κεφαλὴν, ἣν οὐδὲ κατακαλύπτεσθαι ἔτι Ἰησοῦς ἐβούλετο, ἐφ' ἧς ἡ εἰκὼν καὶ ἡ δόξα ἤδη ἦν τοῦ θεοῦ.

32.9.103 ἀρκεῖται γὰρ ἡμῖν, ἐπὰν ἔλθωμεν εἰς ταὐτὸ τοῖς τοῦ Ἰησοῦ μαθηταῖς καιροῦ, τὸ τοὺς πόδας αὐτῷ παρέχειν νίψοντι καὶ ἐκμάσσοντι μόνους· «Ὁ γὰρ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι, <ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος>» εἰ δέ τις μὴ ἐστὶν ὅλος καθαρός, οὐκ ἐλούσατο. Ζητήσαι δέ τις ἂν, εἰ

ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι ἀλλ' ἔστιν καθαρός, καὶ ἦσαν οἱ τοῦ Ἰησοῦ μαθηταὶ καθαροί, ὡς λελουμένοι, πῶς βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ Ἰησοῦς; εἰς τοῦτο δὲ καὶ προλαβόντες μὲν ἐκ μέρους εἰρήκαμεν καὶ νῦν ἐκείνοις ταῦτα προσθήσομεν.

32.9.106 τὸ «Χρεῖαν ἔχομεν» ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων, ὧν ἄνευ διαζῆν τις οὐ δύναται, τέτακται· ὥστ' ἂν ἐν σωματικοῖς εἰπεῖν χρεῖαν ἔχειν τὸν ἄνθρωπον οὐ πλειόνων, ἀλλὰ τούτων μόνων, περὶ ὧν φησιν ὁ Παῦλος· «ἔχοντες δὲ διατροφὴν καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθισόμεθα»· τὰ δὲ εἰς πλοῦτον καὶ τρυφὴν συμβαλλόμενα ἐκ περιουσίας τοῖς ἀβροδιαίτοις περιγίνεται, οὐχ ὡς χρειώδη καὶ ὧν οὐκ ἄνευ, ἀλλ' ὡς περισσά· οὕτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν θειοτέρων χρεῖα μὲν ἡμῖν τῶν εἰσαγόντων εἰς ζωὴν καὶ ποιούντων εἶναι ἐν τῷ λέγοντι· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ»· τὰ δὲ ὑπὲρ ταῦτα, περὶ ὧν λέγεται· «Κατατρύφῃσιν τοῦ κυρίου, καὶ δώσει σοὶ τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου», καὶ ὅσα νοεῖται κατὰ τὸν παράδεισον τῆς τρυφῆς καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν, τὰ ἐν τῇ ἀριστερᾷ τῆς σοφίας, κατὰ τὸν εἰπόντα· «Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ «αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα» ὑπὲρ τὴν χρεῖαν εἶναι λεχθεῖν ἂν.

32.9.107 καὶ μήποτε τοιοῦτόν ἐστιν τὸ μετὰ τὸ λουσασθαι νίψασθαι τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ τηλικούτου διδασκάλου καὶ σωτῆρος· τὸ γὰρ χάρισμα τοῦ θεοῦ ὑπερπαίει τὴν χρεῖαν, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι ἐν δόξῃ ἡλίου ἢ σελήνης ἢ ἀστέρων ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει.

32.9.108 οὐκ ἔχει μὲν <οὖν> χρεῖαν ὁ καθαρὸς καὶ λουσάμενος νίψασθαι· νίπτεται δέ, κατὰ τὸ προαποδοσθέν, ἐπεὶ «Τῷ ἔχοντι παντὶ προστεθήσεται;» καὶ ὡς ὁ Ἰωάννης φησὶ· «Καὶ ὁ καθαρὸς καθαρισθήτω ἔτι, καὶ ὁ «ἅγιος ἁγιασθήτω».

32.9.109 τὸ δὲ «Ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε» ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἔνδεκα, ὧς ἐπιφέρεται τὸ «Οὐχὶ πάντες» διὰ τὸν Ἰσκαριώτην· ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, ἥδη ὄντα οὐ καθαρόν, πρῶτον μὲν ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν οὐκ ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν· ὕστερον δὲ ἐπεὶ «Δείπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἥδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν «ἵνα παραδῶ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης», οὐκ ἀπόσατο τὸ βεβλημένον.

32.9.110 διόπερ οἱ μὲν λουσάμενοι καθαροὶ ἔνδεκα ἔτι ἐγένοντο καθαρώτεροι, νιψάμενοι τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ· ὁ δὲ ἥδη μὴ καθαρὸς Ἰούδας («Ὁ ῥυπαρὸς, γὰρ φησι, ῥυπανθήτω ἔτι») γέγονε ῥυπαρώτερος καὶ ἀκάθαρτος, ὅτε μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς. Ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀνέπεσεν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς· «Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν· ἢ φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος καὶ Ὁ κύριος· καλῶς λέγετε· εἰμὶ γὰρ».

32.10 εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῇτε. Εἰκὸς τοὺς νοήσαντας τὸ μέγεθος τῆς Ἰησοῦ δυνάμεως καὶ συνέντας τί πεποίηκεν νίψας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἵνα καὶ τὰ τελευταῖα καὶ τὰ τυχόντα αὐτῶν καθάρῃ ἀποπλύνας καὶ τὰ τῇ γῇ ὁμιλοῦντα σώματα, ὧν ἦν τὰ σώματα ἐκεῖνα σύμβολον, θαυμάσαντας τὸ ἐν τῇ νίψει ἔργον οὐκ ἂν τολμῆσαι καὶ αὐτοὺς τὸ τηλικούτο πρᾶξαι, μικροτέρους εἶναι νομίζοντας ἑαυτοὺς τοῦ νίπτειν τοὺς πόδας τοῦ ἔσω καὶ ἐν κρυπτῷ ἀνθρώπου, [ἢ] τῶν τὰ αὐτὰ ἀσπαζομένων τοῦ θεοῦ δόγματα, εἰ μὴ ὁ Ἰησοῦς διὰ τῶν ἐκκειμένων ἐπὶ τοῦτο αὐτοὺς προετρέψατο, τὸ σχῆμα τοῦ δειπνοῦντος, ὅτε διδάσκειν αὐτοὺς ἤμελλεν δειπνήσαντας τὰ λεγόμενα, ἀναλαβών.

32.10.112 δυσωπητικώτατα μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τὴν γνῶσιν τοῦ γινομένου προτρεπτικώτατα λέλεκται τὸ «Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;» ὅπερ ἤτοι ἐρωτηματικῶς ἀναγνωστέον, ἵν' ἐμφαίνῃ τὸ τοῦ γενομένου μέγεθος· ἢ προστακτικῶς, ἵνα αὐτῶν διεγείρῃ τὸν νοῦν εἰς τὸ διὰ τοῦ ἐπιστῆσαι τῷ ἔργῳ λαβεῖν αὐτοῦ τὴν γνῶσιν.

- 32.10.114 διδασκαλικώτατα δὲ μετὰ τοῦ δυσωπητικοῦ λέλεκται τὸ «Ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ δικάσκαλος»
«καὶ ὁ κύριος», καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα «ὕμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ
διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε «ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας».
- 32.10.115 ὁ μὲν οὖν Ἰησοῦς ἔνιψεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἢ διδάσκαλος αὐτῶν, καὶ τοὺς πόδας τῶν
δούλων, ἢ κύριος ἦν.
- 32.10.116 διδασκαλία γὰρ ὁ ἀπὸ γῆς καὶ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων κονιορτός, φθάνων οὐκ ἐπὶ ἄλλο τι ἢ
ἐπὶ τὰ τελευταῖα καὶ τὰ κάτω τῶν μαθητῶν, ἀποκαθαίρεται· ἀλλὰ καὶ τῇ κυριότητι τοῦ
ἄρχοντος, ἐξουσιάζοντος τῶν διὰ τὸ ἔτι ἔχειν τὸ τῆς δουλείας πνεῦμα καὶ τὸν τυχόντα
μολυσμὸν ἔτι δεχομένων, τὰ μολύνοντα τοὺς πόδας ἀποβάλλεται.
- 32.10.117 καὶ οὐκ ἂν τις εὖ φρονῶν λέγοι ἢ θύρα ἐστὶν τὸν Ἰησοῦν, ἢ ἡ ποιμήν, ἢ ἡ ἱατρός, νίπτειν τοὺς
πόδας τῶν μαθητῶν καὶ δούλων. ἐγὼ δ' ἠγοῦμαι ὅτι ἐπιδέχονται τὸ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τοῦ
διδασκάλου νίψεως οἱ πόδες τῶν μαθητῶν, ὅσον οὐδέπω εἰλήφασιν τὸ ἀρκετόν, ἀλλ' ἔτι
λείπουσιν εἰς τὸ «Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ».
- 32.10.118 καὶ τοῦτο τέλος ἐστὶν τὸ πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ διδασκάλου, ἢ διδάσκαλος, ποιῆσαι τὸν
μαθητὴν ὡς ἑαυτόν, ἵνα μηκέτι δέηται τοῦ διδασκάλου, ἢ διδάσκαλος, εἰ καὶ ἄλλως αὐτοῦ
δεήσεται.
- 32.10.119 ὡς γὰρ τέλος τοῦ ἱατροῦ, οὗ χρήζουσι μὲν οἱ κακῶς ἔχοντες, οὐ χρεῖαν δὲ ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες
ἱατροῦ, τὸ παῦσαι τοὺς κακῶς ἔχοντας ἀπὸ τοῦ κακῶς ἔχειν, ἵνα μηκέτι αὐτοῦ χρήζωσιν, οὕτω
τέλος διδασκάλου περιποιῆσαι τῷ μαθητῇ τὸ λεγόμενον ἀρκετόν ἐν τῷ «Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ,
ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ».
- 32.10.120 περὶ δὲ τοῦ σωτῆρος, ὄντος κυρίου, αὐτόθεν πλεῖόν ἐστιν ἰδεῖν παρὰ τοὺς ἄλλους κυρίους, μὴ
βουλομένους ἵνα γένηται ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
- 32.10.121 τοιοῦτος δὲ ὁ τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ υἱός· κύριος γὰρ ὢν ἐνειργάζετο
τοῖς δούλοις τὸ γενέσθαι ὡς ὁ κύριος αὐτῶν, ὅτε οὐκέτι ἔξουσιν τὸ πνεῦμα τῆς δουλείας πάλιν
εἰς φόβον, ἀλλὰ λήψονται τὸ πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κρᾶζουσιν· «Ἀββᾶ, ὁ πατήρ». πρὶν οὖν
γένωνται ὡς ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, δέονται τῆς νίψεως τῶν ποδῶν, ὡς ἐνδεεῖς τῶν
μαθητῶν, καὶ ὡς ἔτι τὸ πνεῦμα τῆς δουλείας ἔχοντες εἰς φόβον· ἐπὶ δὲ τις αὐτῶν κατὰ τὸ
«Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ «δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ»
γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ, τότε μιμήσασθαι δύναται τὸν νίψαντα τοὺς
πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ νίψαι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὡς ὁ διδάσκαλος, ὃν ὁ θεὸς ἔταξεν ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τοὺς πρώτην χώραν ἐν αὐτῇ εἰληχότας ἀποστόλους καὶ δεῦτερον προφήτας.
- 32.11.123 Εἰ δὲ τὸ «Τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις» φθάνειν δύναται ἐπὶ τοὺς ὑποδεεστέρους, καὶ τὸ «Γίνου
κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου» ἐπὶ τοὺς ὡς ὁ Ἰακώβ κρείττονας, δῆλον ὅτι γενόμενος ὁ δοῦλος ὡς ὁ
κύριος νίπτει τοὺς πόδας τῶν δουλευόντων τῇ παρ' αὐτῷ διδασκαλίᾳ, ἐπεὶ τὸ «Ὑμεῖς φωνεῖτέ
με ὁ διδάσκαλος» καὶ ὁ κύριος», «καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ» οὐκ ἀξιῶ μηδὲν ἔχειν
βαθύτερον καὶ παρὰ τὸ ὑπὸ τῶν πολλῶν νενοημένον· οὐ πᾶσι γὰρ τοῖς λέγουσι· «Κύριε, Κύριε»
λεχθήσεται ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τὸ «Ὑμεῖς φωνεῖτέ με » ὁ κύριος» καὶ καλῶς λέγετε».
- 32.11.124 οὐ καλῶς οὖν λέγουσι· «Κύριε» οἱ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φήσοντες· «Κύριε, Κύριε, οὐκ ἐν τῷ
ὀνόματί σου ἐφάγομεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐπίομεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου δαιμόνια
ἐξεβάλομεν καὶ δυνάμεις πεποιήκαμεν;» φήσει γοῦν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ·
οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς, ὅτι «ἐργάται ἐστέ ἀδικίας» οὐκ ἂν δὲ λέγουσιν αὐτοῖς καλῶς τὸ «Κύριε,
«Κύριε» εἶπεν τὸ «Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ».
- 32.11.126

ἀλλὰ καὶ <τὸ> «Οὐ πᾶς ὁ «λέγων μοι Κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα«νῶν» παρίστησιν ὅτι οὐ πᾶς ὁ λέγων· «Κύριε, κύριε», μαρτυρηθεῖται ἂν ὑπ' αὐτοῦ ὡς νῦν οἱ ἀπόστολοι, πρὸς οὓς εἶπεν· «Καλῶς λέγετε· «εἰμὶ γάρ».

32.11.127 καὶ γὰρ ἀληθῶς κακία μὲν αὐτῶν οὐκέτι κυρία ἦν, ὁ λόγος δέ, καὶ ἀπαξαπλῶς ὁ κύριος, ἡ πᾶσα ἔμψυχος καὶ ζῶσα ἀρετή. ἀλλὰ καὶ εἴπερ «Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν· Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν «πνεύματι ἀγίῳ», καὶ νοοῦμεν ἐν τούτῳ τί ἔστιν τὸ εἰπεῖν· «Κύριος Ἰησοῦς»· ὁ ἐν πνεύματι ἀγίῳ λέγων· «Κύριος Ἰησοῦς» καλῶς λέγει.

32.11.129 εἰ δὲ καὶ ὁ καλῶς λέγων πάντως ἐν πνεύματι ἀγίῳ λέγει, ζητήσεις διὰ τὸ νῦν «Καὶ καλῶς λέγετε» συνεξεταζόμενον τῷ «Οὐπω γὰρ «ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐπω ἐδοξάσθη».

32.11.130 γνησίως οὖν δουλεύοντος τῷ λόγῳ ἔργον ἐστὶν τὸ καλῶς εἰπεῖν· «Κύριος Ἰησοῦς» καὶ τοῦ ἀνάλογον τούτῳ μαθητοῦ τὸ καλῶς εἰπεῖν τῷ σωτῆρι τὸ «ὁ διδάσκαλος» πρὸς ὃν λέγοιτ' ἂν τὸ «Εἰμὶ γάρ», οὐκ ἂν λεχθησόμενον ὑπὸ τοῦ λόγου τῷ δουλεύοντι τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ τῷ μαθητευομένῳ τοῖς ψεύδεσιν. Πλὴν καὶ ἅγιον ὄντα ἐνδέχεται δεῖσθαι τῆς νίψεως τῶν ποδῶν, ἐπεὶ καὶ ἡ καταλεγομένη εἰς ἐκκλησιαστικὴν τιμὴν χήρα ἐξετάζεται μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ ἐν τῷ «Εἰ ἀγίων πόδας «ἔνιψεν» γελοῖον γὰρ οἶμαι τυγχάνειν τὸ στήναι ἐπὶ τοῦ ῥήτου καί, φέρε εἰπεῖν, τὴν ἔχουσαν πάντα τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν ἀγίαν χήραν καὶ τούτῳ μόνῳ λείπουσαν, μὴ κατατετάχθαι εἰς ἐκκλησιαστικὴν τιμὴν, πολλάκις διὰ παιδισκῶν καὶ οἰκετῶν φιλοφρονησαμένην, ἐν ᾧ καιρῷ ἠυπόρει καὶ εἶχεν τὰ ἐπιτήδεια, τοὺς ξένους ἢ τοὺς ἀπαξαπλῶς δεομένους τοῦ φιλάνθρωπόν τι ἔργον ἀπ' αὐτῆς παθεῖν.

32.12.132 καὶ μὴ θαυμάσης εἰ ἀνάγειν σε δεῖ τὸ «Εἰ ἀγίων πόδας ἔνιψεν», ὅπου κελεύονται ἀνάλογον τοῖς πρεσβυτέροις πρεσβύτιδες εἶναι καὶ καλοδιδάσκαλοι.

32.12.133 ὅρα δὲ εἰ μὴ καὶ ἐργῶδές ἐστιν τὸ πάνθ' ὄντινον μαθητεύομενον τῷ χριστῷ, θέλοντα πληροῦν τὴν λέγουσαν ἐντολήν· «Καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας», ὡς ὀφειλόμενον ἔργον ἐθέλειν ποιεῖν τὸ νίψαι τοὺς σωματικούς καὶ αἰσθητοὺς πόδας τῶν ἀδελφῶν, ὥστε τοὺς ἐν ὁποιαποτοῦν ὑποθέσει βίου τυγχάνοντας πιστοὺς τοῦτο ποιεῖν, εἴτε ἐν ἐκκλησιαστικῇ δοκοῦντας εἶναι ὑπεροχῇ ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, εἴτε καὶ ἐν ἄλλοις κοσμικοῖς τισιν ἀξιώμασιν· ὥστε κατὰ τοῦτο καὶ τὸν δεσπότην ἡκεῖν ἐπὶ τὸ νίπτειν τοὺς πόδας τοῦ πιστεύοντος δούλου, καὶ τοὺς γονεῖς τοῦ υἱοῦ· ὅπερ ἔθος ἢ οὐ γίνεται ἢ εἰς ὑπερβολὴν σπανιώτατα, καὶ παρὰ τοῖς πάνυ ἀπλουστέροις καὶ ἀγροικοτέροις γίνεται.

32.12.134 μνημονευτέον δὲ εἰς ταῦτα καὶ τῶν εἰρημένων εἰς τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις «μέρος μετ' ἐμοῦ», ἀλλὰ καὶ τοῦ «Γινώσκετε, τί πεποίηκα ὑμῖν;» καὶ γὰρ πρέπει ὑπόδειγμα ἡμῖν τὸν Ἰησοῦν δεδωκέναι τοῦ νίπτειν πόδας ἀνάλογον τοῖς τροπικῶς ὑπὸ τῆς νύμφης ἐν τῷ Ἀἵματι τῶν ἁσμάτων εἰρημένοις ἐν τῷ «Ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ «αὐτούς;» πρόσχες δὲ τῷ «Ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς «ποιῆτε» συνεξετάζων αὐτὸ τῷ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος «μετ' ἐμοῦ».

32.12.137 ἐὰν δὲ τις πρὸς ταῦτα λέγῃ, ὅτι καὶ ἀλληγορεῖται, οὐδὲν ἥττον γέγονε καὶ κατὰ τὸ ῥητόν, ἀκουστέον μετὰ τοῦ τροπικοῦ καὶ τῆς φασκούσης λέξεως· «Εἰ οὖν * ἐνίψα τοὺς πόδας ὑμῶν, ὁ «κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς «πόδας. ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν «καὶ ὑμεῖς ποιῆτε» λεκτέον πρὸς τὸν τοιοῦτον· ἄρ' ἐπεὶ κατὰ τὸ ῥητόν γέγονεν τὸ εἰρημένον πρὸς τὸν εἰπόντα Πέτρον· «Οὐ μὴ «νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα» τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ «ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ ῥητόν τοῖς κατ' εὐλάβειαν μὴ ἐμπαρέχουσιν ἑαυτῶν τοὺς πόδας ἡμῖν ἵνα αὐτοὺς νίψωμεν φήσομεν καὶ τολμήσομεν εἰπεῖν τοῖς τοιούτοις τὸ «Ἐὰν μὴ νίψω «σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ».

- 32.12.138 εἰ δὲ ἐνταῦθα οὐ δυσωπεῖ τὸ ὃ εἶπον, ἐπίσκεψαι τί σε χρή λέγειν πρὸς τὴν περὶ τοῦ εἰ χρή καὶ τὴν λέξιν πάντως τηρεῖν ἐπαπόρησιν.
- 32.12.139 ὅτι μὲν οὖν ποτε καθήξει τῷδε μὲν νίψαι τοὺς πόδας τοῦ δεῖνα μαθητοῦ Ἰησοῦ, τῷδε <δὲ> ἐμπαρασχεῖν αὐτοὺς νιφθησομένους ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ ἀγάπης καὶ φιλοφροσύνης τὸν μὲν ποιῆσαι, τὸν δὲ παρασχεῖν, καὶ αὐτὸς ἂν ὁμολογήσαιμι.
- 32.12.140 εἰ δὲ φήσομεν ἕκαστον τῶν μὴ συνειδόντων ἑαυτῷ τοῦτο πεποιηκέναι καὶ ἀγίων οὕτω τοὺς πόδας νενιφέναι ὀφειλομένην τινὰ ἐντολὴν μὴ ἀποδεδωκέναι τὴν «Ὁφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας» ὥρα που λέγειν, ἐγγύς που πάντας ὀφειλέτας εἶναι τῆς ἐντολῆς ταύτης. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου † ἑαυτοῦ οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.
- 32.13 εἰ ταῦτα οἶδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῇτε αὐτά. οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὁ τρώγων * * τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ. Ἔτι καὶ ταῦτα ἔχουσθαί μοι δοκεῖ τοῦ δεῖν τὰ περὶ τῆς τῶν ποδῶν νίψεως τροπολογεῖν· τὸ γὰρ «Εἰ ταῦτα οἶδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῇτε αὐτά» οὐδενὸς ποιητέου προειρημένου ἢ περὶ τῆς νίψεως τῶν ποδῶν, ἐπ' ἐκείνην τὴν ἀναφορὰν ἔχει.
- 32.13.142 τὰ δὲ κατὰ τὸν τόπον μαθήματα, πῶς τε πόδες μαθητῶν μολύνονται ἤδη λουσαμένων, καὶ τίνα τρόπον πλύνονται, εἰδέναι ὡς ὁ λόγος βούλεται, καὶ ποιεῖν ὡς θέλει ὁ Ἰησοῦς, ἀληθῶς μακαρίων ἐστὶν ἔργον.
- 32.13.143 οὐ γὰρ τὸ τηλικούτον ὄνομα τὸ «μακάριον» εὐλογον ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν φῆσαι παρεῖναί τιςιν, ἐφ' ᾧ καὶ οἰκέτης ἂν πλύνων τοὺς πόδας τοῦ δεσπότης μακάριος ἂν κατ' αὐτὸ τοῦτο δόξαι τυγχάνειν καὶ κόλαξ καὶ ὑποκριτής· ὁ γὰρ ἡμεῖς ἀποδίδομεν, νίπτειν τοὺς πόδας μαθητῶν Ἰησοῦ μεγάλου τινός ἐστιν καὶ Ἰησοῦν ἐν ἑαυτῷ ἔχοντος καὶ ἀπαξαπλῶς μακαρίου.
- 32.13.144 χρὴ δὲ εἰδέναι τοῦτο, ὅτι παράκειται τῷ ῥητῷ τούτῳ ὅμοια· ἐν μὲν τῷ κατὰ Ματθαῖον τὸ «Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν «κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος «αὐτοῦ καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ»· ἐν δὲ τῷ κατὰ Λουκᾶν τὸ «Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς «ἔστω ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ». Ἐξῆς τούτῳ ἐστὶν ζητῆσαι τὸ «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω» ἐπὶ τί λελεγμένον ἀνοίσομεν.
- 32.13.145 ὁ μὲν οὖν τις φήσει ἐπὶ τὸ «Μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῇτε αὐτά»· οὐ γὰρ μακάριος Ἰούδας. οὐ νομίζω δὲ ὑγιῶς ἐπὶ τοῦτο ἀναφέρεισθαι τὸ λεγόμενον.
- 32.13.146 τοῦτο γὰρ ὅλον καὶ περὶ Ἰούδα καὶ παντὸς οὐτινοσοῦν, κἂν φαυλότατος ᾦ, ἀληθὲς τὸ Μακάριος εἶ ὁ δεῖνα ἐὰν ποιήσης τάδε· ὡς εἰ λέγοιμι καὶ τῷ ἀκολάστῳ, εἰ καὶ μὴ ἀκούσεται τῶν λεγομένων μηδὲ σωφρονήσῃ· «μακάριος εἶ, ἐὰν σωφρονήσῃς» καὶ τῷ σοφίαν ἐξουδενοῦντι, εἰ καὶ ἐπιβαίνει τῇ προαιρέσει ταύτῃ· «μακάριος εἶ, ἐὰν σοφίαν καὶ παιδείαν ἀναλάβῃς».
- 32.13.147 μήποτε οὖν τὸ «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω» ἀνοίσομεν εἰς τὸ εἰρημένον τὸ «Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ». ἐπεὶ γὰρ «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας», ἐποίει δὲ τὴν ἁμαρτίαν ὁ Ἰούδας, καὶ μάλιστα τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἵνα παραδῷ τὸν σωτῆρα, δοῦλος ἦν Ἰούδας τῆς ἁμαρτίας.
- 32.13.149 δοῦλος δὲ ὢν τῆς ἁμαρτίας, οὐκ ἦν τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ δοῦλος.
- 32.13.150 οὕτω δὲ οὐδὲ ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ ἔτι ἦν· ἥδη γὰρ τοῦ διαβόλου ἐγεγόνει, βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἵνα παραδῷ τὸν σωτῆρα.
- 32.13.151 διὸ ἀρνούμενος αὐτὸν εἶναι δοῦλον ἑαυτοῦ ὁ σωτὴρ καὶ ἀπόστολον εἶπεν μετὰ τὸ «Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων «τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν» τὸ «Οὐ περὶ

πάντων ὑμῶν λέγω». Μετὰ τοῦτο ἴδωμεν τὸ «Ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην», ὅπερ ἀπλούστερον μὲν τοιοῦτόν ἐστιν· τίς ἐστὶν ἕκαστος ὧν ἐξελεξάμην οἶδα· οἶδα οὖν καὶ τίς ἐστὶν ὁ Ἰούδας καὶ οὐ λανθάνει με, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὰ κατ' ἐμοῦ.

- 32.14.152 καὶ τοιοῦτον δὲ ἔχει νοῦν διὰ τινὰ τῆς γραφῆς περὶ τοῦ «οἶδα» συνήθειαν καὶ τῶν ὁμοίων τῇ λέξει ταύτῃ· ὁποῖόν ἐστιν καὶ τὸ «ἔγνων». φησί που ὁ σωτὴρ ἐρεῖν τοῖς λέξουσιν· «Τῷ ὀνόματί σου ἐφάγομεν, «καὶ ἐπίομεν, καὶ δαιμόνια ἐξεβάλομεν» τὸ «Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς» καὶ τὸ «Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ»· ὅπερ ἐὰν ἀπλούστερον νοῆται, παρὰ τὸ ἀξίωμα δόξομεν τοῦ σωτῆρος ὑπολαμβάνειν.
- 32.14.154 ἀλλὰ μήποτε ἐπεὶ «Ἐγὼ κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ», τοὺς μὴ ὄντας αὐτοῦ οὐκ ἔγνων, καὶ ὡς φησι περὶ τινῶν τὸ «Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς», οὕτω εἴποι ἂν καὶ περὶ τοῦ Ἰούδα, εἰ μὲν † οὖν· «Οὐδέποτε ἔγνων σε»· εἰ δὲ γενόμενος μεταπέπτωκεν, λεχθείη ἂν πρὸς αὐτόν· «Οὐκ οἶδά σε «πόθεν εἶ».
- 32.14.155 καὶ νῦν οὖν τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ οἶδεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, διὸ οὐκ εἶπεν· «νῦν ἐγὼ οἶδα πάντας τοὺς παρόντας», ἀλλ' «Ἐγὼ οἶδα τίνας «ἐξελεξάμην», ὡς εἰ ἔλεγεν «τοὺς ἐκλεκτούς μου».
- 32.14.156 οὐ περὶ πάντων δὲ τῶν παρόντων φημὶ τὸ «Ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην» καὶ γίνεται τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἐνὸς ἐξ ὑμῶν παραδῶσοντός με, ἵνα πληρωθῇ ἡ λέγουσα γραφή· «Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν «πτέρναν αὐτοῦ».
- 32.14.157 παραπέφρασται δὲ τὸ ῥητὸν ἀπὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ Ψαλμοῦ οὕτως ἔχον· «Καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης «μου, ἐφ' ὃν ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν».
- 32.14.158 οὐκοῦν ὁ σωτὴρ τὸ ῥητὸν τοῦτο περὶ τοῦ Ἰούδα καὶ ἑαυτοῦ φησιν εἰρησθαι. ἐν ᾧ ζητήσεις, πῶς ἄνθρωπος εἰρήνης Ἰούδας ἦν καὶ ἐπ' αὐτόν ὁ σωτὴρ ἤλπισεν.
- 32.14.159 δηλοῦσθαι οὖν διὰ τούτων νομίζω ὅτι γνησίως ποτὲ ἐπεπιστεύκει· οὐ γὰρ ἂν μηδέποτε υἱὸν εἰρήνης γενόμενον αὐτόν ἀποστέλλων μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ἔλεγεν καὶ αὐτῷ· τοῖς γὰρ δώδεκα ἀναγγέλλεται εἰρηκέναι τὸ «Εἵπατε, «εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν ἐκεῖ ἦ υἱὸς εἰρήνης, ἡ εἰρήνη «ὑμῶν ἐπ' αὐτόν ἀναπαύσεται· εἰ δὲ μή γε, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει».
- 32.14.160 καὶ γὰρ ὅρα μεθ' ὅσα ὁ διάβολος ἔβαλεν αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν τὰ κατὰ τοῦ σωτῆρος, εἰ καὶ πρὸ ὀλίγου κλέπτῃς εἶναι μεμαρτύρηται.
- 32.14.161 οὐκ ἂν δ' οἶμαι ἀρχῆθεν κλέπτῃς ὧν ἐπιστεύθη τὸ γλωσσόκομον· ἄξιός οὖν τοῦ πιστευθῆναι ὧν, εἰ καὶ προεγνώσθη μεταπεσούμενος, ἐπιστεύθη.
- 32.14.162 καὶ τηλικούτος ἦν ἄνθρωπος εἰρήνης Χριστοῦ, ὡς ἐλπίδας ἀγαθὰς ποτε τὸν Ἰησοῦν ἐπ' αὐτῷ, ὡς καλῷ ἀποστόλῳ, ἐσχηκέναι· ἄκουε γὰρ τοῦ «Ἐφ' ὃν «ἤλπισα».
- 32.14.163 ἐγὼ δ' οἶμαι ὅτι καὶ λόγων ἀπορρήτων τροφιμωτάτων κεκοινώνηκεν τοῖς ἀποστόλοις, ἀπὸ Ἰησοῦ λαβὼν, περὶ ὧν εἶπεν· «Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου».
- 32.14.164 τὸ δὲ «Ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτέρναν αὐτοῦ» μεταπέφρασται εἰς τὸ «Ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ * πτέρναν αὐτοῦ», ὡς ταυτόν εἶναι τὸ «Ἐμεγάλυνεν» τῷ «Ἐπῆρεν».
- 32.14.165 καὶ εἰ χρὴ τὴν «Ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ» καὶ «Ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν «αὐτοῦ» σαφηνίσαι λέξιν, φήσομεν ὅτι τοῦτο ποιεῖ ὁ λάξ ἐντείνων τινί· τοιοῦτος δὲ καὶ Ἰούδας ἦν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατῶν. καὶ τρώγων ἦν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ὅτε βάψας ὁ Ἰησοῦς τὸ ψωμίον λαμβάνει, καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ.
- 32.14.167 ἐπῆρεν <δὲ> Ἰούδας ἐπὶ τὸν διδάσκαλον τὴν πτέρναν αὐτοῦ, ὅτε μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Ἰούδαν.

- 32.14.168 εἰ δὲ δύναται καὶ τὸ «Ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου κυκλώσει με» συνεξεταζόμενον τῷ «Ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ» ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, γενόμενον ἐν τῇ μερίδι τοῦ Ἰησοῦ καὶ κτῆμα χρηματίσαντα αὐτοῦ καὶ ἀπόστολον, πτέρναν δὲ διὰ τὸ τελευταῖον αὐτὸν γεγονέναι τροπικῶς λεγόμενον, καὶ αὐτὸς συνεπισκέψῃ. Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἰμι.
- 32.15.169 Τὴν ἀναφορὰν ἡ λέξις αὕτη ἔχει ἐπὶ τὸ προειρημένον τὸ «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' «ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν «ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ»· τοῦτο γὰρ τὸ ἐσόμενον, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ περὶ τοῦ ἐπαίροντος ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ, ὅς ἐστι τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν, καὶ λέγω πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, ἐπὶ γένηται τὸ πληρωθισόμενον τῶν προφητευθέντων ἐν τῇ γραφῇ, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι περὶ οὗ ταῦτα πεποφήτευται, ἀπὸ τοῦ τρώγοντος μετ' αὐτοῦ τὸν ἄρτον ἐπάραντος τὴν ἑαυτοῦ πτέρναν κατ' αὐτοῦ. Ζητήσαι δ' ἂν τις πῶς εἴρηται τοῖς μαθηταῖς, ὧν ἔνιψεν τοὺς πόδας ὁ Ἰησοῦς, ὡς μηδέπω πιστεύσασιν ὅτι καὶ αὐτὸς εἶη ὁ χριστός, τὸ «Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι» καὶ διὰ τοῦτο λέγω «ἵν' ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι» ὁ προφητευθεὶς χριστός.
- 32.15.171 καὶ ὅρα εἰ δυνάμεθα, μὴ κατηγοροῦντες τῶν τηλικούτων Ἰησοῦ μαθητῶν ὡς οὐδέπω πεπιστευκότων, καὶ τὸ βούλημα σώζειν τοῦ εἰπόντος· «Ἴνα πιστεύητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἰμι».
- 32.15.172 ὁ παραλαμβάνων σοφίας θεωρήματα ἔσθ' ὅτε ἐπὶ προτέροις, δι' ἃ ἤδη σοφός ἐστιν, ἀναλαμβάνει δεύτερα, ἐφ' οἷς οὐ πρότερον ἦν σοφός, καὶ σοφώτερος ἔσται· καθὼς λέγεται καὶ τὸ «Τῶνδε γὰρ ἀκούσας «σοφός, σοφώτερος ἔσται».
- 32.15.173 ὥσπερ οὖν, εἰ ἐλέγετο τῷ σοφῷ τάδε τινὰ καὶ ἐπεφέρετο· ταῦτά σε ποιεῖ σοφόν· οὐ πάντως ἂν ἐκ τοῦ μὴ σοφοῦ σοφὸν ἐνόησαμεν ἀλλὰ καὶ ἐκ σοφοῦ σοφώτερον, ὡς ἐπιγινομένης τῆς προκοπῆς καὶ ὀδευούσης ἐπὶ τὴν τελειότητα· οὕτω μοι νόει καὶ τὸν πιστεύοντα δύνασθαι πιστότερον γενέσθαι.
- 32.15.174 καὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι, προσελθόντες ποτὲ τῷ κυρίῳ, οὐχ ἑαυτῶν κατηγοροῦντες ὡς ἀπίστων ἔλεγον αὐτῷ τὸ «Κύριε, πρόσθε·ς ἡμῖν «πίστιν»· καὶ γὰρ ἐν τῷ «πρόσθε·ς» σαφῶς παρίσταται ὅτι πίστιν εἶχον χωροῦσαν προσθήκην.
- 32.15.175 εἴπερ οὖν συνήκαμεν ταῦτα, νόει μοι τὰς προσθήκας τῶν πιστοποιούντων μετὰ τινὰ πρότερον πιστοποιήσαντα προστιθέναι τῇ πίστει· ὥστε καὶ τοὺς μαθητὰς πρὸς οἷς εἶχον πιστοποιητικοῖς καὶ τοῦτο προσειληφέναι τὸ βλέπειν πληρουμένην τὴν λέγουσαν γραφὴν· «Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν «ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ», παριστάντος τοῦ προφητευομένου ὅτι αὐτὸς ἦν περὶ οὗ ταῦτα ἐθεσπίζετο.
- 32.15.176 καὶ ἄκουε τοῦ «Ἴνα πιστεύητε» ὡς ἴσον δυναμένου τῷ «ἵνα † πιστεύητε ἐνεργῇτε», παραμένοντες τῷ πιστεύειν καὶ μηδεμίαν ἀφορμὴν πρὸς τὸ μετατίθεσθαι ἴσχοντες.
- 32.15.177 καὶ εἴ τοι μὴ μεγέθει μεγάλη ἡ πίστις ἦν ἢ πλήθει πολλή, οὐκ ἂν ἔλεγεν ὁ Παῦλος τὸ «Κἂν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν».
- 32.15.178 ὥσπερ γὰρ ὁ τέλειος καὶ πάσας ἔχων τὰς ἀρετάς, τελείαν ἐκάστην ἀναλαβὼν, τελείαν ἔχει τὴν σοφίαν καὶ τελείαν τὴν σωφροσύνην, οὕτω δὲ καὶ τὴν εὐσεβείαν καὶ τὰς λοιπὰς οὕτως ἂν τις εἴποι τῇ τοῦ πιστεύειν ἀρετῇ τέλειος τὸ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν.
- 32.15.179 ταῦτα δέ φημι ὡς οὐ κυρίως ἂν λεχθησομένης τῆς ἀτελοῦς σοφίας ἢ σωφροσύνης ἢ εὐσεβείας ἢ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καταχρηστικῶς, καὶ τῶν ἐν ἐκάστη ἀρετῇ προκοπῶν ὁμωνύμως τῇ τελείᾳ ὀνομαζομένων.

- 32.15.180 οὕτω γὰρ σοφὸς λέγεται ὁ ἁμαρτάνων μὲν τινα ὡς ἐλέγχου δεῖσθαι, οὐ μὴν καὶ μισῶν τοὺς ἐλέγχοντας ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀγαπῶν, καθ' ὃ γέγραπται· «Ἐλεγχε σοφόν, καὶ ἀγαπήσει σε».
- 32.15.181 οὕτω δὲ καὶ σοφὸς λέγεται, ἐπιδεκτικὸς ὧν ἐτέρων θεωρημάτων σοφίας καὶ μηδέπω ἔχων τὰ δεύτερα, καθ' ὃ λέγεται καὶ τὸ «Δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, «καὶ σοφώτερος ἔσται».
- 32.15.182 ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ ταῦτα ἐληλύθαμεν, δεικνύντες ὅτι ἐνδέχεται τὸν ἤδη πιστεύοντα μανθάνειν τινά, ἵνα πάλιν πιστεύῃ, καὶ διὰ τῆς προσθήκης τῶν μαθημάτων προστιθέναι τῇ πίστει. Εἰ δὲ βουλόμεθα εἰδέναι τίς ἐστὶν ὁ πᾶσαν ἔχων τὴν πίστιν, λάβωμεν ἐπὶ παραδείγματος κεφαλαιωδῶς τὰ ἐν τῷ πιστεύεσθαι σώζοντα τὸν πιστεύοντα, φέρε εἰπεῖν, ὄντα τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, καὶ λέγωμεν ὅτι ὁ μὲν τὰ προειρημένα ἑκατὸν ἀδιστακτικῶς παραδεχόμενος καὶ ἑκάστῳ αὐτῶν βεβαίως πιστεύων πᾶσαν ἔχει τὴν πίστιν· ὁ δὲ λείπων ἓν τι ἀριθμῷ τῶν ἐν τῷ πιστεύεσθαι σωζόντων, ἢ τῇ πρὸς τὰ πιστευόμενα βεβαιότητι, τοσοῦτον λείπει τοῦ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν, ὅσοις ἀριθμοῖς πιστεύων ἐνδεῖ ἢ ὅσον ἀφέστηκεν τῆς περὶ τῶν πιστευομένων βεβαιότητος εἴτε πάντων εἴτε τινῶν· ἵν' ἐπὶ τοῦ παρόντος δοθῇ τισὶν μὲν δύνασθαι βεβαίως πιστεύειν τινά, τισὶν δὲ πιστεύειν μὲν, οὐ βεβαίως δέ· πλήν ὁμολογουμένως δοθεῖν ἂν ἀμήχανον ἀποδείκνυσθαι τὸν ἐν <ἐνὶ> ἀτελῇ πρὸς μηδὲν ἔχειν βεβαιότητα, ὅτι οὐ τὸ ἴσον ἀπόστημα ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ πιστευόμενα βεβαιότητος ἀπέχει ἕκαστος τῶν, ἵν' οὕτως ὀνομάσω, κατὰ τὴν γραφὴν ὀλιγοπίστων καὶ τὴν πρὸς τὰ πιστευόμενα βεβαιότητα οὐδέπω ἀνειληφότων.
- 32.16.184 τούτοις δὲ ἔπεται διὰ τὸ «Κατὰ τὴν «πίστιν σου γεννηθήτω σοι» καὶ διὰ τὸ «Ἡ πίστις * σέσωκέν σε» ἑκάστῳ ἀπαντῆσαι κατὰ τὴν ἐν τῇ δικαίᾳ κρίσει τοῦ θεοῦ ἀμοιβὴν ἀνάλογον τοσσηδε καὶ τοιαῦδε πίστει καὶ σωτηρίαν· εἴ γέ ἐστὶν τις καὶ ἐν ταύτῃ σωζομένων διαφορά, ὡς τὸ «Ἔτι μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται «ὕμῖν» φθάνειν καὶ ἐπὶ τὰ μέτρα τῆς πίστεως καὶ τὰ μέτρα τῆς ἀπὸ θεοῦ ἀμοιβῆς καὶ σωτηρίας.
- 32.16.185 ὁ δὲ τὸν τούτων κατανοήσας λόγον θεωρήσει πῶς εὐλόγως ὡς μὴ δυναμένοις κρίνειν τοῖς ἀνθρώποις λέγεται· «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε» καὶ τὸ «Μὴ πρὸ καιροῦ τι «κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος».
- 32.16.186 πάλιν τ' αὖ ἐπεὶ ἔλεγον ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἑκατὸν ὄντων τῶν σωζόντων ἐν τῷ πιστεύεσθαι, τὸν μὲν τοῖς ἑκατὸν βεβαίως πιστεύοντα πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν, τὸν δὲ λείποντα τῇ πρὸς τινά τῶν ἑκατὸν πίστει ἢ τῇ πρὸς τὰ πιστευόμενα βεβαιότητι διαφόρως μὴ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν, ἐκθήσομεν σαφηνείας ἕνεκεν τοιαῦτα.
- 32.16.187 «Πρῶτον πάντων πιστεύσον ὅτι εἷς ἔστιν «ὁ θεός, ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ καταρτίσας καὶ ποιήσας ἐκ τοῦ μὴ «ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα».
- 32.16.188 χρὴ δὲ καὶ πιστεύειν ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός, καὶ πάσῃ τῇ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν θεότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἀληθείᾳ.
- 32.16.189 δεῖ δὲ καὶ εἰς τὸ ἅγιον πιστεύειν πνεῦμα, καὶ ὅτι αὐτεξούσιοι ὄντες κολαζόμεθα μὲν ἐφ' οἷς ἁμαρτάνομεν, τιμώμεθα δὲ ἐφ' οἷς εὖ πράττομεν.
- 32.16.190 φέρε οὖν καθ' ὑπόθεσιν, εἴ τις δοκῶν πιστεύειν εἰς τὸν Ἰησοῦν μὴ πιστεύοι ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεός ὁ νόμου καὶ εὐαγγελίου, οὗ τὴν δόξαν οὐρανοί, ὡς ὑπ' αὐτοῦ γεγεννημένοι, διηγοῦνται, καὶ τὸ στερέωμα ἀναγγέλλει τὴν ποιήσιν τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὡς ἔργον τυγχάνον αὐτῶν, οὗτος ἂν μεγίστῳ λείποι τῆς πίστεως κεφαλαίῳ.
- 32.16.191 ἢ πάλιν εἴ τις πιστεύων ὅτι ὁ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου σταυρωθεὶς ἱερὸν τι χρῆμα καὶ σωτήριον τῷ κόσμῳ ἐπιδεδήμηκεν, ἀλλ' οὐκ ἐκ παρθένου τῆς Μαρίας καὶ ἁγίου πνεύματος τὴν γένεσιν ἀνείληφεν, ἀλλ' ἐξ Ἰωσήφ καὶ Μαρίας, καὶ τούτῳ ἂν λείποι εἰς τὸ πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν τὰ ἀναγκαϊότατα.

- 32.16.192 πάλιν τε αὖ εἰ τὴν μὲν θεότητά τις αὐτοῦ παραδέχοιτο, τῇ δὲ ἀνθρωπότητι προσκόπτων μηδὲν ἀνθρώπινον περὶ αὐτὸν πιστεύει γεγονέναι, ἢ ὑπόστασιν εἰληφέναι, καὶ τούτῳ ἂν λείποι πρὸς πᾶσαν τὴν πίστιν οὐ τὰ τυχόντα.
- 32.16.193 ἢ εἰ ἀνάπαλιν τὰ μὲν περὶ αὐτὸν ἀνθρώπινα προσίοιτο, τὴν δὲ ὑπόστασιν τοῦ μονογενοῦς καὶ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως ἀθετοῖ, καὶ οὗτος ἂν οὐ δύναιτο λέγειν πᾶσαν ἔχειν τὴν πίστιν.
- 32.16.194 καὶ οὕτως καθεξῆς μοι νόει, ἵνα θεωρήσωμεν ὀπηλίκον ἐστὶν τὸ ἀνελλιπῶς καὶ βεβαίως πᾶσαν τὴν πίστιν ἔχειν, τοσοῦτον δυναμένην, ὅτε πᾶσά ἐστιν ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ, ὥστε ἅτινά ποτέ ἐστιν τὰ ὄρη μεθιστάνειν αὐτὰ δύνασθαι πάντων μὲν τῶν ἀνθρώπων δυναμένων μεθιστάνειν τὸ δεικνύμενον ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ὅρος, καὶ τὰ δεικνύμενα αὐτῷ, εἰ δὲ λείποι τινὰ τῇ πάσῃ πίστει, λείπει τῇ δυνάμει τοῦ μετατιθέναι ὄρη. Καὶ χρήσομαί γε καὶ τοιούτῳ [καὶ] εἰς ταῦτα παραδείγματι· ὥσπερ καθέλκουσιν οἱ τοσοῦτοι, τοιάνδε δύναμιν ἔχοντες, πρῶτως εἰς θάλασσαν τὴν ναῦν, εἰ δὲ λείποιεν οὗτοι καὶ ἐν τῶν συνεργῶν ἢ τῇ δυνάμει τινός, οὐκ ἂν καθέλκοιτο ἡ ναῦς· οὕτως οἷονεῖ πολλοὶ μετατιθέντες εἰσὶν τὰ ὄρη ἢ πᾶσα πίστις· τοσοῦτον δὲ λείπει τῇ δυνάμει τῆς τῶν ὁρῶν μεταθέσεως ὅσον λείπει πρὸς τὸ πᾶσαν τὴν πίστιν ἔχειν ὁ ἔτι κατ' αὐτὴν ἀτελής.
- 32.16.196 καὶ ὅρα εἰ μὴ χρησίμως ὅλα ταῦτα ἐξήτασται διὰ τοὺς μαθητὰς ὧν ἔνιψεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς πόδας, πρὸς οὓς εἶπεν, ὡς ἂν ὑπολάβοι ὁ μὴ ἐξετάσας, ὡς μηδέπω πιστεύσαντας τὸ «Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύητε «ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἰμι»· ἅμα δὲ καὶ ἀναπτυσσόμενος ὁ λόγος δεικνυσὶν πηλίκη μὲν ἐστὶν ἡ κατὰ τὴν πᾶσαν πίστιν ἀρετή, καὶ ὅτι σπανίως εὕρισκομένη· πόσω δ' ἕκαστος ἡμῶν ἀπολείπεται τοῦ τὴν πᾶσαν ἔχειν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν.
- 32.16.197 πλὴν οὐκ εὐκαταφρόνητον πρὸς τὸ ποιεῖν πιστεύειν ἐστίν, κατὰ τὰ νῦν προκείμενα, τὸ τοὺς προφήτας μὲν προτεθεσπικέναι τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ δὲ τὸν λόγον αὐτῶν ἀπηντηκέναι τῷ σωτήρι τὰ προειρημένα. Ἀμὴ ν , ἀμὴν λέγω ὑμῖν ν , ὁ λαμβάνων ἂν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει ν , ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά μ ε .
- 32.17.198 Ὁ Ἰησοῦς πέμπει οὐ μόνον ἀγίους, ἀλλὰ καὶ ἀγίους καὶ ἀγγέλους· καὶ πέμπει μὲν τοὺς διὰ τὸ ἀποστέλλεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀποστόλους ὀνομαζομένους.
- 32.17.199 ἤδη δὲ τούτων οἱ μὲν ἀνθρωποὶ εἰσιν, οἱ δὲ δυνάμεις κρείττους. οὐ γὰρ ἁμαρτησόμεθα τὸ «ἀπόστολος» ὄνομα τάσσοντες καὶ ἐπὶ τούτων, περὶ ὧν γέγραπται· «Πάντες «εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς «μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν».
- 32.17.200 εἰ γὰρ παρὰ τὸ ἀποστέλλεσθαι ἀπόστολοι, πάντες δὲ εἰσιν ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος «τοὺς ἀγγέλους «αὐτοῦ πνεῦμα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα» εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενοι, ὄντες λειτουργικὰ πνεύματα, καὶ οὗτοι ἂν εἶεν ἀπόστολοι τοῦ ἀποστέλλοντος αὐτοῦς. καὶ ἕκαστός γε τῶν πεμπομένων ἀπὸ τίνος, ἀπόστολός ἐστιν τοῦ πέμψαντος.
- 32.17.201 καθ' ὃ καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω λέλεκται μετὰ τὸ «Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων «τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν». κατὰ τοῦτο δὲ οὐχ ἁμαρτήσῃ καὶ τὸν Ἰωάννην ἀπόστολον λέγων θεοῦ διὰ τὸ «Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα «αὐτῷ Ἰωάννης», καὶ τὸν Ἡσαΐαν διὰ τὸ «Τίνα ἀποστελῶ, καὶ τίς «πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον;» ὅτε ἀπεκρίνατο λέγων· «Ἴδού «εἰμι ἐγώ, ἀπόστειλόν με».
- 32.17.203 τί δὲ περὶ τούτων λέγω, ὅτε καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ὁ τηλικούτος ἡμῶν σωτὴρ ἀπόστολος εἴρηται τοῦ πατρός; γέγραπται γάρ· «Ἐχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν καὶ ἀπόστολον «Ἰησοῦν Χριστόν».
- 32.17.204

καὶ νῦν οὖν ὃν ἐὰν ἀποστέλλῃ ὁ σωτὴρ διακονησόμενον τῇ τινων σωτηρίᾳ, ὁ ἀποστελλόμενος ἀπόστολός ἐστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

32.17.205 ἀλλ' ὁ ἀπόστολος, ὥσπερ τοῦ ἀποστείλαντός ἐστιν ἀπόστολος, οὕτως τισὶν πρὸς οὓς ἀποστέλλεται μόνοις ἐστὶν ἀπόστολος.

32.17.206 ὅπερ νοῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Εἰ καὶ ἄλλοις οὐκ εἰμί ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμί· ἡ γὰρ σφραγὶς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς «ἐστε ἐν κυρίῳ».

32.17.207 ἔξεστιν οὖν τίνα εἶναι ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνὶ μόνῳ ἐξαποσταλέντα, εἰ ἐνὶ μόνῳ θεοῦ προνοίᾳ τὸν λόγον διηκονήσατο.

32.17.208 καὶ ταῦτά φαμεν, ἵνα πάλιν βλέπωμεν τὴν τῶν χρηματισάντων Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποστόλων ὑπεροχὴν· «Δεξιὰς, γὰρ «φησιν, ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, «αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν». οὐκοῦν Παῦλος ἔθνεσι μόνοις ἀπόστολος ἦν, καὶ Πέτρος ὅλη τῇ περιτομῇ.

32.17.209 ἡμῶν δὲ κἂν ἀξιωθῇ τις, ὡς παρέστησεν ὁ ἀπόστολος, τοῦ γενέσθαι ἐνὶ πλείοσι, ἀπόστολος γίνεται.

32.17.210 κἂν γένηται δέ, μὴ ἐπαιρέσθω, μεμνημένος τοῦ «Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὐρεθῇ» οὐ γὰρ πάντως εἰ ζητεῖται, τὸ ζητούμενον εὐρίσκεται. Ταῦτα διὰ τὸ «Ὁ λαμβάνων ἐάν τίνα πέμψω», ὅσους ἐνδέχεται πέμπεσθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, κἂν μή, οὓς εἰθίκαμεν ὀνομάζειν ἀποστόλους, τοιοῦτοι ὦσιν, καὶ ὅτι ἐνδέχεται καὶ τῆς ἀνθρώπων φύσεως κρείττονα ὄντα πέμπεσθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ.

32.17.212 ὁ οὖν λαμβάνων ὃν <ἄν> πέμψῃ ὁ Ἰησοῦς, τὸν ἐν τῷ ἀποσταλέντι Ἰησοῦν λαμβάνει· ὁ δὲ λαμβάνων τὸν Ἰησοῦν, πατέρα λαμβάνει· ὁ ἄρα λαμβάνων ὃν ἂν πέμψῃ ὁ Ἰησοῦς λαμβάνει τὸν πέμψαντα τὸν Ἰησοῦ πατέρα. Δύναται δὲ καὶ τοιοῦτος ὁ λόγος εἶναι· ὁ μὲν λαμβάνων ὃν ἐὰν ἐγὼ πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει, καὶ μέχρι τοῦ ἐμὲ παραδέξασθαι φθάνει· ὁ δὲ μὴ διὰ τινός μου ἀποστόλου ἐμὲ λαμβάνων, ἀλλὰ χωρῶν ἐμὲ οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπων διακονούμενον, ἀλλ' ἐπιδημοῦντα ταῖς τῶν εὐτρεπισάντων ἑαυτοὺς πρὸς τὴν ἐμὴν παραδοχὴν ψυχαῖς, τὸν πέμψαντά με λαμβάνει πατέρα, ὡς μὴ μόνον ἐμὲ τὸν χριστὸν εἶναι ἐν αὐτῷ ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα.

32.17.214 ἔστιν δὲ ἐκ τούτων καὶ τὰ κατ' ἐναντιότητα νοῆσαι· ὁ γὰρ λαμβάνων ὃν ἐὰν πέμψῃ ὁ υἱὸς τοῦ πονηροῦ, ἐκεῖνος τὸν ἀντίχριστον λαμβάνει· ὁ δὲ λαμβάνων τὸν υἱὸν τοῦ πονηροῦ καὶ παραδεξάμενος τὸν ἀντίχριστον λόγον, ὑποκρινόμενος εἶναι ἀλήθειαν καὶ ψευδῶς ἐπαγγελλόμενος εἶναι δικαιοσύνην, οὗτος αὐτὸν λαμβάνει τὸν πονηρόν.

32.17.215 διὸ προσέχωμεν, ἵν' ὡς καλοὶ τραπεῖται δοκιμάζωμεν μὲν τὸν τῶν ἀληθῶν διάκονον, ἀποδοκιμάζωμεν δὲ τὸν τῶν ψευδῶν.

32.17.216 ἐνθάδε μὲν οὖν «Ὁ λαμβάνων, φησὶν, ἐάν τίνα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με» καὶ «Ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ «τὸν πέμψαντά με» οὔτε δὲ εἴρηται· «Ὁ πιστεύων εἰς ὑμᾶς, πιστεύει εἰς ἐμέ» οὔτε «Ὁ θεωρῶν ὑμᾶς, θεωρεῖ ἐμέ». λαμβάνειν μὲν γὰρ ἡμᾶς βούλεται τοὺς ἀποστόλους ἑαυτοῦ, οὐ μὴν καὶ πιστεύειν εἰς αὐτούς.

32.17.217 λαμβάνωμεν οὖν τοὺς ὑπὸ τοῦ λόγου ἡμῖν ἀποστελλομένους καὶ αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· μηδέποτε δὲ παραδεξώμεθα ἀπόστολον ἀντιχρίστου καὶ λόγον ψευδῆ. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπε· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

32.18.218 Ἀνωτέρω εἶπεν· «Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται»· νῦν δὲ λέγεται ὅτι «Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι». καὶ ζητῶ τοιαῦτα εἰς τὸν τόπον· τί δήποτε οὐκ εἴρηται ἀνάλογον τῷ

«Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται» τὸ «τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ τετάρακται», ἢ ἀνάλογον τῷ «Ἐταράχθη τῷ πνεύματι» τὸ «Νῦν ἡ «ψυχὴ μου τετάρακται»; καὶ ταῦτα ζητεῖν ἐτόλμησα μετρίως, τηρήσας ἐν πάσῃ τῇ γραφῇ διαφορὰν ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ μέσον μὲν τι θεωρῶν εἶναι τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιδεχομένην ἀρετὴν καὶ κακίαν, ἀνεπίδεκτον δὲ τῶν χειρόνων τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· τὰ γὰρ κάλλιστα καρποὶ λέγονται εἶναι τοῦ πνεύματος, οὐχ ὡς ἂν οἰηθεῖ τις, τοῦ ἁγίου, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρωπίνου.

- 32.18.219 πρὸς ἀντιδιαστολὴν γὰρ τούτου φανερὰ λέγεται εἶναι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, πάντα ψεκτὰ τυγχάνοντα, ἐπεὶ μὴδὲν ἔργον σαρκὸς ἐπαινετόν.
- 32.18.220 ἅπαξ δὲ μέχρι τοῦ δεῦρο εὗρον πνεῦμα φαύλου σκληρύνεσθαι λεγόμενον ὑπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ.
- 32.18.221 γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· «Καὶ οὐκ «ἠθέλησεν Σηὼν βασιλεὺς Ἑσσεβῶν παρελθεῖν ἡμᾶς δι' αὐτοῦ, ὅτι «ἐσκήρυνεν κύριος ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ κατίσχυσεν καρδίαν «αὐτοῦ, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖράς σου ὡς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ». ἀλλὰ τὰ περὶ μὲν τούτου οἰκειότερον ἐν τοῖς εἰς τὸ Δευτερονόμιον ἐξετασθεῖ ἄν.
- 32.18.223 νῦν δὲ πρόκειται λέγειν πῶς τὰ προειρημένα «Εἰπὼν «ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη» οὐ τὴν ψυχὴν οὐδὲ τὴν ψυχῇ, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ «τῷ πνεύματι». ἴν' οὖν τὸ περὶ τοῦ πνεύματος παρατήρημα μὴ διαπίπτῃ, λεκτέον ὅτι ἐν μὲν τῷ «Νῦν ἡ ψυχὴ μου «τετάρακται» τὸ τῆς ταραχῆς πάθος ψυχῆς ἦν, ἐν δὲ τῷ «Ἐταράχθη «τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς», ὅπερ ἐστὶν τὸ ἀνθρωπίνον, τὸ πάθος ἦν ἐρχόμενον τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ πνεύματος.
- 32.18.224 ὡς γὰρ ὁ ἅγιος ζῇ πνεύματι, προκατάρχοντι τῶν ἐν τῷ ζῆν καὶ πάσης πράξεως καὶ εὐχῆς καὶ τοῦ πρὸς θεὸν ὕμνου, οὕτως πᾶν ὃ τί ποτ' ἂν ποιῇ, ποιεῖ πνεύματι, ἀλλὰ κἂν πάσχει, πάσχει πνεύματι.
- 32.18.225 εἰ δὲ ὁ ἅγιος, πόσω μᾶλλον ταῦτα λεκτέον περὶ τοῦ τῶν ἁγίων ἀρχηγοῦ Ἰησοῦ, οὗ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῷ ἀνειληφέναι αὐτὸν ὅλον ἀνθρωπον, τὸ ἐν αὐτῷ διέσεισεν τὰ λοιπὰ ἐν αὐτῷ ἀνθρώπινα; καὶ οὕτως «ἐταράχθη τῷ πνεύματι», ἵνα μαρτυρήσῃ καὶ ἵνα εἴπῃ μετὰ τοῦ θείου οἴονεϊ ὄρκου τοῦ ἀμὴν τὸ «Λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με».
- 32.18.227 τοῦ γὰρ πνεύματος, οἶμαι, θεωρήσαντος τὸ ἤδη ἀπὸ τοῦ διαβόλου βεβλημένον εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα τὸν διδάσκαλον παραδῷ, φωτισθεὶς εἰς τὸ ἐσόμενον ἐταράχθη· καὶ ἐπεὶ ἡ ταραχὴ ἀπὸ τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως γεγένηται, ὃ καὶ ἐν ταραχῇ ἐγένετο, «Ἰησοῦς, εἴρηται, ἐταράχθη τῷ πνεύματι». τάχα δὲ καὶ κατὰ μίαν ἐκδοχὴν τὴν «Ἡ σὰρξ ἀσθενής» καὶ ἡ σὰρξ τετάρακται· ταῦτα δ' ἦν ὁ Ἰησοῦς, περὶ οὗ ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Μαρίαν εἴρηται τὸ «Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ καλέσεις «τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται».
- 32.18.229 Σημειῶσαι δὲ τίνα τρόπον ἐν τοῖς ἐξεταζομένοις τὸ ἐμαρτύρησεν ἀναφέρεται <εἰς> τὸ «Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με».
- 32.18.230 καὶ τοῦτο γὰρ λεγόμενον καὶ προφητεύμενον τοῖς μαθηταῖς περὶ Ἰούδα, τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, μαρτυρία ἦν ὁμώνυμος, οἶμαι, τῷ παρὰ τὸ μαρτυρεῖν καὶ ἀποθνήσκειν ὑπὲρ θεοσεβείας σημαυνομένῳ.
- 32.18.231 οὐ γὰρ ταῦτα νομίζω σημαίνεσθαι ἐν τῷ «Ἐμαρτύρησεν», ὅτε δηλοῦται τὸ ῥῆμα, παρ' ὃ ὁ μάρτυς ἐσχημάτισται τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ νῦν ὅτε ἀναφέρεται ἐπὶ τὸ «Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με».
- 32.18.232 ἔτι κατὰ δύναμιν ἐγὼ ἐφίστημι καὶ τῷ «Εἷς ἐξ ὑμῶν», ἀναφερομένῳ ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, μήποτε ἐμφαίνει τὸ ἀπὸ τάξεως ἀποστολικῆς, ἐν ἧ καὶ αὐτὸς ὕψω <ται> τῷ διάθεσίν ποτε παραπλησίαν τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις ἔχειν αὐτόν, ἀποπεπτωκέναι.

- 32.18.233 οὕτως γὰρ ἐγὼ ἤκουσα καὶ τοῦ «Ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν», ἐπεὶ μὴδὲ ἐκεῖ εἴρηται· «ὡς ἡμεῖς» ἢ «ὡς ἐγώ», ἀλλὰ διὰ τὸν ἕνα ἐκπεσόντα τῆς μακαριότητος, τὸ «Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν»· <τὸ δὲ> «Ὡς εἷς» συνάδειν μοι δοκεῖ καὶ μετὰ τοῦ «Ὑμεῖς δὲ δὴ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε», τῷ «Καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε». πλειόνων γὰρ ἀρχόντων γενομένων, εἷς πέπτωκεν, ᾧ παραπλησίως μιμούμενοι τὴν ἐκείνου πτώσιν πίπτουσιν οἱ ἁμαρτάνοντες.
- 32.18.234 ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἐν θεότητι τυγχάνων πέπτωκεν, οὕτω καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος φησὶ τὸ «Ἐγὼ «εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες», ἀποπεσόντες τῆς μακαριότητος, οὐ προηγουμένως ὄντες ἄνθρωποι, ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτουσιν.
- 32.18.235 νομίζω δὲ καὶ θαυμαστικῶς εἰρῆσθαι τοιούτῳ νῶ τὸ λεγόμενον· ὁ παραδώσων με οὐκ ἀλλότριος τῶν ἐμῶν μαθητῶν ἐστίν, ἀλλ' οὐδὲ εἷς τῶν πολλῶν μαθητῶν, ἀλλὰ εἷς τῶν ἐν ἐκλογῇ μοι τετιμημένων ἀποστόλων. πολλοὶ μὲν οὖν, καταψηφιζόμενοι τοῦ Ἰησοῦ, φασίν· «Σταύρου, «σταύρου αὐτόν» καὶ «Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον».
- 32.18.237 τὸ δὲ παραδοῦναι αὐτὸν ἔργον ἦν ἐωρακότος καὶ νενοηκότος αὐτόν· διδάσκαλον γὰρ αὐτὸν ἐπιστάμενος τῶν τηλικῶνδε καὶ τοσῶνδε μαθημάτων, ἃ κατ' ἰδίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων ἤκουσεν, καὶ κύριον αὐτὸν εἰδώς, παραδιδούς αὐτόν, ὃ ἔγνω μέγεθος αὐτοῦ παρέδωκεν, οὐκ ἂν ποιήσαντος τοῦτο τινος τὸ μέγεθος αὐτοῦ μὴ τεθεωρηκότος. τὸν μὲν γὰρ μέγαν παραδέδωκεν, οὐ καθ' ὃ μέγας ἐστίν, ἐπεὶ μὴ εἶδεν καθ' ὃ μέγας ἐστίν· ὁ δὲ καὶ μαθὼν πῶς μέγας ἦν καὶ ἀκροατὴς γενόμενος τοῦ μεγέθους τῆς ἐν αὐτῷ σοφίας καὶ λόγου καὶ χάριτος καὶ προδοὺς αὐτόν, προέδωκεν ὅλον καθ' ὃ εἶδεν μέγεθος.
- 32.18.239 διὰ τοῦτο συνέφερεν αὐτῷ εἰ μὴ ἐγεννήθη, εἴτε τὴν τῆς παλιγγενεσίας γένεσιν, ὡς ἂν βαθυτέρον τις ἀκούσαι, εἴτε καὶ τὴν κοινότερον νοουμένην· περὶ ἧς ὁ πραγμάτων ἑαυτὸν ἀπαλλάττειν θέλων, καὶ ζητήσας ὅτι ᾧ συμφέρει, ὄντι συμφέρει, καὶ ὑπονοήσας ὅτι οὐκ ἂν μὴ ὄντι αὐτῷ συνέφερεν, ἐπὶ τὴν δευτέραν κατελθὼν διήγησιν, ἐκείνην μᾶλλον παραδέξεται. Ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἰ, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει ἰ.
- 32.19.240 Εἰ μὲν προφανὴς ἦν τοῖς Ἰησοῦ μαθηταῖς ἢ τοῦ Ἰούδα κακία, κἂν ἔγνωστο, εἰπόντος τοῦ σωτῆρος ὅτι «Εἷς ἐξ ὑμῶν «παραδώσει με», τίς ἦν ὁ παραδώσων τὸν διδάσκαλον. νυνὶ δὲ βλέπουσιν «εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει». καὶ γὰρ Ἰούδας τάχα μὲν ἐκ προτέρων χρηστοτέρων ἐδυσώπει τοὺς ἀποστόλους πρὸς τὸ μὴδὲν ὑπονοῆσαι περὶ αὐτοῦ φαῦλον· τάχα δὲ καὶ τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα παραδῷ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, οὐκ ἦν τῆς πονηρίας ἐξ ὧν· λείμματος γὰρ προαιρέσεως ἀγαθῆς ὑπάρχοντος ἐν αὐτῷ, ἰδὼν ὅτι κατεκρίθη, ἡνίκα «δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πιλάτῳ «τῷ ἡγεμόνι», «μεταμεληθεὶς ἔστρεφεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις λέγων· Ἡμῶν παραδοὺς αἵμα ἁθῶν»· ὅτε εἰπόντων αὐτῶν· «Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψη»· ῥίψας ὁ φιλάργυρος Ἰούδας τὰ ἀργύρια «ἀπελθὼν ἀπήγγελετο», μὴδὲ περιμείνας ἰδεῖν τοῦ περὶ τὸν Ἰησοῦν παρὰ τῷ Πιλάτῳ κρίματος τὸ τέλος.
- 32.19.242 καὶ γέγονεν αὐτῷ οὕτε καθαρὰ ἀπὸ ἁμαρτίας μετάνοια, οὕτε ἄκρατος πρὸς τι χρηστότερον ἢ πονηρίαν. εἰ μὲν γὰρ καθαρῶς μετενόει κἂν ὡς ὁ ληστής εἰπὼν· «Μνήσθητί μου, Ἰησοῦ, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ «σου», προσελθὼν τῷ σωτῆρι ἐποίει τὰ παρ' αὐτοῦ, πρὸς τὸ ἐξιλάσασθαι αὐτὸν ἐπὶ τῇ φθασάσῃ γεγενῆσθαι προδοσίᾳ.
- 32.19.243 εἰ δὲ πάντῃ τὴν τοῦ καλοῦ ἔννοιαν ἐξεληλακῶς ἦν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, οὗτ' ἂν μετεμελήθη ἰδὼν ὅτι κατεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· ἀλλὰ καὶ προσετίθει ἂν λόγους κατηγορῶν αὐτοῦ συγγενεῖς τῇ προδοσίᾳ· ἀλλὰ καὶ ἀπολαύων ἂν ὡς φιλάργυρος ὧν ἔλαβεν τριάκοντα ἀργυρίων, «τὴν τιμὴν τοῦ «τετιμημένου», οὗτ' ἂν ἐβουλεύσατο ἀπώσασθαι τὰ ἀργύρια οὗτ' ἂν ἔστρεψεν αὐτὰ τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις, οὗτ' ἂν ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐξωμολογήσατο, αὐτοῦ μὲν

κατηγορῶν, τὸν <δὲ> διδάσκαλον καὶ ἐγκωμιάζων ἐν τῷ· «Ἡμάρτον παραδοὺς αἷμα δίκαιον».

- 32.19.245 ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπάγξασθαι αὐτὸν οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν ἢ ὁ βεβληκῶς αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῷ τὸν σωτήρα· καὶ τόπον γε κατ' ἀμφοτέρα ἔδωκεν τῷ διαβόλῳ. Ταῦτα δὲ κατὰ δύναμιν ἐπεξεργασάμην ἅμα μὲν παριστὰς τοῖς οἰομένοις αὐτὸν φύσει γεγονέναι ἀνεπίδεκτον σωτηρίας, ὅτι οὐ τοιοῦτος ἦν, ἅμα δὲ διηγούμενος ὅτι εὐλόγως οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῷ τοῦ κυρίου λόγῳ «ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει».
- 32.19.247 ἀρκεῖ δὲ παραθέσθαι καὶ προφητικὴν λέξιν ἀπὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ Ψαλμοῦ, παριστᾶσαν ὅτι ἅγιος ὢν μεταπέπτωκεν, ἐπεὶ γέγραπται· «Καὶ «γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου, ἐφ' ὃν ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους «μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν».
- 32.19.248 ἀλλὰ καὶ τὸ «Εἰ ἐχθρὸς ὠνεῖ«δισέν με, ὑπήνεγκα ἄν» ἐπ' αὐτὸν ἀναφερόμενον δηλοῖ ὅτι οὐκ ἀρχῆθεν ἐχθρὸς ἦν.
- 32.19.249 ἀλλὰ καὶ τὸ «Εἰ ὁ μισῶν με ἐμεγαλορημόνησεν, «ἐκρύβην ἄν ἀπ' αὐτοῦ» παρίστησιν ὅτι καὶ ἡγάπα ποτὲ τὸν Ἰησοῦν, φθάσας ἐπὶ τὸ καὶ ἰσόψυχος αὐτῷ τυγχάνειν, ἐπεὶ γέγραπται· «Σὺ «δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε, καὶ ἡγεμών μου, καὶ γνωστὲ μου».
- 32.19.250 καὶ ἄλλα δ' ἂν εὖροις μυρία, ἐξ ὧν συνήσεις ὅτι εἰκότως οἱ μαθηταὶ «ἔβλεπον «εἰς ἀλλήλους, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει».
- 32.19.251 ὁ δὲ Λουκᾶς ἀνέγραψεν ὅτι εἰπόντος τοῦ σωτήρος· «Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόν«τος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ «τὸ ὠρισμένον αὐτῷ πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' «οὗ παραδίδοται» οἱ μαθηταὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τίς «ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ μέλλων τοῦτο πράσσειν»· συνεζήτουν γὰρ «ἀπο«ρούμενοι περὶ τίνος λέγει».
- 32.19.252 ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν οὐκ ἐμφαίνεται ὅτι ἕκαστος καὶ ἑαυτὸν ὑπενόει· κατὰ δὲ τὸν Ματθαῖον καὶ τὸν Μάρκον καὶ τοῦτο παρίσταται.
- 32.19.253 ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖός φησι· «Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν· Μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε;» ὁ δὲ Μάρκος ὅτι «Ἦρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καθ' ἕνα· «Μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· Μήτι ἐγώ;» ἐμέμνηντο γάρ, οἶμαι, ἄνθρωποι ὄντες, ὅτι τρεπτὴ ἐστὶν ἡ προαίρεσις τῶν ἔτι προκοπτόντων καὶ ἐπιδεχομένη τὸ ἐναντία θέλειν οἷς πρότερον προέθετο.
- 32.19.256 τάχα δὲ καὶ μαθόντες πρὸς ἃ ἡμῖν ἐστὶν ἡ πάλῃ, εὐλαβοῦντο διὰ τὸ ἐν ἀνθρώποις ἄδηλον μήποτε νικηθέντες παραδέξωνται καὶ τὴν περὶ τοῦ διδασκάλου προδοσίαν.
- 32.19.257 καὶ γὰρ ὁ Πέτρος πρόθεσιν μὲν εἶχεν, ὅτε διαβεβαιούμενος ἔλεγεν· «Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ «οὐ σκανδαλισθήσομαι» μὴ ἀρνήσασθαι τὸν Ἰησοῦν· ἐκνικηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς δειλίας πνεύματος πρὸ ἀλεκτοροφωνίας τρεῖς αὐτὸν ἡρνήσατο.
- 32.19.258 ἐκ τῶν τοιούτων δὴ λόγων διδασκόμεθα· «Ὁ στήκων «βλεπέτω μὴ πέση» καὶ «Μὴ καυχῶ τὰ εἰς αὔριον, οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα». τάχα δὲ καὶ τὸ «Ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μα«θηταὶ» πρὸς τῷ ἀπλούστερον νοουμένῳ καὶ τοιοῦτόν τι δηλοῖ, ὅτι ἕκαστος κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐνέωρα εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἐτέρου, ἐπαπορῶν εἰ δύναται ἡ τοιαῦτα πράξασα ψυχὴ καὶ οὕτω πρὸς τὸν ἀψευδῆ διδάσκαλον διατεθεῖσα, ἀληθῶς μαρτυρήσαντα ἐν τῷ εἰρηκέναι· «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει «με», ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτραπῆναι καὶ ἐπιλαθέσθαι τῶν τοῦ διδασκάλου μαθημάτων, ὥς καὶ ἐπὶ τὴν προδοσίαν αὐτοῦ φθάσαι.
- 32.19.259 ἐμφαντικὴ γὰρ ἡ περὶ τῶν μαθητῶν λέξις ἡ «Ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει» οὐ γὰρ εὐπόρουν ἐννοῆσαι περὶ τίνος τὸ προειρημένον ἦν, ἀλλ' ἦσαν περὶ τούτου ἀπορούμενοι καὶ οὐδὲν οὔτε

νοεῖν οὔτε λέγειν σαφὲς εὐρίσκοντες. Ἦν ἀνακείμενος εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς.

32.20 νενύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπὲ τίς ἐστίν περὶ οὗ λέγεῖς. ἀναπεσὼν ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε, τίς ἐστίν; ἀποκρίνεται οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἐκεῖνός ἐστιν ὃν ἐγὼ βάψω τὸ ψωμίο· βάψας οὖν τὸ ψωμῖον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰουδᾶ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ· καὶ μετὰ τὸ ψωμῖον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ ποιεῖς ποίησον τάχιστα. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ· τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰουδᾶς, ὅτι λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. Ὁ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ ἀνακείμενος, εἷς τῶν μαθητῶν ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἔοικεν ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον εἶναι Ἰωάννης· ἐπὶ γὰρ τῷ τέλει τοῦ εὐαγγελίου γέγραπται ὡς· Ἐπιστραφεῖς ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθεῖν, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστίν ὁ παραδιδούς σε; τοῦτον οὖν ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τίς; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐάν «αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολουθεῖ.

32.20.260 «ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. οὐκ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ’· «Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;» ὅτι δὲ ὁ μαθητὴς οὗτος ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον Ἰωάννης ἐστὶν δηλὸν ἐκ τῶν ἐπιφερομένων οὕτως ἐχόντων ὅτι «Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ καὶ «μαρτυρῶν περὶ τούτων, ὁ γράψας ταῦτα».

32.20.262 παρατήρει δὲ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τόποις τοῦ εὐαγγελίου τίνα τρόπον ὁ Πέτρος, ὡς ἐπὶ πλεῖον αὐτῷ θαρρῶν καὶ προσκεκλιμένος, ὅπου μὲν «Νενύει αὐτῷ καὶ λέγει· Εἰπὲ τίς ἐστίν, περὶ οὗ ὁ Ἰησοῦς προδῶσοντός φησιν», ὅπου δὲ ἰδὼν αὐτὸν ἀκολουθεῖν ὡς φροντίζων αὐτοῦ μᾶλλον παρὰ τοὺς λοιποὺς λέγει τῷ Ἰησοῦ περὶ αὐτοῦ· «Κύριε, οὗτος δὲ τίς;» βουλόμενος μαθεῖν καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἰωάννην τέλος ὁμοίως τῷ ἐγνωκέναι τὰ περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὅταν γηράσῃ ἐκτενεῖ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ἄλλος αὐτὸν ζώσκει καὶ οἶσει ὅπου οὐ θέλει.

32.20.263 εἶπερ δὲ ἂν ἐλάλει ῥήματα ὁ Ἰησοῦς πνεῦμά ἐστιν καὶ οὐ γράμμα, δι’ ὧν ζωὴ ἐστίν καὶ οὐδαμῶς θάνατος, καὶ μιμούμενος αὐτὸν ὁ μαθητὴς ὃν ἡγάπα πνεῦμα καὶ ζωὴν ἀναγράφει, ἀκουστέον τοῦ «Ἦν ἀνακείμενος εἷς ἐκ «τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ» ἀξίως τιμῆς, ἥς πρέπει διδόναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ λαμβάνειν τὸν ἀγαπώμενον ὑπ’ αὐτοῦ.

32.20.264 καὶ νομίζω ὅτι εἰ καὶ συμβολικῶς τότε ἀνακείμενος Ἰωάννης ἦν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ γέρως τούτου ἀξιωθείς ὡς ἐξαιρέτου ἀγάπης κριθεὶς ἄξιός τῃς ἀπὸ τοῦ διδασκάλου, τὸ συμβολικὸν τοῦτο παρίστησιν ὅτι Ἰωάννης ἀνακείμενος τῷ λόγῳ καὶ τοῖς μυστικωτέροις ἐνανταπαύομενος, ἀνέκειτο ἐν τοῖς κόλποις τοῦ λόγου, ἀνάλογον τῷ καὶ αὐτὸν εἶναι ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρός, κατὰ τὸ «Ὁ μονογενὴς «θεός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο».

32.20.265 εἰ μὴ ταπεινότερον δὲ ἀκούομεν καὶ τοῦ «Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ἄπο τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον «Ἀβραάμ», τοιοῦτόν τι καὶ περὶ τοῦ κόλπου Ἀβραάμ νοήσομεν· ὅπερ ἐάν οὕτως * * * ἐσόμεθα, ἀπολογησάμενοι πρὸς τὴν κατ’ ἄγνοιαν περὶ τῆς γραφῆς ἐπαπόρησιν, λεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βουλευθέντος ἀθετῆσαι τὴν περὶ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πένητα διήγησιν· εἰ γὰρ ἀνέκειτο, φησὶν, εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ὁ Λάζαρος, ἕτερος πρὸ τοῦ τοῦτον ἐξελεῖν τὸν βίον ἦν ὁ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ πρὸ ἐκείνου ἄλλος.

32.20.266 ἀλλὰ καὶ ἄλλου, φησί, δικαίου ἐξελεθόντος ὁ πτωχὸς ὑπαναστήσεται· οὐ γὰρ ἑώρα τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ὁ περὶ τούτων ἐπαπορῶν, καὶ ὅτι δυνατόν ἐστιν μυρίους ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἀβραάμ ἅμα ἀναπαύσεσθαι, κοινωνοῦντας τῶν ἀποκαλυφθέντων αὐτῷ. Εἰ δὲ καὶ ἄλλον τρόπον περὶ τῆς

τοῦ κόλπου ὀνομασίας δεήσει παραθέσθαι ἀπὸ τῆς γραφῆς, φέρε ἐξετάσωμεν τίνα τρόπον εἶπεν κύριος τῷ Μωϋσῇ· «Πάλιν εἰσένεγκον τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν «κόλπον σου.

32.21.267 καὶ εἰσήνεγκεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ, «καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ καὶ ἐγένετο ἡ χεὶρ «αὐτοῦ λεπρῶσα ὥσει χιών. καὶ εἶπεν· Εἰσένεγκον τὴν χεῖρά σου «εἰς τὸν κόλπον σου. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον «αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἄπε«κατεστάθη εἰς τὴν χροάν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ».

32.21.268 χαλεπὸν μὲν οὖν ἰδεῖν καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, τίνος σύμβολον εἶναι δύναται τὸ σημεῖον τοῦτο. ἐπεὶ δὲ χρὴ καὶ ἡμᾶς μὴ ἄργεῖν ἀπὸ τοῦ ζητεῖν καὶ τὸ ὑποπίπτον εἰς κρίσιν παραδοῦναι τῷ ἐντευξομένῳ, φήσομεν ὅτι ἡ χεὶρ πράξεων πολλαχοῦ σύμβολόν ἐστιν· ὁ δὲ κόλπος Μωϋσέως δύο δυνάμεις ἔχει, τὴν μὲν προτέραν καὶ κατὰ τὰ τοῦ γράμματος νοήματα, ποιοῦσαν τὴν πράξιν τοῦ πράττοντος ὥσει χιών, ὅσον ἐπὶ τῇ Ἑβραίων φωνῇ, [ῆ] καὶ λεπρῶσαν· τὴν δὲ δευτέραν καὶ κατὰ τὸν πνευματικὸν νόμον, καθαρὰν ἀποδεικνύουσαν τὴν πολιτείαν καὶ ἀποκαθιστανομένην εἰς τὸ βούλημα τῆς φύσεως τοῦ λόγου.

32.21.269 καὶ τήρει γε ὅτι ἐπιφέρεται τούτοις τὸ «Ἐὰν μὴ πιστεύσωσίν σοι μηδὲ «εἰσακούσωσιν τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ πρώτου, πιστεύσουσίν σοι «τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ δευτέρου»· ὁ γὰρ μὴ πιστεύσας τῇ ἐκδοχῇ τοῦ γράμματος, διὰ μεγαλόνοιαν πιστεύει τῇ πνευματικῇ τοῦ νόμου διηγήσει.

32.21.270 ἐὰν δέ τις μὴ πιστεύσῃ τοῖς δυσὶ σημείοις τούτοις, τῷ μὲν προτέρῳ ὅτι λεπρὰν ποιεῖ τὴν πράξιν, τῷ δὲ δευτέρῳ ὅτι ἀποκαθίστησιν αὐτὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, τὸ ὕδωρ τούτῳ αἷμα γίνεται.

32.21.271 γέγραπται γάρ· «Καὶ ἔσται ἐὰν μὴ πιστεύσωσίν σοι τοῖς δυσὶ «σημείοις τούτοις μηδὲ εἰσακούσωσιν τῆς φωνῆς σου, λήψῃ ἀπὸ τοῦ «ὕδατος τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκχεῖς ἐπὶ τὸ ξηρόν, καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ «ὃ ἐὰν λάβῃς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ αἷμα ἐπὶ τοῦ ξηροῦ».

32.21.272 καὶ πρόσχες δὲ ὅτι ἐπὶ τούτου τοῦ σημείου οὐκέτι λέγεται τὸ ἢ «πιστεύσωσίν «σοι», ἢ οὐ πιστεύσουσιν.

32.21.273 δηλοῦται γὰρ ὅτι τῷ μὴ πιστεύσαντι τοῖς δυσὶ σημείοις τὸ λαμβανόμενον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ αἷμα γίνεται, δι' ἀπιστίαν ποτίμου ἀπολαύειν οὐ δυναμένῳ λόγου.

32.21.274 ἀλλὰ γὰρ ἐπανεέλθωμεν, πλείονα τοῦ δέοντος διὰ τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ παραλαβόντες εἰς τὸν τόπον ἐπὶ τὸ προκείμενον, καὶ μαθόντες ὅτι ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς ἦν ἀνακείμενος ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, πάντα πράττωμεν πρὸς τὸ ἐγκριθῆναι τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ· οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀνακεισόμεθα ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ· νεύει δὲ τῷ ἀγαπωμένῳ μαθητῇ Σίμων Πέτρος, καὶ μὴ ἀρκοῦμενος τῷ νεύματι φησὶν αὐτῷ· «Εἰπέ τίς ἐστίν περὶ οὗ λέγει».

32.21.275 ἐπεὶ οὖν τὸ νεύειν ἐν ταῖς Παροιμίαις εἰς διαβολὴν λαμβάνεται· ὁ γὰρ φαῦλος «ἐννεύει «μὲν ὀφθαλμῷ, φησὶν, σημαίνει δὲ ποδί, διδάσκει δὲ νεύμασι δακτύλων, καὶ διεστραμμένη καρδίᾳ τεκταίνεται κακά» καὶ «Ὁ ἐννεύων «ὀφθαλμοῖς μετὰ δόλου συνάγει ἀνδράσι λύπας», λεκτέον ὅτι φαῦλον οὐ τὸ νεύειν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ νεύειν ὀφθαλμῷ, τοῦτ' ἔστιν πλαγιάζειν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ μὴ ὀρθὰ βλέπειν, καὶ τὸ νεύειν μετὰ δόλου ἐστίν τὸ ψεκτόν· νεύειν δὲ φιλομαθῶς Πέτρου ἔργον ἦν, καὶ ἀκολούθως τῷ τοιούτῳ νεύματι λέγειν τῷ συμφοιτητῇ, ὡς παρρησίαν πλείονα ἔχοντι πρὸς τὸν διδάσκαλον· «Εἰπέ τίς ἐστίν περὶ οὗ λέγει».

32.21.276 ἐβούλετο γὰρ ἴσως τὸ κατὰ τὴν προδοσίαν, ἣν προδίδωσιν Ἰούδας τὸν Ἰησοῦν, μυστήριον ἰδεῖν, ὅπερ ἵνα μάθῃ ὁ Πέτρος, Ἰωάννης πρότερον ἀνακείμενος ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ ἐπαναβέβηκεν καὶ ἀνέπεσεν ἐπὶ τὸ στῆθος.

32.21.277

καὶ τάχα μὴ ἀναπεσόντι ἐπὶ τὸ στήθος, ἀλλὰ μέιναντι ἐπὶ τοῦ ἀνακεῖσθαι ἐν τῷ κόλπῳ, οὐκ ἂν παρέδωκεν ὃν ἐπόθει μανθάνειν Ἰωάννης ἢ Πέτρος λόγον.

32.21.278 εἰ καὶ ἀνακείμενος οὖν πρότερον μὲν ἦν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὕστερον δὲ ἀνέπεσεν ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ, διὰ τοῦ δευτέρου ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦ εὐαγγελίου χαρακτηρίζεται ὡς μείζονος καὶ διαφέροντος ὁ τοῦ Ἰησοῦ γνήσιος μαθητής.

32.21.279 γέγραπται γὰρ ὅτι «Ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει «τὸν μαθητὴν ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν «ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ «παραδιδούς σε;» οὐ γὰρ γέγραπται· «ὃς ἦν ἀνακείμενος ἐν τῷ κόλπῳ Ἰησοῦ». Τί δὲ καὶ ἀποκρινόμενος εἶπεν ὁ κύριος θεωρήσωμεν.

32.22.280 «Ἐκεῖνος, φησὶν, ἐστὶν ὃς ἐγὼ βάψω τὸ ψωμίον καὶ δώσω αὐτῷ». εἶπεν οὖν τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, καὶ «βάψας τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου».

32.22.281 καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς, οὐ δυνηθεὶς πρότερον εἰσελθεῖν, οὐδὲ εὐθέως ἅμα τῷ βεβληκέναι εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῷ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης.

32.22.282 ἐχρῆν γάρ, οἶμαι, διὰ τῆς δόσεως τοῦ ψωμίου ἀντιλαβεῖν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἀναξίου ἔχειν τὸ κρεῖττον ὃ ἐδόκει ἔχειν· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθῆσεται ἀπ' αὐτοῦ.

32.22.283 ἀφαιρεθεὶς οὖν ὁ Ἰούδας ὡς ἀνάξιος τοῦ κρεῖττονος τοῦ εἰπόντος, κεχώρηκε τὴν εἰς αὐτὸν τοῦ Σατανᾶ εἴσοδον.

32.22.284 παραδείγματος δὲ ἕνεκεν ἵνα νοηθῇ πῶς ψωμίον μὲν ἔδωκεν ὁ κύριος τῷ Ἰούδᾳ, ἐκεῖνος δὲ τότε ἀπέθετο κρεῖττόν τι ἐνυπάρχον ἐν αὐτῷ, καὶ τάχα τὴν εἰρήνην, ὑποστρέφουσιν ἀπὸ τοῦ ἀκούσαντος καὶ μὴ παραδεξαμένου ἐπὶ τὸν εἰπόντα, κατὰ τὸ λελεγμένον ὅτι «Ἐὰν μὲν ἦ ἐκεῖ υἱὸς «εἰρήνης, ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτὸν ἀναπαύσεται· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἐκεῖ «υἱὸς εἰρήνης; ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει», παραθησόμεθα καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς Κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς ταῦτα οὕτως γεγραμμένα· «Τὸ ὑμῶν περισσεύμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ «τὸ ἐκείνων περισσεύμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα».

32.22.285 κατανοήσας γὰρ τὴν ἐν τούτοις ἀντίδοσιν χοϊκῶν πρὸς πνευματικά, δυνήσῃ ἰδεῖν πῶς τῷ μὴ ἀξίῳ ἄρτου ψωμίον ἐπιδέδωκεν, ἵνα διὰ τοῦ ψωμίου ἀφέλῃ αὐτοῦ, ὡς ἀναξίου ἔτι ἀκούειν· «Καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος «τῆς εἰρήνης μου» τὴν εἰρήνην («ὁ ῥυπαρὸς γὰρ ῥυπανθήτω ἑαυτὸν»), ἥς ἀφαιρεθείσης ὁ ἐπιτηρῶν καιροὺς τῆς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσόδου αὐτοῦ, καὶ τὸν διδόντα αὐτῷ τὸν εἰσελθεῖν, εἰς τὸν Ἰούδαν <εἰσῆλθεν> .

32.22.286 ἅμα δὲ παρατήρει ὅτι πρότερον μὲν οὐκ εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Ἰούδαν, ἀλλὰ βεβλήκει μόνον εἰς τὴν καρδίαν «ἵνα «παραδῷ Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης τὸν διδάσκαλον»· κατὰ δὲ τὰ νῦν ἐξεταζόμενα μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον.

32.22.287 διόπερ καὶ ἡμεῖς φυλαττώμεθα, μήποτε ὁ διάβολος βάλῃ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ὅτιποτοῦν τῶν πεπυρωμένων αὐτοῦ βελῶν· ἐὰν γὰρ βάλῃ, ἐπιτηρεῖ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς εἰσελθεῖν.

32.22.288 ζητήσαι δ' ἂν τις, διὰ τί οὐ γέγραπται· «ἐκεῖνός ἐστιν, ὃς ἐγὼ δώσω τὸ ψωμίον», ἀλλὰ μετὰ προσθήκης τῆς «βάψω»· «Βάψω, γὰρ φησι, τὸ ψωμίον καὶ δώσω». καὶ «βάψας τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτη».

32.22.289 ὡς ἐν τοιούτοις δὴ τόποις πρόσχες εἰ δύνασαι τὸν εἰλικρινῆ ἄρτον ἀβαφῆ φάσκειν εἶναι καὶ καθ' αὐτὸν τρόφιμον· τὸ δὲ τῷ Ἰούδᾳ ἐπιδιδόμενον καὶ οὐκ ἄρτος ἦν τὸ ψωμίον, καὶ οὐ ψωμίον ἀβαφές, ἀλλὰ βεβαμμένον τῷ δυναμένῳ ἀποσπάσαι τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου ἐπὶ ποσὸν ἐγγινομένην βαφήν, ἵνα μετὰ τὸ ψωμίον εἰσέλθῃ εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς.

32.22.290

ἐγὼ δὲ ζητήσαιμ' ἂν ὡς τούτῳ συγγενὲς τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Ὁ ἐμβάψας τὴν χεῖρα μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει», καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ Μάρκον «Ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον» καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ Λουκᾶν δέ, εἰ καὶ μὴ ὀνομάζει τὸ «Ἐμβάψας», ἀλλ' ἡ φησί γε· «Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς «τραπέζης».

32.22.291 ὁ μὲν οὖν περὶ τούτου ἀληθὴς λόγος παρὰ τοῖς ἐμοῦ εὐρεθείη ἂν πολλῶ σοφωτέροις· ἐγὼ δὲ στοχάζομαι, μήποτε καὶ τὸ ἀναιδὲς τοῦ Ἰούδα καὶ ἐν τούτῳ ἐμφαίνεται, μὴ τιμῶντος τὸν διδάσκαλον ἐν τῷ συνεσθίειν μηδὲ παραχωροῦντος αὐτῷ τῆς εἰς τὸ τρυβλίον ἐμβάψεως, ὡς παρεχώρουν οἱ λοιποί.

32.22.292 διόπερ ἐκείνων μὲν οὐδεὶς ἐνέβαπτεν τὴν χεῖρα εἰς τὸ τρυβλίον μετ' αὐτοῦ· οὗτος δέ, οὐκ ἄξιῳ μετ' αὐτῶν ἐμβάπτειν, μετ' αὐτοῦ ἐνέβαπτε τὴν ἰσότητα θέλων ἔχειν πρὸς αὐτόν, δέον αὐτῷ παραχωρεῖν τῆς ὑπεροχῆς. τάχα οὖν τοῦ αὐτοῦ ἔχεται καὶ τὸ «Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης».

32.22.293 καὶ χαριεντιζόμενος δέ ποτε εἰς προτροπὴν νέοις περὶ τῆς ἐν ἐστιάσει τιμῆς τῶν πρεσβυτέρων συγχρήσει τῷ ῥητῷ, ἵνα μὴ συνθλίβωσι τὴν χεῖρα τῶν [δύο] πρεσβυτέρων. γέγραπται γὰρ καὶ τοῦτο· «Μὴ συνθλίβου μετ' αὐτοῦ «ἐν τῷ τρυβλίῳ».

32.22.294 οὐκ ἄγνοοῦντες δὲ δόξαν περιέργου ζητήσεως καὶ πείθειν μὴ δυναμένης τὸν ἀκροατὴν ἀπολογίας ἀποφέρεσθαι παρὰ τοῖς τούτων ἀκούουσιν ταῦτα ἐτολμήσαμεν, κρεῖττον εἶναι νομίζοντες τὸ πάντα βασανίζειν τοῦ παρελθεῖν τι ἀβασάνιστον τῶν γεγραμμένων. Εἰσελθόντος μέντοι τοῦ Σατανᾶ εἰς τὸν Ἰούδαν, «Λέγει, φησὶν, αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ ποιεῖς ποιήσον τάχιον».

32.23.295 τίνοι δὲ «Αὐτῷ» ἀμφίβολον, ἐπεὶ δύναται αὐτῷ τῷ Ἰούδᾳ ἢ τῷ Σατανᾷ εἰρηκέναι ὁ κύριος· «Ὁ ποιεῖς ποιήσον τάχιον» προκαλούμενος τὸν ἀνταγωνιστὴν ἐπὶ τὴν πάλιν, ἢ τὸν προδότην ἐπὶ τὸ διακονῆσαι τῇ σωτηρίῳ <τῷ> κόσμῳ ἐσομένη οἰκονομία, ἣν οὐκέτι μέλλειν οὐδὲ βραδύνειν, ἀλλ' ὅση δύναμις ταχύνειν ἤθελεν, ὡς οἶονταί τινες τῶν μὴ νοησάντων τίνα τρόπον εἶπε· «Πάτερ, εἰ δυνατόν, «παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο», ἀλλὰ θαρραλεώτατα ἐπὶ τὸν ἄγῳνα, ἵν' οὕτως εἴπω, ἀποδυόμενος.

32.23.296 νομίζω δὲ καὶ τὸν εἰκοστὸν ἔκτον Ψαλμὸν ἐκ προσώπου τοῦ σωτῆρος προφητεύεσθαι παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, καὶ τοῦ πονηροῦ πανστρατεὶ ἀγωνιζομένου κατ' αὐτοῦ· οὐστinas ἰδὼν ὀπιζομένους κατ' αὐτοῦ καὶ κονιομένους, ἡνίκα «Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν «ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ» φησὶν· «Κύριος φωτισμός μου, καὶ σωτὴρ μου κύριος, τίνα φοβηθήσομαι; «κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; ἐν τῷ «ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου, οἱ θλίβοντές με καὶ οἱ ἐχθροί μου αὐτοὶ ἡσθένησαν καὶ ἔπесαν. ἐὰν «παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· ἐὰν «ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω». Πλὴν τὸ λεγόμενον εἶτε τῷ Σατανᾷ εἶτε τῷ Ἰούδᾳ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τὸ «Ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον» οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἴρηται.

32.23.298 οἱ μὲν γὰρ διὰ τὸ ἐπικεῖσθαι τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν ὥντο λέγειν αὐτὸν τῷ ἔχοντι τὸ γλωσσόκομον τῶν ἀναλωμάτων καὶ τῶν εἰς τὴν χρεῖαν τῶν πτωχῶν διδομένων ὅτι ὠνήσεται οὗτος ὧν χρῆζομεν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἢ ἐκ τῶν συναχθέντων δώσει τοῖς πτωχοῖς.

32.23.299 ὁ γὰρ Ἰησοῦς οὐ τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ βλέπων καὶ τὸν εἰσελθόντα καὶ τὸν παραδεξάμενον αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλήν, ἐπὶ τὸν ἄγῳνα ἀποδυόμενος καὶ ἐπὶ τὸ ἀριστεῦσαι ὑπὲρ σωτηρίας ἀνθρώπων κατὰ τοῦ πονηροῦ εἶπεν τὸ «Ὁ ποιεῖς, ποιήσον «τάχιον». Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς· ἦν δὲ νύξ.

32.24.300 Ὁ μὲν σωτὴρ ἔλεγεν· «Ὁ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον» τῷ Ἰούδᾳ· ὁ δὲ προδότης ἐν τούτῳ μόνῳ νῦν τῷ διδασκάλῳ πείθεται. λαβὼν γὰρ τὸ ψωμίον οὐκ ἐμέλλησεν οὐδὲ ἐβράδυνεν, ἀλλ' ὡς

γέγραπται· «Ἐξῆλθεν εὐθύς», ποιῆσαι τάχιον κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ Ἰησοῦ τὸ τῆς προδοσίας ἔργον.

- 32.24.301 καὶ ἀληθῶς «ἐξῆλθεν»· οὐ γὰρ μόνον κατὰ τὸ ἀπλούστερον ἐξῆλθεν τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ τὸ δεῖπνον ἐγίνετο, ἀλλὰ καὶ τέλεον ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάλογον τῷ «Ἐξῆλθον ἐξ ἡμῶν».
- 32.24.302 ἐγὼ δ' οἶμαι ὅτι οὐδὲ ὁ εἰσελθὼν μετὰ τὸ ψωμίον εἰς τὸν Ἰούδαν Σατανᾶς ἐχώρει φέρειν τὸ εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ· οὐδεμία γὰρ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ ἐστίν.
- 32.24.303 εἰ δὲ μὴ περιέργως ζητῶ τί δήποτε οὐ πρόσκειται τῷ «Λαβὼν τὸ ψωμίον» τὸ «Καὶ φαγών», καὶ αὐτὸς ἐπιστήσεις.
- 32.24.304 ὅπου γὰρ βούλεται, προστίθῃσιν καὶ τὸ φαγεῖν ὁ λόγος τῷ λαβεῖν· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ τῆς εὐλογίας ἄρτου γέγραπται, ὅτι εἶπεν τοῖς μαθηταῖς ὁ Ἰησοῦς· «Λάβετε, φάγετε».
- 32.24.305 ἄρ' οὖν λαβὼν τὸ ψωμίον οὐκ ἔφαγεν ὁ Ἰούδας; φέρε οὖν, εἰ καὶ μὴ συνάδειν τινὰ δόξει τῶν λεχθησομένων τοῖς προειρημένοις, γυμνάσωμεν τὰ κατὰ τὸν τόπον, κρινούντος τοῦ ἐντευξομένου ὁπότερα χρὴ παραδέξασθαι τῶν λεγομένων.
- 32.24.306 «Βάψας, φησί, τὸ ψωμίον» ὁ Ἰησοῦς, καὶ δηλὸν ὅτι ἐάσας αὐτὸ ἐν τῷ τρυβλίῳ λαμβάνει· οὕτω γὰρ νοήσεις τὸ «Βάψας οὖν «τὸ ψωμίον», ἵνα μὴ παρέλκη τὸ λαβεῖν.
- 32.24.307 εἶτα λέγεται ὅτι «Δίδωσιν «Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου. καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν «εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς». «μετὰ τὸ ψωμίον» οὖν, τάχα μὴ βρωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰούδα, προλαβόντος τοῦ εἰσελθόντος εἰς τὸν Ἰούδαν Σατανᾶ τὴν χρῆσιν τοῦ ψωμίου, ἵνα μὴ ὄνηται ὁ Ἰούδας τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ δόσεως τοῦ ψωμίου.
- 32.24.308 τὸ μὲν γὰρ εἶχεν δύναμιν ὠφελητικὴν τῷ χρησομένῳ· ὁ δὲ ἅπαξ βαλὼν αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδῷ τὸν διδάσκαλον, φοβούμενος μὴ τὸ βεβλημένον ἐκπέσῃ τοῦ βληθέντος διὰ τῆς τοῦ ψωμίου χρήσεως, προλαβὼν ἅμα τῷ λαβεῖν τὸν Ἰούδαν τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν, ὅτε καὶ εἰρημένου τοῦ «Ὁ «ποιεῖς ποιήσον τάχιον» λαβὼν τὸ ψωμίον ὁ Ἰούδας «ἐξῆλθεν «εὐθύς».
- 32.24.309 καὶ οὕτως δ' ἂν οὐκ ἀπιθάνως εἰς τὸν τόπον λέγοιτο· ὥσπερ ὁ ἀναξίως ἐσθίων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου ἢ πίνων αὐτοῦ τὸ ποτήριον εἰς κρῖμα ἐσθίει καὶ πίνει, τῆς μιᾶς ἐν τῷ ἄρτῳ κρείττονος δυνάμεως καὶ ἐν τῷ ποτηρίῳ ὑποκειμένη μὲν διαθέσει κρείττονι ἐνεργαζομένης τὸ βέλτιον, χεῖρονι δὲ ἐμποιοῦσης τὸ κρῖμα· οὕτω τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ ψωμίον ὁμογενὲς ἦν τῷ δοθέντι καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις ἐν τῷ «Λάβετε, φάγετε», ἀλλ' ἐκείνοις μὲν εἰς σωτηρίαν, τῷ δὲ Ἰούδᾳ εἰς κρῖμα, ὡς μετὰ τὸ ψωμίον εἰσεληλυθέναι εἰς αὐτόν τὸν Σατανᾶν.
- 32.24.310 νοεῖσθω δὲ ὁ ἄρτος καὶ τὸ ποτήριον τοῖς μὲν ἀπλουστέροις κατὰ τὴν κοινοτέραν περὶ τῆς εὐχαριστίας ἐκδοχὴν, τοῖς δὲ βαθυτέρον ἀκούειν μεμαθηκόσιν κατὰ τὴν θειοτέραν καὶ περὶ τοῦ τροφίμου τῆς ἀληθείας λόγου ἐπαγγελίαν· ὡς εἰ ἐν παραδείγματι ἔλεγον ὅτι καὶ ὁ κατὰ τὸ σωματικὸν τροφιμώτατος ἄρτος πυρετὸν μὲν ὑποκείμενον αὔξει, εἰς υἰεῖαν δὲ καὶ εὐεξίαν ἀνάγει. διὸ πολλάκις λόγος ἀληθῆς ψυχῇ νοσοῦσῃ οὐ δεομένη τοιαύτης τροφῆς διδόμενος ἐπιτρίβει αὐτὴν καὶ πρόφασις αὐτῇ χειρόνων γίνεται· καὶ οὕτως καὶ τὰ ἀληθῆ λέγειν κινδυνῶδές ἐστι.
- 32.24.312 ταῦτα δέ μοι εἴρηται <διὰ τὸ> ψωμίον ὃ ἐμβάψας «δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος † Ἰσκαριώτη», καὶ κεκινήκαμεν λόγον τὸν εἰς ἑκάτερα, εἴτε χρὴ λέγειν αὐτὸν βεβρωκέναι λαβόντα, εἴτε κεκωλῦσθαι ἀπὸ τοῦ εἰσελθόντος εἰς τὸν Ἰούδαν Σατανᾶ.
- 32.24.313 εἰ δὲ χρὴ ὡς μὴ εἰκὴ παρερριμμένον ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἐξετάσαι καὶ τὸ «Ἦν δὲ νύξ», λεκτέον ὅτι συμβολικῶς τότε ἡ αἰσθητὴ νύξ ἦν, εἰκὼν τυγχάνουσα τῆς γενομένης ἐν τῇ ψυχῇ Ἰούδα νυκτός, ἥνικα τὸ ἐπιφερόμενον σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, ὁ Σατανᾶς, εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν· «Ἐκάλεσεν γὰρ ὁ θεὸς τὸ «σκότος νύκτα», ἥς γε νυκτός, φησὶν ὁ Παῦλος, οὐκ ἐσμέν

τέκνα οὐδὲ σκότους, λέγων· «Ἄρ' οὖν, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ «σκότους» καὶ τὸ «Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν».

- 32.24.314 οὐκ ἦν οὖν νῦν τοῖς νιπτομένοις τοὺς πόδας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀλλ' ἡμέρα λαμπροτάτη καθαιρομένοις καὶ ἀπορρυπτομένοις τοὺς ἐν τοῖς ποσὶν τῆς ψυχῆς αὐτῶν ῥύπους, καὶ κατ' ἐξοχὴν οὐκ ἦν νῦν τῷ ἀνακειμένῳ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ· ἡγάπα γὰρ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, καὶ τῇ ἀγάπῃ ἔλυσεν πάντα σκότον.
- 32.24.315 ἀλλ' οὐδὲ Πέτρῳ ὁμολογοῦντι τὸ «Σὺ «εἰ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος» ἀποκαλύψαντος αὐτῷ τοῦ οὐρανίου πατρός, νῦν ἦν, ἀλλὰ νῦν ἅμα αὐτῷ καὶ ἄρνησις ἦν. καὶ νῦν τοίνυν ὅτε λαβὼν τὸ ψωμίον ὁ Ἰούδας [καὶ] ἐξῆλθεν εὐθύς, τότε ἐξελθόντι αὐτῷ νῦν ἦν· οὐ γὰρ παρῆν αὐτῷ ὁ ἀνὴρ, ὃν ὄνομα Ἀνατολή, καταλιπόντι ἐν τῷ ἐξεληλυθέναι τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον.
- 32.24.316 καὶ ἐδίωκε μὲν τὸν Ἰησοῦν ὁ Ἰούδας, τῆς σκοτίας πεπληρωμένος· ἀλλ' ἡ σκοτία καὶ ὁ ἀνειληφὴς αὐτὴν οὐ κατείληφεν τὸ διωκόμενον φῶς.
- 32.24.317 διὸ καὶ ὅτε εἶπεν ὡς δικαιοσύνης λόγον τὸ «Ἥμαρτον «παραδοὺς αἷμα δίκαιον» «ἀπελθὼν ἀπήγξατο», τοῦ ἐν αὐτῷ Σατανᾶ μέχρι τῆς ἀγχόνης αὐτὸν χειραγωγήσαντος καὶ ἐπὶ ταύτην αὐτὸν ἀναρτήσαντος, ὅτε καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὁ διάβολος ἤψατο· οὐ γὰρ ἦν τοιοῦτος ὡς λεχθῆναι περὶ αὐτοῦ ὑπὸ κυρίου, ὅπερ εἴρηται περὶ τοῦ Ἰωβ πρὸς τὸν διάβολον· «Ἀλλὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ «ἄψη». Ὅτε οὖν ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς λέγε 1· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.
- 32.25 εἰ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν. Ἀρχὴ τοῦ δεδοξάσθαι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὰς ἐπὶ τοῖς σημείοις καὶ τέρασι δόξας καὶ τὴν ἐπὶ τῇ μεταμορφώσει τὸ ἐξεληλυθέναι τὸν Ἰούδαν μετὰ τοῦ εἰσελθόντος εἰς αὐτὸν Σατανᾶ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἔνθα ἦν ὁ Ἰησοῦς.
- 32.25.319 διὸ εἶπεν ὁ κύριος τὸ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». ἔτι δὲ καὶ τὸ «Ἐὰν ὑψωθῶ «ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἐμαυτόν» εἴρηται ὑπὸ τοῦ σωτῆρος, σημαίνοντος «ποιῶ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν»· ἐδόξασεν γὰρ καὶ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν τὸν θεόν.
- 32.25.320 διὰ τοῦτο, ὅτε ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας τοῦ μέλλειν ἀποθνήσκειν τὸν Ἰησοῦν ἐνηργεῖτο, ἐξελθόντος μετὰ τὸ ψωμίον τοῦ Ἰούδα, ἵνα πραγματευσηται κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, εἴρηται τὸ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».
- 32.25.321 εἰτ' ἐπεὶ οὐκ ἔνεστιν δοξασθῆναι τὸν χριστὸν μὴ ἐνδοξαζομένου αὐτῷ τοῦ πατρός, διὰ τοῦτο πρόσκειται τῷ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» τὸ «Καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ».
- 32.25.322 πλὴν ἡ διὰ τὸν ὑπὲρ ἀνθρώπων θάνατον δόξα οὐ τοῦ μὴ πεφυκότος ἀποθνήσκειν ἦν μονογενοῦς λόγου καὶ σοφίας καὶ ἀληθείας, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι λέγεται τῶν ἐν τῷ Ἰησοῦ θειοτέρων, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἦν καὶ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, γενόμενος ἐκ σπέρματος Δαβὶδ τὸ κατὰ σάρκα.
- 32.25.323 διόπερ ἀνωτέρῳ μὲν εἶπεν· «Νῦν ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν «ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα» ἐν τοῖς ἐξεταζομένοις δὲ λέγει τὸ «Νῦν «ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».
- 32.25.324 τοῦτον δ', οἶμαι, καὶ ὁ θεὸς ὑπερύψωσεν, γενόμενον ὑπήκοον «μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»· ὁ γὰρ λόγος ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν, ὁ θεὸς λόγος, οὐκ ἐπεδέχετο τὸ ὑπερυψωθῆναι.
- 32.25.325 ἡ δὲ ὑπερύψωσις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, γενομένη αὐτῷ δοξάσαντι τὸν θεὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ, αὕτη ἦν, τὸ μηκέτι ἕτερον αὐτὸν εἶναι τοῦ λόγου ἀλλὰ τὸν αὐτὸν αὐτῷ.
- 32.25.326 εἰ γὰρ «Ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστίν», ὡς καὶ ἐπὶ τούτου καὶ τοῦ πνεύματος μηκέτι ἂν λέγεσθαι τὸ «Δύο εἰσίν», πῶς οὐχὶ μᾶλλον τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ λόγου

λέγοιμεν γεγονέναι ἔν, ὑπερυψωμένου μὲν τοῦ μὴ ἀρπαγμὸν ἡγησαμένου «τὸ εἶναι «ἴσα θεῶ», μένοντος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ ὕψει ἢ καὶ ἀποκαθισταμένου ἐπ’ αὐτὸ τοῦ λόγου, ὅτε πάλιν ἦν πρὸς τὸν θεόν, θεὸς λόγος ὢν ἄνθρωπος; εἰ δὲ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἰησοῦ δοξάσαντος τὸν θεὸν τό τε «Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας ἐν τῷ ξύλῳ» καὶ τὸ «Εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ «αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς «οὐρανοῖς» * * * ἐν τούτοις γὰρ πᾶσιν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ θεοῦ δοξασθέντος ἐν αὐτῷ.

- 32.26.328 Ἐπεὶ δὲ ὁ δοξαζόμενος ὑπὸ τινος δοξάζεται, ζητήσεις ἐν τῷ «Ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» τὸ ὑπὸ τίνος; ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ «Ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ».
- 32.26.329 ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν ῥητῶν σαφηνείας ἐπιμελῶς προσχῶμεν πρώτῳ μὲν λεγομένῳ τῷ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» δευτέρῳ δὲ τῷ «Καὶ ὁ θεὸς «ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ» τρίτῳ δὲ τοιούτῳ συνημμένῳ «Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ» τετάρτῳ δὲ τῷ «Καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν».
- 32.26.330 ἐὰν μὴ ἄρα τοῦτο φάσκη τις ἀναλαβεῖν εἰς συμπλοκὴν τὴν ἐν τῷ λήγοντι τοῦ συνημμένου, ἵνα ἄρχηται μὲν τὸ συνημμένον ἀπὸ τοῦ «Ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ», λήγη δὲ εἰς τὸ «Καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτόν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει «αὐτόν», ἀναγκαίως δὲ προσχῶμεν τῷ τῆς δόξης ὀνόματι, οὐ κειμένῳ ἐπὶ τοῦ παρὰ τισι τῶν Ἑλλήνων μέσου πράγματος, καθ’ ὃ ὀρίζονται εἶναι δόξαν τὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν ἔπαινον, δηλὸν ὅτι ἐπ’ ἄλλου παρὰ τοῦτο κεῖται ὄνομα ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ἐξόδῳ οὕτω εἰρημένου· «Καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή.
- 32.26.331 καὶ οὐκ ἡδυνάσθη «Μωϋσῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ὅτι ἐπεσκίαζεν «ἐπ’ αὐτὴν ἡ νεφέλη καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή».
- 32.26.332 καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν τοῦτο ἀναγεγραμμένον τοῦτον τὸν τρόπον· «Καὶ ἐγένετο ὡς ἐξηλθον οἱ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἁγίου, καὶ ἡ νεφέλη «ἔπλησεν τὸν οἶκον κυρίου.
- 32.26.333 καὶ οὐκ ἐδύναντο οἱ ἱερεῖς στήναι λει«τουργίαν ἐνώπιον τῆς νεφέλης, ὅτι ἔπλησεν δόξα κυρίου τὸν οἶκον». καὶ περὶ τῆς Μωϋσέως δὲ δόξης ἐν τῇ Ἐξόδῳ τοιαῦτα λέλεκται· «Ὡς δὲ κατέβαινε Μωϋσῆς ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ αἱ δύο πλάκες τῆς δια«θήκης ἐπὶ τῶν χειρῶν Μωϋσῆ· καταβαίνοντος δὲ αὐτοῦ ἐκ τοῦ «ὄρους, καὶ Μωϋσῆς οὐκ ᾔδει ὅτι δεδοξασται ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς «τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐν τῷ λαλεῖν αὐτὸν αὐτῷ.
- 32.26.334 καὶ εἶδεν Ἀαρὼν «καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἦν δεδοξασμένη ἡ «ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν ἐγγίσει «αὐτῷ». Τοῦτο τὸ περὶ τῆς δόξης σημαινόμενον καὶ ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ διὰ τούτων δηλοῦται· «Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσ«εύχεσθαι αὐτὸν ἡ ἰδέα τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἑτέρα, καὶ ἡλλοιώθη «ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ καὶ ἐγένετο λευκός, ἕξαστράπτων.
- 32.27.335 καὶ ἰδοὺ ἄν«δρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωϋσῆς καὶ Ἥλιος· οἱ «ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἕξοδον αὐτοῦ ἦν ἔμελλεν πληροῦν «ἐν Ἱερουσαλήμ».
- 32.27.336 καὶ ὁ Παῦλος δὲ ὅρα ἐπὶ τίσι τὸ ὄνομα τῆς δόξης παραλαμβάνει· ὅπου μὲν γὰρ λέγει· «Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου «ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ «ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν «δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην· πῶς οὐχὶ μᾶλλον «ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ τῇ διακονίᾳ τῆς «κατακρίσεως δόξα, πολλῶ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δι«καιοσύνης δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ «τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης· εἰ γὰρ τὸ καταργού«μενον διὰ δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ»· ὅπου δὲ «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατ«οπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς «δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος».

- 32.27.337 καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολ«λυμένοις ἐστὶν κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου «ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ καταυγᾶσαι τὸν «φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὃς ἐστὶν εἰκὼν «τοῦ θεοῦ».
- 32.27.338 καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· «Ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους «φῶς λάμψει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν «τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἕκαστον δὲ τούτων ἀκριβῶς νῦν διηγήσασθαι οὐκ ἀπαιτεῖ ἡ προκειμένη τῆς εὐαγγελικῆς λέξεως διήγησις· πλὴν ὡς διὰ βραχέων τοσαῦτα λεκτέον· ὅσον μὲν κατὰ τὸ σωματικὸν θειοτέρα τις γέγονεν ἐπιφάνεια ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἐν τῷ ναῷ συντελεσθεῖσιν καὶ ἐν τῷ προσώπῳ Μωϋσέως, τῇ θείᾳ φύσει ὁμιλήσαντος· ὅσον δὲ κατὰ τὴν ἀναγωγὴν τὰ περὶ θεοῦ ἀκριβῶς γινωσκόμενα καὶ τῷ ἐπιτηδεῖν δι' ὑπερβολὴν καθαρότητος νῷ θεωρούμενα δόξα ἂν λέγοιτο εἶναι θεοῦ ὀφθεῖσα· ἐπεὶ ὁ κεκαθαρμένος καὶ ὑπεραναβὰς πάντα ὑλικά νοῦς, ἵνα ἀκριβῶσῃ τὴν θεωρίαν τοῦ θεοῦ, ἐν οἷς θεωρεῖ θεοποιεῖται.
- 32.27.339 λεκτέον τοιοῦτον εἶναι τὸ δεδοξάσθαι τὸ πρόσωπον τοῦ θεωρήσαντος τὸν θεὸν καὶ ὁμιλήσαντος αὐτῷ καὶ συνδιατρίψαντος τοιαύτη θέα, ὡς τοῦτο εἶναι τροπικῶς τὸ δεδοξασμένον πρόσωπον Μωϋσέως, θεοποιηθέντος αὐτῷ τοῦ νοῦ.
- 32.27.340 κατὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν τὸ «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν «κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα». ὥσπερ δὲ ἡ τοῦ νυκτερινοῦ φωτὸς λαμπρότης ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου ἀμαυροῦται, οὕτω ἡ ἐπὶ Μωϋσέως δόξα ὑπὸ τῆς ἐν Χριστῷ.
- 32.27.342 σύγκρισιν γὰρ οὐκ εἶχεν ἡ ἐν Χριστῷ ὑπεροχή, ἣν γινώσκων τὸν πατέρα ἐδοξάσεν περὶ αὐτοῦ, πρὸς τὰ ὑπὸ Μωϋσέως γνωσθέντα καὶ δοξάσαντα τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.
- 32.27.343 διὸ καταργουμένη εἴρηται ἡ ἐπὶ Μωϋσέως δόξα ἀπὸ τῆς ὑπερβαλλούσης ἐν Χριστῷ δόξης. Τούτων δὲ ἡμῶν κατὰ δύναμιν ἐν βραχέσιν εἰς ἃ παρεθέμεθα λελεγμένων, ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ».
- 32.28.345 γινώσκων οὖν τὸν πατέρα ὁ υἱός, αὐτῷ τῷ γινώσκειν αὐτόν, ὄντι μεγίστῳ ἀγαθῷ καὶ † ὁποῖον ἀνοί ἐπὶ τελείαν γνῶσιν, ἣν γινώσκει ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, ἐδοξάσθη.
- 32.28.346 οἶμαι <δ> ὅτι καὶ ἑαυτὸν γινώσκων, ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐ μακρὰν ἀποδεῖ τοῦ προτέρου, ἐδοξάσθη ἐκ τοῦ αὐτὸν ἐγνωκέναι.
- 32.28.347 εἰ δὲ ἡ περὶ τῶν ὅλων γνῶσις συμπληροῖ τὸ μέγεθος τῆς δόξης αὐτοῦ ὅσα ἐστὶν κρυπτὰ καὶ ἐμφανῇ γινώσκοντος, ζητήσεις καὶ μήποτε τοῦτό ἐστιν τὸ εἶναι αὐτοσοφία, ἡ τῷ λεγομένῳ αὐτουῖ τοῦ ἀνθρώπου τὸ δεδοξάσθαι ἐκ τοῦ ἠνῶσθαι τῇ σοφίᾳ. ταύτην δὲ πᾶσαν τὴν δόξαν, ἣν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, δωρησαμένου τοῦ πατρὸς ἐδοξάσθη.
- 32.28.348 πολλῶν δὲ ὄντων τῶν συμπληρούντων τὴν δόξαν πᾶσαν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ κατ' ἐξοχὴν τούτων ἀπάντων ὁ θεός ἐστιν, ὃς τῷ γινώσκεσθαι ἀπὸ τοῦ υἱοῦ οὐχ ἀπλῶς ἐστὶ δοξαζόμενος ἀλλ' ἐν υἱῷ δοξαζόμενος.
- 32.28.349 καθ' ὃ καὶ τολμηρὸν μὲν καὶ μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς ἐστὶν τὸ εἰς ἐξέτασιν ἑαυτοῦς ἐπιδοῦναι τηλικούτου λόγου· ὅμως δὲ τολμητέον ὑποβάλλειν τὸν ἐν τῷ τόπῳ ζητηθῆναι δυνάμενον.
- 32.28.350 ζητῶ δὲ εἰ ἔνεστιν δοξασθῆναι τὸν θεὸν παρὰ τὸ δοξάζεσθαι ἐν υἱῷ, ὡς ἀποδεδώκαμεν, μεζόνως αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ δοξαζόμενον, ὅτε ἐν τῇ ἑαυτοῦ γινόμενος περιωπῇ, ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ γνώσει καὶ τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ, οὔση μεῖζονι <τῆς> ἐν υἱῷ θεωρίας, ὡς ἐπὶ θεοῦ χρή νοεῖν τὰ τοιαῦτα, δεῖν λέγειν ὅτι εὐφραίνεται ἄφατόν τινα εὐαρέστησιν καὶ εὐφροσύνην καὶ χαράν, ἐφ' ἑαυτῷ εὐαρεστούμενος καὶ χαίρων.

- 32.28.351 χρῶμαι δὲ τούτοις τοῖς ὀνόμασιν, οὐχ ὡς κυρίως ἂν λεχθησομένοις ἐπὶ θεοῦ, ἀλλὰ ἀπορῶν τῶν, ἵν' οὕτως ὀνομάσω, ἀρρήτων ῥημάτων, ἃ μόνος αὐτὸς δύναται, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ μονογενὴς αὐτοῦ ἐν κυριολεξίᾳ λέγειν ἢ φρονεῖν περὶ αὐτοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ τόπῳ γεγόναμεν τοῦ τὸν θεὸν δοξάζεσθαι ἐν Χριστῷ, παρακειμένως ἂν ζητήσαιμεν πῶς δοξάζεται καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἐν πᾶσιν οἷς ὥφθη δόξα κυρίου ἢ ὀφθήσεται.
- 32.28.353 ὅλης μὲν οὖν οἶμαι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἀπαύγασμα εἶναι τὸν υἱόν, κατὰ τὸν εἰπόντα Παῦλον· «Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης», φθάνειν μέντοι γε ἀπὸ τοῦ ἀπαυγάσματος τούτου τῆς ὅλης δόξης μερικὰ ἀπαυγάσματα ἐπὶ τὴν λοιπὴν λογικὴν κτίσιν· οὐκ οἶμαι γάρ τινα τὸ πᾶν δύνασθαι χωρῆσαι τῆς ὅλης δόξης τοῦ θεοῦ ἀπαύγασμα ἢ τὸν υἱὸν αὐτοῦ.
- 32.28.354 νῦν οὖν, ὅτε ἡ οἰκονομία τοῦ ὑπὲρ πάντων πάθους τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου γίνεται οὐ χωρὶς θεοῦ, «διὸ ὁ θεὸς «αὐτὸν ὑπερύψωσεν»· «Ἐδοξάσθη, φησὶν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐ «μόνος»· καὶ «ὁ θεὸς γὰρ ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ», καὶ οὕτως δ' ἂν τὰ κατὰ τὸν τόπον τις διηγῆσαιτο.
- 32.28.355 γέγραπται· «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν υἱόν, «εἰ μὴ ὁ πατήρ» καὶ εἴρηται· «Καὶ μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, «ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ' ἢ ὁ πατήρ μου ὁ οὐκράνιος».
- 32.28.356 ὅσον οὖν οὐκ ἔγνωστο ὁ υἱὸς τῷ κόσμῳ («Ἐν τῷ κόσμῳ «γὰρ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ «ἔγνω»), οὐδέπω ἐν κόσμῳ δεδόξαστο, καὶ ἦν ἡ ζημία τοῦ μὴ δεδοξάσθαι αὐτὸν ἐν τῷ κόσμῳ οὐ τοῦ μὴ δεδοξαμένου ἀλλὰ τοῦ μὴ δοξάζοντος αὐτὸν κόσμου.
- 32.28.357 ὅτε δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ οὐράνιος πατήρ οἷς ἀπεκάλυψεν ἀπὸ τοῦ κόσμου οὖσιν τὴν τοῦ Ἰησοῦ γνῶσιν, τότε ἔδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τοῖς ἐγνωκόσιν αὐτόν, καὶ δι' ἧς ἔδοξάσθη δόξης ἐν τοῖς ἐγνωκόσιν αὐτόν, περιποίησεν δόξαν τοῖς ἐγνωκόσιν αὐτόν· οἱ γὰρ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦνται. Ὅρα δὲ πόθεν «ἀπὸ δόξης» φησί, καὶ ποῦ «εἰς δόξαν» ἀπὸ δόξης τῆς τοῦ δοξαζομένου, εἰς δόξαν τὴν τῶν δοξαζόντων.
- 32.29.359 ἡνίκα οὖν ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκονομίαν, ἀφ' ἧς ἔμελλεν ἀνατέλλειν τῷ κόσμῳ καὶ γινωσκόμενος δοξάζεσθαι ἐπὶ δόξῃ τῶν δοξαζόντων αὐτόν, εἶπεν τὸ «Νῦν ἔδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» καὶ ἔτι «Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃς ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ»· ἔμελλεν δὲ ἐκ τῆς οἰκονομίας ἀποκαλύπτειν τὸν πατέρα ὁ υἱός, διὰ τοῦτο· «Καὶ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ». ἢ τὸ «Καὶ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν «αὐτῷ» συνεξετάσεις τῷ «Ὁ ἑωρακὴς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα τὸν «πέμψαντά με» θεωρεῖται γὰρ ἐν τῷ λόγῳ, ὅντι θεῷ καὶ εἰκόνι τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ὁ γεννήσας αὐτὸν πατήρ, τοῦ ἐνιδόντος τῇ εἰκόνι τοῦ ἀοράτου θεοῦ εὐθέως ἐνορᾶν δυναμένου καὶ τῷ πρωτοτύπῳ τῆς εἰκόνης τῷ πατρί.
- 32.29.360 ἔτι δὲ καὶ οὕτως σαφέστερον ἂν τὰ κατὰ τὸν τόπον λαμβάνοιτο· ὡς διὰ τινος τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὕτω διὰ τοὺς ἁγίους, ὧν βλέπεται τὰ καλὰ ἔργα λαμπρότατα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
- 32.29.361 ἐν τίνι οὖν ἔδοξάσθη τοσοῦτον ὅσον ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἐπεὶ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν μηδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, μηδὲ ἔγνω ἁμαρτίαν; καὶ τοιοῦτος οὖν ὢν ὁ υἱὸς ἔδοξάσθη, καὶ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ.
- 32.29.363 εἰ δὲ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ, ἀντιδωρεῖται αὐτῷ ὁ πατήρ τὸ μεῖζον οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πεποίηκεν· μεῖζον γὰρ τῷ δοξάσαντι τὸν θεόν, ἐλάττονι τὸν διαφέροντα, κατὰ τὸ «Ὁ πατήρ ὁ πέμψας «με μεῖζων μου ἐστίν» τὸ δοξασθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ θεῷ, τὸν ἐλάττονα ἐν τῷ κρείττονι.
- 32.29.364

καὶ πολλῶ γε ὑπερέχουσα ἡ δόξα ἐν τῷ υἱῷ ἐστὶν ὅτε δοξάζει αὐτὸν ὁ πατήρ, ἢ ἐν τῷ πατρὶ ὅτε ἐδοξάσθη ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ.

32.29.365 καὶ ἔπρεπέν γε τὸν μείζονα, ἀμειβόμενον τὴν δόξαν ἣν ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ υἱός, χαρίσασθαι τῷ υἱῷ τὸ δοξάσαι αὐτὸν ἐν αὐτῷ, ἵν' ὁ υἱὸς ἢ ἐν τῷ θεῷ δοξαζόμενος. εἴτ' ἐπεὶ ὅσον οὐδέπω ταῦτα γίνεσθαι ἔμελλεν (λέγω δὲ τὸ δοξαζεσθαι τὸν υἱὸν ἐν τῷ θεῷ), διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τὸ «Καὶ εὐθὺς «δοξάσει αὐτόν».

32.29.366 ταῦτα δὲ οὐκ ἀγνοοῦμεν πολλῶ εἶναι ἐλάττονα ὧν χωρεῖ ὁ τόπος ἐξεταζόμενος, ἀποκαλύπτοντος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιδημοῦντος τοῦ λόγου αὐτοῦ εἰς τὸ παραστήσαι τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ ᾧ δύναται δωρήσασθαι ὁ πατήρ δωρούμενος γνωσθῆναι τὴν πᾶσαν δόξαν τοῦ θεοῦ.

32.29.367 διὸ ὡς βραχεῖς καὶ πολλῶ ταπεινότεροι τῆς ἀξίας τῶν λόγων, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐκτεθεῖσιν χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ θεῷ, οὗσιν πολλῶ μείζουσιν τῆς ἡμετέρας ἀξίας. Τεκνία α , ἔτι μικρὸν με θ ' ὑμῶν εἰμ ι · ζητήσετέ μ ε , <καὶ> καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ἐγὼ εἰμι ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖ ν , καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτ ι .

32.30.368 Συναγαγὼν ἐκ τῶν εὐαγγελίων τὰς ὡς ὑπὸ πατρὸς λεγομένας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πρὸς τέκνα φωνάς, θάρρει λέγειν ὅτι τινῶν ὁ σωτὴρ πατήρ ἐστίν· τῷ μὲν γὰρ παραλυτικῷ φησί· «Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι»· τῇ δὲ αἰμορροούσῃ· «Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε»· καὶ νῦν τοῖς μαθηταῖς λέγει τὸ «Τεκνία», ἐμφαίνοντος, οἶμαι, τὸ καὶ τοῦ ὑποκοριστικοῦ καὶ διδάσκοντος τὴν ἔτι βραχύτητα τῆς τῶν ἀποστόλων ψυχῆς τότε.

32.30.369 ἐὰν δέ τις ζητῇ· ἄρ' οὖν ὁ παραλυτικός, ἀκούων «Τέκνον» ἐντελέστερος ἦν <τῶν> πρὸς οὓς ὁ λόγος φησί· «Τεκνία»; ἀκούσει ὅτι εἴ τις μὲν ἐστὶν τεκνίον, πάντως ἐστὶν τέκνον· διὸ οὐ κεκώλυται τὸν παραλυτικόν, λεγόμενον «τέκνον», εἶναι καὶ τεκνίον· ὥστε οὐκ ἀνάγκη τὸν ὀνομασθέντα τέκνον, τὸν παραλυτικόν, εἶναι ἐντελέστερον τῶν πρὸς οὓς ὁ λόγος εἶπεν τὸ «Τεκνία».

32.30.371 χρή δὲ εἰδέναι ὅτι οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων οὐ δύναται τὸ τέκνον γενέσθαι ὕστερον ἀδελφὸς οὗ ἔφθασεν εἶναι τέκνον, οὕτως ἀδύνατον μεταβαλεῖν ἐκ τέκνου Ἰησοῦ πρὸς τὸ γενέσθαι αὐτοῦ ἀδελφόν.

32.30.372 οὗτοι γοῦν πρὸς οὓς εἶπεν· «Τεκνία» μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἀνάστασιν, ὥσπερ εἰ μεταπωθέντες ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως Ἰησοῦ, γίνονται τοῦ πρότερον εἰπόντος «Τεκνία» ἀδελφοί.

32.30.373 διὸ γέγραπται· «Πορεύου πρὸς τοὺς ἀδελφούς, «καὶ εἶπὲ αὐτοῖς Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα «ὕμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν».

32.30.374 καὶ τάχα † ὥσπερ ἔστιν μεταβαλεῖν ἐκ δούλου Ἰησοῦ· δοῦλοι δὲ ἦσαν οἱ μαθηταὶ πρὸ τοῦ εἶναι τεκνία, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ «Ἑμεῖς φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος καὶ Ὁ «κύριος, καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ» καὶ τοῦ «Οὐκ ἔστιν δοῦλος «μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ» ἀναγεγραμμένου πρὸ τοῦ «Τεκνία, ἔτι «μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι»· ἐπιστήσεις δὲ εἰ ὁ δοῦλος πρότερον μαθητὴς γίνεται, εἴτα τεκνίον, εἴτα ἀδελφὸς Χριστοῦ καὶ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

32.30.375 μαθητὴν δὲ ἐν τούτοις λεκτέον τὸν ἐκ τοῦ παρέχειν αὐτὸν παραληψόμενον τὴν τοῦ λόγου ἐπιστήμην, μανθάνοντα ἀπὸ τοῦ τηλικούτου διδασκάλου τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ.

32.30.376 τὸ δὲ «Ἔτι μικρὸν «μεθ' ὑμῶν εἰμι» κατὰ μὲν τὸ ἀπλούστερον ὡς πρὸς τὸ ῥητὸν σαφές ἐστίν, ἐπεὶ ὅσον οὐδέπω ἔμελλεν μηκέτι ἔσσεσθαι μετὰ τῶν μαθητῶν· πρότερον μὲν συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς σπείρας καὶ τοῦ χιλιάρχου καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες δῆσαντες αὐτόν

ἀπήγαγον πρὸς Ἄνναν πρῶτον· μετὰ δὲ τοῦτο τῷ Πιλάτῳ παραδοθεὶς καὶ ἐξῆς τὴν ἐπὶ σταυρῷ καταδικασθεὶς εἶτα ποιήσας ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

- 32.30.377 κατὰ δὲ τὸ βαθύτερον ζητήσεις μήποτε μετὰ τὸ «μικρὸν» οὐκέτι ἦν μετ' αὐτῶν· οὐ τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς κατὰ σάρκα καὶ τῷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς ἄδου καταβεβηκέναι (τούτου γὰρ ἔνεκεν <οὐκ> ἐκωλύετο εἶναι καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν ὁ εἰπών· «Ὅπου δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ «ἐμὸν ὄνομα, καὶ ἐγὼ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» καὶ «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος») ἀλλὰ τῷ, πληρωθέντος τοῦ «Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν «ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ· Πατάξω τὸν ποιμένα, «καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμένης», μηκέτι εἶναι μετ' αὐτῶν τὸν μετὰ τῶν ἀξίων μόνων τυγχάνοντα.
- 32.30.378 πρὸς τοῦτο δ' ἂν τις ἀνθυποφέρει το «Μέσος ὑμῶν στήκει ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε» λέγων αὐτὸν εἶναι καὶ μετὰ τῶν μὴ γινωσκόντων αὐτόν.
- 32.30.379 ὅρα δὲ μήποτε οὐ ταυτόν ἐστιν τὸ εἶναι αὐτὸν μετὰ τινος, ὅπερ ἐν ἐπαγγελίᾳ ὡς ἀξίοις δίδοται, τῷ ἐστηκέναι αὐτὸν καὶ μὴ γινωσκόμενον ἐν μέσῳ τῶν μὴ γινωσκόντων.
- 32.30.380 ἐν ἐπαγγελίᾳ μὲν γὰρ τὸ «Ὅπου «δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, καὶ ἐγὼ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» καὶ τὸ «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως «τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»· οὐ τοιοῦτον δὲ τὸ «Μέσος ὑμῶν «στήκει ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε».
- 32.30.381 καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ τοίνυν ὁ εἰπών· «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι» φησὶ τὸ «Ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι». ὁ δὲ λέγων· «Ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι» οὐκ ἂν παρόντι αἰσθητῶς τῷ Ἰουδα, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἵνα παραδῷ τὸν σωτῆρα, εἶπεν ἂν αὐτῷ τὸ «Μετὰ σοῦ εἰμι» (οὐκέτι γὰρ ἦν μετ' αὐτοῦ) οὐδ' ὅτε βάψας τὸ ψωμῖον ἐδίδου αὐτῷ, ἀλλ' ὅτε μετὰ τὸ ψωμῖον εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς, πολλῶ πλεον οὐκ ἦν Χριστὸς μετὰ τοῦ Ἰουδα, μακρύναντος ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ σωτῆρος· «Τίς γὰρ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαν;» Εἰ καὶ μικρὸν δὲ ἔτι μετὰ τῶν τεκνίων ἔμελλεν εἶναι ὁ πατὴρ αὐτῶν Ἰησοῦς, χρή εἰδέναι τὸ μετὰ τὸ «μικρὸν» ἐκεῖνο· εἰ καὶ μὴ ἦν μετ' αὐτῶν, οὐδὲν ἦττον ἐκεῖνοι ζητεῖν ἔμελλον τὸν Ἰησοῦν, ὡς ὁ Πέτρος μετὰ τὸ ἀρνήσασθαι πικρῶς ἔκλαιεν, οἶμαι, ζητῶν τὸν Ἰησοῦν.
- 32.31.384 νῦν μὲν οὖν τὸ «Ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι» λέλεκται, ὀλίγω <δὲ> ὕστερον· «Μικρόν, φησί, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν <καὶ> ὄψεσθέ με», ὅτε λεγόντων τῶν μαθητῶν· «Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ λέγει μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ γνοῦς ὁ «Ἰησοῦς καὶ ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτου «ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ «πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε «καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς ὁ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται».
- 32.31.385 τὸ γὰρ «μικρὸν» ἐκεῖνο ἐν ᾧ οὐκ ἐθεώρουν αὐτόν, ἐζήτουν Ἰησοῦν διὸ ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν, τῆς λύπης αὐτῶν εἰς χαρὰν μεταβαλλούσης, ὅτε ἐπληροῦτο τὸ «Καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με». Ἐν οἷς ἐξετάσεις εἰ ὁ μετὰ μικρὸν μὴ θεωρῶν αὐτόν, εἰ μέλλει μετὰ τοῦτο ὄψεσθαι αὐτόν, μετ' οὐ πολὺ πάντως ὄψεται αὐτόν, νοούντων ἡμῶν τὸ «Καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με».
- 32.31.387 τὸ δὲ ζητεῖν τὸν Ἰησοῦν ζητεῖν ἐστὶν τὸν λόγον καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ, ἅπερ πάντα ἐστὶν ὁ χριστός.
- 32.31.388 τινὲς δὲ ζητοῦσιν αὐτόν τῶν ἑωρακότων σημεῖα, καὶ σὺν τῷ ἑωρακέναι λαβόντων ἀπ' αὐτοῦ ἄρτον καὶ φαγόντων, αἰτίου τοῦ ζητεῖν αὐτοῖς γενομένου τοῦ τεθράφθαι ἀπὸ τοῦ λόγου· «Ζητεῖτε γὰρ με, φησὶν, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ «τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε».
- 32.31.389 εἶτα ἐπεὶ πρότερον τοῖς Ἰουδαίοις εἰρήκει· «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν «ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν» ἐπ' ἐκεῖνο ἀναφέρων τὸ

προκείμενον φησί· «Καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω «ἄρτι».

- 32.31.390 ὡς γὰρ ἐκείνοις, φησί, τοῦτ' εἶπον, οὕτω καὶ ὑμῖν· ἀλλὰ καὶ ὑμῖν τοῦτο λέγω οὐ περὶ πλείονος χρόνου.
- 32.31.391 οὕτω γὰρ ἀκούω τοῦ «Καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι», ὅπερ οὐκ ἔστιν ταῦτόν τῳ «Καὶ ὑμῖν «λέγω» χωρὶς τῆς προσθήκης τῆς «ἄρτι». Ἰουδαῖοι μὲν γάρ, οὓς προέβλεπεν ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀμαρτίᾳ ἀποθανουμένους, οὐκ ἐπὶ βραχυνόμενον χρόνον οὐκ ἐδύναντο ἡκεῖν ὅπου ὑπῆγεν ὁ Ἰησοῦς· οἱ δὲ μαθηταί, μεθ' ὃν ἔμελλεν μικρὸν χρόνον μηκέτι ἔσεσθαι μετ' αὐτῶν, διὰ τὰ προειρημένα οὐκ ἐδύναντο ἔπεσθαι τῳ λόγῳ ἀπιόντι ἐπὶ τὰς ἑαυτοῦ οἰκονομίας. Καὶ εἰ μὲν μὴ προτέτακτο τοῦ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν» τὸ «Καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις» κἂν ἀπλούστερον ἐδοκοῦμεν ταῦτα εἰρησθαι, ἀναφερόμενα ἐπὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βίου ἔξοδον τῆς Ἰησοῦ ψυχῆς· νυνὶ δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀποθνήσκουν ἔμελλον, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποθανὼν καταβαίνειν εἰς ἄδου.
- 32.32.393 πῶς ὅπου ὁ Ἰησοῦς ὑπῆγεν ἐκεῖνοι οὐκ ἐδύναντο ἀπελθεῖν; ἀλλ' ἔρεῖ τις, ἐπεὶ καὶ ἐν τῳ παραδείσῳ ἔμελλεν γίνεσθαι τοῦ θεοῦ, ἔνθα οἱ μὲν ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν ἀποθανούμενοι γίνεσθαι οὐκ ἔμελλον, οἱ δὲ τοῦ Ἰησοῦ μαθηταί τότε μὲν οὖν οὐκ ἐδύναντο ἐκεῖ γενέσθαι, ὕστερον δὲ διὰ τοῦτο πρὸς μὲν τοὺς ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν ἀποθανουμένους Ἰουδαίους λέλεκται τὸ «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν» πρὸς δὲ τοὺς μαθητάς «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν ἄρτι».
- 32.32.394 τὸ γὰρ ἐξῆς τῆς λέξεώς ἐστιν τοιοῦτον· «Καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ὑμῖν λέγω· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν ἄρτι». καὶ οὕτω δὲ οὐκ ὀλίγην ἔχει ζήτησιν ὁ τόπος, διὰ τὸ «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς «γῆς ποιήσει τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας».
- 32.32.395 πῶς γὰρ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ποιήσει ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, <ὅς> ἅμα τῇ ἐξόδῳ ἐν τῳ παραδείσῳ ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῳ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ»; οὕτω δὲ ἐτάραξεν τινὰς ὡς ἀσύμφωνον τὸ εἰρημένον, ὥστε τολμῆσαι αὐτοὺς ὑπονοῆσαι προστεθῆσθαι τῳ εὐαγγελίῳ ἀπὸ τινων ῥαδιουργῶν αὐτὸ τὸ «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῳ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ».
- 32.32.396 ἡμεῖς δὲ φαμεν ἀπλούστερον μὲν ὅτι τάχα πρὶν ἀπελθεῖν εἰς τὴν λεγομένην καρδίαν τῆς γῆς ἀπεκατέστησεν εἰς τὸν παράδεισον τοῦ θεοῦ τὸν εἰπόντα αὐτῳ· «Μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου»· βαθυτέρον δὲ ὅτι πολλαχοῦ τὸ «σήμερον» ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἐπὶ ὅλον παρατείνει τὸν ἐνεστηκότα αἰῶνα· ὥσπερ δὲ καὶ ἐν τῳ «Ἐφημίσθη ὁ λόγος οὗτος «παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον» καὶ «Οὗτος πατὴρ Μωαβιτῶν μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας» καὶ «Σήμερον ἔὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ «ἀκούσητε, † καὶ μὴ ἀπόστητε ἀπὸ κυρίου».
- 32.32.397 ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἐπαγγέλλεται αὐτῳ, ἀξιώσαντι μνησθῆναι αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, τὸ ἐν τῳ ἐνεστηκότῳ αἰῶνι πρὸ τοῦ μέλλοντος ποιῆσαι αὐτὸν γενέσθαι σὺν αὐτῳ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
- 32.32.398 ἀλλὰ τοῦτο μὲν διὰ μέσου ἐν παρεκβάσει εἰς τὸ προειρημένον εἰρησθῶ· τοῖς δὲ μαθηταῖς, ἀκολουθεῖν βουλομένοις τῳ Ἰησοῦ, οὐχ ὡς ἂν οἱ ἀπλούστεροι ὑπολάβοιεν σωματικῶς, ἀλλ' ὡς δηλοῖ τὸ «Ὁς ἂν μὴ ἄρῃ τὸν σταυρὸν «αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσῃ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος εἶναι μαθητῆς» φησὶν νῦν ὁ κύριος ὅτι «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε «ἐλθεῖν ἄρτι».
- 32.32.399 εἰ γὰρ ἐβούλοντο ἀκολουθεῖν τῳ λόγῳ καὶ ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ σκανδαλιζόμενοι ἐν αὐτῳ, ἀλλὰ οὐκ ἐδύναντό πω τοῦτο ποιεῖν· «Οὐπὼ γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐπὼ ἐδοξάσθη» καὶ «Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ». ἅπεισιν δὲ ὁ λόγος τὰς ἑαυτοῦ πορείας, καὶ ἀκολουθεῖ μὲν αὐτῳ ὁ λόγῳ ἐπόμενος· οὐ δύναται δὲ ἀκολουθεῖν ὁ μὴ

εὐτρεπισμένος ὥστ' εὐτόνως κατ' ἵχνη βαίνειν, τοῦ λόγου ὁδηγοῦντος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα
τοὺς πάντα πράττοντας ἵνα καὶ δύνωνται αὐτῷ ἔπεσθαι καὶ ἀκολουθῶσιν αὐτῷ, ἕως <ἂν>
εἴπωσιν τῷ χριστῷ· «Ἐκολλήθη ὀπίσω «σου ἡ ψυχὴ μου».

32.32.401

Αὐτάρκη δὲ περιγραφὴν εἰληφότος τοῦ λβ' τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἐξηγητικῶν,
αὐτοῦ που καταπαύσομεν τὸν λόγον.